

Baumgarten, Alexander Gottlieb

Ethica Philosophica

Halae Magdebvrgicae 1751

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Philos.288

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11109138-5

VD18 11093552-004

Staatl. Bibliothek
Regensburg

Philos. 288

581.
~~1433~~

Philos. 288

ETHICA PHILOSOPHICA

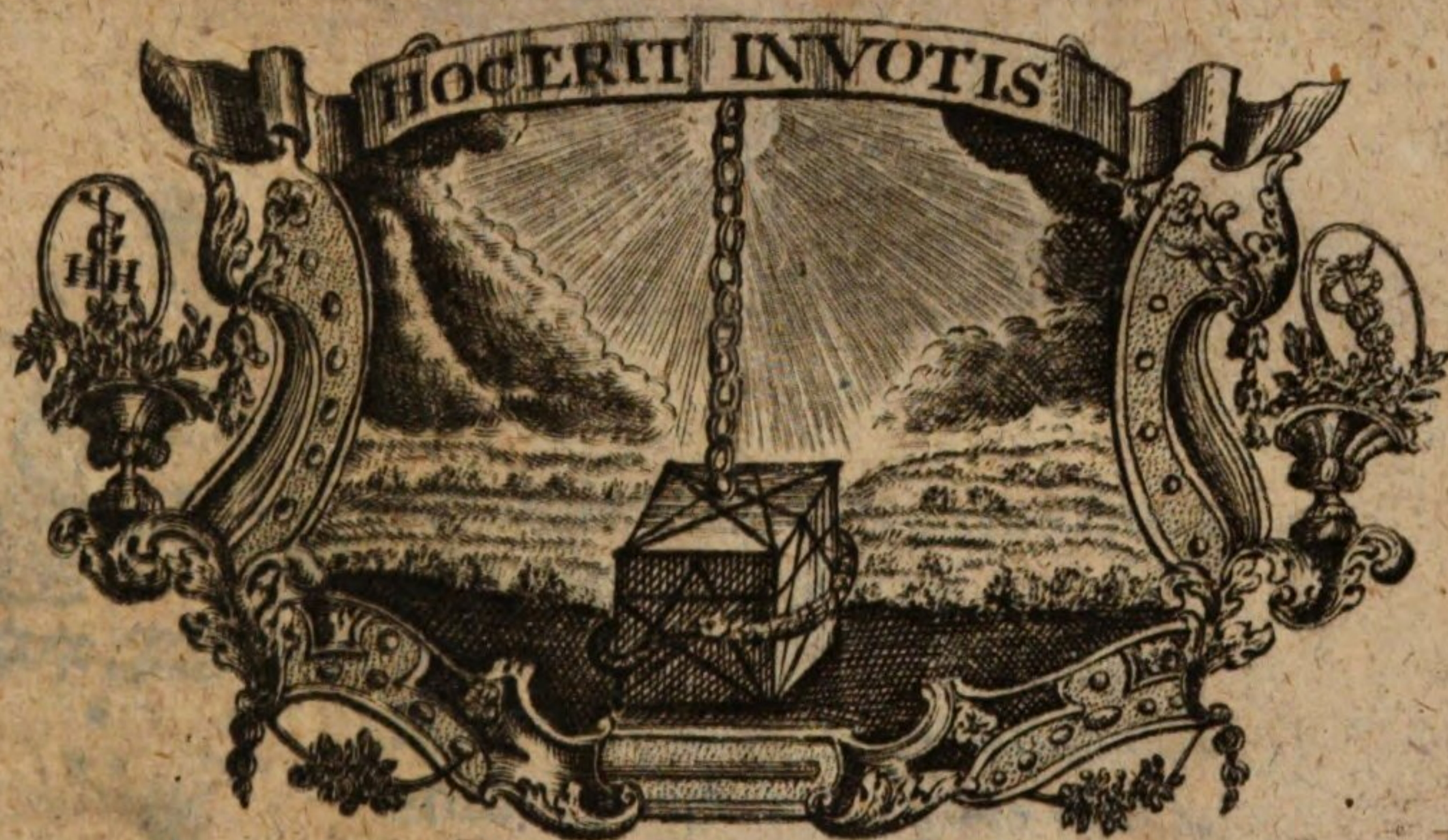
SCRIPTIT ACROAMATICE

ALEXANDER GOTTLIEB

BAVMGARTEN

PROFESSOR PHILOSOPHIAE

*Comparavit H. Tobias Waldemann Heltz minor
Rathh.*

HALAE MAGDEBURGICAE

IMPENSIS CARL H. HEMMERDE

1751.

Handwritten red stamp, partially legible.

ETHICA

PHILOSOPHICA

SCIENTIA ACROMATICA

ALEXANDER GOTTLIEB

PAVMENTIA

PROFESSOR PHILOSOPHIAE

IN THE YEAR

HALAE MAGDEBURGICAE

LIBRARIUS CARL J. H. H. H.

Statl. Bibliothek
Regensburg

AVDITORI BENEVOLO.

H

 abes igitur et hoc, quicquid
 est foliorum, tuis praefer-

 tim vsibus destinatum, for-
 sitan ultimum. Quum enim
 animum ad has, quas vides,
 paginas conscribendas ap-
 pellerem nondum certior eram redditus,
 electum esse me, qui prodirem ex paten-
 tioribus Fridricianae campis in minus the-
 atrum, bellum illud tamen, et homini, quan-
 tulus ipse sum, perquam amplum, Viadri-
 num. Anno praeterito quod obtuleram

PRAEFATIO.

TIBI nullo munusculum cultu metaphysicum ea fronte suscepas, ea sedulitate et vos in usus converteras ad postremam acroasium mearum halensium horam, maxime licet incommodam, quae non gratias solum referre posceret, sed et spem faceret fore, ut non omnino negligas fraterculum illius libelli sermonum nonnihil socraticorum propinantem. Nec me fefellit ad hunc usque diem opinio. Praetulisti has spinas, quas aliqui nominant, sed quae radices agant, non sine rosis, modo succus ne subducatur, hinc inde decerptis et male confutis flosculis, quorum colori non nimium credidisti, secundum illud:

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Num in posterum sit mihi cantandum, quod tanto dissuadet opere Cicero: non putaram: tempus docebit. Interim patere, tribus **TE** verbis eorum commonefieri, quae curatius ad limen ethicarum mearum institutionum expedire soleo. Practicam uniuersalem, quam aiunt, philosophiam coniungere mihi moris est cum iure naturae, cui praemittitur, et post has demum enuclearas scientias, si fieri potest, ethicis vacare suadeo. * Hinc quae practica philosopho-

■ Confer, sis, programma de ordine in audiendis philosophicis per triennium academicum §. praesertim 16, 17, 22, 23.

losophorum generalis et ius naturae satis
 diducendi praeber occasionem, hic scri-
 bendo non repetii, viua voce, quando vi-
 detur opus, facile revocanda in memori-
 am et inferenda denuo reiectis in liberio-
 rem sermonem illustrationibus. Triplex
 officiorum genus, cum suis quodlibet vir-
 tutibus, quod ethicae considerationis esse
 norunt, qui ius naturae iustis limitibus ab
 hac nunc nostra doctrina distinguere didi-
 cerunt, proposui parte generali. Princi-
 pium primum, ut decet, restrictum et in-
 tellectum, acceptum illustri Wolfio fero,
 cui quantum in philosophando debeam, et
 haec qualia mea cumque declarabunt, et
 utinam luculentioribus animi grati signis
 testari liceret! Quae deo praestanda sunt,
 praemisi reliquis, non tam ob excellenti-
 am perfectissimi quis enim ignorat, prae-
 stantissima, quaeuis non raro tamen ag-
 men claudere? quam quia reliquarum ob-
 ligationum augustissima vincula continent.
 Deo suum tribuens, in omnibus etiam aliis
 cum conuictione pro probandis bene bea-
 teque viuendi regulis utilem hanc pieta-
 tem experietur. Non equidem is sum, qui
 nesciat, de diuinis etiam vera dicere tam
 esse periculosum, ut nec defuerint publi-
 cis scriptis asseuerantes, philosophum illi-
 co se deridendum praebere, quam primum

PRAEFATIO.

sacra tangat, et religionis exercendae mentionem iniiciat : malo tamen immeritus fannis obiici leuiculorum, vel meticulorum subire terriculamenta, si qua sunt, alia, quam officio deesse cum ratione grauissima quaeuis insulse perstringentium insaniens. Hinc in iis confirmandis plurimus fui, quae plerisque videntur non solum a nobis non posci per rationem sibi soli relictam, sed a quibus etiam haec retrahere, quaeque serio dissuadere iudicatur, nihilo tamen fecius ad virtutem necessaria. Iucundissimus mihi semper, cognitionis si quid est in me philosophicae, fructus eiusdem ille fuit, perspicere, quicquid onerosius aut molestius in angusto bonae mentis tramite horrent delicatuli, quod iniungitur tamen in sacris nostri sospitatoris oraculis, illud omne, non caeco quodam arbitrio stabilitum, multo minus, ut male sit viris bonis, excogitatum esse, sed tam arcte cum vita vere beata cohaerere, tam pulcris insinuari salutis nostrae nexibus, ut satis etiam infirma ratio, qualis est hominum, quanta quanta sit, possit tamen mirabilem eorum concatenationem penetrans hoc lubentius in indulgentissimi patris voluntate conquiescere. Quam ob rationem, licet tacitum plerumque, tamen amarius est mihi cordolium, ubi video, probos etiam viros, a quibus tamen accuratior esset expectan-

PRAEFATIO.

Etanda rerum ponderatio, philosophiae morum sese opponere propter hanc causam, quia fouere credunt eam errorem, quem a Pelagio dicunt, quantam sanctissimum numen a nobis religionem postulat, tantam corruptae naturae viribus esse praestandam, ad hanc se manu quasi ducturos omnino per suas demonstrationes vnice polliceri philosophos, ad hanc eos sine fide se peruenturos gloriari. Non permittunt huius praefationis angustiae rem distinctius declarare. Tentabo suppeditare responsionem ex notioribus forsitan per similitudinem. Fac in theologia, quam reuelatam nuncupamus, docuisse non neminem grauiissima capita legis, qua distinguitur ab euangelio, sensum illius, quem spiritualem appellant, inculcasse praecipue, totumque decem verborum ambitum satis vbertim absoluisse, satis rigide: fac eisdem, dum est in procinctu, quo transeat ad euangelii vires largientis interpretationem, obiici, quae philosophis vitio verti supra notavi: quid regestrum eum opinaris, aut quid ipse causam ipsius suscepturus regereres? Ne tandem disceptationibus circa vocabula loquendique modos fenestram aperire videar, vbi nonnulla fallacis in morum doctrinae legibus lego, quae verissima crederet aliquis temere, meo iure rogare posse censeo, vt animaduertatur, quam ipse legem reiectae

PRAEFATIO.

substituerim, et tunc, ne tam quaeratur, an improbata possit etiam sic intelligi, equuleis hermeneuticis subiecta, de quo non putauerim, quam hoc, an ita soleat intelligi, an concipi commodius non possit, sicut ipsam expressi. Partem alteram adieci post generalem quaedam speciatim monentem, neutiquam exhausturus materias, quas attigi, quarumque singulae facile librum hoc maiorem replerent, sed ut satis et hic facerem personae, quam semper **TECUM, AUDITOR BENEVOLE,** lubens sustinui, scilicet hominis ostendentis potius, ut decet, quae discenda, quae cogitanda, quae magis evoluenda sint, quam omnia se docturum promittentis, demonstrantis potius, quantum sit, quod nesciamus, quam se iactantis in aula veritatis, de qua dicere possit: hanc scio. Informationem tantum, forte rudiores, et siluam aliquam exhibere volui, qua declarare, quasi per exemplum, possem, quomodo superiora vitae virtutisque praecepta deduci possint in inferiora, tandemque felicius ad singulares cuiusvis hominis indigentias applicari. Quicquid humani passus in utraque parte sum sine dubio, **BENEVOLUS AUDITOR,** qui simul spectator illius rerum mearum incertitudinis fuit, in qua per
hanc

PRAEFATIO.

hanc hiemem fluctuavi, hoc facilius excusabit. Si quid enim illa mali pone se traxit, id sane boni mihi tulit, ut doceret experimentis non ita paucis, utique posse aliquid ad laetiores sedatoremque mentis habitum, quae scribebam, rationis dictamina, si non speculamur, sed sequimur duce providentia. Cuius ita mihi semper rebusque meis omnibus propitia faueat benignitas, ut in primariis diuinitus acceptis beneficiis numquam non habebam perexiguas meas vires inferuire tamen non nihil potuisse VOBIS, AUDITORES HALENSES, qui me non audistis solum, sed etiam amastis, non amastis solum, sed etiam discedere doluistis: ut ex tenerimo animi affectu prospera VOBIS quaevis comprecatus abiens, ubi legetis haec, absentibus longum singulis dico: Vale. Dabam in Fridriciana sarcinas colligens mense Aprili MDCCXXX.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

PRAEFATIO NOVA.

Decennium, magnam humanae vitae portionem, exegi, ex quo libellum hunc primum edidi. Quemadmodum per hoc temporis intervallum consiliis in eodem exhibitis vfi sunt alii non ita pauci tum ad mentem suam et mores ex veri sincerique, severioris illius, at laetioris simul, regula componendos, tum ad illa, quae concisius et tribus veluti verbis exprimit, differendo scribendoque diducenda pluribus et evoluenda, iucundioribusque rerum maxime commendabilium picturis ac imaginibus exornanda, quibus et habere gratias et publice nunc agere meum puto: sic etiam mihi ipsi partim rerum mearum conditiones, vitaeque, quam moralem appellamus, decursus occasionem paene quotidianam obtulit, quae scripseram, cum veritate vitae conferendi; partim promenda coram, ex ratione muneris mei, bene beateque vivendi praecepta, quoniam iisdem has positiones interpretabor saepius, singulas earum sententias iterum iterumque examinandi velut aliquam necessitatem imposuerunt. In rebus tamen a me prolatis, quum ad alteram liam novae huius editionis accederem, pauciora

PRAEFATIO NOVA.

ciora reperi curis posterioribus immutanda, quam ipse propter allatas rationes existimassem. Eloquendi rationem in venustius aliquid et eleganter rotundius vertere forsan elaborassem, nisi mihi conuictus adhuc viderer in eiusmodi breuiariis, in quibus accurata distinctio nexusque rationi manifestissimus intendendus est tantum non vnice, a breuitate intellectualique perspicuitate recedere vel latum vnguem, ornatus causa, non esse licitum. Liceat enim de scribendi ratione, quam philosophicam dicunt, meam et heic iterum exponere sententiam, non tam vt defender contra censores vitio creatos, quam ne condemner etiam apud aequos satis et gnaros rerum viros indicta causa. Philosophica traduntur vel ita, vt rerum et materialium, conclusionum potissimum, et praecipuarum quaestionum quomodocunque percipiendarum, maximam rationem habeas; vel ita, vt materias et res ipsas nunc historice, nunc cum aliqua verisimilitudine, protulisse non fatagas, verum accuratioris, distinctioris conuictionisque, quantum honorum! gratia formam etiam et omnem meditationis ordinem eo componas, quo facilius intellectus et ratio, paucissimis sensuum, rationis analogi, imaginationisque confusioribus umbris interturbati, possint princeps et vniuersum scientiae verum in luce distinctioris completaeque certitudinis veluti meridiana contueri. Priorem stilum equidem lubenter aesthetico philosophicum, posteriorem logicophilosophicum
dice-

PRAEFATIO NOVA.

dicerem, nisi hic ultimus iam scientifici nomen haberet, et a quantitatum doctoribus eum iam dudum strenue colentibus, mathematicus eadem synecdoche dici posset, qua methodus accuratior in scientiis appellatur mathematica. Philosophis a schola dictis grauter succenseo, qui priorem eloquendi tractandique philosophica rationem omnino neglexerunt, et tunc etiam quando elegantias cogitationum, ordinis, aut dictionis omnes eiurasse videbantur, meras tamen sordes et nullum vel perexiguum intellectus et rationis nutrimentum per inanes suas argutationes exhibuerunt. Illis ex animi sententia plaudo, qui materias et res vtilissimas ad philosophiam spectantes populari magis et cogitandi et flectendi et eloquendi modo sic norunt exponere, quoduis ut ingenium mediocre satis eas pulcre possit suas facere, vitaeque felicitis vñibus applicare. Vnum est, quod dolerem, si haec arridens et iocosa paene dixerim philosophandi ratio superstes vna restaret ac sola temporibus nostris, quibus vix ad seueriorem accuratioris scientiae disciplinam philosophari coepimus. Si quid est in me, non dieam iudicii, sed dicam quod impudentius videatur, experientiae, falluntur, et oppido falluntur optimi viri, qui, si quid excogitatum ab aliis et scientificè conscriptum, accurata rationis intensione bis terque perpensum a se, nunc eloquentiae peplo valent inuoluere, et amicire bellissimis amplificationibus, ideo sibi fingunt idem illud verum acque bene, acque certo, acque distincte concipi posse per rationem,

PRAEFATIO NOVA.

nem, quae id ex ipsorum amoenis profecto ambagibus et ornatissimis circumloquutionibus discere primum et qua licet hominibus, in pura luce novum sibi contemplari debeat. Distinguanus potius nos, qui plebem dudum contempsimus nunc se venditantem philosopham, eos casus, ubi vel primum aliquid eruendum ex incertioribus et in confusione fluentibus est intra mentem et evehendum ad evidentiam scientiis philosophicis dignam, vel novus aliquis civis reipublicae scientiarum primum admittendus est velut intra syndonem, et intimis in distincta nexuum perspicientia mysteriis initiandus, ab illis, ubi neque nova reperire neque philosophos ex genuina formula meus est effingere, sed dudum inuentis, dudum demonstratis sic uti, ne scholae tantum, sed etiam vitae, ne musis solum, sed et sacris, foro, toti, magnificentius loquor, orbi philosophati videamur. In primis occasionibus siccum illud et sincerum cogitandi scribendique genus, quod hi spinosum, alii barbarum nuncupant, ita sequendum esse iudico, ut maioris intelligentiae rationem apud eos, quorum causa potissimum scribis, vnice habeas; huius certe perfectionis regulam ita fortissimam censeas, ut a reliquis puritatis, quam aiunt, ornatus numeri, aliisque stili legibus, quoties cum illa prima collidant, excipiatur sine trepidatione, dum linguam intellectus et rationis, non latinam, non romanam, non vernaculam loqueris. In occasionibus autem, quas secundo loco collocaveram, omnia sese possunt aliter habere, de quibus aesthe-

PRAEFATIO NOVA.

ſthetica. Si qua vero ſcripta ſint vnquam ad prio-
 rem philoſophicae dictionis claſſem referenda,
 putarim eo pertinere libros acroamaticos. Non
 noua, ſed antiquiſſima forſan ex ſignificatione
 libros acroamaticos nomino, qui ſcribuntur eo fi-
 ne primario, vt ad eorundem ductum ſeuerioris
 alicuius ſcientiae candidati prima huius principia,
 primas quidem lineas, ſed ea, quae ſcientiam vere
 talem deceat, euidentia, per vnicam vocem et libe-
 riorem commentantis ſermonem vberius, viuidi-
 us, vtiliusque doceantur. Quanquam is non ſum,
 qui neſciat, quanto in contentu ſint apud multos
 eruditorum *in uſum auditorii* quae ſe ſcripta, ve-
 luti per excuſationem aliquam, iam fatentur in
 ipſo titulo *compendia*, quot querelas ſtupenda eo-
 rum multitudo multis exprimat: tamen et libel-
 lorum vere acroamaticorum et ingentem penu-
 riam cum paucioribus, ſed aequis rerum arbitris
 aeſtumari, et laude ſane non priuandum, ſi quis
 horum exiguum numerum complendi deſiderio
 laborem oppido magnum non reformidarit. Li-
 ber eiſmodi nunquam recte completum et ſuis
 numeris iam omnibus abſolutum opus eſt, ſed
 tunc demum perfectam vnitatem nanciscitur,
 quando viua vox et ſermo commentantis in eun-
 dem liberior acceſſerit. Ex hac neglecta lege ple-
 rique, quae dicturi ſunt, ſcribunt, quaeque ſcri-
 pſerunt, vel dicunt iterum, vel vertunt, non ſine
 fortuita periphrasi, non ſine digreſſionibus. Quan-
 do ſcribunt perfunctorie, habent excuſationem,
 haec curatius in praelectionibus expoſitum iri.

Quan-

PRAEFATIO NOVA.

Quando peius adhuc commentantur in scripta, promptam habes excusationem denuo, haec omnia iam exactius in libro typis expressa esse. Mihi videtur in componendis eiusmodi libellis magis cogitandum esse, quid omittendum in praesens tempus sit, et dissertationibus coram institutendis relinquendum, quam ut modicam libri molem seruans quicquid tamen in mentem primo veniat, in chartam coniiciatur. Iam autem neminem arbitror negaturum esse vere philosophum accuratas et ad genuinam logicam exactas definitiones, et ex his euidenti forma deductas sine saltibus illegitimis consequutiones illud esse per scientias, cum iudiciis intuitiuis a vitio subreptionis gnauiter purgatis, quod et primarium est, et non, nisi crebrius mente conceptum, saepius meditando exploratum, completam pariat certitudinem. Hinc meo me iure colligere posse videor, in his potissimum exasciandis totum esse debere librum acroamaticum, et eorum maiorem lucem diuersis ex illustrationibus hauriendam seruare sermonibus scripta non ita multo post interpretaturis. Verum obiicis, tunc aliqua laboraturos eiusmodi liberos obscuritate. Tuumne bone vir, dictum hoc est? vetus credidi. Nescis, quoties Aristoteles perstringatur, literis ad Alexandrum M. acroamaticorum suorum hanc obscuritatem bona fide prae se ferens? Nisi mores quorundam, obsisterent, satis lepidum iudicarem caput si quem ita nobis

bis

PRAEFATIO NOVA.

bis fingeremus fermocinantem : „ Librum vo-
 „ bis exponam , commilitones aestumatissimi ,
 „ perspicuum adeo , sic omnes ad nostram sci-
 „ entiam pertinentes res ob oculos ponentem
 „ clarissime , vt nodus in scirpo quaereretur ,
 „ si quid vel primo cuiquam adspectu nondum
 „ sibi satis peruium videretur. Quoniam au-
 „ tem erectioris estis ingenii , singularisque di-
 „ ligentiae , strenui adeste per sex menses vnā
 „ horam quotidie , nec desit attentio , nec ne-
 „ gligatur praeparatio , repetitioni certe vacare
 „ vel maxime precor atque obtestor. Nec ego
 „ meis partibus deero. Qua decet , fide atque
 „ industria , probe praemeditatus semper acce-
 „ dam , et sermonibus , quibus potero , utilis-
 „ simis operam dabo , vt res in hoc libro con-
 „ tentas finita tandem acroasi satis intelligere
 „ vobismet ipsi videamini. „ Librum acroama-
 „ ticum veri nominis recte non omnem intelli-
 „ git , in ea scientia , quam liber promittit , omni-
 „ no rudis , ideo scriptum , vt eiusmodi ingeniis
 „ per viuam vocem explicetur. In eadem scien-
 „ tia satis versatus librum eiusmodi tunc omnem
 „ intelligit , si satis otii sibi sumat perpendendis
 „ breuius dictis et in memoriam reuocandis , quae
 „ forsan iam aliqua satis oblitterauerat obliuio.
 „ Cordatis enim eiusmodi curarum scriptoribus
 „ non est animus nugari circa corticem et scientia-
 „ rum superficiem , sed fundamentorum et api-
 „ cum calculos probe subducere. Scribebam Tra-
 „ iecti cis Viadrum , mense Aprili cło cłccł.

Synopsis

Synopsis

I. Prolegomena, §. 1-10.

II. Tractatio

1) Generalis P. I.

A) religio, C. I.

a) interna, S. I.

2) in genere, §. 11-29.

B) in specie

a) gloria dei §. 30, eiusque

α) amplitudo et maiestas, §. 31.

β) veritas, S. II. §. 32-39.

γ) claritas, S. III. §. 40-53.

δ) certitudo, S. IIII. §. 54-65.

ε) vita, S. V. §. 66-71.

b) cultus dei internus, S. VI.

gaudium ex deo, §. 72-74.

acquiescentia in eius decretis,
§. 75.

fiducia in deum, §. 76-78.

gratus animus, §. 79.

amor cauens suorum opposita,
§. 80-86.

adoratio, §. 87.

timor, §. 88, 89.

obedientia, §. 90, 91.

imitatio, §. 92.

preces internae, S. VII. §. 93-99.

pii habitus, S. VIII. §. 100-109.

):():(

b)

b) cultus dei externus

2) generatim S. VIII. §. 110-117.

3) speciatim

a) confessio dei, S. X. §. 118-125.

b) studium promouendae religionis, S. XI. §. 126-132.

c) pium exemplum, S. XII. §. 133-139.

d) piae caerimoniae, e. c. S. XIII. §. 140-149,

B) Officia erga te ipsum, C. II.

a) generatim

2) cognitio tui ipsius, S. I. §. 150-164.

3) diiudicatio tui ipsius, S. II. §. 165-174.

4) officia erga conscientiam, S. III. §. 175-190.

5) amor tui ipsius, S. IIII. §. 191-200.

b) speciatim erga

2) animam, eiusque facultatem

a) cognoscitivam

α) inferiorem, S. V. §. 201-220.

β) superiorem, S. VI. §. 221-225.

b) appetitivam

α) officia erga voluptatem et tædium, S. VII. §. 226-234.

β) officia erga facultatem appetitivam,

2) generatim, S. VIII. §. 235-241.

3) speciatim officia erga fac. appetitivam

A) in-

A) inferiorem, S. VIII. §. 242-245.

B) superiorem, S. X. §. 246-249.

B) corpus, quo cura

1) vitae, S. XI, §. 250-252.

2) sanitatis, §. 253-259.

3) victus et amictus, §. 260-266.

4) occupationum et otii, S. XII. §. 267-271.

5) castitatis, S. XIII. §. 272-275.

C) statum externum, quo cura

a) necessitatum commoditatumque vitae, S. XIII. §. 276-280.

b) laboris, S. XV. §. 281-284.

c) facultatum, S. XVI. §. 285-289.

d) deliciarum externarum, §. XVII. §. 290-292.

e) existimationis, S. XVIII. §. 293-300,

C) officia erga alia, C. III.

a) generatim, S. I. §. 301-303.

b) speciatim

2) erga alios homines

a) generatim amicitia, S. II. §. 304-314.

b) speciatim

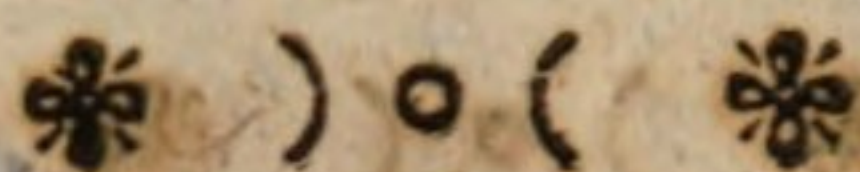
A) pacis studium, S. III. §. 315-327.

B) vitanda his opposita vitia, S. III, §. 328-337.

C) candor, S. V. §. 338-347.

D) diiudicatio aliorum, S. VI. §. 348-360.

E) au-

E) auxilium aliis praestandum

- a) generatim, S. VII. §. 361-366.
- b) speciatim respectu
 - α) religionis, S. VIII. §. 367-369.
 - β) scientiae et virtutis, S. IX. §. 370-373.
 - γ) vitae commode transigendae, S. X. §. 374-377.
 - δ) consuetudinis et conuersationis, S. XI. §. 378-386.
 - ε) honoris, S. XII. §. 387-390.
- Θ) erga alia, quae non sunt homines, S. XIII. §. 391-399.

2) Specialis, P. II. respectu

A) animae, C. I. officia

- a) eruditorum et ineruditorum, S. I. §. 400-425.
- b) virtuosi et vitiosi, S. II. §. 426-450.

B) corporis, C. II. officia

- a) aetatum, S. I. §. 451-460.
- b) sanorum et aegrotorum, S. II. §. 461-470.

C) status externi, C. III. officia

- a) vitae commodae et incommodae, S. I. §. 471-480.
- b) honorati, neglecti et contemti, S. II. §. 481-490.
- c) amicorum et amicis destituti, S. III. §. 491-500.

PRO-

Numeri paragraphorum, quibus M. praeponitur
referuntur ad metaphysicam auctoris.

PROLEGOMENA.

§. 1.

ETHICA est scientia obligationum
hominis internarum in statu na-
turali.

§. 2.

ETHICA PHILOSOPHICA est ethica,
quatenus sine fide cognosci potest. Er-
go ethica philosophica aptissime metho-
do scientifica, sed non ex testimoniis,
demonstratur. § 1.

§. 3.

Ethica philosophica quum obligationes
tam externas, quam internas facili-
tetur, principia oeconomicae, politicaeque tam
A publi-

publicae, quam priuatae perfectiora sup-
peditet, immo ipsi ethicae christianae,
erit admodum utilis. M. §. 337, 787. Quum-
que finis ipsius sit certitudo obligationum
nostrarum internarum in statu naturali,
§. 1. quo verius, quo clarius, quo certius,
quo ardentius, quo plura motiua, quo
plurimum obligationum internarum in sta-
tu naturali docebit, hoc erit perfectior.
M. §. 185, 669.

§. 4.

ETHICA LAXA est pauca motiua ad
pauca apparenter molesta: multa motiua
ad multa apparenter molesta demonstrans
ethica est (seuera) RIGIDA. Quo seue-
rior ergo ethica est, hoc perfectior, quo
laxior, hoc est imperfectior, §. 3.

§. 5.

ETHICA BLANDIENS est sensitivae iu-
cundis solis ad sola sensitivae iucunda ob-
ligans. Hominibus ergo ad sensitivae
molesta etiam, per sensitivae molesta quo-
que motiua obligandis, ethica blandiens
est laxa, hinc imperfecta, §. 4.

§. 6.

ETHICA MOROSA (terrifica, acerba,
tristis, rigoristica) est solis sensitivae mo-
lestis ad sola sensitivae molesta obligans.
Hominibus ergo ad sensitivae iucunda et-
iam, per sensitivae iucunda quoque mo-
tiua

tiua obligandis, tristis etiam ethica imperfecta est, §. 3.

§. 7.

ETHICA obligationum erronearum DECEPTRIX est (chimaerica). Quae ergo vel motiua ponit, quae non sunt, vel ad ea hominem obligari ponit, ad quae non obligatur, decipit, siue blandiendo, siue rugis frontem arando propinet errorem, §. 5. 6. Non obligamur ad intrinsecus impossibilia, M. §. 58. quaeque simpliciter impossibilia sunt naturae humanae, M. §. 469. Hinc ethica ad intrinsecus impossibilia, et simpliciter supra humanae naturae vires posita obligans est chimaerica. Possumus tamen obligari ad ea, ad quae vires naturae corruptae non sufficiunt, M. §. 788. nobis naturaliter impossibilia, sed secundum quid, M. §. 469. Ergo ethica philosophica praecipiens quaedam, ad quae vires naturae humanae corruptae non sufficiunt, non est ideo chimaerica.

§. 8.

Non obligamur ad moraliter impossibilia, strictius talia, M. §. 723. Iam vero ethica philosophica contradicens christianae, et christiana contradicens philosophicae obligarent ad moraliter impossibilia strictius talia, hinc nec sibi, nec

iuri naturae, vnquam contradicunt, nisi apparenter, M. §. 12.

§. 9.

Quum in statu hominis naturali plures iterum status speciales obseruari possint, M. §. 205. ethica philosophica docebit obligationes internas I.) omnibus his statibus communes, Parte I. generali, 1) erga deum ad religionem C. I. a) internam b) externam 2) erga temet ipsum C. II. respectu a) animae b) corporis c) status externi 3) erga alia C. III. a) homines b) reliqua II.) quibusdam specialioribus in statu naturali obseruandis statibus peculiare Parte II. speciali.

§. 10.

PERFICE TE, Ergo *perfice te in statu naturali*, QUANTUM POTES, i. e. fac in eodem, quae te perficiunt, vel vt finem, quorum tu ipse es ratio perfectionis determinans, vel vt medium, quae te cum aliis consentire faciunt ad rationem perfectionis determinantem extra te positam. FAC BONA, *omitte mala*, QUANTUM POTES, *in statu naturali*: FAC in eodem, quod TIBI FACTU OPTIMUM.

PARS I. GENERALIS

CAPUT I. RELIGIO.

SECTIO I. RELIGIO INTERNA.

§. II.

Ens perfectissimum vberius, dignius, verius, clarius, certius, ardentius nosse est realitas. M. §. 36. Ergo gloria dei in te ponit realitatem. M. §. 947. Illustratio gloriae diuinae etiam in te ponit realitatem, alias esset mala, M. §. 146. quod contra M. §. 947. Ergo gloria dei et illustratio eius in te tanquam rationem perfectionis determinantem consentiunt, M. §. 94. tibi bonae, M. §. 660. Ergo religio te perficit, vt finem, M. §. 947. adeoque obligaris ad religionem, §. 10.

§. 12.

Religio te facit consentire cum tota ciuitate dei, M. §. 974. et integro perfectissimo vniuerso, M. §. 935, 949. Ergo obligaris ad religionem, §. 10. M. §. 94.

§. 13.

Religio est pars tuae beatitudinis, M.

§. 947, 787. obligaris ad tuam beatitudinem tantam, quanta possibilis, §. 10. Ergo obligaris ad religionem. Beatitudo est pars felicitatis. Obligaris ad tuam felicitatem, §. 10. Ergo obligaris ad religionem.

§. 14.

Natura tua consentit ad religionem M. §. 949, 430. Ergo religio statum tuum moralem facit consentire cum natura. M. §. 947, 723. hinc te perficit. M. §. 94. Ergo obligaris ad religionem, §. 10.

§. 15.

Veram voluptatem augens ueros intuitus auget, M. §. 655. hinc te perficit, quum cognitio veritatis sit perfectio. M. §. 94. Ergo quaere vere iucunda. M. §. 658. Iam viua entis perfectissimi cognitio sistit deum placentem, M. §. 669, 651. hinc voluptatem veram auget, M. §. 655. 811. ergo vere iucunda est, M. §. 659. Religio est viua entis perfectissimi cognitio. M. §. 947, 669. Ergo obligaris ad religionem.

§. 16.

Quo quid vere delectans iucundius est, hoc magis ad illud obligaris, §. 15. Iam religio finitorum purissimam, M. §. 661. verissimam, clarissimam, certissimamque voluptatem dabit per viam demonstra-
tionis

tionis a priori et a posteriori, M. §. 856. experientiae internae et externae, M. §. 982. 985, et fidei, saltem humanae per omnes historias, annales prouidentiae. Ergo religio spondet voluptatem constantissimam, M. §. 662. ex plurimis maximis perfectionibus diuinis M. §. 807, hinc heterogeneas voluptates et taedia gnauiter obscurantem. M. §. 657. Ergo religio est bonorum homini concessorum, §. II, iucundissimum, §. 15. M. 658. Ergo ad religionem in omnibus iucundis maxime obligaris.

§. 17.

Viue, quantum fieri potest, sapientissime, §. 10. Iam si viuis ex voluntate sapientissimi, viues, quantum tibi datum est, sapientissime. Iam religionis amator viues ex voluntate sapientissimi. M. §. 882, 947. Ergo obligaris ad religionem.

§. 18.

Viue, quantum fieri potest, rationalissime, §. 10. Summam rationem sequens, quantum a te fieri potest, viues rationalissime. At religionis amator sequeris, quantum poteris, summam rationem. M. §. 872, 947. Ergo obligaris ad religionem.

§. 19.

Esto imago dei tui tam ipsi similis, quam

tum esse potes, §. 10. M. 852. Ergo 1) quaere theologiam in te *ἐκ τούτου ἀρχεῖς* quae esse potest, simillimam M §. 866. 2) quum deus agat ad illustrationem suae gloriae, M §. 949. communes cum ipso fines habens, sic etiam ipsi assimilandus, M. §. 70. obligaris ad religionem M. §. 947.

§. 20.

Cum religione certa praemia connexa sunt, M. §. 947 907. Ergo ad eam obligaris, §. 10. M. §. 100.

§. 21.

Quo plura motiua, quo maiora, quo verius, quo clarius, quo certius, quo ardentius ad officium aliquod cognoscis, hoc tibi fit facilius illud officium. M. §. 527. Iam religio augebit motiua ad reliqua officia omnia, eorumque dignitatem, veritatem certitudinem, claritatem s. lucem, et vitam, M §. 947. Ergo facilitabit officia reliqua omnia. Iam obligaris ad facilitanda tibi officia omnia, quantum fieri potest. Quo minores enim vires vni impendendae sunt, hoc maiores supersunt ad alia, §. 10. Ergo obligaris ad religionem.

§. 22.

RELIGIO, quatenus est actio animae immanens, est INTERNA. ACTIONES partes religionis sunt PIAE (religiosae
latius

latius dictae , officia erga deum). Obligaris ad officia erga deum, §. II 21. Ergo obligaris etiam ad eorum habitum, §. 21. M. §. 577. Habitus actionum piarum est PIETAS. Ergo pius esto.

§. 23.

Propositio: pius esto, enunciat determinationem, §. 22. M § 36. fini tuo ultimo, M. §. 949, hinc rationi, M. §. 341. ulteriori, M. § 27. conformem, M. §. 80. Hinc est lex, M. §. 83 moralis, §. 22. M. §. 723. una ex superioribus, hinc fortioribus, M. §. 182

§. 24.

Exceptio, quae fit a lege pietatis maior est, quam quae fit a quacunque perfectionis regula morali alia, quae determinationem enunciat conformem fini, qui religioni subordinatur, §. 23. M. §. 186. Iam exceptiones moraliter necessariae tam sint parvae, quam fieri potest, §. 10, M §. 97. Ergo a quibusvis regulis quorumcunque subordinatorum religioni finium excipe potius, ubi sit excipiendum, quam a regula pietatis.

§. 25

Liberæ actiones oppositæ piis sunt (impiae) OBSCURATIONES GLORIAE DIUINAE, peccata, §. 22. M. §. 788. puni- enda, M. §. 910. Ergo fuge obscuratio-

nes gloriae diuinae, §. 10. Ergo et earum habitum, M. §. 577, IMPIETATEM, LATIUS DICTAM (cf. 105.) liberum pietatis oppositum. Nefis macula nominis diuini.

§. 26.

Minima religio quum esset paucissimorum minimorum ad deum pertinentium minime vera, clara, certa, et viua perfectionum diuinarum cognitio, M. §. 161, 947, quo vberior, deo dignior, exactior, clarior, certior ac ardentior erit in homine cognitio perfectionum diuinarum, hoc maior eiusdem religio, donec sit maxima hominis alicuius religio vberissima, maxime sublimis, exactissima, clarissima, certissima, et ardentissima, quae in eum hominem cadit, perfectionum diuinarum cognitio. M. §. 161.

§. 27.

Ad cognitionem perfectionum diuinarum perfectissimam consentiunt maxime plurimae maximae hominis realitates, M. §. 949. Hinc talis cognitio est summa hominis perfectio M. §. 185. Ergo religio, quae in hominem cadit, maxima est summum eius bonum. M. §. 187. Quo quid melius, hoc magis ad illud eligendum obligaris. §. 10. Ergo ad summam, quae in te cadit, religionem maxime obligaris. Idem inde

inde collige, quod in te, spiritum, substantiam intellectualem, non cadat maior perfectio, quam intellectione formaliter materialiterque perfectissima frui, i. e. ens perfectissimum perfectissime cognoscere, quantum eius ab homine fieri potest. §. 26.

§. 28.

RELIGIO, in qua cognitio perfectionum diuinarum perfectionem supernaturalem non habet, NATURALIS est. Cuius autem est, quaedam saltem, perfectio supernaturalis est RELIGIO SUPERNATURALIS.

§. 29.

Ad summam, quae tibi physice possibilis est, religionem obligaris, §. 27. Iam summa tibi physice possibilis religio naturalis erit, eaque summa, §. 28. M. §. 470. Ergo ad summam religionem naturalem obligaris et magis quidem, quam ad ullam aliam rem tibi physice possibilem, §. 27.

§. 30.

Qui obligatur ad totum, obligatur ad partem, sine qua totum exsistere nequit. Maxime obligaris ad religionem, §. 29. Religionis pars, sine qua exsistere nequit, est gloria dei. M. §. 947. Ergo obligaris ad quaerendam dei gloriam. Esto

Esto studiosus gloriae, sed diuinae. S. D. G.

§. 31.

Ad summam, quae per te physice possibilis, gloriam dei quaerendam quum obligeris, §. 30, 29. quaere cognitionem plurimarum maximarumque perfectionum diuinarum, quae per te obtineri potest, verissimam, clarissimam, certissimam, ardentissimam in te et extra te in tot aliis, in quot poteris, M. §. 942. Nosce deum, notio-rem fac deum, quantum potes. Actio, qua 1) plures perfectiones diuinae, 2) plura de data perfectione diuina, 3) pluribus innotescunt, est **AMPLIFICATIO GLORIAE DIUINAE**. Ratio cogitandi de deo diuinisque non solum non offendens in summam obiecti sanctitatem, sed et eidem, quantum cogitantis vires permittunt, conueniens, est **MAIESTAS GLORIAE DIUINAE**. Quaere, quantum potes in te et aliis, quantum potes immediate, vel per alios amplificationem et maiestatem gloriae diuinae; §. 30.

SECTIO

SECTIO II. VERA DEI COGNITIO.

§. 32.

Quaere in te et aliis verissimam, quae tibi, quae per te aliis possibilis, plurimarum maximarum perfectionum diuinarum cognitionem, §. 31. Iam omnis veritatis cognitio est medium augendae verae cognitionis diuinae. M. §. 943. Ergo ad cuiuscumque veritatis cognitionem propositionemque possunt motiua desumi ex gloria diuina, atque adeo cuiuscumque veritatis cognitio et propositio potest esse illustratio gloriae diuinae. M. §. 947. Omne hinc verum, quod discis, quod doces, discere, doce ad dei gloriam §. 29.

§. 33.

Error et ignorantia vincibilis circa diuina sunt peccata, §. 32, 25. Ergo fuge errorem et ignorantiam circa diuina vincibilem. Quumque omnis error, omnis ignorantia vincibilis necessario secum ferat vel aliquem errorem, vel ignorantiam circa diuina vincibilem, M. §. 889. ob gloriam dei vita omnem errorem et ignorantiam vincibilem, §. 29.

§. 34.

Ne sis indifferens plenarie erga vel tuos vel aliorum errores et ignorantiam
vinci-

vincibilem theologiam, §. 32. M. §. 664. multo minus laudi ducas aut pro sancta habeas vincibilem diuinorum ignorantiam appetiturus, §. 33. M. 665.

§. 35.

Errorem et ignorantiam circa diuina vincibilem quum fugere obligeris, §. 33. simul obligaris ad tollenda, sine quibus tolli nequeunt, vincibilem in diuinis confusionem, M. §. 578. notiones de iisdem crassas, M. §. 575. praecipitantiam iniudicando de theologicis, et in probandis diuinis ANIMUM SOPHISTICUM, s. studium crypticis paralogismis negotium aliis faceffendi. Obligaris potius ad cognitionem diuinorum, quam assequi potes, exactissimam, §. 32. M. §. 515. Exacta diuinorum cognitio est ORTHODOXIA.

§. 36.

Quum multa in incomprehensibili deo sint, quorum nobis est ignorantia inuincibilis, M. §. 862. de quibus adeo non nisi per praecipitantiam iudicare possumus, obligatus ad cauendam impossibilium appetitionem, §. 10. sapientem diuinorum, quae nosse nequis, ignorantiam praefere NIMIAE, i. e. ad vincendam ignorantiam diuinorum inuincibilem ferenti CURIOSITATI THEOLOGICAE, M. §. 688. praecipitique de iisdem iudicio EPOCHEN

CHEN THEOLOGICAM s. statum animi
perceptionem aliquam de diuinis nec po-
nentis, nec tollentis. §. 32.

§. 37.

Vita conceptus de diuinis impossibi-
les, praeiudicia et SOPHISTICATIONES
THEOLOGICAS s. probationes per so-
phismata, non falsarum solum, sed et
verarum conclusionum, §. 33. praesertim
illius sectae, illarum inter dissentientes de
theologicis partium, inter quas natus vel
educatus es. Ne tamen conceptus de
diuinis subobscurus, aut contradictionem
apparentem inuoluentes, aut quorum
possibilitatem tu nondum perspicias, cum
impossibilibus confundas. Ne proposi-
tiones theologicas etiam illius sectae, il-
larum in dissentientibus circa religionem
partium, quas plures, forte plurimi, po-
nunt, quas forsitan ipse nudius tertius po-
suiisti non ponderatis ad assensum ratio-
nibus, cum praeiudiciis confundenstollas.
Ne sub sophisticationum titulo reiicias
non examinatas theologorum proba-
tiones, quarum conclusiones tibi non
placent, aut quas alia ratione probatum
is, §. 35.

§. 38.

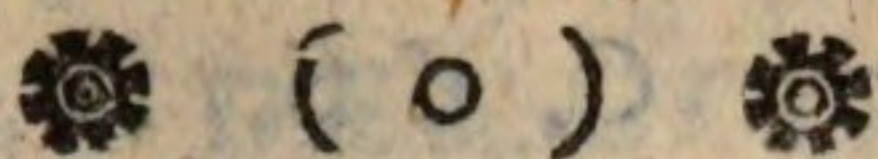
Vita atheismum theoreticum, M. §.
1000. DEISMUM, errorem ponentem ni-
hil

hil paene de deo conceptibile esse, nisi
 forsan eius existentiam, M. §. 812 - 1000.
 POLYTHEISMUM, errorem plures deos
 ponentem, M. §. 836. MANICHAISMUM,
 errorem aequae potentem deo auctorem
 mali coexistere ponentem. M. §. 844,
 832. anthropomorphismos, M. §. 848. ma-
 terialismum vniuersalem, M. §. 840. ego-
 ismum, M. §. 392, 854. SPINOSISMUM,
 errorem tollentem deum extramunda-
 num, M. §. 855, 853. SOCINIANISMUM,
 errorem tollentem praescientiam diuinam
 aliquorum futurorum, M. §. 875. FATA-
 LISMUM errorem, qui libertatem diui-
 nam tollit, §. 33. M. §. 898.

§. 39.

Vita DIPPELIANISMUM, errorem
 tollentem iustitiam dei punitiuam.
 M. §. 910. EPICUREISMUM errorem
 tollentem prouidentiam, M. §. 950-975.
 absolutismum theologicum et praedesti-
 natianismum, M. §. 980, 981, naturalis-
 mum supernaturalia omnia, hinc et reue-
 lationem stricte dictam in impossibilibus
 numerantem, M. §. 493, 1000. ENTHU-
 SIASMUM, habitum vitium subreptionis
 in diuinis committendi, eumque arden-
 tiorem, FANATICISMUM, et INDIF-
 FRENTISMUM errorem sententias
 theologicas pro plenarie indifferentibus
 habentem, §. 33. M. 634. e. c. e. c.

SECTIO

SECTIO III. CLARA DEI COGNITIO.

§. 40.

Quaere in te et aliis clarissimam, quae tibi, quae per te aliis possibilis, plurimarum maximarumque perfectionum diuinarum cognitionem, §. 31. Esto pro virili studiosus lucis, sed diuinae, et claritatis in theologicis tam intensiuae, per perceptiones diuinorum distinctissimas, quam extensiuae, per perceptiones eorundem viuidissimas, M. §. 531.

§. 41.

Quaere distinctissimas, quae tibi possibiles, diuinorum repraesentationes, §. 40. easque 1) extensiue tales, M. §. 634. plurimas viuidissimasque, quas inuenire poteris, notas indagans 2) purissimas, §. 35.

§. 42.

Vtere intellectu tuo in theologicis ad diuinam gloriam, quantum potes, §. 41. M. §. 639. hinc et ratione, M. §. 640. eiusque sagacitate, ad multiplicandas, et soliditate, ad confirmandas veritates theologicas, M. §. 645. Hinc per ipsam religionem cole intellectum et rationem, M. §. 646.

§. 43.

Quaere viuidissimas, quas potes, diuinorum
B norum

norum repraesentationes, §. 40. earumque, quas habes, et viuidam, et distinctam perspicuitatem in dies maiorem, M. §. 531. Ad illam concinant omnes facultates animae tuae inferiores, M. §. 521. vt quicquid iis, quicquid analogo rationis est in te virium, hunc in modum fiat anathema diuinae gloriae. M. §. 640.

§. 44.

Experire, M. §. 548. interne, M. §. 535. gusta, vide e. c. quam bonus e. c. fit dominus, §. 43. M. §. 536. sine entusiasmo tamen fanatico, §. 39.

§. 45.

Observato §. 44. diuinorum ideae fient partiales multarum in te totalium, M. §. 574, adeoque recurrentibus suis fociis reproducentur, M. §. 561. Ad hoc confectarium officii, sine quo illud exsistere nequit, obligaris §. 10. 41. Saepius ergo diuinorum in te ideae reproducantur, sine somniis tamen phantasticis, §. 39. M. §. 594. eandemque ob rationem crebrius memento dei tui, M. §. 580.

§. 46.

Ab optimo optima non praeuide solum, M. §. 596, sed et praefagi, M. 610, 611. optimis, quae iam ab ipso profecta sunt, semper expectata casus similes, M. §. 612. quantumque potes, intueri perfectiones dei tui, M. §.

M. §. 651. iisdem et quidem solis' pure, M. §. 661. delectandus, §. 43. M. 658.

§. 47.

Delectari homo deo potest maxime, §. 16. Delectare deo, quantum potes, §. 46. Ergo delectare deo tuo super omnia. Si vel maxime naturae corruptae vires ad hoc non sufficient, §. 7. memento religionis supernaturalis, §. 27, 28,

§. 48.

Tenebrae theologicae vincibiles s. obscurae repraesentationes eorum in diuinis, quae tibi clarescere possunt, sunt peccata, §. 32, 40. Ergo fuge tenebras theologicas vincibiles, §. 25.

§. 49.

Si pro maiori obscuritatis gradu in diuinis possibilis tibi minor, licet omnem obscuritatem disiicere nequeas, praefer maiori minorem in theologicis caliginem, vt sic ipse fundus animae consecratur diuinae gloriae, M. §. 311.

§. 50.

In incomprehensibili multa nobis sunt relatiue inconceptibilia s. supra nostrum intellectum posita, M. §. 633. Pone enim omnia esse in eodem nobis conceptibilia, distinctissime et absolute quidem, cognosceremus incomprehensibile, adeoque ple-

nam eius cognitionem haberemus, quod absurdum, M. §. 862. Ergo in deo multa sunt supra intellectum tuum posita, M. §. 862.

§. 51.

Supra intellectum tuum posita in theologicis concipere ne labores, §. 50, 36. ne tamen confundas cum absolute inconceptibilibus, M. §. 633, 37. Multa sunt in deo supra rationem tuam posita, §. 50. M. 644. Haec ergo ratiocinando assequi despera, §. 36, ne tamen confundas cum irrationabilibus, §. 37. M. §. 643.

§. 52.

RATIONALISMUS est error omnia in diuinis tollens supra rationem errantis posita, §. 57. Ergo fuge rationalismum, §. 33. Neque tamen in diuinis neglectum intellectus et rationis vsum, sub titulo simplicitatis theologiae, M. §. 639. spurio appetas, §. 42.

§. 53.

Ne dei tui aut diuinorum obliuiscaris, §. 45. M. §. 582, nec vnquam erga deum aut quicquam diuini sis indifferens, §. 46, multo minus taedium ex iis capias, M. §. 655, ne tamen vere molesta, quae non sunt diuina, M. §. 658. pro talibus habeas, §. 33.

SECTIO IIII. CERTA DEI COGNITIO.

§. 54.

Quaere in te et aliis certissimam, quae tibi, quae per te aliis possibilis, plurimarum maximarum perfectionum dei cognitionem, §. 31. Esto pro virili studiosus firmitatis, roboris et fundamentorum gloriae diuinae. Idem hinc patet, quia certitudo, quanta tibi esse potest, est consecrarium, sine quo veritas et claritas cognitionis theologicae, ad quas obligaris, §. 32, 40. existere non possunt. M. §. 880.

§. 55.

Quum a ratione, experientia et fide, connubio rationis et experientiae, quando ratio maiorem exhibet: Quae talis testatur: ponere possum, minorem experientia subsumit: Hoc talis testatur, omnis cognitionis humanae veritas, claritas, et certitudo dependeat; et hinc euidencia, M. §. 531. sci, experire, crede diuina, summumque, quod in te cadit, rationis, experientiae et fidei quaere connubium, §. 54. Idem hinc patet, quia sine tali ac tanta cognitione diuina existere nequit eius consecrarium, summa in deo diuinisque delectatio, ad quam tamen obligaris, §. 47.

§. 56.

Gradus ille certitudinis, quo maior quidem possibilis, qui tamen ad rationaliter agendum sufficit, est **CERTITUDO MORALIS**. Hinc in diuinis, vbi maior tibi impossibilis est, quaere certitudinem moralem, et in incertioribus summam, quae in te cadit, probabilitatem, §. 54.

§. 57.

Vt diuina scias, quantum datur, §. 55. demonstrationes eorum et probationes conquire et meditare, et ne spurias pro genuinis habeas, §. 33. pro virili diiudica. Vt experiaris diuina, quantum tibi licet, neque tamen entusiasmo te exponas, §. 4. quae habentur remedia perueniendi ad experientiam diuinorum, indaga et diiudica, nihilque falsitatis in iis meditando inueniens, tenta, M. §. 696. Vt credas diuina, quantum tibi possibile est, neque tamen sanctae credulitatis titulo assentiaris dubiis aut improbabilibus diuinorum testimoniis, §. 33. 55. narrationes operum dei **S. HISTORIAS SACRAS**, immo omnes historias, vt specula prouidentiae diuinae, indagans diiudica.

§. 58.

Quum nulla demonstratio completa sit possibilis sine principiis logicis et metaphysicis, ex §. 57. patet, qui logica et
meta.

metaphysica fiant sacrae diuino nomini. Idem ethicus philosophus experitur, §. II. 57. Quia omnis probatio, omnis demonstratio, omnis experientia, omnis rationalis auctoritas, est medium augendae in diuinis certitudinis, §. 32. ad cuiuscunque probationis, demonstrationis, experientiae, siue sit obseruatio, siue sit experimentum, et auctoritatis rationalis, inuestigationem possunt motiua defumi ex diuina gloria, vt eandem illustret, M. 947.

§. 59.

Quia diuina nobis omnia certa fieri nequeunt, §. 36, 50. multo minus sunt omnia nobis demonstrabilia, §. 51, caue 1) a PRURITU DEMONSTRANDI THEOLOGICO, i. e. curiositate demonstrationum theologicarum nobis impossibilium, et desiderio spuriarum potius demonstrationum, quam nullarum, §. 33: 2) ne non demonstrata, non demonstrabilia, quorum tibi non nota est demonstratio, tibi dubia, tibi incerta, problematica, contra quae disputari potest, incerta et dubia in theologicis pro iisdem habeas, §. 33. M. 578.

§. 60.

Ne tibi sit plenarie indifferens, an de diuinis sis certus, nec ne, an certior sis, nec ne, §. 54, 53, an incerta tibi diuina dubia sint, an probabilia, an improbabilia,

§. 56, multo minus incertitudinem tuam in theologicis gloriae ducas appetiturus, .M §. 665.

§. 61.

Vita SCEPTICISMUM THEOLOGICUM (pyrrhonismum) s. epochen in indubiis, §. 60. Ergo circa certa in divinis, M. §. 800-1000. moraliter certa et probabilia, §. 56, ne sis SCEPTICUS i. e. epochen decernens. Ergo scepticismum non solum vniuersalem, non vniuersalem solum theologicum, sed et particularem, aliquas de diuinis propositiones nec ponendi nec tollendi decretum fuge, quantum potes, §. 54. Contra omnem hinc scepticismum possunt arma desumi ex gloria diuina, §. 58.

§. 62.

Ne demonstrationis omnis, aut, ex ignorantia, neglectu, M- §. 652, aut auersatione, vel prorsus indifferens sis, vel taedia concipias erga nobilem gloriae diuinae partem, demonstrationes diuinorum, §. 57. nec pia fraude in harum ruinis supernaturalem cognitionem stabilitum eas, §. 32. Omnis demonstrationis hostis, est hostis gloriae diuinae, §. 25.

§. 63.

In experienciis diuinorum praesertim caue ab his maioribus: *Quicquid ego non clare sentio s. experior, illud non existit, non est*

est possibile, nec sentiunt alii, licet in aliis statibus aut circumstantiis. Quicquid repræsentationi alicui e. g. supernaturali, quam legi, quam audiui, simile, hinc idem est cum eadem, est cum eadem totaliter idem, s. ipsa illa perceptio. Quæ coexistunt sibi inuicem, vel succedunt, eorum unum in alterum realiter influit, aut est alterius causa solitaria, §. 57. M. §. 548, et cogita, non minus delirare eum, qui sensationes pro imaginationibus habet, quam eum, qui imaginationes pro sensationibus, habitualiter, M. §. 594.

§. 64.

Quo facilior enthusiasmus est, §. 63. 39. hoc curatius testium de diuinis examinanda dexteritas est. Quo plures pia vel impia fraude LEGENDAS, i. e. fabulas pro historiis diuina narrantibus venditatas commenti sunt, hoc diligentius sinceritas testium de diuinis excutienda est, ne fides ipsis fide non dignis habenda sit forte credulitas, §. 57. Neque tamen certitudo vel probabilitas fidei, quanta in profanis historiis sufficere admittitur, ideo deneganda statim testimonio de diuinis, quia de diuinis aliquid narrat, aut probabilibus, immo certis, eiusmodi testimoniis habita fides credulitatis oneranda probris est, §. 33.

§. 65.

INCREDULITAS est habitus probabilis
B 5 etiam

etiam, aut certo, testimonio fidem dene-
gandi. Ergo vita incredulitatem theolo-
gicam aequae, ac credulitatem, §. 64. Na-
turalismus stricte dictus certam reuelatio-
nem stricte dictam negans est, increduli-
tas vitanda, M. §. 1000, 986.

SECTIO. V.

VIUA DEI COGNITIO.

§. 66.

Quaere in te et aliis ardentissimam s.
maxime viuam, quae tibi, quae per te aliis
possibilis est, plurimarum maximarum per-
fectionum diuinarum cognitionem, §. 31.
Idem hinc patet, quia vita cognitionis sa-
crae est coniectarium, sine quo delecta-
tio in deo summa, ad quam obligaris,
§. 48. existere non potest, M. §. 565.

§. 67.

Gloria dei toties et tantus elater tibi
sit ad agendum, quoties et quantus esse
potest, §. 66. M. §. 669. Iam vero possunt
ad omne bonum motiua desumi ex diuina
gloria, M. §. 899. et quidem fortissima, §.
47. nec suscipere licet, nisi bonum, §. 10.
Ergo omnes tuas actiones morales, et po-
tissimum quidem, suscipe ad dei gloriam,
omnes tuae actiones sint illustrationes glo-
riae diuinae, M. §. 947.

§. 68.

§. 68.

Cognoscere labora signa dei et diuinorum, §. 32 quae quum aliquando non possint non tibi clariora esse signatis magis incomprehensibilibus, M. §. 862, ne omnem cognitionem diuinorum symbolicam sub litterae, vel abecedariae, et litteralis theologiae titulo aspernatus malis quaedam diuina prorsus ignorare, quam cognoscere nunc in aenigmate, sic saltem tibi cognoscibilia, §. 36.

§. 69.

Quum symbolica diuinorum cognitio omni obseruabili intuitu destituta, s. LITTERA, fit mortua, M. §. 669. denuo obligaris ad intuitum diuinorum quaerendum, M. §. 652 Hic autem intuitus vel sensituius, est, vel intellectualis, M. §. 651, 607. Vtrumque quaere, quantum potes, §. 41, 43. Vtriusque augmentum, seu mutatio in verriorem, clariorem, certio-rem, ardentio-rem, est AEDIFICATIO; hinc aedificationem tuam et aliorum, nec sensituiam, nec intellectualem, negliges, §. 66.

§. 70.

Caue, ne tua diuinorum cognitio splendeat tantum, non ardens, sterilis, et mortua, §. 66, 25. Fuge speculationes theologicas, §. 67. M. §. 669. Si PRACTICA dicatur COGNITIO, quae plura et maiora
ad

ad agendum motiua continet, siue mediate, siue immediate, siue propius, siue remotius id fiat, omnis tua theologia sit practica, §. 67. Ne tamen VERITATES DE DIUINIS THEORETICAS, i. e. nec quid agendum vel omittendum enunciantes, nec proxime motiua ad agendum suppetitantes, aut aedificationem ea, cui forsan assuerus es, magis intellectualem cum cassa speculatione confundas, §. 69, 35. Nec qualitercunque mouente diuinorum cognitione contentus esto, bonisue sollicitationibus, quando strictius viam et ad agendum sufficientem impetrare potes, §. 66. M. §. 67I.

SECTIO VI.

CULTUS DEI INTERNUS.

§. 71.

Fortissime appete delectationem ex diuinis perfectionibus, §. 47. Alterius ex perfectionibus voluptatem fortius appetens, vel ex sensitua cognitione gaudet iisdem, vel ex distincta, vel ex vtraque. Posteriores volitiones, M. §. 690. ob intensiorem tamen etiam gaudii nomine insigniuntur, vti et reliquae volitiones affectibus homogeneae ob eandem rationem affectuum nomina sortiuntur. Ergo gaude deo tuo

tuo sensitue, gaude rationaliter, et quidem fortissime, §. 69.

§. 72.

Quum perfectionibus diuinis semper delectandus sis, §. 67, da operam arti deo tuo semper gaudendi, §. 31-71. et ama deum fortissime, §. 71. M. §. 684. Iam vero duo extra se posita non possunt amari fortissime, M. §. 272. Ergo ama deum super omnia. Ergo magis, quam te ipsum. M. §. 855.

§. 73.

Summam ex praeteritis dei operibus satisfactionem hauri, §. 72. M. §. 682. omnia eum non bene tantum, sed et optime fecisse, M. §. 944. et optimis foecundissima corollariis, M. §. 23, quam fieri potest, certissime, vt verissime, clarissime et ardentissime, intuere, §. 69. Ipsa, si qua gaudes, acquiescentia in te ipso, M. §. 682. cogitanti concursum dei ad bonas tuas actiones morales et vniuersalem, M. 954, et specialem, M. §. 960, tuasque vires singulas esse creaturas dei, M. §. 939. resol-uatur in satisfactionem ex dei magnalibus, §. 71, 32.

§. 74.

Nullum malum effugisti, effugis aut effugies, cuius auersio non pendeat a prouidentia, M. §. 975. Ergo hilaritatem
etiam

etiam tuam deo malorum auerrunco consecra, §. 71. M. §. 682, quae ut tanta sit, quanta in te esse potest, §. 72, ipse tristis alias malorum possibilitium, quae imminabant, imminet, imminebunt, catalogus ad optimum dei amorem seruiet, §. 40.

§. 75.

Si quid, ut sufficiens ad perfectionem, quam appetebamus, viue intuemur, EO CONTENTI SUMUS. Si maiorem per alia perfectionem obtineri non posse, quam quae obtinetur per id, quo contenti sumus, certo intuemur, IN ILLO, QUO CONTENTI SUMUS, ACQUIESCIMUS. Iam dei gubernationem abunde sufficere ad summam possibilitium, hinc rationaliter appetendarum, perfectionem et mundo et tibi praestandam, quam fieri potest, certissime, §. 54. et ardentissime intuere, §. 66. M. §. 963. Hinc ea non contentissimus tantum esto, sed in eadem etiam plenarie acquiesce.

§. 76.

Mundum optimum a deo praestitum semper iri, M. §. 936, 963, tibi que bona tot, tanta, toties ab ipso largienda, quot, quanta, quoties summa bonitas potest, M. 975. non spera tantum, sed et confide, M. §. 683, quantum potes, §. 71, 54. Ergo confide deo super omnia, §. 72. Idem et hinc

hinc patet, quod a nulla re plura ac maiora bona clarius et certius expectari possunt, quam a deo, M. §. 903 - 907, et quicquid ab aliis, quicquid a te forsan ipso proficiscitur boni, simul tamen a deo est, M. §. 954, 929.

§. 77.

Quo plura, quo maiora, quo verius, quo clarius praevisa, quo certius ab aliquo expectantur beneficia, hoc fiducia in eum maior est, M. §. 903, 683. A iustitia diuina remuneratoria pro singulis etiam minimis bonis moralibus proportionalissima praemia certissimus expecta, §. 76. M. §. 907. Quo ergo plura, quo maiora bona tibi fuerint moralia, hoc maior esse potest tua in deum fiducia. Iam ad maximam, quae in te cadit, fiduciam erga deum obligaris, §. 71. Vt ergo possis, sicut decet, deo fidere, requisitam in te bonitatem moralem circumspecte, actione dei supernaturali concursuque specialissimo praestandam confisus, M. §. 498. quoties naturaliter, et per specialem concursum aequè bene praestari non potest, §. 76. M. §. 962.

§. 78.

Praemia bonarum moraliter determinationum tuarum naturalia, ut arbitraria respectu dei, M. §. 908. 911. ab ipso certus
exspe-

expecta, §. 77. laetamque semper pro tua receptiuitate fortunam, M. §. 912. Quantum receptiuitas tua augetur, tantum autum iri et naturalia et arbitraria dei prae-mia confide. M. §. 907, 894.

§. 79.

Deus summus tuus benefactor est, §. 76. Ergo habe erga deum animum gratissimum, M. §. 684. **ALICUI ACCEPTUM FERIMUS** (ex alicuius manu recipimus) **BENEFICIUM**, quod ipsi imputamus s. cuius illum auctorem iudicamus; quod si fiat ardentem, **HABEMUS** benefactori **GRATIAS**. Deo habe gratias pro omnibus tibi bonis non praeteritis tantum, sed et praesentibus, et futuris, §. 75 - 78, eorumque et intensiorem et extensionem viuissimè cogita, et numera, vt sentias, quam sint innumerabilia, §. 40. non neglectis partim §. 264. et apparenter malis, M. §. 12.

§. 80.

Quo quid perfectius est, hoc magis deo placet. M. §. 890, 879. Ergo quaere deo placere, quantum potes, §. 10. **AMOR** amato admodum placere studens **TENER** est. Ergo ama deum, quam potes, tenerime, §. 72. Studium deo placendi, s. amoris diuini teneritas, sit vniuersale motuum omnium actionum tuarum fortissimum,

mum, §. 67. Decretum de aliqua re nihil decernendi, nisi quod alter decreuit, est **RESIGNATIO IN VOLUNTATEM** alterius. Haec **TOTALIS** est, si nihil omnino de vlla re nos decreturos decernimus, nisi quod alter decernat. Iam deus nil, nisi optimum decernit, M. §. 979. Decernendum et tibi est, nihil omnino te decreturum vlla de re, nisi optimum, §. 10. i. e. quod deus decreuerit. Ergo te totaliter in diuinam voluntatem resigna.

§. 81.

Vita odium dei et diuinorum totale et parziale, M. §. 687, eorundemque fastidium, M. §. 686. **AMOREM CREATURAE** s. amorem vllius rei creatae maiorem, quam est amor erga deum, hinc **PHILAUTIAM IDOLOLATRICAM**, amorem tui maiorem, quam est amor dei, §. 72. 25. **MURMURATIONEM CONTRA DEUM** s. animum gubernatione diuina minus contentum, et **CENSURAM VIARUM DOMINI**, iudicium possibilem mediorum, quibus vtitur prouidentia, ponens emendationem; §. 75. Ergo vita etiam murmurationem contra fortunam et inuectiuas in eandem, §. 78, 33.

§. 82.

DIFFIDENTIA ERGA ALIQUEM est praesagium non consequendorum per eum
C bono-

bonorum. Quo verius, clarius et certius, est praesagium, quo pauciora, quo minora sunt bona, quae tamen nobis deneganda metuimus, hoc maior est diffidentia. Quo maior ergo diffidentia erga aliquem, hoc minor est fiducia erga eundem, §. 77. Vita omnem erga deum diffidentiam meticulofam etiam, magis timidam, magis deneganda minora a deo bona horrentem, maxime desperantem de eorum a deo consequutione, §. 46. M. §. 686.

§. 83.

Non desperationem solum de diuina gratia totalem vita §. 82, sed et pusillanimitatem, M. §. 686. et fluctuationem inter spem in deo collocatam et diffidentem meum, §. 76, praesertim circa minora bona, §. 82. Caue a praeiudicio nimiae confidentiae in creaturas i. e. maioris, quam in deo collocata est, cum praeiudicii illius effectibus i. e. FIDUCIAM CARNALEM, etiam in te ipso positam, §. 76.

§. 84.

Fiducia consequendorum a deo per ipsum impossibile, est TENTATIO DEI. Deum tentans vel exspectat a deo absolute impossibilia, M. §. 833. qualis desiderans suam apotheosin, M. §. 748, ad spectrum figurae diuinae, M. §. 848, spiritus finiti absolutam illabilitatem, M. §. 965, suam com-
pre-

prehensionem prouidentiae diuinae, M. §. 862. voluntatisque vel decreti diuini perscrutationem, M. §. 900, aeternam beatitudinem peccatoris corruptioni morali superponderanti coexistentem, M. §. 788, 787. vel exspectat a deo moraliter impossibilia, M. §. 723, 902, qualis desiderans apparentia beneficia, M. §. 903, aut impropotionalia, M. §. 906. poenas iniuste tollendas, M. §. 910, miracula praeter necessitatem, M. §. 498, 902, poenas peccatorum intempestiuas, M. §. 916, immo et praemia minus opportuna, poenas aut praemia partialia. M. §. 917. concursum ad mala minus rectum, M. §. 959-962, gubernationem contra summae sapientiae regulas, M. §. 963. impeditionem peccati physicam, cuius physica permissio melior est, M. §. 970, prouidentiam ita parti ciuitatis diuinae fauentem, vt inde detrimentum capiat res eiusdem publica, M. §. 975. mutationem decretorum diuinorum, M. §. 976, reuelationem nos melius latentium, M. §. 972.

§. 85.

In omni tentatione dei praeuidentur per deum impossibilia, §. 84, ita, vt sine hoc errore esse non possit dei tentatio, M. §. 683. Iam consecretaria vitandorum, quae sine iis exsistere nequeunt, sunt vitanda. Ergo vitata omnem dei tentationem, §. 33. Fiducia

de consequendis per quietem a deo iis, quae agendo consequi obligamur, est **FIDUCIA PIGRA**, quae moratur officia, dei tentatio, hinc fugienda, §. 84.

§. 86.

Vita animum beneficiorum diuinorum immemorem, §. 45. erga deum ingratum, aut minus gratum, quam erga causas quorundam beneficiorum secundas. §. 79, 81. Ne sit tibi indifferens, an deo placeas nec ne, M. 654. Caue ne magis hominibus, (*ανθρωποπροσκεια*) aut vlli placere studeas, quam deo, nec vnquam decernas contra decreta diuina i. e. **PROPRIAM VOLUNTATEM SEQUARIS**, §. 80.

§. 87.

Honora deum, §. 30. 70, super omnia, M. §. 942. 846. Summe aliquem honorare est **ADORARE**. Ergo deum adora, eumque solum. Adoratio eius, quod non est deus, est **IDOLOLATRIA**. Obiectum idololatriae **IDOLUM** est. Cultus religiosus est confectarium, effectus, et signum honoris et gloriae diuinae, M. §. 947. Hinc quicquid religiose colitur, adoratur. Cultus religiosus eius, quod non est deus, est idololatria, et huius cultus obiectum idolum, siue deus dicatur, siue diuus. Adoratio idoli vel apertior est et crassior, vel magis cryptica et subtilior, vtraque vitanda, §. 25.

§. 25. Deo summum honorem non tribuens est idololatra, M. §. 272.

§. 88.

TIMOR ALTERIUS est auersatio eius erga nos nostraque auersationis. Ergo timens alterum, auersatus alterius erga se, vel sua auersationem, auersetur etiam hypothesein auersationis, sine qua non, taedium ex se vel suis ab altero hauriendum. Ergo timens alterum auersatur ipsi displicere, M. §. 665. Time deum, eumque terrissime amaturus, super omnia, §. 80. **TIMOR** honoratoris est **REUERENTIA**. Ergo summam erga deum habe reuerentiam, §. 87. (εὐλαβείαν). **TIMOR** reuerenter amantis **FILIALIS** est. Ergo time deum filialiter, super omnia, §. 80.

§. 89.

VITA INTREPIDITATEM IMPIAM, statum animi auersationem diuinam prorsus non metuentis, §. 88. M. §. 686. et omnem erga deum irreuerentiam, non illam solum maximam, prorsus non cauentem, ne deo displiceas, prorsus non honorantem deum, sed etiam minorem, non tantum cauentem, ne deo displiceas, non tantum deum honorantem, quantum fas est, §. 88. **TIMOR SERVILIS** est, qui ex solo poenarum infligendarum ab altero metu oritur. Ne timeas deum seruiliter, nec vllam rem

creatam magis timeas, quam deum. Ergo
vita ANTHROPOPHOBIA, timorem ho-
minum maiorem, quam est timor dei, §. 88.

§. 90.

Deum esse plenum tuum dominum, M.
§. 971, et legislatorem, M. §. 973. teque
subiectum eius ciuem reipublicae diui-
nae, M. §. 974. agnosce, quam potes,
ardentissime, §. 66. Viue agnoscens
aliquem suum legislatorem ex declarata
ipsius voluntate actiones suas liberas de-
terminat i. e. OBEDIT LEGISLATORI,
M. §. 669. Ergo summam deo obedienti-
am praesta. Quo plures actiones, quo cu-
ratus determinantur ex lege superioris,
hoc maior est obedientia, M. §. 160. Iam
omnes actiones tuae liberae possunt ex le-
ge diuina determinari, §. 10. Ergo in o-
mnibus tuis actionibus liberis, i. e. VNI-
VERSALEM OBEDIENTIAM deo praesta,
eamque motuum agendi fortissimum in-
gredientem, §. 80, i. e. DEDITISSIMAM.

§. 91.

Quum totum ius naturae, tota ethica, to-
ta philosophia practica sint complexus le-
gum diuinarum, curatior earum obserua-
tio est officium erga deum, §. 90, 22. Hinc
patet, qui possint ad has philosophiae par-
tes tractandas motiua desumi ex gloria dei,
vt doceantur vt discantur propter deum, §.
67. Omnis horum iurium violatio est vitanda

glo-

gloriae diuinae obscuratio, §. 25, qualis IN OBEDIENTIA ERGA DEUM i.e. defectus tam totalis, quam partialis, obedientiae ipsi exhibendae, etiamsi praestares imperata, non tamen ideo suscipiens, quia imperata sunt, et REBELLIO CONTRA DEUM, errabundus conatus tollendi nostram ad deo parendum obligationem, §. 90. 33. Caue, ne maiorem vlli, quam deo, praestes obedientiam. Ergo vita ANTHROPODULIAN obedientiam hominibus maiorem praestitam, quam deo, siue leges humanae contradicant legibus diuinis, siue conueniant, §. 90.

§. 92.

Studium assimilandi quid alteri est EIUS IMITATIO; te deo et omnia tua diuinis tantum assimilare stude, quantum eius a te fieri potest, §. 19. Ergo deum, quantum potes, imitare, vitans, quicquid vitabilium te deo reddit dissimilem, M. §. 70. Ergo quaere omnes perfectiones in te possibiles, vita omnes perfectiones tuas contingentes, ob dei gloriam, §. 67.

SECTIO VII.

PRECES INTERNAE.

§. 93.

OPTARE est appetere, quod in potestate nostra non omnino positum deprehendimus.

mus. Deus vult tibi et aliis bona tot ac tanta, quot et quanta summa bonitas potest largiri, §. 975. Eadem potes appetere, M. §. 665. Ergo appete, §. 92, 80. Sed deprehende nullum eorum omnino in potestate tua positum, M. §. 708, 954. Ergo opta tibi et aliis optima quaevis omnia, quae optas, dei esse beneficia, quam ardentissime, cognoscens, §. 76, 66. Ergo opta tibi et aliis a deo optima quaevis propter amorem ipsius, M. §. 903. cui confidas, §. 76-78. Ab aliquo aliquid optare propter illius amorem, s. spe fundata in amore ipsius est ALIQUID AB ALIQUO PETERE. Ergo pete tibi et aliis optima quaevis a deo. A deo quid petere est INUOCARE DEUM. Deum invoca.

§. 94.

Inuocatio dei, quatenus est actus animae, PRECUM INTERNARUM (cordis) nomen nanciscitur. Ergo obligaris ad preces internas, §. 93. Preces de consequendo nobis bono, positivè representato, sunt PETITIO STRICTIUS DICTA. Preces de actuandis alteri bonis sunt INTERCESSIO PRO ALIO. Preces de auertendo malo sunt deprecatio. Offer deo petitionem strictius dictam, deprecationem, et intercessionem pro omnibus hominibus, §. 93.

§. 95.

Homo quovis momento appetit et auersatur,

satur, M. §. 741. 216. Ergo 1) optima quaevis appetens, 2) eorum nullum omnino positum in sua potestate, 3) sed omnia dependere a deo et 4) a bonitate ipsius fidenter exspectanda esse, ardentem et habitualiter certum, CONTINUO PRECABITUR, §. 93. Iam ad haec omnia obligaris, §. 93. Ergo indefinenter precare preces fidentes, §. 77, reuerentes & filiales, §. 88. in EXAUDITIONE diuina, s. exhibitione petitorum, quae nunquam legitimis precibus defuit, §. 93. 76. acquiescentes, §. 75. in diuinamque voluntatem totaliter resignatas, §. 80. Quales semper habent hanc vel expressam vel tacitam hypothesin: si deo visum ita fuerit. Quod si de hoc priori iam certi sumus, preces legitimae dicuntur categoriae.

§. 96.

PRECES ex solo petendorum intuitu fluentes sunt MENTALES, preces cum repraesentatione signorum eius quod petitur, coniunctae sunt SYMBOLICAE. PRECES tantum symbolicae sine omni petendorum intuitu essent BATTOLOGICAE, sed quum in iis nulla sit appetitio, M. §. 669, non sunt preces, §. 93. PRECES symbolicae vel coniunguntur cum symbolis, e. g. vocabulis et oratione praeconcep-
tis, et sunt FORMULARIAE, vel cum

symbolis, quae inter precandum demum recens cogitantur, et sunt **EXTEMPORANEA**.

§. 97.

NE IN DIEM VIVAS i. e. vita incuriositatem futurorum, ad quae praevidenda obligaris, §. 10, 93. et indifferentiam circa futura irrationalem vitandae incuriae futurorum confectarium tale, ut sine ea existere nequeat. M. §. 665. et praeiudicium nimiae confidentiae in te vel alia praeter deum, quasi futura bona omnino vel in tua vel illorum posita essent potestate. § 83. 93. Ne tibiingas ius aliquod tuum bona a deo poscendi, absurdissime cogitaturus facultatem a legibus strictè dictis concessam tibi a deo quid extorquendi. M. §. 851. Ne preces inutiles statuas auersaturus, §. 93, perpende, quam aptum et psychologicum medium sint ad vberiore, digniore, veriore, clariorem, certiore et ardentiore optimorum intuitum, fundamentum omnis beatitudinis, M. §. 699, 787.

§. 98.

Caue preces omnino interruptas, statisque tantum temporibus conditisque locis alligatas, §. 95. Neque tamen tales aestuma preces continuo precantis nonnumquam autem inuocantis deum attentius, vividius, ardentius, quam quouis momento, quo-

quouis loco fieri potest. §. 35. Fuge preces diffidentes, meticulosas, timidas, desperantes, §. 95, 82, pusillanimes, fluctuantes, §. 95, 83. deum tentantes et cum fiducia pigra coniunctas, §. 86, quocunque gradu irreuerentes, aut ex timore seruili profectas, §. 95, 89. Ne murmures ob preces deum tentantes non exauditas nec in modum aut circumstantias exauditionis censuram tibi arroges, §. 81, 95.

§. 99.

Pone duos precari ex aequali, quantum obseruatur, petendorum intuitu, vnum mentaliter, alterum symbolice: viuidior erit repraesentatio symbolice precantis, §. 96. M. §. 531. hinc posterioris preces symbolicae mentalibus prioris sunt praeferendae, §. 43. Multo magis id patet, si intuitus mentaliter precantis minor sit intuitu precantis symbolice. Ergo ne mentales preces promiscue symbolicis praeferas, aut posteriores cum battologiis confundas, §. 96, 35. In symbolicis precibus ne extemporaneas cum precibus cordis confundas, quasi, 1) omnes extemporaneae preces ex intensiori desiderio nascerentur, quam vllae formulariae, 2) formulariae extemporaneis contra distinguendae nunquam possent ex corde proficisci, aut cum intensiori attentione fundi, quorum vtrumque contra experientiam, §. 35.

SECTIO

SECTIO VIII.

PII HABITUS.

§. 100.

Quum omnes tuae actiones potissimum suscipiendae sint ad illustrandam dei gloriam, §. 67. triplex inde perspicitur RELIGIONIS, ad quam obligaris, perfectio: PURITAS, qua omnes actiones liberae simultaneae, CONSTANTIA, qua omnes actiones liberae successivae, et FERUOR (zelus) ea religionis perfectio, qua fortius appetuntur ad illustrandam dei gloriam. Sit ergo religio tua constanter pura, constanter feruida, feruore puro. Cole deum, quantum fieri potest a te, feruidissime, constantissime, purissime.

§. 101.

Ex exercitio actionum feruide deum colentium orietur habitus deum feruide colendi, qui PIETATIS est ALACRITAS. Ergo obligaris ad alacritatem pietatis, §. 100. Constans purae PIETATIS alacritas est eiusdem INTEGRITAS. Ergo integer pietatis esto.

§. 102.

Habitus religionem constituendi vnicum finem actionum suarum est PIA SIMPLICITAS. Omnium actionum tuarum liberarum finis sit religio, §. 100, ergo et omnium

um intentionum tuarum, M. §. 341. Ergo omnes tui fines, quos intendis, praeter religionem, religioni subordinentur, M. §. 315, adeoque religio sit finis tuus ultimus, M. §. 343, hinc simul vnicus, M. §. 77. Pie simplex esto.

§. 103.

Pia simplicitas te obligat ad perspicendam finium tuorum subordinationem, §. 102, ergo ad perspicientiam connexorum finium tuorum s. SAPIENTIAM, et mediorum, PRUDENTIAM, usque ad religionem continuatorum, i. e. ad sapientiam prudentiamque PIAM. Ergo ipsa te pia simplicitas obligat ad culturam rationis, M. §. 646. 640. Sapienter et prudenter in pietate simplex esto pius et practicus pro virili teleologus, §. 66. M. 946.

§. 104.

FIDELITAS est habitus accurate praestandi diligentiam debitam. Iam accurate praestanda est debita pietati diligentia. §. 101. Ergo fidelis esto dei seruus. M. §. 974.

§. 105.

Quum omnis impietas tibi sit vitanda, §. 25, vita praesertim IMPIETATEM EMINENTER DICTAM, s. irreligionem, habitum proaereticæ gloriam dei obscurandi
et

et **ATHEISMUM PRACTICUM**, habitum viuendi sine vllis obseruabilibus ex cognitione diuina motiuis, siue coniunctus hic sit cum atheismo theoretico, M. §. 999, siue minus, §. 67, et **SUPERSTITIONEM**, habitum timorem, qui deo deberur, ex errore fouendi, §. 33.

§. 106.

Vita superstitionem timentem 1) idola, §. 87. 2) deo aequae potentem vim maleficam, aut potentiorē, §. 38. 89, 3) verum deum feruuliter, §. 89. 4) eius poenas non malarum actionum, M. §. 908, 5) malarum etiam poenas improporcionatas, M. §. 910. 6) hinc miraculosas praeter necessitatem, M. §. 936. 497.

§. 107.

Vita oppositum puritatis **IN PIETATE**, die Unlauterkeit, oppositum constantiae, **INCONSTANTIAM**, oppositum feruoris liberum, **TEPOREM**, §. 100, oppositum alacritati pietatis vitium **ACEDIAM**, (oscitantiam et somnolentiam in pietate) oppositum integritatis in pietate vitium, **ANIMUM DEO NON PLENARIE DEDITUM**.

§. 108.

Vita opposita piae simplicitati vitia, habitum religionem nunquam intendendi,
STU-

STUPIDITATEM IMPIAM, fines secundarios aut apparentes pro primario et ultimo arripiendi, STOLIDITATEM IMPIAM, plures sibi confines sine pia subordinatione constituendi, πολυπραγμοσύνην IMPIAM s. VIARUM MULTIPPLICITATEM, §. 103. Neque tamen finium religioni subordinatorum intentionem, ut talium, huc referas. Multo minus cum pia simplicitate confundas simplicitatem significatu malo, M. §. 639, aut rusticitatem, §. 35.

§. 109.

Vita oppositum piae fidelitati vitium, INFIDELITATEM IN PIETATE, non dolosas tantum, §. 105, sed et culposas obscuraciones gloriae diuinae cauturus, §. 104, quales omnes actiones sunt, quibus non tam constanter, tam feruide, tam pure deus colitur, quam fieri a te poterit, §. 100. Impedimentum pietatis est SCANDALUM. Vita tibi, vita aliis scandala, quantum potes, M. §. 221.

SECTIO VIIL.

CULTUS DEI EXTERNUS.

§. 110.

Determinationes nostrae liberae, motibus nostri corporis harmonicis declaratae sunt ACTIONES HUMANAЕ EXTERNAЕ.

Hinc

Hinc complexus motuum statuumque corporis nostri arbitrariorum ex motiuis gloriae diuinae susceptorum dabit C U L T U M D E I E X T E R N U M, M. §. 947. Iam vero possunt status et motus corporis tui arbitrii suscipi ex motiuis gloriae diuinae. §. 21, 80, 90. Quod si fiat a te vere pio, consentiunt actiones tuae externae cum internis, §. 22, et mere naturalibus eundem hunc finem habentibus, M. 949, 94. Ergo cole deum, externe etiam, quantum potes, §. 10.

§. III.

Quaedam actiones tuae externae sunt media religionis internae, quam vel mediate, vel immediate promouere possunt, has omnes cultus externi partes suscipe, §. 110, 29. Quaedam actiones externae sunt tibi scandala vitanda provirili, §. 109.

§. II2.

Lectio et auditio veritatum, praesertim propius diuina spectantium, promouere in te potest cognitionem dei, hinc religionem internam, §. 22. Ergo lege et audi, quantum potes, veritates, praesertim propius diuina spectantes, quibus vbertas, maiestas, veritas, claritas, certitudo et vita cognitionis in te diuinae augeatur, §. 31. Ergo audi sermones, lege scripta aedificantia, §. 69. quoque plura quo deo digni.

digniora, quo exactius, quo clarius, quo certius, quo ardentius ab aliquo proferri vides, hoc eum audi, hoc lege, vbi potes, lubentius, §. 31.

§. 113.

Lege et audi completi aliquid et absoluti, deoque digni, quantum in humana imbecillitate fieri potest, de diuinis exhibentes, demonstrationes probationesque theologicas ad augmentum veritatis et certitudinis, oratores et poetas sacros, in augmentum claritatis et vitae potissimum in diuina, quae tibi est, cognitione, quantum vales, §. 112. Memento reuelationis dei strictae dictae, M. §. 986.

§. 114.

Tanta doctorum pietatis abundantia gaudens, vt omnes audire, omnes legere nequeas, vel breuiores sacrae doctrinae summas prolixioribus aliquam eius partem cum neglectu reliquarum amplificantibus sermocinationibus praeter qua doctrinarum completionem, de qua §. 113, cum ea, qua fas est, reuerentia ac grauitate sacra tractantes praeter ludentibus, nisi nugantibus, in re maxime seria, qua doctrinarum maiestatem, §. 31. orthodoxos §. 35, ab erroribus theologicis notabilioribus immunes, praeter non HETERODOXIS solum CERTO TALIBUS, in quibus errores theologi-

logici patent, sed et **HETERODOXIAE** **SUSPECTIS**, in quibus errores theologicos notabiliores occurrere probabile est, qua doctrinarum veritatem. §. 112, 33. solidos superficialiis, et incerta certis miscentibus, quales enthusiastici, §. 39, et extemporaneorum iactatores, qua doctrinarum certitudinem, §. 112, 54, perspicuos et viuidos obscurioribus et languidioribus, §. 112, 40. vitae vigorisque plenos inertem magis cognitionem suppeditantibus et mortuam qua doctrinarum vitam, si vel maxime posteriores luce nouitatis splendeant, aut nobili vetustatis aerugine, §. 112, 70.

§. 115.

Actiones, quae cultum externum constituere possunt, si sine interna religione, deo sufficienter placere statuuntur, sunt **OPUS OPERATUM**, si simulantur, sunt **RELIGIO EXTERIOR** (politica). Religio exterior ad apparentem utilitatem propriam consequendam decreta est **HYPOCRISIS**. Opus operatum sine cultu interno suscipiendum, nec adeo fluens ex motiuis gloriae diuinae, §. 22, non est verus dei cultus externus, §. 110.

§. 116.

Religio exterior simulatur, §. 115. Hinc nec huic responderet religio interna, quae tamen debebat, §. 22. Ergo non est verus dei cultus externus, multo minus tales sunt gesti-

CULTUS DEI EXTERNUS. §1

gesticulationes hypocriticae, abusus rerum sacratissimarum dolosi cum suo vitio niger-rimo, impietate eminenter dicta, §. 105, 110.

§. 117.

Quum auditio vel lectio errorum in ge-nere, praesertim propius diuina spectan-tium, PROFANORUM EMINENTER DI-CTORUM, in quorum oratione regnat im-pietas eminenter dicta, scepticorumque theologorum, sit scandalum debitae deo cognitionis, §. 109, non sine necessitate eam decerne, §. 111. praesertim quum non facile sine necessitate decernatur, nisi ex nimia diuinorum curiositate, §. 36. aut animo sophistico, §. 35. aut vix obseruan-do diuinarum veritatum odio. §. 81.

SECTIO. X.

CONFESSIO DEI.

§. 118.

In aliis etiam hominibus quaero, quan-tum in te est, vberrimam, deo dignissi-mam, §. 31. verissimam, §. 32. clarissimam, §. 40, certissimam, §. 54, ardentissimam dei cognitionem producere, §. 66. Quod quum commode fieri nequeat, sine significatione religionis tuae internae, §. 22. significa et-iam hominibus religionem tuam internam, quia et in quantum gloria diuina postulat.

§. 119.

Significatio religionis nostrae internae coram hominibus in DEI gloriam est CONFESSIO eiusdem. Ergo confitere deum tuum coram hominibus, §. 118, idque confessione EXPRESSA, per orationem, vel TACITA, aliis praeter orationem signis facta, quoties & quomodocunque gloria numinis postulauerit.

§. 120.

Signa religionis internae licet non sint necessaria ad edocendum de mente nostra omniscium cordium scrutatorem, M. §. 889, 869, non solum tamen a nobis postulantur ob §. 119. sed etiam, quia sunt confectaria, sine quibus religio interna, ad quam certissime obligamur, §. 11. 109, non magis esse potest, quam ignis sine calore contiguus communicato, M. §. 936.

§. 121.

Quum pii ab aliquibus honorentur, sunt, qui simulant internam religionem ad aucupandum inde honorem aliorum, OSTENTATORES PIETATIS. Vita ostentationem pietatis foedam hypocrisin, §. 116. Quum pii ab aliquibus contemnantur, sunt, qui sedulo cauent, ne quid in eorum viuendi ratione religionis internae pelluceat, QVOS PVDET PIETATIS. Pudor eiusmodi quum confessionem dei non expres-
sam

fam solum, sed et tacitam impediatur in silentiis, pro virili superandus est, §. 120, 109.

§. 122.

Intempestivus pudor, si quis te forte pium iudicavit, quum vincendus sit, §. 121. cogita 1) non omnes, qui pium vere talem contemnere videntur, eum vere contemnere. Tacite saepe pluris aestimant multi, quem apparenter vilipendere cogit invidia; 2) qui nunc utique contemnunt, olim meliora edoctos hoc magis honoraturos, quem nunc despiciunt; 3) paucos esse irrisores vere piorum, si comparantur cum eorum fautoribus; 4) illaudatissimos hominum esse; 5) plurimos eorum momos uniuersales, si nequeunt ob pietatem, ob alia te rosuros; 6) abnegationem vanissimi honoris ab homuncionibus eiusmodi sperandi verissimo honore probationis diuinæ bonorumque laudatissimorum virorum abundantissime compensari. e. c.

§. 123.

Quum religio interna ne dissimulanda quidem sit, ubi confessionem dei dei gloria poscit, i. e. ubi **IN STATVM CONFESSIO-
NIS DEDVCIMVR**, §. 120, multo minus licebit **ABNEGATIO DEI**, i. e. externa declaratio nos eum non agnoscere pro deo,

quem tamen pro eodem veneramur. Abnegatio dei, quem confessi sumus, est APOSTASIA IN FORO INTERNO. Ergo nec licet apostasia, nec BLASPHEMIA IN FORO INTERNO, s. contemptus dei externus s. symbolicus per orationem; quem vix possibilem sibi concipit debita deo filialis reuerentia. §. 88. Significatu iuris in foro externo considerata vtraque paullo aliter determinanda est.

§. 124.

Si vel diri cruciatus et ipsa mors patientia, vel deus abnegandus blasphemandusue proponantur alicuius optioni: priora electa dicuntur MARTYRIUM. Quid eligendum? §. 24. 123. Si vires corruptae naturae deficiunt, cogita religionem supernaturalem. §. 28.

§. 125.

Quum nullum momentum sine adoratione summi numinis transmittendum, §. 100, numquamque deus, nisi suam in gloriam nominandus sit, §. 110. 67, ne abutaris nomine diuino, vt iocularibus saepe sermonibus particulae instar pleonasticae, vel supplementi subferuiat. Quicumque DIVINUM NOMEN non adhibet diuinam in gloriam illo vsus INVUTILITER ET INVANUM ADHIBET peccans, §. 67.

SECTIO

SECTIO XI.

STUDIUM PROMOUENDAE RELIGIONIS.

§. 126.

Si quos docere queas gloriam diuinam; et, in quantum potes, esto doctor pietatis, et iuua, quantum potes, eam, ac ipse posses, dexterius docentes, §. 118. Ergo ne impedias alios in docenda cum fructu religione, M. §. 221. Quinque doctorum aestimatio sit adiumentum, contemptus impedimentum doctrinae facilius admittendae, ad aestimationem religionis doctorum confer potius, quam ad contemptum. Caue, ne doctores pietatis deridendos propines per male tornatas a particulari, nonnunquam a singulari, ad vniuersale argumentationes.

§. 127.

Seu doceas ipse diuina, seu docentes alios iuuaere queas ama 1) amplificationem eius a) subiectiuam, qua, quantum fieri potest, plurimi hominum, b) obiectiuam, qua singuli ad uberem, plenam et ipsorum felicitati, quanta potest obtineri, bene completam cognitionem rerum, ad religionem pertinentium, deducantur, 2) dignitatem eius maiestatisque pondus, ut de maximis, grauissimis, essentialibus, et ap-

prime necessariis, vt talibus, potissimum instruuntur homines, §. 31, 32. 3) veritatem, §. 118, 126. Ergo esto fautor et amicus tum veritatis in theologicis tum orthodoxiae inter alios propagandae, §. 32, 114. Caue, ne abusus praetensae orthodoxiae ad persequendos praetensos heterodoxos ad ipsius orthodoxiae, nobilis in gloria diuina partis, contemptum deducat, §. 25. Heterodoxiae suspecti multum impediuntur in docenda cum fructu religione, §. 114. Ergo ne te ipsum, ne quem alium, temere suspectum heterodoxiae reddas. §. 126. Habitus heterodoxiam grauiorem alteri praecipitanter imputandi, est **HAERETICOPOEIA**. Fuge haereticopoeian, §. 35.

§. 128.

Veritas cognitionis diuinae in aliis promouenda quum poscat errorum theologicorum refutationem, vel ipse suscipe pro virili, §. 127, nec somnolenter, §. 107, sed feruide, §. 101, vel alios vere pugnantes bella domini iuua potius, quacunque possis ratione, quam vt haereticopoeiae suspectos reddas, §. 126. 127. Ne tamen sub zeli theologici falso titulo odio in vere vel apparenter errantes satisfacias hypocrita, §. 116. Sophisticationes artesque consequentiariorum in omni refutatione prohibitas in controuersis theologicis applicans

cans, siue veras, siue falsas conclusiones defendat, bis peccat. §. 37.

§. 129.

Seu doceas ipse diuina, seu iuuare queas docentes alios, ama 4) claritatem, §. 118. distinctionem, conceptibilitatem, intelligibilitatem, rationabilitatem, §. 41. perspicuitatem, viuiditatem et lucem, quantas veritates proponendae instituendorumque capacitas admittunt, §. 42, 43.

§. 130.

Ne vel ipse doctor religionis fumum mysticum ex fulgore veritatum diuinarum dare labores, amator excedentium allegoriarum, longissime petitarum translationum, et si quid aliud obscurat orationem sine necessitate; vel alios, eiusmodi nubes captantes, laude saltim iuues. Idem cauendum qua resolutionem conceptuum ultra captum eorum, qui docendi sunt, et sine fructu continuatam, §. 129, 126.

§. 131.

Seu doceas ipse diuina, seu iuuare queas docentes alios, ama 5) certitudinem et soliditatem, non coeca persuasione discen-
tium contentus, §. 118. Ergo ne irascaris a te vel aliis prolata, sicuti decet, §. 57, di-
iudicantibus, immo se nondum conuictos
esse ingenue fatentibus, §. 116. Ne impe-

dias opus dei, §. 126, abstinere a traducendis probantibus diuina, sicuti decet, quae possunt, accurratione, sub titulis inepte philosophantium, ratiocinatorumque mysteria rimantium. Nec ab altera parte vel tentes ipse, vel laudando saltem iuues tentantes alios probationem vel demonstrationem, neutra indigentium, certe pro nunc et sic, aut tali non indigentium, qualis nonnunquam praetenditur, §. 103.

§. 132.

Seu doceas ipse diuina, seu iuuare quaeras docentes alios, ama 6) vitam cognitionis sacrae, §. 118. Quicquid flosculorum oratoriorum, historicorum, philologicorum, philosophicorum minus foecundum foecundiora supprimeret, scandalorum instar, ne quaeras ipse, ne laudando quidem in aliis foueas, §. 109. Confer tamen et hic, §. 70.

SECTIO XII.

PIUM EXEMPLUM.

§. 133.

Ad quaerendam illustrationem gloriae diuinae maximam obligaris, §. 67. Iam quo plures, ut possunt, plurimum illustrent gloriam diuinam, hoc maior est extensioe diui-

diuini nominis illustratio. Ergo quicquid conferre potes ad id, vt quam plurimi illustrent gloriam diuinam, ad id obligaris. **EXEMPLUM ALIIS PRAEIT**, qui eorum agentium causa exemplaris est. **PIUM** hinc **ALIIS EXEMPLUM PRAEIT**, qui causa exemplaris est piarum ab aliis patrandarum actionum. Ergo si tuum exemplum potest aliquid conferre ad id, vt alii gloriam diuinam illustrent, **pium aliis exemplum praei.**

§. 134.

Obscuraciones gloriae diuinae tantum vita, quantum potes, §. 25. Ergo etiam ab aliis patrandas, §. 133. Caue, ne cui sis scandalo, §. 109, 22. Ergo vita etiam habitum aliorum pietati remoras obiciendi s. **SCANDALOSITATEM** (vitam scandalosam), idque eo magis, quo plures forsitan exemplum tuum sequerentur, §. 133. Actio alias bona, impedimentum autem pietatis in altero, alterius tamen pietatem impediens est **SCANDALUM ACCEPTUM**, actio autem, etiam alias mala et praeterea impedimentum simul pietatis in altero idem praestans est **SCANDALUM DATUM**. Scandalum datum in altero impietatem efficiens est **SEDUCTIO**. Hoc magis et seductio et omne scandalum dandum cauendum est, quo magis ille, cui daretur, imitatio-

ratione regitur, et expectatione casuum
similium.

§. 135.

Non danda solum scandala vita, §. 134.
omnia, §. 10, sed et accipienda, quorum
bonitas non est maior, quam officium pro-
mouendae eius, qui scandalum sumit, pie-
tatis per omissionem actionis eiusmodi, §.
134, 24. Ne tamen taedia et sinistra male
feriatorum nonnunquam hominum iudicia
cum scandalis confundas, §. 109, 35. Quo
minus interim pietas nostra ab imitatione
aliorum, per expectationem casuum simi-
lium, pender, hoc minus et accipiemus
scandalorum, et hoc minus danda forsan
apud nos habebunt efficaciae, §. 134.

§. 136.

Orationes, precum internarum symbo-
la, sunt PRECES EXTERNAE. Ad has
attentionem propriam promouentes, §. III.
aut alios aedificantes, §. 133, obligaris, ita
tamen, ut inde ne vel datum ex battologi-
cis, §. 96. aut hypocriticis, §. 116, vel ac-
ceptum melius vitandum, oriatur scanda-
lum, §. 135.

§. 137.

Oratio grati animi symbolum, est GRA-
TIARUM ACTIO, honoris symbolum,
LAUS est. Illa ad gratum animum erga
deum,

deum, §. 79, haec ad adorationem summi numinis excitans, §. 87. tam te, quam alios §. 133, suscipienda est cum conuenientissimis, §. 10. summae reuerentiae timorisque filialis taciti signis, §. 88, 120. Gratias age deo, lauda deum, et non interne solum, sed et externe, dei reuerentissimus esto. GRATIAS REFERRE est aut benefactori benefacere, quod deo a nobis fieri non potest, M. §. 903, 851. aut factis, praeter verba, etiam aliis gratum animum testari, et potest, et debet fieri, §. 80. deo praestita gratiarum actio tacita.

§. 138.

IRREUERENTIA EXTERNA ERGA DEUM est complexus signorum irreuerentiae internae erga eundem. Haec vel cum irreuerentia interna coniuncta est, peccatum sine controuersia, §. 89, vel simulari ponitur a reuerito deum, ut decet. Si simularetur irreuerentia externa erga deum, vel illud potissimum fieret ad illustrationem gloriae diuinae, vel ob alium finem. Si ob alium finem, peccaretur, §. 67. Si potissimum ad illustrationem gloriae diuinae irreuerentia externa erga eundem simularetur, minus commodum medium illustrandae gloriae diuinae male tamen praeponeretur commodiori, §. 118, 137. Ergo nec simulanda quidem est erga deum irreuerentia.

§. 139.

Odae sacrae, inprimis laudem diuinam pro themate habentes, s. HYMNI, quum aedificationi praesertim sensitiuae, §. 69. tam tuae quam aliorum aptissimae sint, §. 137, his etiam vtendum est, §. 112. 118. Cantica sacra risui exponere, aut per associationem idearum cum profanis eorum phrasas combinare, scandalum est, §. 109, datum vitandum, §. 134, 135. Rarissimi sunt canticis extemporaneis fundendis sufficientes. Ergo ex canticorum etiam utilitate, elucet precum non symbolicarum solum, sed et formulariarum, utilitas, §. 99.

SECTIO XIII.

PIAE CEREMONIAE, E. C.

§. 140.

Identitas in pluribus actionibus obseruabilis mos est. MORES HOMINUM vel ab arbitrio hominum propius dependent ARBITRARIJ, vel minus, NATURALES. Mores plurium hominum externi arbitrarij, in quos certis in negotiis obseruandos conuenerunt, RITUS sunt. Ritus officiorum signa CEREMONIAE sunt. Ergo ceremoniae sacrae sunt ritus officiorum pietatis signa, eruntque vel mnemonicae, vel demonstratiuae, vel prognosticae, M. §.

348. Ne tamen omnes ritus sacros in ceremoniis habens ineptus fias interpret sensus illorum mystici, quem non habent.

§. 141.

Signa quum media sint, M. §. 348, signa officiorum pietatis optima erunt 1) optimo fini subordinata, M. §. 884, 2) certissima, M. §. 885. 3) foecundissima, M. §. 886, 4) finem ex asse consequentia, M. §. 887, et id quidem 5) via brevissima, M. §. 888. Iam ad eligenda pietatis signa optima obligaris, §. 120, 10, hinc quae praferenda sint aliis, ex his criteriis diiudica. §. 57.

§. 142.

Quum omnia pietatis signa debeant optimo tuo fini, religioni, §. 27, subordinari, §. 141, denuo patet, vitanda omnia, quae feruntur pietatis signa, tamen existentis in te pietatis cognoscendae prorsus non sunt media; ergo tales etiam, quae sacrae dicuntur, ceremonias, §. 140. CEREMONIAE SUPERSTITIOSAE sunt signa superstitionis. Ergo caue a ceremoniis superstitiosis, §. 105. Neque tamen cum superstitiosis ceremoniis confundas, quas hic vel ille forsan ex superstitione suscipit aut suscepit olim, aut aliquando suscipere potest, §. 35. Abstine a signis, pietatis quae putantur signa, hinc et ceremoni-

moniis, operis operati, religionis exterioris, & hypocriticis, §. 115, 140.

§. 143.

Certitudo signi postulat, vt reuera 1) id signatum, quod significare putatur, et quidem 2) tantum significet, quantum putatur, §. 347, 885. Hinc signum apparens et incertum, defectu requisiti secundi ad optima signa laborat. §. 141. Quia signa pietatis apparentia vitanda sunt, denuo patent demonstrata, §. 142. Quo facilius ex signo signatum cognosci potest, hoc signum est certius. Ergo signa pietatis illa potissimum eligenda sunt, ex quibus facillime signatum cognosci potest. **ESSENTIALE SIGNUM** est, cuius varia sunt signato similia. Signa essentialia ob maiorem similitudinem signati cognitionem facilitant, M. §. 512. Ergo signa pietatis, hinc et ceremoniae sacrae, §. 140, quantum fieri potest, essentialia sunt, §. 141.

§. 144.

SIGNUM plurium significatum est **AMPHIBOLICUM** (ambiguum). Si vnum signatorum difficilius ex signo ambiguo cognoscitur, quam alterum, ambiguitas minor est, crescit autem, quo propius ad aequalitatem inter se accedunt facilitates signata diuersa ex signo cognoscendi. Ex signo ambiguo determinatum aliquod signa-

gnatum difficulter cognoscitur, quae difficultas crescit ambiguitate crescente. Ergo signum ambiguum incertum est, quoque magis ambiguum est, hoc est incertius. Hinc abstine, si potes, a signis pietatis ambiguis, praesertim ubi maior est ambiguitas, et signata alia a pietate admodum aliena sunt. §. 143.

§. 145.

Quo plura pietatis officia per signa pietatis in genere cerimoniasque sacras exprimuntur, hoc sunt foecundiora: hoc ergo magis appetenda, §. 141. VANUM (superfluum) IN SIGNIS est, cui nullum signatum responderet. Vana et superflua in signis pietatis cerimoniisque sacris, quum impediunt ea finem ex asse consequi, vitentur, sint illa potius, quae possunt esse, breuissima, §. 141.

§. 146.

Conuersatio piorum inter se ad suam cuiusuis et reliquorum aedificationem instituta, quum aptius religionis internae in te et aliis promouendae sit medium, §. III. 133, ne negligas eandem, ubi compos eius possis fieri, multo minus contemnas aut eius te pudeat, §. 122. Vitentur tamen in eadem non data solum, sed et accepta sine necessitate, scandala, §. 135. Nec pro

E

officio

officio piae conuersationis habeatur nullum verbum loqui, nisi quod immediate et proxime ad aedificationem faciat. §. 103.

§. 147.

In iureiurando declaramus, vel tacite, vel expresse, non solum nos deum venerari, sed et omniscium, iustissimum, auersantem mendacia, peccata, mala, sanctissimum, benignissimum. Eiusmodi ergo asseueratio religiosa est medium admodum certum, fecundum et breue significandae pietatis, §. 143. 144, ergo minime reiiciendum, §. 141, sed ob eandem rationem cauendum iusiurandum vanum, i. e. cui signata iam enumerata non respondent, §. 145.

§. 148.

Vitanda iuramenta vana, §. 147. Erga prouerbia mere consuetudinaria, formulae iuratoriae, magis tamen ob §. 125. Caue iuramenta superstitionis, §. 106, aut deum tentantia, §. 84, et per alium facta, quam per deum, idololatrica, §. 147. 87. Periurium quum declaret impietatem, §. 147, est vitanda erga deum irreuerentia externa, §. 138. Ergo pacto nudo accedens iusiurandum fortiolem reddit ad seruandum pactum obligationem, ne pacto infracto simul committatur actus impietatis eminenter dictae, §. 105.

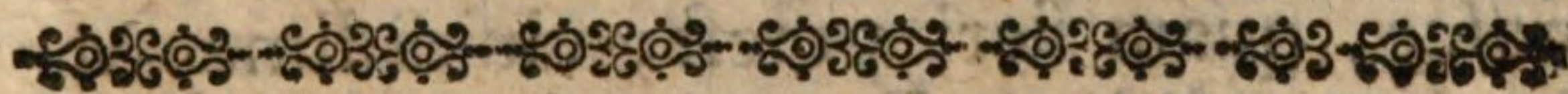
§. 149.

§. 149.

ACTIONES cultus externi partes, quarum nexus cum religione interna manifestior est, sunt **RELIGIOSAE STRICTIUS DICTAE**, earumque fideliter obseruandarum habitus **RELIGIOSITAS** **SIGNIFICATU BONO**, quae **SIGNIFICATU MALO** est maior habitus operis operati. Prior est confectarium pietatis, sine quo existere nequit. **VERITAS MORALIS** est conuenientia signorum **MENTIS NOTRAE**, i. e. complexus eorum, quae ponimus, cum eadem. Ergo in religiositate sit veritas moralis, §. 110-138.

CAPUT II.

OFFICIA ERGA TE IPSUM.

SECTIO I.

COGNITIO TUI IPSIUS.

§. 150.

OFFICIA ERGA TE IPSUM sunt, quorum ratio perfectionis determinans est in te ipso ponenda realitas, siue propius animae, siue corporis, siue status externi realitates augeat. Haec tibi, quantum potes, praesta. §. 10.

§. 151.

Officiis erga te ipsum oppositae actiones morales, sunt PECCATA CONTRA TE IPSUM, siue propius animae, siue corporis, siue status externi realitates imminuant. Haec fuge, §. 150. Sicut obligaris ad virtutes erga te ipsum, §. 22; ita ad vitanda teneris te imperfectiorem reddentia vitia, §. 25.

§. 152.

Obligaris ad perfectiones tuas omnes appetendas, imperfectiones auerfandas, quantum potes, §. 150. 151. ergo & sensitue, M. §. 676, et rationaliter, M. §. 689. Iam vero nec appetere, nec auerfari potes vel sensitue, vel rationaliter, nisi vel sensitue, vel rationaliter cognitas, M. §. 664. Ergo perfectiones imperfectionesque tuas nosce, quam fieri potest, viuidissime, M. §. 531. et distinctissime, M. §. 634.

§. 153.

Perfectio nequit clare distincteque cognosci, nisi cognoscatur eius ratio determinans, M. §. 94, imperfectio nequit clare distincteque cognosci, nisi cognoscatur id, in quod mala non consentiunt, M. §. 121. Iam vero perfectionum per officia erga te ipsum quaerendarum est in te ipso ratio determinans, §. 150: tuum est, quod im-

imperfectiōibus per officia erga te ipsum fugiendis demitur, §. 151. Ergo vt possis pro debito perfectiones imperfectiōesque tuas nosse, nosce te ipsum, quantum potes, §. 152.

§. 154.

Ad opera dei, quam potes, optime cognoscenda obligaris, §. 31. 55. Iam vero, quantus quantus es, es opus dei, M. §. 929, et id quidem, quod in operibus dei optime, id est vberrime, proportionalissime, verissime, clarissime, certissime, ardentissime cognoscere potes, M. §. 508, 669. Ergo ad talem tui cognitionem obligaris per ipsam religionem. Idem patet inde, quod summa ex operibus diuinis haurienda satisfactio, §. 73. animus sua sorte pie contentus, & in prouida dei gubernatione plenarie acquiescens, §. 75, voluntasque totaliter in diuinam resignata, qualis esse debet, §. 80. e. c. sine curatori sui notitia esse non potest.

§. 155.

Ad vberrimam, quae in te cadit, tui cognitionem quum obligeris, §. 153, 154, vita omnem tui ignorantiam vincibilem. Quumque tui ipsius cognitio cognitione omnium aliarum finitarum rerum et tibi sit melior, §. 153, et foecundius gloriae diuinae medium, §. 154, ad hanc quaerendam, ad tui

ignorantiam fugiendam magis obligaris, quam ad quarendam cognitionem, ad fugiendam ignorantiam omnium aliarum finitarum rerum, §. 10. Hinc si curiosior extra, supra, infra, iuxta te positorum indagatio peregrinum te domi tuae redderet, hanc potius omitte, quam tecum habitare negligas. §. 24. Quo plus veritates ad tui cognitionem faciunt, hoc eas pluris aestuma, §. 10. M. §. 337. neque tamen eo mediate tantum facientes, cum nihil eo prorsus facientibus confundas. Ad maximam, te dignissimam, proportionalissimamque tui cognitionem quum obligeris, §. 154. nihil in rebus ad te pertinentibus temere pronugis omni attentione tua indignis habeas, tenuibus tamen minimam, et ut obiecta crescunt, ita maiorem iis attentionem impende, ut gravissimis vis eius efficacissima seruari consecrarique possit vnice. Id enim spiritu finito, qui non potest omnia aequali in luce videre, rerum suarum satagente dignum est.

§. 156.

Ad verissimam, quae in te cadit, exactissimamque cognitionem tui quum obligeris, §. 153, 154: errorem circa te ipsum vitaturus, §. 155, 154. vita eius fontem praeiudicium nimiae tam confidentiae, quam diffidentiae erga te ipsum. Quumque tibi ipse sis

is incomprehensibilis, M. §. 862, per te ipsum, certissimam instantiam, infringe maioris illius vniuersalitatem: quicquid ego non comprehendo, non existit, non est possibile.

§. 157.

Clarissimam, quae tibi possibilis, tui cognitionem quaesiturus, §. 154, non qualitates solum in te obuias, sed et quantitates, et gradus, §. 155. non phaenomena solum, sed et eorum rationes indaga. Distinctissimam, quam potes, tui cognitionem ut acquiras, §. 153, ad statum tuum saepe attende, reflecte circa varia eius, eaque inter se compara, M. §. 631. Quod quum fieri commode nequeat animo ad alia magis attento aut distracto, M. §. 638, hoc officium admodum iuuabit certis temporibus suscepta TUI EXPLORATIO, i. e. animi ab heterogeneis abstracti et collecti de statu tuo meditatio nunc prospiciens in futura, quae primis philosophis commendabatur matutina, nunc respiciens, in praeterita quae iisdem vespertina, nunc circumspiciens praesentia.

§. 158.

Quia status tuus moralis tibi notior esse potest non morali, M. §. 723, illiusque perfectiones vel imperfectiones tantum, te propius dependeant, hinc cognitionis eius

plura motiua habeas, §. 153, 152, in statibus
tuis morales clarissime nosse labora, §. 157.
Qui notabili attentione status sui morales
praesentis sibi conscius est **MORALITER
VIGILAT**. Cuius attentio ad statum suum
moralem praesentem notabiliter remitti-
tur ob distractionem per plura, aut atten-
tionem intensiorem ad admodum hetero-
genea, illi **MORALIS VERTIGO** tribui-
tur vel etiam ebrietas, M. 554, cuius habi-
tus est **TEMULENTIA MORALIS**.

§. 159.

Quantum potes, moraliter vigila, §. 157, 158.
Ergo quaere habitum moraliter vigilandi
MORALEM VIGILANTIAM, eo magis, quo
plurimum, quo grauiorum officiorum aliorum
est conditio, sine qua non. In quo atten-
tio ad statum suum praesentem moralem
prorsus exstinguitur, **MORALITER OB-
DORMIT**, dum cessat haec attentio, **HOMO
MORALITER DORMIT**, si clarescit ea-
dem denuo, **HOMO MORALITER EVI-
GILAT**. Quo magis vitandus somnus
moralis, hoc curatius cauenda, crebrior et
longior praesertim, vertigo moralis ad
eum facile deducens, §. 158.

§. 160.

Status tuos praeteritos, praesertim mo-
rales, §. 158, clare tibi repraesenta, quan-
tum potes, §. 157, quod si fiat in explora-
tione

tione tui erit **VITAE ANTEACTAE REPUTATIO**. Nec contemnenda sunt iuandae reminiscentiae adminicula **DIA-RIA**, s. rerum ad te pertinentium chronologicae adnotationes: ne obliuiscaris status tui pristini, M. §. 549.

§. 161.

Caue, ne vel praeteritum, vel praesentem, vel futurum tuum statum, praesertim moralem, alium tibiingas, quam verum, §. 156. M. §. 590. **SOMNIA MORALIA** sunt status nostri, praesertim moralis, repraesentationes chimaericae. Ergo caue a somniis moralibus, siue dulcia fuerint, siue formidolosa, seu praesentem, seu praeteritum, seu futurum tibi tuum statum videantur repraesentare.

§. 162.

Quoniam status, etiam futuri, tui clara, quae acquiri a te potest, poscitur cognitio, §. 157. denuo patet, cur non sit in diem viuendum, §. 97, praeuidendum potius, quis olim futurus sis, M. §. 595. praesertim qua statum moralem, §. 158. Status tui, praecipue morales, quo clarius olim sentiendi, hoc iam nunc clarius praecipienda sunt, M. §. 597, qualis mors, M. §. 676, et status post mortem, M. §. 791. Memen- to mori, meditare mortem, §. 157, sequu- turamque vel beatitudinem, vel damnatio-

nem, M. §. 791 et id quidem pro grauitate negotii cum rebus huius vitae comparati, §. 155.

§. 163.

Quia clarior est praevisio praefagio coniuncta, quam sine eo, M. §. 610. ne negligas praefagia per expectationem casuum similium, praesumptionem, M. §. 612, et prouidentiam praecipue, M. §. 641 tibi possibilia. §. 162 vnde consequaris *αδευματιαν* et nil admirari illud quod tantopere veteres commendant, quantum illud ab homine, qualis tu, potest obtineri. Caue, dum potes, in rebus tuis illud: NON PUTARAM, quantum vales, i. e. tam defectum praefagii, quam vana praefagia, M. §. 617. ergo et ridiculas diuinandi artes, M. §. 616.

SECTIO II.

DIUDICATIO TUI IPSIVS.

§. 164.

Quum omnis tui cognitio ad te diiudicandum requiratur, §. 153. M. §. 606 : esto tui iudex. Quae diiudicatio tui ipsius vt sit satis plena et completa, §. 155. non perfectiones tuas solum, sed et imperfectiones, non imperfectiones solum, sed et perfectiones, non qua solam existentiam, sed et qua rationes et gradus earum, pro virili, diiudica. Vt diiudicatio tui ipsius sit satis grauis et proportion.

portionata, §. 155. cognitionem graduum in perfectionibus imperfectionibusque tuis eo praesertim adhibe, ut in minimarum intuitum minimas, in maiorum maiores, in maximarum intuituam contemplationem maximas iudicii vires impendas, et in quavis denuo classe moralibus perfectionibus imperfectionibusque praecipue, §. 158.

§. 165.

Vt diiudicatio tui sit satis vera et exacta, §. 164, 156. perfectiones veras & apparentes, bona vera et apparentia, imperfectiones veras et apparentes, mala vera et apparentia, praesertim in moralibus, dignosce, 1) ne falsas tuas perfectiones vel imperfectiones, 2) ne falsas earundem rationes pro veris habeas, 3) ne fortunae imputes, quae tua sunt, 4) ne fortuita tibi, M. §. 912, utque 5) tuo te pede ac modulo metiaris, §. 156.

§. 166.

Vt diiudicatio tui sit, satis clara, §. 157, ne deneges attentionem illi necessariam, M. §. 529, quae si ad singulas perfectiones imperfectionesque non suffecerit, ad eas potissimum attende, quarum clara cognitio tibi maxime proderit, §. 150, 164. Iam vero futurarum tuarum perfectionum imperfectionumque clarior intuitus, motuum vel stimulus has auersandi, illas appetendi, M. §. 665.

M. §. 665. magis proderit, quam diducta contemplatio praeteritarum. Ergo si quaedam perfectionum imperfectionumque tuarum clarius obuerſari animo minus possint, obliuiscere praeteritarum futuris intentus, §. 164.

§. 167.

In praesentibus et praeteritis tuis perfectionibus et imperfectionibus moralibus, harum tibi magis prodest clarior intuitus, quam illarum, quia ardentior est, M. §. 669. Ergo minus sufficiens ad utrasque aequè viuide cognoscendas, imperfectiones tuas morales potissimum attende, §. 166.

§. 168.

Habitus de perfectionibus suis recte iudicandi est **IUSTUM SUI AESTIMIUM**. Habitus de imperfectionibus suis recte iudicandi est **HUMILITAS**. Iuste te aestuma humilis, §. 164. Iustus sui aestumator, quid boni egerit, minus meminit, et meritur, quam quid adhuc agendum boni superſit, et quantum, §. 166, praesentibusque suis perfectionibus moralibus, si quas habet, minus attendit, §. 167. Ad humilitatem obligatus non obligaris ad errorem. §. 7. Ergo non est humilitatis 1) agnoscere in te ipso imperfectiones, quae non sunt tuae, 2) pro imperfectionibus habere, quae sunt in te, sed non sunt imperfectiones

nes 3) minorem bonis tuis, etiam moralibus, gradum tribuere, quam qui verus est, 4) maiorem malis tuis moralibus gradum tribuere, quam qui est, §. 164.

§. 169.

HUMILITAS aliquas tantum imperfectiones suas agnoscentis **PARTICULARIS** est, omnes autem concedentis, **VNIUERSALIS** est. Ad posteriorem quum obligeris, §. 168, 165, sedulo cauendum ne cum particulari confundatur, qua quis facillime quosdam in se defectus admittit, praesertim eos, qui signa maiorum perfectionum putantur, et se ideo admodum humilem aestumat, §. 156. Humilitas te magis ad imperfectiones tuas morales praesentes attentum reddet, quam ad perfectiones, et in posterioribus etiam eos naeuos detegat, ut aliis saepe satisfaciens ipse tibi tamen non satisfacias, §. 167.

§. 170.

Actionum gradus maiores moraliter possibilibus sunt **EXCESSUS**, minores sunt **DEFECTUS STRICTE DICTI**. Tam excessus, quam defectus strictè dicti peccant, §. 10, 8. Habitus nec in excessu, nec in defectu peccandi est **MEDIOCRITAS MORALIS**, s. virtus actiones suas liberas nec intendendi, nec remittendi ultra vel infra id, quod moraliter possibile est. Ergo in
qui.

quibuscunque generibus officiorum non obligamur ad eum gradum omnem actionum, qui nobis physice possibilis est, datur excessus et defectus, et optanda mediocritas, §. 10. Hinc in omni officio, si a summa religione discesseris, §. 28, datur excessus, sicut defectus stricte dictus, §. 24. Respectu omnium officiorum, exceptis iis, sine quibus summa religio exsistere nequit, quaerenda mediocritas moralis, §. 25.

§. 171.

Excessus in aestimio sui, s. tribuendis sibi perfectionibus, est **ARROGANTIA**. Hinc arrogantis est, 1) perfectiones sibi vel praeteritas vel praesentes, vel futuras adiudicare quae ipsi non conueniunt, 2) perfectionum sibi conuenientium maiorem sibi gradum tribuere, quam qui ipsi conuenit, 3) perfectiones ipsas, quas in se deprehendit, pluris aestimare quam aestumandae sunt. Hoc praesertim arrogantiae genus **PEDANTISMUS** vocatur.

§. 172.

Arrogantis est 4) bona fortunae sibi imputare, 5) bona etiam moralia sibi soli accepta ferre, 6) nobiliores veris actionum suarum aliququaliter bonarum elateres fingere, immo etiam veris perfectionibus sibi vere tributis, in vero gradu, vereque aestumatis plus attendere, quam permittit
humi-

humilitas, §. 169. Singula haec vita, §. 170, 165.

§. 173.

Defectus stricte dictus in iusto sui aestimio est ANIMI ABIECTIO. Ne sis animi abiecti, §. 170, 168. Ergo caue, 1) ne perfectiones tibi praeteritas, praesentes vel futuras deneges convenientes tibi tamen, et id quidem circa futuras maxime vita, quia earum falso praeuisa impossibilitas ab earum appetitu male retrahet, M. § 666, 2) imperfectiones tibi convenientes ne maiores, perfectiones ne minores statuas tibi convenire, quam quantae conveniunt, 3) ne perfectiones ipsas, quas negare non potes tibi convenire, minoris aestumes, quam quanti vere aestumandae sunt, §. 171.

§. 174.

Ex abiectiōe animi 4) ne mala fortunae tibi imputes, qua talia, 5) mala moralia etiam singula ne praecipitanter habeas pro irreparabilibus, §. 165, 6) ne tibi spuria motiua vel stimulos vel fuisse, vel esse fingas, ubi vera et rectos habuisti vel habes, 7) ne veris etiam moralibus imperfectionibus tuis, praesertim praeteritis, plus attendas, quam iustum tui aestimum et futurorum praeuisio permittit, §. 166, 168.

SECTIO

SECTIO III.

OFFICIA ERGA CONSCIENTIAM.

§. 175.

Perfectio tua et imperfectio moralis, quum ex bonis malisque tuis liberis determinationibus oriatur: M. §. 723, earumque bonitas vel prauitas cognoscatur, ubi sub lege subsumuntur, §. 10. philosophice cogniturus tuam beatitudinem vel corruptionem moralem, M. §. 787. 788, examina liberas tuas determinaciones eas sub lege subsumens, s. legem ad eas applicans. §. 164 Facultas liberas suas actiones sub lege subsumendi est CONSCIENTIA, quod tamen vocabulum habitum etiam nonnunquam, nonnunquam actum ipsum huius facultatis significat.

§. 176.

Minima conscientia esset vnici tantum minimi facti sub vnica lege minima in minimo veritatis, claritatis, certitudinis et vitae gradu facta subsumtio, §. 175. Quo plura ergo, quo maiora facta nostra, quo pluribus quo maioribus fortioribusque sub legibus, quo verius, quo clarius, quo certius, quo ardentius subsumimus, hoc maior est conscientia, M. §. 160. Ad maximam tibi possibilem conscientiam obligaris. §. 175. Ergo pro virili, ad plurima
facta

OFFICIA ERGA CONSCIENT. 81

facta tua, grauissima maxime, plurimas supremas maxime vitae beatae, leges in summo tibi possibili veritatis, claritatis, certitudinis et vitae gradu fac applices. Quo plures leges facta sua determinaturas, quo plura facta sua legibus his subsumenda nouit, hoc est INSTRUCTOR, quo plures leges et facta eiusmodi ignorat, hoc est RUDIOR CONSCIENTIA. Instrue conscientiam tuam, quantum potes. Grauitati legum, iis ad facta applicandis, grauitati factorum, iis sub legibus subsumendis congruentes attentionis vires adhibens est CONSCIENTIA PROPORTIONALIS, (grauis et mascula) grauioribus minus attendens, ac deberet, LEUIS, minoribus ultra possibilitatem moralem intenta dici potest MICROLOGICA. Quaere conscientiam, quantum potes, proportionalem, fuge et leuem, et micrologicam, §. 164.

§. 177.

Conscientia quia factum nostrum sub lege subsumit, ratiocinatur, § 175. nunc distinctius per rationem, nunc confusius analogi rationis quasi ratiociniis, M. §. 640, 646. Iam omne ratiocinium vel verum, vel falsum. Ergo et ratiocinium conscientiae. CONSCIENTIA vere ratiocinans dicitur RECTA: falso ratiocinans est ERRONEA. Quaere rectam, fuge erroneam, §. 176.

F

Fal.

Falsissima ratiocinia possunt habere veras conclusiones. Ergo si vera fuerit conscientiae tuae conclusio, ne eam ideo statim pro recta conscientia habeas. Ratiocinium falsum vel peccat in materia, vel in forma, vel vtrimque. Peccans in materia vel habet falsam maiorem propositionem, vel minorem, vel vtramque. Ergo conscientia erronea vel 1) falsam legem applicat, vel 2) falsum factum subsumit; vel 3) vtrumque, vel 4) verum factum verae legi subsumit illegitime, vel 5) illegitime subsumens simul peccat in materia. §. 175.

§. 178.

1) Ne falsas leges pro veris habeas: 2) ne facta tua tibi aliter repraesentent, quam sunt, 3) ne in ratiociniis conscientiae vitium formae committas. Hinc a) ne ratiocinium conscientiae tuae temere ingrediantur quatuor termini, quando e. g. α) lex alias determinationes pro subiecto, medio termino, factum tuum alias determinationes pro praedicato habeat, aut β) factum tuum subiectum minoris et subiectum conclusionis non sit idem, aut γ) praedicatum legis maioris, et conclusionis differant. b) Ne concludas temere ex meris particularibus, e. g. si lex non nisi particularis fuerit. c) Ne concludas temere ex meris negatiuis, e. g. si factum tuum non fuerit contentum
sub

sub iis, de quibus lex aliquid negat, ideo ipsi praedicatum legis conuenire non sequitur, sicut nec sequitur illi repugnare. d) Conclusio conscientiae ne sit temere vniuersalis, si vel factum, vel lex fuerit particularis, e) ne sit temere affirmans, ubi vel maior vel minor negauerit. §. 177.

§. 179.

Rectitudo conscientiae augetur, simul quo magis instruitur veris conscientia, §. 176. 1) aucta vera legum cognitione, 2) factorum, 3) crebriori horum sub illis subsumptione. §. 177. 175. Ergo inexcusabilem ignorantiam iuris et legis, sicut errorem, vita. Esto pro virili studiosus legum tibi praescriptarum. In quarum cognitione quum claritas multum promoueatur cognitione animae earundem, scilicet rationis: leges tuis factis applicandas philosophice cognosce, quantum potes, §. 177, 164.

§. 180.

Quoniam leges morales vel sunt naturales vel positivae, vel vtrumque; conscientia subsumet facta nostra vel legibus naturalibus, vel positivis, vel vtrisque. Quae naturalibus legibus subsumit facta nostra, CONSCIENTIA NATURALIS est. Quaere conscientiam naturalem, quantum potes, §. 176. Ergo et cognitionem legum naturalium, eamque

philosophicam, §. 177, tam externarum s. cogentium, quam internarum. Ergo non negligas ius naturae, nec ethicam, §. 1. etiam philosophicam, §. 2, nec ullam legum naturalium scientiam.

§. 181.

Plurima, quae potes, facta tua quum legibus subsumenda sint, §. 179, excusso somnio morali de factorum singularium indifferentia, §. 161. M. §. 654. quot potes, facta tua subsume legibus praeterita, CONSEQUENTI CONSCIENTIA, praesentia, CONCOMITANTI, futura, ANTECEDENTE CONSCIENTIA, M. §. 298, sed ita tamen, ut si aequè curate nequeat consequens, antecedens, et concomitans exerceri conscientia, praeferas antecedentem consequenti, et concomitantem in prauitatis suspectas actiones maxime dirigas, §. 166, 167.

§. 182.

Ad summum claritatis gradum, quem assequi poteris, quia obligaris, qua ratiocinia conscientiae, §. 176, quaere leges, quaere facta tua, quaere nexum inter ea tibi tam viuide, tam distincte ob oculos ponere, quam potes, §. 177. M. §. 531. Ergo per ipsam conscientiam cole intellectum et rationem, M. §. 646, non neglecto tamen posterioris analogo, si quando defecerit distinctio, M. §. 640. Distinctionis
in

in argumentis conscientiae multum augebitur amor, si confusio mater conscientiae errantis, M. §. 578. et conscientiae errantis cogitetur infelicitas, M. §. 788.

§. 183.

Denuo obligaris ad conscientiam vigilantem, et vigilem, fugiendamque dormientem, §. 182, 181. Quumque vigilans conscientia concludat factum vel legitimum esse vel illegitimum, §. 175, in priori casu erit CONSCIENTIA APPROBANS, in posteriori IMPROBANS. CONSCIENTIA illegitimum approbans NIMIS LAXA, legitimum improbans NIMIS ANGVSTA est. Vtraque erronea vitanda est, §. 177. Conscientia recta quaerenda nec nimis laxa, nec nimis angusta est. §. 177.

§. 184.

Conscientia consequens et concomitans approbans CONSCIENTIA BONI est; improbans, CONSCIENTIA MALI est; et haec quidem fortius improbans, LATRANS, eiusque conclusiones, MORSUS CONSCIENTIAE vocantur. CONSCIENTIA antecedens approbans SUADENS est, improbans DISSUADENS. In omnia tua facta quum nequeas aeque viuide exercere conscientiam, conscientiae, si qua tibi fuerit, mali attende potius, quam simultaneae boni conscientiae, suadenti dissuadentique

potius, quam boni maliue conscientiae,
§. 181.

§. 185.

Certissimam tui cognitionem, quae tibi
possibilis est quaesiturus, §. 154, de te rebus-
que ad te pertinentibus, praesertim mora-
libus, §. 158, tot observationes et experi-
menta collige, quot potes, nec hic negli-
gens possibilium maximum fidei rationis-
que cum experientia connubium. Quo
scientia plus confert ad notitiam tui cer-
tam, quo magis est anthropologica, & in
his, quo plus certitudinis in moralibus, §.
158, moralis saltem, dabit, hoc pluris illam
aestuma. §. 56.

§. 186.

In statibus tuis moralibus, futurorum
praesertim, certus esse labora, §. 185, 166,
in iisque clarius olim sentiendorum, quales
sistit §. 162. neque tamen de futuris vllis
maiores, ac obtineri potest a te, certitu-
dinem postula, minore interim, satis ad fi-
nem sufficiente, vti negligens, §. 176. In
praesenti tuo statu morali certitudinem im-
perfectionum tuarum praefer certitudini
perfectionum moralium, §. 167.

§. 187.

Iustus sui aestimator de perfectionibus
suis moralibus praesentibus et praeteritis
minus

minus certus, quam de futuris, §. 186, 168, de perfectionibus non moralibus minus certus esse laborat, quam de moralibus, §. 185. Humilis de imperfectionibus suis non moralibus, magis de moralibus, tam praeteritis, quam praesentibus, admodum convictus est, §. 186, 169, et in casu dubii, imperfectionisne moralis alicuius reus sit, nec ne, ad affirmatiuam partem inclinatur, §. 167. Neuter in se diiudicando plus aliis hominibus credit, quam suae experientiae, in qua tamen vitia subreptionis cauet, §. 156.

§. 188.

Arrogantis est, certum esse de perfectionibus suis, incertum, immo dubitantem, de imperfectionibus, de quibus aequè certus esse potuisset, §. 171. 187. Animi autem abiecti est, de improbabilibus suis imperfectionibus persuasum tamen esse, nec interim certas vel admodum probabiles perfectiones ponere, §. 173.

§. 189.

Conscientia vel certa est, vel incerta. Certa certae sibi legi certum sibi factum subsumit in forma sibi certa. Hinc incerta est conscientia, cui vel lex, vel factum, vel applicationis forma, vel duo ex his, vel singula incerta sunt. Incerta conscientia denuo vel probabilis est, quae plus rationis ad approbandum, quam ad im-

probandum, vel dubia, quae tantundem rationis, vel improbabilis, quae minus rationis ad approbandum, quam ad improbandum, introspicit. Haec est conscientia probabiliter improbens, §. 183.

§. 190.

Quaere conscientiam certam et in probabilibus moraliter certissimam, §. 185. 189. Quoniam nulla res tantundem totaliter mala est, quantum bona, M. §. 790, omnis tua conscientia dubia est minus recta, §. 187. emendanda, §. 179. Vbi aequae certus in omnibus CONSCIENTIAE CASIBUS, i.e. euentibus per conscientiam diiudicandis, fieri nequeas, magis certus esse labora, qua conscientiam mali, quam qua conscientiam boni, magis qua suadentem disuadentemque conscientiam, quam qua conscientiam boni vel mali, §. 184.

SECTIO IIII.

AMOR TUI IPSIUS.

§. 191.

Ardentissime pro virili cogniturus te ipsum, §. 154, gaude perfectionibus tuis auersatus imperfectiones tuas, M. §. 669. sensitiva et rationali PHILAUTIA (Heautophilia) amore tui ipsius, ama te ipsum, M. §. 684, sicut deus te amat, §. 92, infra eun.

eundem, §. 81, 72, si potes & quantum potes, acquiescentiam in te ipso et sensitivam et rationalem experire, M. §. 682, sed secundum, §. 73, hilaris quovis momento tibi malis ereptus, M. §. 682, sed secundum, §. 74, bonae fiduciae plenus, M. §. 683, sed secundum §. 76 - 78. Conscientia tua sit etiam, quae potest, ardentissima, §. 176. hinc **COMPLETAM**, causas impulsivas compleras continentem, praefer **INCOMPLETAE**, incompletas tantum exhibenti, M. §. 695. quo conscientia pluribus obstricti legibus facta tamen sua secundum solum ius naturae, vel etiam philosophicam ethicam solam examinare decernentis. §. 1, 2. **THEORETICAE**, non practicae, praefer **PRACTICAM**, quae docet, quid tibi agendum, vel omittendum, M. §. 669.

§. 192.

Sequere conscientiam, §. 191, instructissimam proportionalissimam, §. 176. verissimam, §. 177, clarissimam, §. 182, certissimam, §. 190, cuius compos fieri potes. Iam vero 1) citra omnem conscientiae sensum agens, quae tamen potuisses conscientiae iudicio subigere, peccas non sequendo conscientiam, quae tibi possibilis, instructissimam. 2) Leuiores magnae cum sollicitudinis affectatione, grauiora paene nulla cum diligentia conscientiae suscipiens,

ens, peccas non sequens conscientiam, quae tibi possibilis est, proportionatissimam. Vtrumque cauebis et generatim magis instruendo conscientiam, et speciatim de diuerso legum robore, moralitatisque, quae factis est, gradu, §. 176. 3) Conscientiam erroneam sequens, peccas agens contra conscientiam tibi possibilem verissimam, §. 177, eam non sequens, quam diu pro recta habes eandem, peccas agens contra conscientiam ardentissimam, §. 191. Vtrumque vitabis conscientiam docendo veritatem, §. 177. Quo clarior, quo distinctior conscientia, hoc maius peccatum contra eandem. 4) Viuida luce, ex solo boni malique sensu vel gustu eiusque ac stimulis agens, vbi possibilis distincta et rationalis ipsi boni maliue perspicientia, peccat non agens secundum conscientiam possibilem sibi clarissimam. Conscientiae certae opposita, vel probabili conscientia, si vel sexcentis argumentis niteretur, non est probabilis. §. 189. Iam vero 5) conscientiam nec certam, nec probabilem sequens peccat non sequens sibi possibilem certissimam. Ergo nunquam sequi licet conscientiam probabili vel certae oppositam. Qua ratione peccat etiam ex meris bonis persuasionibus ibi agens, vbi et de legibus illi possibilis fuisset et de multis in facto momenti conuictio. M. §. 531. Ergo conscientiae

entiae sensitiuae tantum iungenda est rationalis, quantum eius fieri potest. §. 177, 182.

§. 193.

Error improbabilem etiam conscientiam sequi permittentium **PROBABILISMUS MORALIS** est. Vita probabilismum moralem tam in theoria, quam in praxi, §. 192. 191. Conscientiae dubiae quaecunque partem sequereris, omitteres sequi, quam potes, certissimam, M. §. 790, peccans, §. 192. Hinc conscientiam dubiam ante, quam sequaris, saltem in probabilem muta, §. 190. Semper quum sequenda tibi sit optima tua conscientia, §. 192, quaere habitum eandem sequendi **CONSCIENTIOSITATEM**. Ne sis **HOMO SINE CONSCIENTIA**, in quo obseruatur habitus conscientiam, quam ipse nouit optimam, non sequendi.

§. 194.

PHILAUTIA ORDINATA est legibus perfectionis nostrae communibus conformis, iisdem disconueniens **INORDINATA** est. Illam quaere, §. 190. hanc fuge, quantum potes, §. 10. Philautia tua debitam tui cognitionem sequatur, §. 152-193. **AMOR** iustum amati aestimium sequens est **OCULATUS**, illud non sequens, **COECUS** est. Philautia tua fit, quae potest, oculatissima.

ma. Fuge coecam philautiam, tam prorsus precariam, cuius rationum tibi prorsus non es conscius, **STULTAM**, quam **STOLIDAM** in viuide repraesentatis, sed falsis, perfectionibus perfectionumque gradibus fundatam.

§. 195.

Philautia tua sit, quae potest, proportionalissima, §. 194. M. §. 894. Ergo 1) ne sit maior amore erga perfectiora, quorum perfectiones aut melius, aut aequè bene, quam tuae, cognosci tibi possunt. Hinc denuo patet idololatræ philautia vitanda, §. 81, 16. 2) sequatur cognitionem plures agendi causas impulsivas agnoscentem, quam desumenda tantum ex perfectione tui propria, cuius tu solus finis, sola ratio perfectionis determinans, constituereris. §. 76. 92. Talis enim est cognitio se iuste aestimantis. §. 168. 10. Ergo caue philautiam utilitatis tuae exclusivè studiosam, non totaliter solum, quae nullos alios fines sibi constitueret, sed et partialiter, quae suam utilitatem plus, alios fines minus, intenderet, quam admittit proportionalitas. *Sey nicht eigennützig.* Ergo caue etiam huius peccati habitum **SOLIPSISMUM MORALEM.**

§. 196.

Perfectionibus tuis singulis iustum pretium

rium assignans, tantum gaude singulis, quantum merentur. §. 195. Hinc ne leuiiores praeferas grauioribus, et, vbi simul obtineri collidentibus suis regulis nequeunt ambae, excipe a regula leuioris, §. 24. Caue vitium magis gaudendi leuioribus tuarum perfectionum, quam grauioribus, leptophiliam et **STUDIUM MINUTIA-
RUM.**

§. 197.

Cognoscendis et actuandis mediis perficiendi alicuius finis studens, eum **CURAT.** Tollere alicuius imperfectiones est (corrigere) **EMENDARE.** Hinc emendatio rei contingenter imperfectae est eam curantis. Te et res tuas cura diligenter, §. 150, et fideliter, §. 104, multasque deprehensurus imperfectiones vbique contingentes, §. 168, te et res tuas emenda, quantum potes. §. 10. Vita **ANIMUM TUI RERUMQUE TUARUM INCURIUM**, defectum studii ad cognoscenda et actuanda perfectionis tuae media requisiti, hinc et defectum studii emendationis tuae. Quod si tamen **CURAE** dicantur excessus in te rebusque tuis curandis, vita curas, quantum potes, §. 170.

§. 198.

Te et res tuas sine curis curaturus, 1) ne cum necessaria rerum tuarum curatione confundas tristiores praesentium imaginem,

nem, moestam praeteritorum ruminatio-
nem, excarnificantem futurorum praegu-
stum, quae et quatenus non sunt in pote-
state tua posita, §. 197. 2) ne in excogitan-
dis perfectionis tuae augendae, minuen-
daeue imperfectionis machinis ultra id
progredi labores, quod tibi nosse datum
est, §. 7. 3) ne impossibilia fabriceris aut ag-
grediaris perfectionis & emendationis
tuae media. 4) ne noua semper felicitatis
remotioris subsidia rimando, negligas iam
inuentis, ante pedes, et parabilibus immi-
nentis status emendationibus uti, §. 197.

§. 199.

Se et sua curans, negligens tamen me-
dium se perficiendi praesentissimum, re-
quisitam bonitatem moralem ad recipien-
da maiora dei beneficia, §. 77. fiduciam in
deum, §. 76, et preces continuas, §. 95, se
ipsum curis lacerandum exponit, §. 197.
miserior suae fortunae faber, M. §. 912.
Hinc te tuaque sine curis curaturus affabre,
5) fide deo, sine pigritia, §. 85.

§. 200.

Tua tecum curans experieris nunc huius,
nunc illius facultatis animae tuae actiones
requiri ad actuandam tuam perfectionem,
nunc hos, nunc illos motus corporis tui
arbitrarios, §. 197. Ut ergo possis actuare,
quam optime, optima quae voles, perfe-
ctio.

ctionis tuae remedia, quantum potes, animae tuae imperium in se ipsam, M. §. 730, regimenque in corpus concilia, conserua, auge. M. §. 733. Habitus moralis animae sibi ipsi imperandi corpusque regendi est DOMINIUM SUI. Esto tui dominus, quantum potes.

SECTIO V.

OFFICIA ERGA ANALOGON RATIONIS.

§. 201.

OFFICIA ERGA ANIMAM sunt, quibus realitates animae tuae propius ponuntur. Ad haec obligaris. Ergo et ad eorum habitus, §. 150. PECCATA CONTRA ANIMAM sunt, quibus realitates animae propius tolluntur, haec fuge, ergo et eorum habitus, §. 151. Quumque perfectio animae tuae strictius dicta, cuius ratio perfectionis determinans est in anima tua, in prudenti subordinatione finium sit finis perfectionum corporis et status externi strictius dictarum: regulae perfectionis animae sunt superiores adeoque fortiores regulis perfectionum corporis et status externi, M. §. 182. Quod si itaque collisio oriatur inter regulas perfectionis animae et corporis vel status externi, caeteris paribus,

ribus, excipe a posteriorum regulis, §. 196. Ne animam pro sale habeas, eius perfectiones perfectionibus corporis tantum subordinans.

§. 202.

Nosce animam tuam, §. 153, 154. experimentaliter, rationaliter, mathematice, quantum potes, §. 157, nec nosce sic tantum, sed et cura et emenda, quantum potes, §. 194, facultatem eius cognoscitivam, tam inferiorem, M. §. 520, quam superiorem, M. §. 624, appetitivam, M. §. 663, tam inferiorem, M. §. 676. quam superiorem, M. §. 689. PERFECTIO FACULTATUM IN ANIMA MATERIALIS est, qua cognoscenda et appetenda, FORMALIS, qua ita, ut decet, cognoscunt et appetunt. IMPERFECTIO FACULTATUM IN ANIMA MATERIALIS EST, qua non cognoscenda cognoscunt, non appetenda appetunt, FORMALIS, qua non ita, ut decet, cognoscenda vel appetenda cognoscunt et appetunt. Hinc perfice et emenda singulas animae tuae facultates tam materialiter, quam formaliter, §. 197. Quo maiores, hoc sunt formaliter perfectiores, M. §. 168, 185. Augentur autem exercitiis singulae, M. §. 577. Ergo singulas facultates animae tuae, quoties potes, in optimis exerce conuenientissime. Perfice facultatem tuam
cogno-

cognoscitiuam, hinc et inferiorem, analogon rationis, M. §. 640. ita, vt cognitio materialiter optima, i. e. optimorum, quae potes cognoscere, sit simul formaliter optima, quam praestare potes, vberissima grauiissima, verissima, clarissima, certissima, ardentissima, M. §. 669.

§. 203.

Nosce,, experire et metire sensus tuos tam externos, quam internum, M. §. 535. Da acuendis, conseruandis, intendendis extendendisque sensibus operam, fuge eos hebetantia, M. §. 540. Exercendo sensus asuefac, 1) plura, 2) minora, 3) remotiora, 4) minus mouentia organon, 5) clarius repraesentare, quantum potes, §. 202. M. §. 539. Praeuiſas sensationes diiudica, vt noxias fugere, vtilissimas quaerere pro virili possis, §. 202.

§. 204.

Quo indirectius sensationes libertati subsunt, M. §. 542, 731. quoque plus pender ab earum perfectione et imperfectione, M. §. 559, 596, hoc magis esto sollicitus de tanto in sensationes etiam dominio, quantum nancisci poteris, §. 200. coll. M. §. 542, 543, 549. Caue fallacias sensuum, M. §. 545, ergo vitia subreptionis, M. §. 546. et praestigias apud te efficaces, M. §. 546.

§. 205.

Phantasmam tuam nosce, experire, metire, curaturusque eius extensionem, intensionem et conseruationem, diiudica phantasmata, §. 183, si deprehenderis utiliora, eorum reproductionem facilita secundum, M. §. 568, si noxia, eorum reproductionem impedi secundum, M. §. 569. Subige phantasmam et caue effraenem, M. §. 571. Subactam exerce in 1) pluribus, 2) etiam obscurius sensis, 3) rariusque reproductis, 4) post longius tempus, 5) fortiores inter focias et antecedentes perceptiones 6) clarius reproducendis, §. 202. M. §. 565. Quod ut possis, quantum potes, in phantasmam etiam affecta dominium, §. 200, hinc sensibus imperare posse non parum proderit, §. 204. M. §. 559.

§. 206.

Qui vigilans bene imperat sensationibus imaginationibusque suis, ad utilissimas quasuis maxime attendit, easque creberri-
me reprodut, §. 203, 205, ita ut partiales ideae, et regnantes quidem, fiant multarum totalium. M. §. 516. minus utiles et noxias abstrahendo debilitat rarissime reproductas, §. 204. 205, hinc fiunt hae paucarum totalium partiales, aut nunquam, aut rarissime regnantes. Confectarium huius imperii rite diuque exerciti, sine quo
exi-

exsistere non potest, erit in somniis etiam illas crebriores viuidioresque, has debiliores rarioresque recurrere, M. §. 593, 561. Iam ad confectaria eorum, ad quae obligamur, sine quibus illa exsistere nequeunt, simul obligamur. Hinc patet, quae sit ipsorum somniorum obligatio.

§. 207.

Quum delirium saepe sit infortunium, M. §. 594. 912, circa quod homini rationali nihil relictum, nisi humilis, §. 168, deprecatio, §. 94. saepe tamen, magna saltem ex parte, per praegressas hominis deliri actiones liberas explicari possit, nec ab animo phantastico differat, nisi ut maius a minore, magna illius miseria fortius motuum erit omnibus principiis imaginationis fraena mordentis resistendi, nec eius vanitatem alendi, M. §. 571, lectione et meditatione fabularum phantasticarum, §. 205.

§. 208.

Facultatem tuam identitates rerum cognoscendi nosce, experire, metire, ingenioque strictius dicto vel consequendo, M. §. 572, vel intendendo, extendendo, conservandoque connato, pro virili, da operam, M. §. 577. Electis dignissimis ingenii obiectis eorum identitates, similitudines, aequalitates, hinc et proportionales, et congruentias detegere labora, §. 202. M. §. 574.

§. 209.

Ad perfectionem ingenii, si quo polles, formalem nanciscendam, asuefac facultatem identitates rerum cognoscendi, 1) plurium, 2) minus notorum etiam, 3) admodum diuersorum, 4) pluribus, 5) maioribus conuenientiis, 6) fortiores inter focias et heterogeneas perceptiones, 7) clarius tamen animaduertendis, M. §. 572, idque vel sensitue, vel intellectualiter, vel utroque modo, pro dignitate obiecti, §. 202. M. 575. Amator lusuum ingenii caue eius illusiones, M. §. 577, eoque magis, quo sunt periculosiores, M. §. 578. In lufibus ingenii congruentias lubentius observa, quam meras similitudines, M. §. 266. Emenda, quantum potes, naturalem, si qua tibi fuerit, stupiditatem, §. 202. M. §. 578. En! nouum domini in te subiectum! §. 200.

§. 210.

Nosce, experire et metire facultatem tuam diuersitates rerum cognoscendi, M. §. 572, animaduertens, an tibi sit aliquid et quantum acuminis, M. §. 573. Quicquid eius in te sit, curaturus eius et intensionem et extensionem et conseruationem idem in ea potissimum dirige, quae maxime merentur, et ad formalem huic facultati perfectionem conciliandam eam exerce in 1) plurium, 2) minus notorum etiam, 3) admodum eorundem,

dem, hinc et proportionatorum, 4) tamen pluribus 5) maioribus diuersitatibus, dissimilitudinibus, inaequalitatibus, disproportionibus, discongruentiis, 6) fortiores etiam inter perceptiones heterogeneas et antecedentes et socias, tamen 7) clarius repraesentandis, M. §. 573.

§. 211.

Neutiquam omnes subtilitates fuge, M. §. 576, 578. aliquas potius, ut errorum antidotum, quaere, M. §. 578, sed auersare inanes argutationes, §. 210. M. §. 576. infinitasque distinctiones innocenter confundendorum, ut materiale acumini perfectionem concilies, §. 202. Haec ut possis, esto dominus facultatis tuae diuersitates rerum cognoscendi, s. distinguendi et acuminis, si quo polles, quantum potes, §. 200. Rite perspicax esto, pro virili, §. 208 - 210, M. §. 573. hinc tam sensitiue, quam intellectualiter, M. §. 575, perspicaciae tamen sensitiuae, uti contemptum, §. 168, ita caue maius aestimium, quam mereatur. §. 196.

§. 212.

Nosce, experire et metire memoriam tuam, tam sensitiuam, quam intellectualem, §. 202. M. 579. eamque curaturus, et perfectionem eius materiale promoturus sollicitus ipsi tradenda diiudica, quae me-

reantur, quae minus. In ista artem mnemonicam, quantum potes, dirige, M. §. 587. haec autem ut eo citius laudabili tradantur obliuioni, nec artem obliuiscendi negligas, M. §. 582. Ad perfectionem memoriae formalem augendam s. felicitatem eius, da operam ipsius vastitati et diffusioni, firmitati, tenacitati, capacitati, vigori et promptitudini, M. 584, 585, praesertim fidelitati, M. §. 586. Collidentibus tamen harum perfectionum regulis, ut scias, a qua excipiendum, §. 24. iustum cuiuslibet earum pretium statue, quantum potes, §. 196.

§. 213.

Ne arroganti humilitate infelicem memoriam laudi ducas, §. 168, 169. emendaturus potius memoriam tuam pro virili fuge obliuiositatem et lapsus memoriae, M. §. 586. In subsidiis colendae emendandaeque memoriae ne negligas reminiscentiam cum memoria locali, M. §. 582, 583, et adnotatione non obliuiscendorum, quorum farra-
go dabit **ADUERSARIA** (collectanea). Praeuidens ex integro aliquo veritatum genere, e. g. tota disciplina, non nihil obliuisci tandem physice necessarium fore, ne vnquam in eodem addiscendo summe necessariis ad vsum contentus esto, ne ex his quorundam obliuio cognitio prorsus insufficientis ad fines tuos reftet. Hinc vides,
quo-

quomodo sano sensu discenda quaedam in futuram obliuionem. Vt in his memoriae exercitiis alacrior fias, cogita quantum a memoria pendeat, M. §. 641, vt praestare ea possis, esto dominus etiam memoriae tuae, quantum potes, §. 200.

§. 214.

Nosce, experire, metire facultatem tuam fingendi, quantum potes, M. §. 589. eamque curaturus et intendendam et extendendam et conseruandam, §. 202, vt optimae, quae possunt, sint materialiter fictiones tuae, diiudica componenda vel praescindenda phantasmata, in iisque elige F I C T I O N E S vtiliores datura, quales H E U R I S T I C A E, media incognitas veritates melius cognoscendi. Emendaturus facultatem fingendi vita omnes sedulo chimaeras, M. §. 590. et exorbitantem fingendi pruritum, M. §. 592. Architectonicam potius facultatem fingendi fertilem redditurus, quantum potes, asfuefac eandem, 1) pluribus, 2) maioribus, 3) etiam minus claris combinandis, 4) pluribus, 5) maioribus, 6) plurimum, 7) etiam minus clarorum phantasmatum partibus praescindendis, et quidem 8) fortiores inter perceptiones socias et antecedentes heterogeneas, 9) clarius, §. 202, M. 592. Quod vt possis, quantum potes, esto facultatis tuae fingendi dominus, §. 200.

§. 215.

Nosce, experire et metire facultatem tuam praevidendi, ut videas, quantilla sit, §. 202. M. §. 595. eiusque perfectionem materiale curans, in plurimis futuris deo committendis per totalem resignationem, §. 80, diiudica, quae praevidere tuum sit, §. 186, quorum praevisio minus utilis, et noxia potius, ut illam quaeras, hanc fugias, nec in diem viuens, §. 97. nec **MALE SANUS FUTURORUM HARIOLUS**, curiosus futurorum inuincibiliter tibi nesciendorum, eorum etiam, quorum ignorantia moraliter inuincibilis est. Illam facilita secundum, M. §. 602, hanc impedi secundum, M. §. 603. Formalem autem extendendae, intendendae, conseruandaeque facultatis praevidendi et praeuisionum perfectionem promoturus, facultatem praevidendi conuenientissima per exercitia asuefac, 1) obscurius etiam sentientis, 2) pluribus, 3) adhuc remotioribus, 4) rarius sensorum, 5) rarius reproductorum, 6) fortiores inter heterogeneas perceptiones antecedentes et socias, 7) clarius praevidendis. M. §. 599.

§. 216.

Imaginationes sensationesque tuas ne cum praeuisionibus confundas, M. §. 601. Emendaturus autem praevidendi facultatem,

tem, §. 202, fallaces praeuisiones hoc cautius fuge, quo sunt periculosiores cum praeuisionibus materialiter malis, §. 215. M. §. 605. Eadem mutatis mutandis obserua circa prouidentiam, quae tibi est, M. §. 641, et expectationem casuum similium, M. §. 612, cum praesumptione, M. §. 613, non vana solum praefagia, M. §. 217, et talia promittentes artes manticas vitans, M. §. 616, sed etiam materialiter noxia §. 202. Exercendo tamen asuefac intendendam, extendendam, conseruandamque praefagitionem etiam tuam, 1) pluribus, 2) maioribus, 3) rarius, 4) obscurius, 5) longius ante tempus praeuidendis, 6) fortiores inter heterogeneous perceptiones, 7) clarius tamen praecipendis, M. §. 615. Quod ut possis, esto dominus et huius facultatis pro virili, §. 200.

§. 217.

Nosce, experire, metire facultatem tuam characteristicam, §. 202, tam sensitivam, quam intellectualem, M. §. 619. eamque curaturus, diiudica, quae mereantur, 1) signa, ut inde signata eruantur, 2) signanda, ut ipsis signa imponantur, et in his exercendo asuefac intendendam, extendendam, conseruandamque facultatem tuam characteristicam, 1) pluribus, 2) maioribus signis, 3) cum pluribus, 4) cum maioribus signatis,

tis, 5) fortiores inter heterogeneous perceptiones, 6) clarius tamen coniungendis, M. §. 622.

§. 218.

Emendaturus facultatem tuam characteristicam, §. 202. noxiorum signatorum signis, et signis inanibus, aut inutiliorum, impediuntibus cognitionem vtiliorem exonera memoriam, et caue, ne cognitio tua symbolica, quaecunque demum fuerit, debitam intuituum requisitorum claritatem tollat, aut omnino a te iam pro intuitiva habeatur, M. §. 650. Ama signa, secundum, §. 141. comparata, cauens his perfectionibus destituta. Quae singula quo queas praestare diligentius, facultatis tuae characteristicae etiam esto dominus, quantum potes. §. 200.

§. 219.

Ad generalem obligationem perficiendae facultatis diiudicandi, §. 202, acquirendique pro viribus et colendi iudicii, M. §. 606, accedit specialis, quia sine eius cultura, 1) iustum tui ipsius aestimium et humilitas, §. 164 - 174. 2) conscientia, quae decet, §. 175 - 194. 3) materialis omnium reliquarum animae facultatum perfectio, §. 202 - 218, quanta requiritur, existere non potest. Hinc nosce, experire, metire facultatem tuam diiudicandi, et iudicio stude,

de, practico magis, quam theoretico, §. 166. M. 606, non gustui solum formando dans operam, sed et perfectionum imperfectionumque, praesertim grauiorum, §. 196, tuarum, §. 155. moralium, §. 158. bonus esse labora criticus, M. §. 697.

§. 220.

Vt facultas tua diiudicandi, extendenda, intendenda et conseruanda, gustus et intellectuale iudicium perfectionem, quam potest, maximam nanciscatur, §. 202, 219. ante omnia diiudica, quae tibi potissimum diiudicanda sint, quae minus, qua ratione, quaque minus. Iudicium de omnibus a nobis promiscue decisiveque diiudicandis, iudicii eclipsis est, cum sororibus et praecipitantia fugienda, quaerenda contra maturitas, M. §. 608. Vtrique feruiet tam IUDICII SUSPENSIO, auersatio decisive et asseueratiue determinandi perfectionem imperfectionemue rerum, quam omnia, quae cogitamus, quantum possumus, referre ad perfectionem, nec affectare indifferentiam quasi non curantis philosophi nimiam, et exercitium, quo facultatem tuam diiudicandi, 1) plurium, 2) maiorum, 3) obscurius etiam perceptorum, 4) pluribus, 5) maioribus perfectionibus imperfectionibusque, 6) fortiores inter perceptiones heterogeneas, 7) clarius tamen repraesentandis

dis assuefacias, M. §. 606. Quae ut possis, esto dominus iudicii tui, quantum potes, §. 200.

S E C T I O VI. C U R A I N T E L L E C T U S.

§. 221.

Ad generalem obligationem curandae attentionis, abstractionis, M. §. 625, reflexionis, comparationis, M. §. 626, praescissionis, §. 202. M. §. 589, accedit specialis, quia sine earum exercitiis nec intellectus coli, M. §. 631, nec exerceri generatim libertas potest, facultas attendendi pro labitu, M. §. 719. nec acquiri potest debitum in te ipsum dominium, §. 200, cum omnibus huius confectariis, §. 204 - 220. Hinc attende, quantum potes, sed attende quibus attendas, quae illustrationem mereantur, quae digna tenebris, M. §. 529, quae reflexionem, et comparationem mereantur, et quantam. In his exerce attentionem, ut 1) plures, 2) maiores perceptiones, 3) clarioribus etiam, 4) ad modum clariores reddere valeat. Hinc da operam extensioni attentionis et intensiori, et protensionem, M. §. 628.

§. 222.

Abstractionis curam inter alia commendabit eius magna ad attendendum utilitas, M. §. 638.

M. §. 638. Ad materiale ipsi perfectionem conciliandam, §. 202, dirigenda est in obscurandas non solum alio respectu noxias imagines, sed etiam eas inutiles, quae non nocent aliis ex causis, clariores ubi fuerint, distrahunt saltem animum, M. §. 638, et in campo clararum repraesentationum locum utilioribus praecipiunt, M. §. 544, immo easdem saepius obumbrant, M. §. 529. Ab his ubi abstraxeris, in utilioribus etiam reflectendo detege, quae minus observari mereantur, ut sint praescissionis obiectum, §. 202. Ne tamen te invito recurrat, quam ex animo volueris exulare, perceptio, assuefacias abstractionem a faciliioribus, ut ubique decet, incipiendo, 1) pluribus. 2) maioribus etiam perceptionibus, 3) admodum maiori obscuritate involuendis, quam qua obscuriora iam praedicta sunt alia. Hinc esto attentionis et abstractionis agnatarumque facultatum dominus, quantum potes, §. 221. 200.

§. 223.

Nosce, experire et metire intellectum tuum, quantum potes, §. 202. M. §. 402, eumque cura et eodem utere, praeter generales obligationes, quia sine eius usu, mente captorum quidem miseria, beatitudo vero exsistere non potest, M. §. 639. 787. Diiudica tamen, in quibus intellectu utendum tuo, ne forsan feratur,
1) in

1) in se inconceptibilia concipere, 2) in ea, quae supra tuum intellectum sunt posita, M. §. 633. 3) in ea, quae infra tuum intellectum sunt posita, quorum non est tanta dignitas, ut iis attendendis, reflectendo, comparandoque versandis immorandum sit, §. 221. 4) in ea, quae extra tui intellectus horizontem posita sunt, quae concipere vires sufficientes essent, quae nec indigna intellectu, qualis tuus, quae tamen non, nisi neglectis officiis potioribus posses concipere. §. 24. Intelligenda tibi et extensius distinctius et purius quae-re concipere. M. §. 634, intellectum conservandum etiam, assuefaciens, 1) plurimum, 2) maiorum, 3) pluribus, 4) clarioribus notis repraesentandis, 5) fortiores inter heterogeneas perceptiones, quo facto simul debita obtinebitur intellectus profunditas, M. §. 637.

§. 224.

Rationem tuam 1) nosce, ne cum analogo rationis confundas, M. §. 640, ipsi tribuens et imputans, quae maxime aliena sunt ab eadem, M. §. 647. 2) experire, logicam empiricam magno tuo commodo locupletaturus, 3) eius rationes indaga, ut diuina de origine certus ab absurdis in eam inuestiuis abstineas, 4) eam metire, ut videas, quod et quantum limitata sit, M. §. 644. Circa obiecta rationis eandem cau-

cautionem adhibe, quam suaserit, §. 223. M. §. 640. Ne tamen supra rationem tuam posita, supra omnem, saltem humanam, rationem posita inde inferas, M. §. 644. Corruptam rationem frustra negaturus potius corrige, sanam perfice, quantum potes, extendendo, intendendo, conseruandoque, et cole, M. §. 646. exercendo tam soliditatem eius, quam sagacitatem intendens, §. 202. M. §. 645. Hinc esto studiosus SCIENTIAE SVBIECTIVE SPECTATAE seu habitus rationis certae, quantum potes. Ergo plurima ex plurimis certissime cognoscere labora, quantum tibi datum est.

§. 225.

Sapientia quum sit perspicientia connexorum finium, mediorumque, prudentia, §. 103, vtraque est habitus rationis, quaerenda, quanta potest acquiri, vberissima, grauissima, verissima, clarissima, certissima, ardentissima finium, mediorum, et in iis nexuum cognitio. Hinc et sic discere sapere, et prudenter agere, §. 224, praesertim habitum in inopinis celeriter excogitandi, quid factu optimum, s. PRAESENTIAM ANIMI. Tandem nosse labora ingenium tuum latius dictum, vt conformiter eidem agere, M. §. 648, idque corrigere queas si etiam disciplina aesthetica et logica, praesertim tamen diligentia, fecilius, §. 202, M. §. 650. SE.

SECTIO VII. CVRA VOLVPTATIS ET TAEDII.

§. 226.

Quum ad perfectissimam tibi possibilem perfectionum imperfectionumque diiudicationem, eamque adeo ardentissimam oblikeris, §. 220. obligaris ad voluptatem et taedium, M. §. 651. 655. Teneris ad tot bona, vt bona, tot mala, vt mala, intuenda, quot potes, §. 220. Ergo ne quae- ras, vt multa tibi sint indifferentia, M. §. 651. multo minus, vt sint plenarie talia, M. §. 652. Nec somnia totalem adiaphorian summum tibi bonum. §. 21. M. §. 653. Erga tam pauca potius, quam fieri potest, indifferens esto, §. 92. M. §. 654. Quia intuitus perfectionis et imperfectionis a te poscuntur tam sensitiui, quam rationales, §. 220, nec omnes voluptates sensitiue, nec omnia taedia sensitiua tibi fugienda sunt, M. §. 656.

§. 227.

Vt voluptatem et taedium tuum debito modo perficias, §. 202. 226, nosce, experire, metire, quae tibi placeant, displiceant, indifferentia sint, M. §. 651. quae tibi iucunda, grata, molesta, incommoda sint, M. §. 658. et quare sint talia, ac tanta, §. 117. Curaturus voluptatem tuam ac
tae-

taedium materialeque perfectionem iis conciliaturus, 1) quaere vera tantum, fuge apparentia omnia, M. §. 655, ergo et improporcionata obiecto, quorum intuitus errat in calculo, vel iusto minor, qui solet esse intellectualis tantum, vel iusto maior, qui solet esse sensitivus tantum, 2) quaere profutura tibi maxime, fuge noxia, adeoque simul utiliorum impedimenta, hinc ea, quae hauriuntur ex praeteritis, ubi obscuraverint, utilius ex futuris haurienda, §. 166. voluptatem ex praesenti bono morali, quae utilius taedium ex concomitante malo morali obscuraret. §. 167.

§. 228.

Voluptas materialiter perfecta, §. 202, 1) deo delectatur super omnia, et quidem purissime, §. 46. 47. 2) repraesentat tibi mundum hunc, quam fieri potest, verissime, §. 227, ergo ut optimum. M. §. 936. Si in hoc mundo plura et maiora mala forent, quam bona, deus eum noluiisset potius, quam voluisset, M. §. 894, ergo non decreuisset creare, M. §. 695, quod contra, M. §. 933. Sunt ergo in hoc mundo plura, sunt maiora bona, quam mala. Ergo vere mundum hunc repraesentans plus in eo boni, quam mali repraesentat. At talis esse debet tuus huius universi intuitus, §. 227. Hinc ad fortio rem taedio voluptatem

tem ex vniuerso resultantem fortissima
quum debeat ex deo delectatio accedere,
obligaris ad continuum voluptatis praedominio
taedio praedominium, M. §. 656.

§. 229.

Status totalis aequilibrum tibi non magis
quaerendus est, quam indifferentia totalis,
§. 228. M. §. 656. Fuge socordiam maxime
actius fieri laborans et semper-hilaris, M.
§. 698. Ne tamen statum praedominantis
voluptatis confundas, 1) cum naturali dis-
positione significandi viuendam volupta-
tem, 2) cum voluptate non solum fortis-
sima semper, sed etiam clarissima. Haec
enim non semper, nec ab omnibus obti-
neri possunt. §. 7. Semper tristis ne sis, si
vel maxime sis plerumque ferius, et saepe
clarissimum sit in ideis sociis taedium. M.
§. 698.

§. 230.

Vt debitum tibi voluptatis praedomi-
nium possibile sit, §. 228. 229, 1) studiosus
purioris voluptatis, 2) caue, ne ex vlla re
actuali merum taedium in te redundet;
hinc vtramque cuiusvis finiti faciem nosse
labora, bonam et malam, M. §. 264, 3) ob-
versurus tibi pro virili, quam intueri ma-
xime conducet. M. §. 661. 4) Non omnem
promiscue voluptatem, etiam in se veram,
appete, §. 220, sed quam summa tibi pos-
sibilis

sibilis suaserit sapientia et prudentia, §. 103.

5) Ne taedium verum cum malis molestis-
que confundas, M. §. 890. neque tamen 6)
omne taedium promiscue appetas, etiam
in se verum, §. 220, sed necessarium tan-
tum, quale requisitum illustrandae volu-
ptati superponderanti. M. §. 657.

§. 231.

Quoniam obligaris ad intuitum praete-
ritorum, praesentium et futurorum bono-
rum malorumque, §. 158-163, voluptas et-
iam vel taedium ex iis hauriendum est, M.
§. 655. Sed 7) ne confundas voluptatem
et taedium praesentia et ex praesentibus,
praeterita et ex praeteritis, futura et ex fu-
turis. Est ars figendi voluptates et tae-
dia ex fluxis et breuibus, praecipiendi
iam instantia et reuocandi fugientia. Ergo
8) fuge voluptatem solis praesentibus inten-
tam, et magis, ea tantum sensitiua si fuerit,
sed pari ratione taedium ex solis praesen-
tibus, praesertim mere sensitiuum, §. 226.
9) Voluptatem potius ex praesentibus ni-
miam amara recordatione, vel praeuisione,
taedium nimium, si male nunc, dulci re-
cordatione vel praeuisione temperare disce,
§. 230. M. §. 659.

§. 232.

10) Voluptati et taedio ex praeteritis
minus attende, quam voluptatibus et tae-

H a

diis

diis ex futuris, §. 166. Quumque ex praesenti tuo statu, quatenus moralis a te pender, clarius taedium, quam voluptas requiratur, §. 167, ne illud praedominium voluptatis necessarium supprimat, §. 228, hoc 11) clarius praesentia bona, a te minus pendencia, cum futuris intuenda sunt, §. 229. Haec vel ut tibi bona, vel ut aliis bona spectari possunt, sicut mala, vel ut tibi, vel ut aliis mala, M. §. 660. Nec voluptas ex tibi bonis, nec taedium ex tibi malis quisquam verat, §. 150. 12) Neque tamen iis solis delecteris, ne haec tibi sola displiceant. §. 195. Interim 13) maior voluptatis et taedii gradus ex bonis malisue domesticis hauriendus, quam ex adventitiis, M. §. 660, ad illa magis, quam haec, appetenda vel auersanda impellat §. 229.

§. 233.

Tibi bona, tam domestica, quam adventitia, sunt vel moralia, vel fortuita, M. §. 912. Tibi mala vel peccata, M. §. 788. vel infortunia, M. §. 912. Bona fortuita et infortunia quum pendeant a fortuna, 14) neutiquam poscitur a te totalis indifferencia erga fortunam, §. 228, sed potius legitimus eius seu bona, seu mala fuerit, intuitus, quo venereris caussarum in ea concurrentium omnium causam primam, M. §. 912. 315, vel remunerantem, ut fortuita etiam

etiam ex manu ipsius accipias, §. 79. vel punientem, vt totaliter in diuinam voluntatem resignatus, §. 80, auertendis poenis requisitam in te bonitatem moralem circumspicias, §. 77. 15) Plus tamen bonis malisque moralibus futuris, quam fortuitis attendas, quia magis sunt domestica, §. 232, et a tua libertate pendentia plus attentionis postulant, §. 221. Plus praesentibus bonis malisque moralibus animum adverteas, quam fortuitis, ob eandem rationem; et vtrisque minus, quam futuris, magis, quam praeteritis, in quibus tamen culpae potius attendendae sunt, quam infortunia, §. 158.

§. 234.

Perfectionem voluptatibus taediisque tuis formalem conciliaturus, fac, vt ex tibi possibilem optimis intuitibus enascantur, §. 202, i. e. verissimis, clarissimis, certissimis, ardentissimisque plurimarum maximarum perfectionum imperfectionumque, M. §. 187. At eiusmodi de fontibus manantia constantia erunt, non transitoria. Hinc voluptatum taediorumque constantium, non transitoriorum appetens esto. Ne tamen voluptatem et taedium ex transitorio cum transitoriis, nec constantia cum omni modo immutabilibus confundas, M. §. 662. Nam voluptas immutabilis et exim-

mutabili etiam differunt, §. 231. Haec ut possis singula, §. 226-233, voluptatum tediumque tuorum, quantum potes, esto dominus, §. 200.

SECTIO VIII.

CURA FACULTATIS APPE- TITIVAE.

§. 235.

Perfectio facultatis appetitivae erit consensus eius cum reliquis animae variis, M. §. 94, ergo cum facultate cognoscitiva ad idem, M. §. 579. Iam vero cum facultate cognoscitiva repraesentante bonum consentit appetendo, cum repraesentante malum consentit auerfando. M. §. 665. Quod si fiat, dicitur SEQUI COGNITIONEM ET FACULTATEM COGNOSCITIVAM. FACULTAS APPETITIVA sequens cognitionem boni malique mathematicam PROPORTIONALIS est COGNOSCITIVAE. Perfecturus itaque facultatem tuam appetitivam, fac 1) sequatur optime pro virili curatam facultatem cognoscitivam, 2) illi proportionalis sit, §. 202. tunc enim simul proportionalis erit obiecto, quantum haec proportionalitas in hominis appetitiones cadit, M. §. 894.

§. 236.

Perfectio materialis facultatis appeti-
uae

uae tuae curabitur a te, si videris: 1) ut appetat non, nisi bona, hinc non appetat bona apparentia, M. §. 655. 2) auerfetur non, nisi mala, hinc non auerfetur mala apparentia, M. §. 655. 3) ut appetat et auerfetur non, nisi praesensum, M. §. 605, hinc non appetat falso praeuifa, nec auerfetur, 4) ut appetat non, nisi ea, quae vere praesagit animus dato conatu tuo existitura, auerfetur non, nisi ea, quae vere praesagit animus dato conatu tuo impedienda, hinc non appetat, quae vano existitura somniales praesagio, non auerfetur omnibus tuis viribus ineuitabilia, M. §. 617. 5) ut appetat vel auerfetur, quicquid appetendum, quicquid auersandum pro verissime rectissimeque cognito bonitatis in eodem prauitatisque gradu, §. 235.

§. 237.

Quo perfectior formaliter erit cognitio, quam facultas tua appetitiua sequatur, hoc erit et ipsa formaliter perfectior. Hinc emendaturus facultatem tuam appetitiuam cognoscitiuam emendare teneris. Licet non omnis cognoscitiuae emendatio, qua vbertatem, dignitatem, veritatem, claritatem, certitudinem appetitiuam corrigat simul cuius tristioris phaenomeni rationes partim patent ex, §. 236: omnis tamen huius correctio a correctione illius,

praesertim qua vitam, pendet, §. 202. Hinc facultati appetitiuae, vt decet, §. 236. 235, imperaturus, dominus cognoscitiuae, praesertim intuituum voluptatis et taedii, quantum potes, fieri labora, §. 200. Optima cognita maxime teneris appetere, §. 236. iam vero potes quaedam plene appetere, M. §. 671. Ergo summa tua appetitio plena erit. Ergo obligaris ad optima cognita plene appetendum, hinc etiam ad appetendum ea efficaciter, et ad eorum opposita plene et efficaciter auersandum, M. §. 671. Erga optima, quae cognoscis, praevides, praesagis, non licet status aequilibrui, postulatur efficax superpondium, M. §. 670, 674.

§. 238.

Bona certa impedimenta se maiorum bonorum quum plus imperfectionis, quam perfectionis ponant, plus auersanda, quam appetenda sunt, §. 237. Mala certa impedimenta se maiorum malorum quum plus ponant perfectionis, quam imperfectionis, plus appetenda, quam auersanda sunt, §. 237. Talium bonorum auersatio, talium malorum appetitio superponderans quum sit ABNEGATIO, obligaris ad abnegationem. Haec minima est auersatio minime placentis ad consequendum maxime placens, appetitio minime displicentis ad auer-

auertendum maxime displicens. M. §. 161. Quo magis placet abnegando auersandum, quo magis displicet abnegando appetendum; hoc maior est abnegatio. Obligaris etiam ad abnegationem maximam, auersationem post vnum maxime placentis, quod est impedimentum optimi certum, et appetitionem post vnum maxime displicentis, impedimentum pessimi certum vbi fuerit. §. 24.

§. 239.

Abnegatio appetens tibi malum, et auersata tibi bonum, est **ABNEGATIO TUI IPSIUS**. 1) Pone aliquid tibi malum, at certum esse impedimentum mali maioris, sed aliis te perfectioribus, quorum perfectionem aut aequè bene, aut melius nosti, quam tuam. Eiusmodi malum tibi abnegando appetendum est, §. 195. 238. 2) Pone aliquid bonum tibi, sed certum impedimentum boni maioris, at aliis te perfectioribus, quorum perfectio tibi aequè bene, vel melius cognita est, ac tua. Eiusmodi bonum tibi abnegando auersandum est, §. 195, 238.

§. 240.

3) Pone tibi malum, sed certum impedimentum tibi peioris, pone tibi bonum, sed certum impedimentum tibi melioris.

Illud appetendum, hoc abnegando auersandum est, §. 196, 238. Iam quatuor hi casus saepe existunt, et existunt adhuc plures casus exercendae abnegationis. Ergo saepe obligaris ad abnegationem tui ipsius, §. 239. quae hoc maior erit, quo tibi melius auersandum, quo tibi peius appetendum est, donec sit maxima auersatio post religionem, quae merito summum tibi bonum est, §. 27. tibi optimi, et appetitio post impietatem, quae summum tibi malum merito censetur, §. 25. tibi pessimi, §. 238.

§. 241.

ABNEGATIO SPURIA est 1) simulata, quae prorsus non est abnegatio, §. 238. 2) ex errore profecta, quae quum sequatur conscientiam erroneam, vitanda est secundum, §. 192, cauendo 1) ne pro bonis vel malis habeas, quae non sunt, eo saltem respectu, quo putas, 2) ne pro impedimentis bonorum vel malorum habeas, quae prorsus non sunt, 3) ne pro certis sumas impedimentis, quae tamen admodum incerta sunt et dubia, 4) ne erres in calculo et ratione bonorum malorumue, quae impediant, ad ea, quae impediantur, constituenda, 5) ne ex eiusmodi errore abnegando maius malum ad minus auertendum eligas, maius bonum ad minus attrahendum negligas, 6) ne obiecta abnegationis bona, qua

qua talia appetere, mala, qua talia, auersari pro peccato habeas, §. 238. M. 665.

SECTIO VIII.

CURA FACULTATIS APPETITIVAE INFERIORIS.

§. 242.

Circa instinctus tuos et fugas, quos naturales vocant, M. §. 777. quo facilior in obscuris error, M. §. 578. hoc maiori opus sollicitudine, §. 202, non in eorum retundendo robore generatim, quod intendendum potius, §. 154. sed 1) in dirigendis iisdem ad debita obiecta, 2) auertendis ab obiectis non convenientibus, 3) materialiter perfectis confirmandis, quod fiet viuide distincteque repraesentatum obiectum instinctuum et fugarum eiusmodi saepe appetendo vel auersando, quod olim per fortiolem instinctum appetere, per fortiolem fugam auersari velis, M. 561. Vnde possibilitas virtutum consuetudinariarum bono significato concipitur, quas aliquo sensu euanescentes dicas, quo altius in fundum animi penetrant, et consuetudine fiunt altera natura, M. §. 430, M. §. 650. immo, qui possit ipse fundus animi per indirectum perfici, M. §. 511. modo ne taedeat instinctuum fugarumque tuarum etiam, quantum datur, dominum fieri, §. 200.

§. 243.

§. 243.

Ne confundas per instinctum et fugam naturales, et per hos solos determinari. Posterius veritum, ubicunque clariores tibi stimuli vel motiua sunt possibilia, §. 154. M. §. 677. Prius quaerendum, ubicunque potest obtineri, vt cum rationali et clara appetitione vel auersatione coniuncti sint robur aucturi stimuli, licet obscuriores, sine quibus nunquam proportionata obiectis in ente finito posset obtineri vel appetitio, vel auersatio, quia nullius singularis, vti sunt decernenda singula, singula bona et mala potest spiritus finitus clare cogitare, in summam tamen notarum obiecto proportionatarum singula debent ingredi, §. 235, 236. Exempli loco sit curiositas et instinctus honoris, fuga ignorantiae et ignominiae, M. §. 688. Instinctus et fugas generatim eradicatum ire, est ethicae chimaericae, §. 7.

§. 244.

Quum ad viuidissimum quorundam bonorum malorumque intuitum, qui tibi possibilis est, obligeris, §. 220, nec ille tamen vnquam in te possit esse purissimus, debeat tamen esse, qui potest, ardentissimus, §. 154. M. §. 720: obligaris ad eiusmodi intuitum certa corollaria, affectus, M. §. 678. Ergo APATHIAN, statum omnium affectuum expers, ne expetas, §. 235. Quoniam tamen

men quidam affectus possunt ex taediis voluptatibusque apparentibus oriri: caue **EMPATHIAN**, statum quibusuis affectibus se exponentis, §. 236, auream in his etiam mediocritatem amaturus tutissime. Mediocritas moralis in affectibus se exferens est **METRIOPATHIA**, quaerenda, §. 170.

§. 245.

Vt bonus, pro virili, possis esse pathologus practicus, M. §. 678. acquire, quantum potes, in affectus imperium, §. 200. **SERVUS AFFECTUUM** est, qui non tantum in eosdem imperium habet, quantum ipsi possibile; ergo caue, ne sis servus affectuum. Illudque cauturus esto pro virili pathologus, tam psychologicus, quam aestheticus, M. §. 678. at cognitione viua, §. 153, etiam mathematica, et rationum conscia, §. 157, M. §. 681. Sic impetrabis, vt 1) nunquam solis affectibus regaris, vbi rationalis tibi simul volitio vel nolitio possibilis, §. 243. 2) ne vnquam affectus gratus ex bono apparente, ingratus ex malo apparente oriatur, §. 236. M. §. 679. 3) ne feraris affectu grato in nunquam futurum, ingrato in inevitabile serio, 4) ne affectus tui sint impropor-
 tionati obiecto verissimaeque tibi possibilium de eodem cognitioni, §. 236. 5) ne ex sequiori intuitu fluant, quum possint ex perfectiori, hinc 6) aut semper consen-
 tiant

riant superiori facultati appetitiuae, aut sal-
tim post aliquam luctam per huius intuitum
magis completum, digniorem, veriore,
clariorem, certiore vincantur, §. 237.
M. 693,

S E C T I O X. C V R A V O L U N T A T I S.

§. 246.

Quum volitiones nolitionesque perfecti-
orem cognitionem sequantur, quam instin-
ctus et affectus, M. §. 690. eas potissimum in
omnibus tuis appetitionibus auersationibus-
que appete, §. 237. sicut in elateribus animi
motiua prae stimulis, M. §. 690. Quia ta-
men non obligaris ad impossibilia, §. 7, non
obligaris 1) ad quicquam pure volendum
nolendumue. Aether purior est, tamen
aëre vescendum heic erit. 2) ad omnia,
quae appetenda tibi sunt, volenda, omnia
auersanda tibi nolenda M. §. 692. Hinc diudi-
ca, quae forsan appetere vel auersari sensi-
tiue sufficiat, quae velle vel nolle requira-
tur, quae satis sit implicate, quae satius sit
et explicite etiam velle vel nolle, §. 202, et
in his optima cognita decerne, §. 237. M. §.
695. Quod ut possis, quum opus sit delibe-
ratione, M. §. 696. hinc hac saepius indi-
geas, esto consideratus et circumspectus,
caue, ne sis, praesertim in grauioribus, in-
con-

consideratus. Fuge tamen animum ancipitem et indeterminatum habitualiter, amator promptitudinis in eligendo, §. 21. Hanc multum iuuabit 1) bene praeparatum esse pectus ad deliberationem accessurum bonis maioribus propositionibus syllogismorum practicorum, quas MAXIMAS vocant, de iis tam viue conuictum, vt constans sit sine pertinacia, M. §. 699. 2) Exercitium sub iis euentus subsumendi. Vnde patet inchoatam conscientiositatem in tenuioribus adhuc initiorum gradibus hominem ex pertinaci aut inconsiderato non nunquam mutare in ancipitem et fluctuantem, in maioribus autem gradibus strenue continuatam tandem dare constantem animis promptitudinem, §. 193.

§. 247.

Perfecturus libertatem tuam 1) de eius existentia te conuince, quantum potes, quia alias non ens arbitrato tuo perfectius reddere non laborabis, M. §. 666. Quod vt possis, 2) ne fingas animo libertatem tuam realiter infinitam et omnino puram, M. §. 725, 898. 3) cogita perfectionis in eadem necessitatem, dum sine huius cultura tota anima rudis indigestaque, §. 204, 246. Vnde simul patet, quam periculosi sint errores libertatem negantium, 4) experire, metire et tenta, quid et quantum in te iam vale-

at,

at, M. §. 697. et 5) quibuscunque scientiae, experientiae, fideique connubiis inquire in eius limites essentiales, naturales, morales, bonas malasque restrictiones, §. 185, 6) caue somnia, moralia etiam, actionum tuarum absolute coactarum, M. §. 702. prorsus non spontanearum, M. §. 704, externe realiter necessitatarum, M. §. 707. mere naturalium, quarum oppositum forte paullo difficilius est, M. §. 708. earumdemque physice saltem coactarum, M. §. 710, inuitarum quocunque significato non imputabilium, M. §. 712, 713, quales inuitae per ignorantiam et errorem, M. §. 716, involuntariarum nullarum imputabilium, M. §. 721, 722, moraliter necessariarum non liberarum, M. §. 723, 724, per motiua et distinctum lubitum determinatarum minus liberarum, §. 161. M. §. 725.

§. 248.

Perfecturus libertatem tuam 7) ne ipsam cum falsa et inani eius specie confundas, qualis exlex licentia et libertas per casum purum operata, §. 247, 8) eam pluribus maioribus maiori que pro lubitu actuandis volitionibus nolitionibusque assuefac, M. §. 725, exercitiis, primo facilioribus, successive difficilioribus, discens te ipsum cogere, §. 714, ubicunque melius nosti, quod inuito patrandum erit, §. 246. Si post luctam
appe-

appetitus et auersationis minus plenarum aliquid inuitus decernas aut consequenter nolis, **VINCIS TE IPSUM**. Si quid optimum cognitum simul minus plene auerferis, si quod optimi oppositum minus plene appetas, opus erit 9) victoria tui, §. 238, 245. Iam dominium tui in nobilioribus tuis officiis est, §. 200, 247. Victoria tui in nobilioribus et difficilioribus exercitiis domini in te ipsum, M. §. 527. Hinc patet nobilitas debirae in te ipsum victoriae. 10) Caue seruitutem moralem, §. 200. M. §. 730. seruilia et abiectam indolem, M. §. 732. Ama liberalia et erectam indolem, M. §. 730, 732.

§. 249.

Mediocritas in appetendo est **TEMPERANTIA**, excessus **INTEMPERANTIA**. Temperantia appetitus nimios cauens est **ABSTINENTIA**, s. continentia. Hinc intemperantia simul incontinentia est. Habitus intemperanter appetendi, quod in malis bonum videtur, est **TEMERITAS**. Mediocritas in auersando est **FORTITUDO**. Fortitudo nimias auersationes cauens est **PATIENTIA**. Excessus in auersando est **MOLLITIES ANIMI**, quae simul impatientia. Habitus molliter auersandi, quod in bonis malum videtur, est **TIMIDITAS**. (animus humilis, infractus, demissus,

sus, confractus,) Defectus in auersando, s. **INDOLENTIA**, et appetendo **PHLEGMA MORALE** vocatur **SIGNIFICATU MA- LO**, progenies socordiae, M §. 698. **BONO** enim **SIGNIFICATU** est iusta dosis temperantiae et fortitudinis ad bona consequenda prudenter, et mala prudenter auertenda requisitae. Quaere temperantiam et abstinentiam, (*απεχου*) fortitudinem, patientiam (*ανεχου*) et phlegma morale significatu bono. Fuge intemperantiam, temeritatem, mollitiem animi, impatientiam, timiditatem, indolentiam, et phlegma morale significatu malo, §. 170.

SECTIO XI.

CURA CORPORIS.

§. 250.

Corporis tui perfectionem quaere, quantum potes, §. 150. Iam autem consensus eius cum anima, et consensus omnium eius membrorum inter se ad mutationes hominis harmonicas erit perfectio corporis, M. §. 94. 764. Ergo curaturus perfectionem corporis materiale fac, ut ad optimas actiones harmonicas consentiat, qua singula membra ad easdem requisita; curaturus formalem, fac ut tam apte consentiat ad easdem cum anima, quam fieri per

per te potest, §. 202. Vitaturus imperfectionem corporis tui, §. 151. caue materialem, qua corpus impediret mutationes harmonicas optimas, quantum potes, §. 202.

§. 251.

Quum corpus post mortem intereat, hinc nullius amplius perfectionis, qua corpus humanum, capax sit: quantum ad singulas perfectiones corporis simul sumtas quaerendas obligaris, tantum obligaris ad eius vitam quaerendam, M. §. 776. Hinc ad curam vitae huius tui corporis magis obligaris, quam ad vlla alia respectu ipsius observanda officia, excepturus ab his, quotiescunque cum vita collidant, §. 24. Occasiones amittendae VITAE sunt eiusdem PERICULA. Haec non temere captanda, moraliter autem vel physice necessaria fortiter et patienter, sine mollitie animi et indolentia mala et timiditate, subeunda sunt, §. 249. Mediocriter ama vitam hanc, §. 170, cauens, ne scopum tibi eam constituas plus ultra non cogitans, VENTRI OBEDIENS, §. 103. et omnem excessum in amore HUIUS VITAE, eius AVARITIAM, et defectum, eius PRODIGALITATEM. Quum ex hac vita multae verae perfectiones dependant, §. 11-250. non est, cur iustus eius aestimator sis vitae contemptor, §. 168.

§. 252.

Ad quaerendam hanc vitam quantum obligaris, tantum vitare teneris eius oppositum mortem, §. 251. M. §. 776. Haec quasi transitus e domo in domum est, M. §. 785. Sicut sapiens erga hunc nec totaliter est indifferens, nec in statu totalis aequilibrui, neque tamen eum nimis laetatur, praesertim gauisus sede sic satis comoda, nec nimis horret, praesertim ubi se melius habiturum certus est: ita mortem exspecta, donec pulsauerit, interim, quantum potes, eam vitans, et **AUTOCHIRIAM**, actionem, qua fieres auctor mortis tuae, tam subtilem minus obseruabili tibi nexu mortem contrahentem, quam crassam, tam repentem, quam repentinam, tam culpofam; quam dolo-fam, §. 251. Morti semper paratus, §. 163. caue tamen, quantum potes, saltem deprecando, §. 94. **MORTEM IMMATURAM** nondum fines huius vitae consequuti, da operam, vt mori queas, ubi moriendum est, **VITAE SATUR**, certus hanc vitam tibi non amplius necessariam, §. 229.

§. 253.

In hac vita quaere summum tibi possibilem habitum actionum harmonicarum generatim in toto corpore tuo, §. 150. M. §. 219.

§. 219. et in singulis eius membris INCO-
LUMITATEM, debitam partium in iis-
dem coordinationem, et DEXTERITA-
TEM habitum functionum ipsis conueni-
entium. Hic habitus, quatenus a natura
non impedita pendet, SANITAS vocatur.
Ergo studiosus esto sanitatis totius corpo-
ris et singulorum eius membrorum. Sani-
tatis oppositum in corpore viuo MORBUS
est. Morbos totius corporis singulorum-
que membrorum vita, quantum potes,
§. 250.

§. 254.

DIAETA est ratio siue mos sanitati con-
uenienter viuendi, eiusque regulas com-
plexa ars DIAETETICA. Sanitati conueni-
enter autem viuit, qui in suis actionibus
remedia conseruandae augendaeque sani-
tatis eligit, vitat eius impedimenta, M.
§. 82. Vt erga possis pro virili dietam
obseruare, §. 273, da operam diaeteticae,
non speculatiuae, sed viuae, §. 70, sanam
suadenti praesertim 1) mentem, 2) alimen-
ta, 3) calorem, 4) motum, 5) excretio-
nem, M. §. 734. Sana mens hic praeci-
pue ille status animae, qui sanitati maxi-
me conducit, *Mens non ebria* §. 158, *sed soluta*
curis, §. 197. Curae diaeteticae sunt ipsis
primis diaeteticis regulis contrariae, §. 197.
quales 1) tormenta aegrotorum imagina-

riorum, non totaliter solum talium, quorum nullus morbus est, nisi forsan in cerebro, sed et partialiter talium, sensationes morbi imaginationibus mirifice supplementum, 2) semper inaudita et minutissima diaetae praecepta conquiementium anxie calculationes et ponderationes, 3) terrores morbi possibilis praeuisione iam letis affigendorum, e. c. §. 198. His praestat cura corporis perpesitii, non quibusue molestiis statim cedentis, §. 249.

§. 255.

Sanitatis maior gradus est **VIGOR CORPORIS**, minor autem, iam morbi circa confinia ludens, **INFIRMITAS**, languor, et imbecillitas **CORPORIS**. Sicut ipsa sanitas, ita maior eiusdem gradus saepe a libertate tua propius non pendet: ut in morbis haereditariis, infirmitate corporis connata, aut a culposa educatione pendentibus corporis defectibus. Hinc vigorem eiusmodi ne arrogans, §. 172. morbos eiusmodi vel imbecillitates ne animo abiecto tibi imputes, §. 174. aut ad murmurationem et inuectiuas contra malum tuum fidus te impellere pariaris, §. 81. Quatenus tamen et ipsa sanitas et vigor corporis diaeta augeri, conseruari, immo saepius restitui potest: eatenus sanitati, quantum potes, daturus operam, §. 253.

vigo-

vigorem totius corporis et singulorum membrorum cura, languorem totius et partium, quantum dabitur, vitaturus.

§. 256.

Dexteritas totius CORPORIS ad actiones hominis harmonicas et membrorum eius ad conuenientes functiones, quatenus exercitio acquiritur, est AGILITAS. Agilitate insigniter destitutus est HOMO SEMETIPSUM IMPEDIENS. Quum corpori sano et vegeto accedens agilitas eius perfectionem augeat, §. 250. imbecillis autem, immo autem aegroti aliququaliter imperfectionem saepius imminuat, §. 283, 225. defectus eius notabilior ibi saepe distrahat, vbi summa opus animi praesentia, 255. quantum potes agilitati etiam corporis danda est opera. Hanc intendentia exercitia, praesertim nobiliora, dicuntur EXERCITIA per eminentiam. Hinc exercitiorum diiudicanda moralitas, cauenda tamen PASSIO ATHLETICA, excessus in appetendo corporis robore, §. 255. et HISTRIONICA, excessus in appetenda corporis agilitate, §. 170. 249. quoties enim officia potiora impedierit, testatur de spiritu minutiarum, §. 196.

§. 257.

PERICULA sunt occasiones malorum. Hinc pericula sanitatis sunt occasiones eius

amittendae. Iam amissa sanitas s. morbus est occasio mortis siue vitae periculum, §. 251. Ergo pericula sanitatis etiam vitanda, quantum datur, §. 253. Quoque magis sanitatis periculum est simul periculum vitae, hoc magis fugiendum est, §. 251. MORBUS LETHALIS est, ex quo mortem sequi physice necessarium est. Hinc pericula morborum (vulnerum), lethalium potissimum, fugienda sunt, obseruato tamen, §. 251.

§. 258.

Quo plus certum membrum, quoque nobiliores ad actiones hominis harmonicas confert, hoc maiorem ponet eius dexteritas et incolumitas perfectionem corporis, hoc maiorem attentionem postulat, §. 150, 202. Hinc primum locum occupant VITALIA, quorum laesio laethalis est, §. 257. 151, post haec organa sensuum, quorum incolumitas est debitae sensationis conditio, sine qua non, in hac vita, nec illa solum externa corpori, sed quicquid etiam intra corpus rectae sensationis pertinet ad hypothesein vnicam, §. 201-250; tandem motuum arbitrariorum elateres in corpore potissimi et instrumenta praecipua. Ergo systema nerueum praesertim sanum et vegetum seruetur sensationi et motibus arbitrariis, M. §. 733.

§. 259.

§. 259.

VICTUS s. alimentum est complexus corporum, ex quibus chylus per concoctionem exprimitur. Chylus autem totius est corporis incrementum. Ergo una ex prioribus sollicitudinibus in curando corpore sit fani chili 1) ex fanis, 2) rite praeparati, §. 258. Qualem et quantum aut experientia, aut fide, aut rationibus aliis nosti victum vitae, sanitati, vigori, agilitati corporis tui maxime conducere, para tibi, quantum potes, his noxium vitaturus, §. 251-256. Quumque rite ut fiat concoctio, intersit tam animae, quam corporis, §. 258. 1) difficilia concoctu ne temere facilioribus anteferas, 2) caueas concoctionem impediencia, prout potes, M. §. 527.

§. 260.

Temperantia in victu, praesertim abstinens a potu fortiori est **SOBRIETAS**. Ad huius generalem obligationem, §. 249. accedit specialis diaetetica, §. 254, quo corpus infirmius, hoc magis obligans ad abstinendum non a nimis solum, sed iis etiam, quae qualitate peccant, §. 259. Intemperantia in cibo est **VORACITAS**, in potu, **TEMULENTIA**. Maior temulentiae gradus est **EBRIOSITAS**. Ad has vitandas, praeter §. 249, 254, inuitabit consideratio indispositionis arbitrariae ad nobilissimas

hominis actiones actualis, actualem, habitualis, habitualement eiusmodi excessum consequentis, §. 10, 150.

§. 261.

Intemperantia in victu ob delectationem sensualem ex gustu praeuifam est GULOSITAS, quam facile vitabis secundum, §. 260, cogitans 1) quam exigua, quam apparens, quam transitoria sit voluptas gulae comparata cum sobria, quam impedit, delectatione ex iucundioribus, non excludente tamen veram voluptatem ex optimi coqui famis ferculis hauriendam, sed ipsa potius mensae bellaria condiente, §. 24. 2) ipsas istas Sardanapali delicias non interrupto paene usu hebescere. Si tanti est edere, bibere, temperans esto hodie, ut cras edere, bibere possis. Quascunque quis fingere sibi possit intemperantiae rationes, 3) plura tamen semper incommoda praevidere poterit, si velit, §. 162. Quoque plura alicui inde incommoda praesagienda sunt, hoc magis eam vitare tenetur, §. 260. Quo plura edas, bibasue, hoc plura concoquenda sunt. Si minus recte concoquantur: multi morbi ex indigestione. Si concoquantur, ut decet, plus inde chili. Quo plus chili, hoc plus sanguinis. In hoc ergo casu, si plura edas vel bibas, quam quae diaetetica sunt, plus tibi erit san.

sanguinis , quam quantum vitae, sanitati et agilitati corporis optime conducit, §. 254. Maior eiusmodi sanguinis copia est PLETORA. Pletora mater multorum morborum et imbecillitatum. Hinc vita sedentaria et fuga venae sectionum sunt motiua sobrietatis, §. 260.

§. 262.

MORS PHILOSOPHICA veteribus dicebatur complexus EXERCITIORUM TELESTICORUM , quibus anima vinculis crassioris corporis homine adhuc viuo sensim soluitur. Haec vbi commendatur, vel commercii inter animam et hoc corpus intenditur successiua destructio , et est praeceptum ethicae deceptricis, §. 7, 8, quia obligaris ad conseruationem huius commercii, quam praestare potes , maximam, §. 255. M. §. 736 : vel id, quod disciplinam corporis (castigationem, mortificationem) alii dicunt. DISCIPLINA CORPORIS est dominium sui tollens, quae sensibus externis iucunda, nobiliorum actionum harmonicarum impedimenta. Haec quum sit abnegatio sui ipsius, §. 239, ad eam saepe obligaris , §. 240, caute tamen instituentiam, §. 241.

§. 263.

Diutius denegatus corpori victus est IEIUNIUM vel TOTALE, denegatio victus
omnis

omnis per certum tempus, vel **PARTIALE** denegatio victus certae qualitatis, vel quantitatis, qui tamen alias nobis vsitatus est. Ieiunium telesticum diiudicandum ex §. 262. Quoties tamen cunque per sobrium victus vsum iidem fines aequae bene obtineri possunt, qui per ieiunium intenduntur: huic ille praferendus est, dum hoc vigorem imminuit, tali in casu, sine necessitate, §. 255. Scrupulosam ciborum potuumque criticam, tam philosophicam, quam mathematicam diiudica ex §. 254, coquinariam ex §. 196.

§. 264.

Perfectio vel imperfectio **CORPORIS** integri, quatenus oculis est observabilis, est eiusdem **FORMA**, quae quum maximam partem a te non dependeat, non solum pulcritudinem sibi tribuens, assentiente ne speculo quidem, sed et satis pulcra ranula se dianam putans, nimium colori credens, suis meritis omnem annumerans, eique paene soli intenta arrogans est, §. 171, 172. Deformibus afflictis non est addenda afflictio, §. 173.

§. 265.

Iustus sui aestumator vbi formam paucioribus minoribusque suis finibus parum inservientem cognoverit: non eam quidem negliget indifferentia stoica, §. 226, nec

nec sine ratione destruet, si quid ipsi fuerit pulcritudinis, §. 250, proportionate tamen bona omnia appetens, §. 235 grauioribus intentus, huius distinctiorem curam infra intellectum suum positam, saltem extra eius horizontem esse deprehender, §. 223.

§. 266.

AMICTUS est complexus corporum, quibus corpus nostrum propius circumdare solemus. Non in eo vitae, §. 251. sanitatis, §. 253. caloris praecipue diaetetici, §. 254. et agilitatis solum habenda est ratio, §. 256. sed etiam sapore delicato M. §. 607. praeferre reliquis amictum vel naeuos formae obscurantem, vel dotes illustrantem, pulcrum est, in iis praecipue, in quibus formae non est in requisitis vltima perfectio, modo deformem esse curam mangonii nimis anxiam meminerint, §. 265.

SECTIO XII.

CURA OCCUPATIONUM ET OTII.

§. 267.

Quum animae, corpori, totique homini tam physice impossibilis sit, dum existit, M. §. 216, 418, omnium actionum cessatio, quam moraliter, §. 10. 266. ethicae deceptricis praef-

praeceptum est, nihil agendo, nihil cogitando, nihil appetendo beatitudinem aucupari, §. 7, 8, unde denuo patet totalis indifferentiae moralis absurditas. Semper agens homo tum tamen **OCCUPATUR** demum, quando ad finem, cuius sibi conscius est, actiones suas dirigit. Hinc **OCCUPATIO** hominis est actio ab ipso cogitante ad certum finem directa. Homo non occupatus **OTIATUR**, **OTIUM** est status hominis non occupati. Occupationes hominis quaedam possunt esse ordinariae, quaedam extraordinariae, M. §. 384. quaedam molestae, quaedam iucundae, M. §. 658. Status hominis, in quo ad specialius occupationum ordinariarum genus obligatur, est **VITAE GENUS**. Occupationes, ordinariae, et molestae, sunt **NEGOTIA**. Status hominis, non negotiis, occupati tamen, quum etiam **OTIUM** dicatur, vocabimus **COMPARATIUM**.

§. 568.

Minima occupatio esset vnica actio minima ad vnicum minimum finem praeuisum, quam fieri potest, imperfectissime suscepta, M. §. 161. Hinc quo plures, quo maiores actiones, quo plures, quo maiores, quo perfectius praeuidendos ad fines suscipiendae sunt: hoc maior est occupatio. Ium obligaris ad plurimas nobilissimas.

masque actiones, ad plurimos nobilissimos fines prudenti sapientique simplicitate subordinandos vnico, clarissimeque, quantum potes, praeuidendos, §. 10. 266. His vbi connumeraueris ex vitae genere fluentes, §. 267: habebis satis superque, quo semper occuperis, quantum potes. Nunquam otiaandum est, vbi potes occupari, §. 267.

§. 269.

Cui otium habitualiter molestum est, est **SOLERS**, (operosus, semper agens aliquid.) Cui occupatio habitualiter molesta est, est **INERS**, deses. Operosis occupatio, inertibus otium habitualiter iucundum est, §. 268. M. 658. Naturalis actiuitatis solertia, socordiae desidia et inertia fructus sunt, M. §. 698. Obligaris ad solertiam et operositatem quaerendam, et inertiam fugiendam, §. 268. Ergo ad vincendam, si qua tibi fuerit, naturalem socordiam et quaerendam actiuitatem, §. 248, 242. Vt tamen perfectionem, quam potest, maximam, materialem etiam, nanciscatur solertia tua, §. 202, non occupationes promiscue, sed quae possunt, optimae tibi habitualiter arrideant.

§. 270.

Pars vitae nostrae, qua occupari possumus, **TEMPUS NOSTRUM** est **SIGNIFICATUM MORALI**. Hinc deses nolit vnquam

quam tempus esse, semper, ipso iudice, nondum aut non amplius tempus est. §. 269. Data dati temporis occupatio **PENSUM** est. Hoc vel accurate tantum, quantum dato tempore absolui potest, vel minus vel maius, M. §. 160. In casu primo, datum est **PENSI**, **QUANTUM SATIS** est: in casu secundo; **TEMPUS NIMIS LONGUM**, **PENSUM NIMIS BREVE** est: in casu tertio: **TEMPUS NIMIS BREVE**, **PENSUM NIMIS LONGUM** est. Hinc quia desidi tempus semper nimis breue videtur, dum nullum habet vnquam, plerumque pensum apparebit nimis longum, si vel maxime tantum habuerit pensi, quantum satis est. Solerti iam semper aut adhuc tempus est. Hinc nisi habuerit, se iudice, quantum satis est pensi, tempus longum sentiet. Quumque **TEMPUS** occupatione vacuum ipsi molestum sit, §. 269: **FALLET** illud, suscipiens occupationes, quarum finis in proximis primarius est, otii molestias impedire.

§. 271.

Diaeta semper, quoque solertior fueris, hoc magis requiret otuari nonnunquam, §. 254, et id quidem non comparatiue tantum, §. 267, sed et cessando ab omni occupatione, veluti per somnum, M. §. 556. Hinc somno et otio suum si datum fuerit temporis,

poris, tale scilicet, et tantum, quale et quantum vita, fanitas et vigor poposce-
rit, §. 255. reliquum demum tuum putaue-
ris. §. 270. DISPENSATIO TEMPO-
RIS NOSTRI est diiudicatio, quid quan-
tumque temporis nostri singulis occupa-
tionum nostrarum tribuendum sit. Quae
quum iusta sit pars iusti de te rebusque
tuis iudicii, iustus esto dispensator tem-
poris tui, §. 164. Hinc ut dispensatio
temporis tui sit, quae potest verissima, §.
165. indaga 1) quae vere tuae sint occupa-
tiones, i. e. quibus occupari tenearis, 2)
quantae sint illae, ut tempus illis propor-
tionari possit 3) quale tempus cuilibet ea-
rum etiam per rationes diaeteticas com-
modissima sit occasio, §. 154. 4) quan-
tum requiratur ad quamvis temporis, ne
pena vel nimis brevia, vel nimis longa
tibi imponas, lente festinans, §. 270. Di-
spensatio temporis tui sit, quae esse
potest, ardentissima, §. 191. hinc TEMPUS
impende occupationibus, quibus et quan-
tis iustissima dispensatione, quae tibi pos-
sibilis fuit, aptissimum praevidisti; sic non
BENE solum, sed et optime, COLLOCA-
TURUS.

SECTIO XIII. CURA CASTITATIS.

§. 272.

In motibus corporis arbitrariis est etiam

K

coi-

coitus magna comitante caterua venerearum actionum, M. §. 733. In has etiam et complexum stimulorum ad easdem LIBIDINEM acquirendum animae, quantum potes, dominium, §. 262, 234. Hinc nec in his omnem promiscue voluptatem appetas, sed quam summa tibi possibilis suaserit prudentia, §. 230. Quam ubi regulam sequi volueris, ex subordinatione finium tuorum facile patebit concubitum non licere, nisi cum persona diuersi sexus, quacum sis in societate ad commercium arctissimum, §. 10. Talis persona CONIUX, societas ipsa MATRIMONIUM est. Ergo qui arctissimum cum persona alterius sexus commercium ad procreandam et educandam sobolem, inire non physice solum, sed et moraliter potest per ipsam libidinem obligatur ad matrimonium, §. 6.

§. 273.

Quum non omnes actiones libidinosae licitae sint, §. 272. hoc magis obligaris circa eas ad temperantiam, §. 170. quo plura cum hac etiam naturalia coniuncta sunt praemia, M. §. 908, vigor totius corporis, §. 255, et partium eius primariarum, §. 258, quo magis foetent poenae naturales intemperantis libidinis, M. §. 908. Abstinencia circa libidinem est CASTITAS, haec in repraesentationibus, INTERNA, abstinencia a libidinosis corporis motibus, est

est castitas EXTERNA. Ad internam quum obligeris, certum eius confectarium externa castitas per se sequetur. Obtineri tamen nec haec, multo minus illa, facile poterit, nisi abstinence a libidinem incitantibus, hinc ad castitatem obligatus obligaris ad habitualement horrorem ab incitantis vetitae libidinis, qui PUDICITIA (verecundia) §. 272.

§. 274.

Libidinis intemperantia est IMPURITAS, vel in repraesentationibus INTERNA, vel in moribus corporis EXTERNA. Huius maior gradus est SALACITAS. Hanc vitaturus, ut decet, §. 273. vitet habitualement amorem vetitam libidinem incitantium, impudicitiam s. LASCIVIAM. Ne tamen cum castitate confundatur totalis actionum venerearum omisio, cum verecundia horror omnium ad eas inuitantium, §. 237. cum impuritate, non ipsa solum copula carnalis, sed et eo pertinentium vel vna cogitatio, cum lascivia ciuiliior, vrbaniior etiam, cum personis alterius sexus conuersatio, quam qua erga homines tui sexus uti soles.

§. 275.

Quum CONCUBITUS EXTRA MATRIMONIUM, i. e. qui non exercetur inter personas sibi mutuo coniuges, sit illicitus,

K 2

§. 272.

§. 272. talis commixtio **P E R S O N A-
RUM SOLUTARUM**, i. e. quae non sunt
coniuges, s. **SCORTATIO** est illicita. Scor-
tantium pars vna si fuerit prostibulum, est
FORNICATIO, si minus, s. **P E R S O N A H O-
NESTA**, est **STUPRUM**, idque susceptum
vel post consensum, **VOLUNTARIUM**, vel
cum inuita, **VIOLENTUM**. Concubitus
extra matrimonium cum alterius coniuge
est **ADULTERIUM**, vel personae solutae,
SIMPLEX, vel coniugis, **DUPLEX**. Con-
cubitus tandem personarum sanguine tam
arcte iunctarum, vt matrimonium inter
se contrahere nequeant, est **INCESTUS**.
CRIMINA CARNIS sunt peccata ex libi-
dinis intemperantiâ, quae si committan-
tur inter personas, inter quas matrimoni-
um est physice possibile, sunt **NATURA-
LIA**, in quibus matrimonium nec physi-
ce quidem possibile est, sunt **CONTRA
NATURAM**, quo sodomia, paederaestia.
& quae sunt alia nefanda verecundiae, §.
273. illicita, §. 272.

SECTIO XIII.

CURA NECCESSITATUM ET COMMODITATUM VITAE.

§. 276.

Status tuus externus perficietur hoc ma-
gis, quo plura, quo maiora, quo magis
con-

consentient in rebus extra te positis ad fines tuos, M. §. 207, 185. Quod si fiat, ponetur in statu tuo externo realitas, quam quaerere obligaris officiis erga teipsum respectu status externi, §, 150. Actiones, quibus RES extra te positas s. EXTERNAS non consentientes redderes finibus tuis, priuationem externo statui tuo inferentes vitanda forent peccata contra te ipsum, §. 151. Ergo MENS ita semper INTRORSUM VERSA, ita sibi soli, suisque mutationibus internis, forsan et diuinis, intenta, vt prorsus de rebus externis nunquamque cogitet, vt earum prorsus incuria, et erga eas totaliter sit indifferens, est postulatam ethices deceptricis, §. 7. 8.

§. 277.

NECESSITATES VITAE sunt res externae, sine quarum usu vita naturaliter conseruari nequit. Quas quum quouis momento tibi sentias ineuitabiles, dum spiras, desperes lepidam hominis *αὐταρκεσίαν* eo significatu, quo intenditur status eius, in quo sibi solus felicitatis suae sufficiens omnino foret ratio, nisi tibi tua forsan arrideat apotheosis. Ne tamen 1) pro necessitatibus vitae habeas, sine quibus non ea solum transigi, sed et satis commode potest, natura paucis contenta, 2)

ne consuetudinem patiaris temere mutare in necessitates vitae, quae tales non fuerant, et quibus fortean aliquando superfedendum, veris interim vitae necessitatibus comparandis, quantum decet, intentus §. 251.

§. 278.

COMMODITATES VITAE sunt res externae, quarum usu cum maiore voluptate, s. iucundius vita transigi potest. Ergo commoditates vitae ne pro necessitatibus eius habeas, aut crebriori usu, praesertim non semper parabilium, eas in necessitates conuertas, §. 277. Para tibi quas et quantum potes, §. 228, 276. Non potes autem maiora se bona certo impediētes, et maiora mala secum vehentes, quam forent ipsorum opposita, §. 240. INCOMMODA VITAE, quae in statu externo et corpore difficilius reddunt voluptatis praedominium, vita, quantum potes, §. 228, 276. Non potes autem vitare vitae incommoda maiorum malorum certa impedimenta, et maiora secum certo bona vehentia, quam fuissent ipsorum opposita, §. 240. Ergo in adpetendis vitae commoditatibus, auersandis eius incommodis temperans et fortis esto, §. 249.

§. 279.

Temperans in appetendis vitae commodita-

ditatibus, fortis in eius auersandis incommodis est ANIMUS MASCULUS. Intemperans in appetendis vitae commoditatibus, DISCINCTUS est. Mollis in auersandis vitae incommodis DELICATULUS. Discinctus et delicatulus est EFFOEMINATUS ANIMUS. Masculi sis animi, §. 278, cuius non est, 1) aggreſtis commoditatum vitae ignorantia, et hinc ortum erga eas phlegma, 2) stupida desperatio de tollendis vitae incommodis, quae forſan facile potuiſſent impediri, et hinc orta erga ea indolentia, §. 249. M. §. 664. 3) spuria abnegatione commoditatum vitae inimica, incommodorum appetens auſteritas, §. 241. 278.

§. 280.

Animi masculi est 1) commoditates vitae ſuo pede metiri, hinc plura iis et maiora bona noſſe, et magis appetere, §. 278. iis tantum proportionate gaudere, vt non ſit omnino neceſſaria ipſi magna commoditatum affluentia ad debitum voluptatis ſuperpondium, §. 196, 279. 2) ita grauioribus bonis aſſequendis, grauioribus malis euitandis occupatum eſſe, vt leuiora vitae incommoda non admodum viuide ſentiat, eiſque deplorandis parum habeat otii, §. 269. 3) ipſis parabilibus ſibi vitae commoditatibus parcius vti, ne iis in neceſſi-

cessitates vitae conuersis necessaria quasi sit effoeminatio, §. 278. 4) aspernari vitam scilicet commodissimam, qua religio torpescat, hebescat ingenium, affectus regnent, ipse vigor corporis certo retundatur 5) patienter ferre vitae incommoda, quibus deo litatur, politur ingenium, dominium et victoria sui promouetur, sanitas corporis vigor et agilitas succrescit, et ipsis futuris vitae necessitatibus commoditatibusque prospicitur, maiora vitae futura alias remouentur incommoda. §. 278.

SECTIO. XV.

CURA LABORIS.

§. 281.

Complexus occupationum molestarum, quibus necessitates commoditatesque vitae parentur, LABOR est. Otium a labore est QUIES SIGNIFICATU MORALI. Vni plures necessitates commoditatesque vitae parandae sunt, quam alteri: vni difficilius parantur, quam alteri, vni opus est pluribus maioribusque occupationibus ad eas consequendas, quam alteri. Hinc vnus plus ad laborem obligatur, quam alius, §. 277. 278. Quum tamen nemo sit, cui omnes necessitates commoditatesque vitae, quibus indiget, certo per omnem aetatem

tatem sine vlla vel minime molesta occupatione ipsius gratis aderunt, §. 268. M. §. 658, omnibus laborandum est, §. 285. Iam autem non semper occupandus es, §. 271, occupatus etiam non semper necessitates commoditatesque vitae intendere obligaris, §. 267, immo occupandus nonnunquam es negotiis nobilioribus, quam quae prudens simplicitas possit necessitatibus commoditatibusque vitae huius subordinare, tanquam media, §. 102, 103, occupato etiam in parandis necessitatibus commoditatibusque vitae, non semper molestum erit negotium, M. §. 658. Ergo non semper laborandum. Interdum quiescendum est. Ipso quietis tempore nobilissimis negotiis occupari potes, et decet, otio comparatiuo, §. 67. 267.

§. 282.

Habitus lubenter laborandi est **LABORIOSITAS**. Ad hanc temperatam, §. 249, seu habitum lubenter suscipiendi laborem debitum, obligaris, §. 281, quum omnia tua officia debeas tibi tantum facilitare, quantum potes, et officium eo facilius sit, quo lubentius suscipitur, M. §. 527. 713. Ergo minue quantum potes, motiua et stimulos a labore debito retractura, & laboris tibi redde tam dulce taedium, quam fieri potest, M. §. 661. Habitus laborem debi-

tum molliter auersandi est **PIGRITIA** auersanda, §. 249. Omnis deses piger est, §. 269, 281, non omnis autem piger simul deses, potest admodum operosus esse, sed otii comparatiui, §. 267. quietisque, §. 281. non nisi iucundis, licet inutilioribus, transigendae patronus, §. 271.

§. 283.

Ordinarium & molestius occupationum genus quum a vitae genere, cui quis addictus est, multum dependeat, hinc laboris genus ordinarii, §. 281, et hoc laboris genus huic, illi aliud soleat minus molestum, immo partialiter iucundius esse, M. §. 732; quantum tibi datur optio, ad illud vitae genus eligendum obligaris, in quo ad laborem ordinarium obligaberis, de quo iam praeuides, ipsum minus tibi molestum, immo partialiter iucundiores fore, §. 282. Quumque omne initium graue et molestum plerumque, quia caret facilitante habitu, M. §. 219, 577. caue circa laborem etiam 1) πολυπραγμοσύνην, §. 108, 267. quia plures eiusmodi sibi vix subordinandos admodum heterogeneos labores suscipiens, in nullo iustum acquireret habitum, M. §. 577. 2) ne facile genus vitae mutaueris, quo simul mutandus labor ordinarius, hinc habitus iam acquisitus sterilis redderetur, et noui laboris prima denuo deuoranda fo.

forent taedia, 3) ne diu fluctues in eligendo vitae genere, et hinc simul constituendo tibi labore ordinario, quo tardius enim incipitur exercitium, hoc aut tardior aut molestior comparandus habitus, 4) ANIMUM DESULTORIUM habitum praecipitanter mutandi grauiorum suarum occupationum genera, §. 282. quem concipere quoque possumus, vt πολυπραγμοσύνην successiuam.

§. 284.

Molestias laboris tui imminuere laborans, quantum potes, 5) foecundissimum, quem potes, tibi elige, qui non parce alat, et in quo plures grauiioresque fines clarius possint ob oculos versari, vt necessitates commoditatesque vitae pares, quasi aliud agendo. Hinc pie prudenter sapienterque simplici labor omnis, vbi eum simul aptissimum vel sanitatis, vel etiam dominii in se ipsum remedium obseruauerit, §. 102, 254, liberalem, M. §. 730: doctis legitime curiosis labor, quo ipsi doctiores fiunt, facile dulcescit, §. 283. LABOR, cuius finis vnicus, quem laborans intendit, est, necessitatis commoditatesque vitae nonnullas parare est DE PANE LUCRANDO. De pane lucrando laborare, quo molestius est, hoc magis caue, §. 10. Nequetamen in confinibus suis comparationem necessitatum

tatum commoditatumque vitae candide fatentes, vbi laborauerint, hinc damnes, §. 277, 278.

SECTIO XVI:

CURA FACULTATUM.

§. 285.

Res externae remedia necessitatum commoditatumque vitae parandarum, vtilis sunt, hinc valorem habent, et PRETIOSAE sunt maiori pretio dignae, M. §. 337. In his res est, cui pretium eminens, seu PECUNIA. Dominium rerum pretiosarum, FACULTATES, eaeque maiores OPES, sunt remedium necessitatum commoditatumque vitae parandarum, hinc quaerendae, quantum potes, §. 237, 278. Cuius facultates non sufficiunt, ad necessitates vitae, EGENUS est, s. indigus. Cuius facultates non sufficiunt, nisi ad pauciores vitae commoditates, PAUPER est. Cuius opes sufficiunt ad sat multas etiam commoditates vitae, LOCUPLES est; cui abundant, DIVES est. Non egestatem solam, sed et paupertatem fuge, quantum potes, dans operam, vt locuples fias, vel mancas.

§. 286.

Quum opes non sint vtilis, nisi ad necessi-

cessitates commoditatesque vitae huius, diuitis ex opibus tantum, quantum abundat, non est vtile, §. 285. Iam non quaeras, nisi bona, §. 10. Ergo ne quaeras diuitias. **CHREMATISTICA**, (oeconomica) s. ars acquirendarum conservandarumque opum, ne fiat ars te ditandi, sed locupletandi, vel conservandi parvas opes, quantae sufficiunt. Ne tamen cum diuite confundas, qui plus opum habet, quam hodiernis necessitatibus commoditatibusque vitae quantum requiritur, nec necessitates commoditatesque vitae, et ad easdem requisita apud vnum totaliter aequalia putes cum necessitatibus commoditatibusque vitae, et ad easdem requisitis in altero, §. 285, M. §. 272.

§. 287.

Non est tua totalis erga opes indifferentia, §. 226. sed in iis quaerendis temperantia, §. 249. Intemperantia in quaerendis opibus est **AVARITIA**. Avaritia fugienda quum sit, obturandi fontes eius, §. 286. 1) non egestatem solum, sed et paupertatem, vt summum malorum, 2) locupletem omnem non prosperiorem solum, sed et beatiorem, felicissimumque mortalium somniare, §. 285. M. §. 787, 3) diuitem cum locuplete confundere, et in ipsa inutilitate opum summam delectationem quaerere, §. 227. 4) necessitates vitae
tan-

tanquam plura postulantes concipere, quam vere postulant, 5) chimaericas commoditates vitae facultatibus impetrandas machinari, §. 98. 6) incommoda non diuturnum tantum, sed et locupletium prorsus non animadvertere §. 230.

§. 288.

Quum aequalem opibus quantitatem praestet infumta quaedam pars earumdem, tantundem autem receptum; et non infumta pars, licet nec quicquam receptum sit: non minus chrematistices artificium est, partas opes servare, quam acquirere novas, modo fiat hoc etiam temperanter, §. 286, 287. Intemperantia in servandis opibus est **TENACITAS**, cuius maior gradus **SORDITIES** est. Hinc plures sibi vitae commoditates denegare servandarum tantum opum causa, quas nihilo tamen minus suffecturas probabile est, tenacitas: in eodem autem casu necessitates sibi subtrahere sordities est, fugiendae, §. 249.

§. 289.

Temperantia in servandis opibus est **PARSIMONIA**, in iisdem infumendis **FRUGALITAS**. Intemperantia in infumendis opibus est **PRODIGALITAS**. Prodigalitas in victu et amictu est **LUXURIA** (luxus). Hae autem egesta-

egeſtatem paupertatemue augentes, aut opulentiam minuentes, aut ad auaritiam et partialem tenacitatem incitantes, vitandae, §. 288. Illae egeſtatem paupertatemue minuentes, aut opulentiam augentes, aut a multis curis corradendarum opum liberantes, quaerendae. §. 197.

SECTIO XVII.

CURA DELICICIARUM EXTERNARUM.

§. 290.

Ad commoditates vitae pertinent **DELICIAE EXTERNAE**, (recreationes,) res externae, quarum vſus finis eſt in proximis primarius delectatio ſenſitiua. Hae non pugnantes contra abnegationem **INNOCENTES** ſunt, quaerendae, §. 278. Ne omnes delicias externas pro malis habeas ethica deceptrice, §. 8, quia omnis delectatio ſenſitiua tibi falſa videtur illicita, §. 226, aut confundis finem omnium actionum primarium merito gloriam dei, §. 67. et in proximis primarium, qui nonnunquam ipſe ſubordinari optime poteſt religioni, §. 71. Quo tamen plus ex confuſione voluptatis per eiusmodi delicias quaerendae ſoler eſſe periculi, ne **VOLUPTAS** aut omnino ſit apparens, aut **CRASSA** ſal-
tim,

tim, ex intuitu, cui multae falsae percepti-
ones adhaerent, oriunda, vtraque vitan-
da, §. 227. hoc maiori in deliciarum ex-
ternarum vsu opus erit CAUTIONE, atten-
tione vitandi periculi.

§. 291.

Temperantia in deliciis externis debita,
§. 290, 249. certum erit confectarium piae,
§. 102, prudentis sapientisque simplicita-
tis, §. 103. fidelitatis, §. 104. in vitandis ri-
bi scandalis, §. 109, et iis etiam, quae acci-
perent alii, in casu determinato, §. 135,
dominii in te ipsum, §. 200, abnegationis
tui ipsius, §. 240, non tamen spuriae, §. 241.
diaetae, §. 254, sobrietatis, §. 260, bene dis-
pensati temporis, §. 271. castitatis, §. 273,
animi masculi, §. 279, 280, laboriositatis, §.
282. frugalitatis, §. 289.

§. 292.

Quicumque ponatur deliciarum externa-
rum vsus individualis s. singularis, aut vlli
vel pluribus virtutum, §. 291. enumerata-
rum repugnabit, aut nulli. Si prius est;
deliciae tales non sunt innocentes, §. 290,
sed malae. Si posterius sunt bonae, §. 290.
Ergo ne singularem deliciarum externa-
rum vsum somnies prorsus indifferentem,
§. 161, aut licitum, licet concedatur, nullo
modo posse suscipi ad gloriam dei, §. 67.
Neque tamen ideo statim damnes aliquas deli-

delicias externas, quia quaerenti, cur iis utamur, fatis incongrue responderetur, ad gloriam dei, quia, ut in physicis voluntas dei non negatur causa phaenomenorum omnium ultima, non tamen citatur deus ex machina proximas causas scrutanti, sic etiam in teleologicis, M. §. 343. Ne impediētes certum pietatis externae actum confundas delicias externas cum tibi scandalis, §. 109, aut de quibus sinistre iudicant alii, cum iis, quae ipsis scandalo sunt, §. 135. Foecundissimas recreationes, quas potes, sectari quum suadeat sapientia, M. §. 886. praeferendae sunt aliis, etiam innocentibus, illae, quibus plures fines simul obtineri poterunt, e. g. motio corporis, politio ingenii, quales musica, lectio, venatio, obambulatio, itinera, commercium cum personis alterius sexus pudicum, amicorum sobria conuiuia, §. 273. 260.

SECTIO XVIII.

CURA EXISTIMATIONIS.

§. 293.

Quum non existimatio solum simplex inter maxima status externi bona referenda sit, §. 276, sed et aucta, quae strictius honor dicitur, eum admodum perficiat, M. 942, quum ex aliorum etiam hominum

L

iudi-

iudicio multum bonae malaeque nostrae fortunae dependeat, M. §. 912: **PHILO-
TIMIA**, s. habitus existimationem appe-
tendi, rigidus custos existimationis simpli-
cis, et intensae nifus in augmenta, quan-
tum eius fieri potest, non erit reiicienda
omnis, excitanda potius in focordibus, §.
276. Iudicium de maiore alicuius imper-
fectione **CONTEMPTUS** est, qui quatenus
in anima contemnentis existit, **INTERNUS**
est, si significetur, est **EXTERNUS**, hic
vbi existimationem etiam simplicem spre-
to abnegauerit, **EXTERNUS** est **IN FO-
RO EXTERNO**. Contemptus externus per
orationem est **VITUPERIUM**. Vituperium
falsum est **CALUMNIA**. Hinc patet, qui
calumnia vel esse possit in foro etiam ex-
terno talis, vel minus. Philotimia caueat
contemptum, vituperium et calumniam pas-
suam omnem, quantum potest, §. 276.

§. 294.

Iudicia sunt vel vera vel erronea, eorum-
que symbola vel vera vel simulata. Honor et
laus vbi habuerint veritatem logicam cum
contemptu, vituperioque, **MERITA** sunt: fal-
sa autem cum simulatis **VANA** sunt. Ve-
rus honor, vera laus ne confundatur cum
vere laudando, vere honorando, et facile
patebit, honorem et laudem, etiam veros,
non omnino in potestate nostra posita es-
se,

se, M. §. 708, hinc non appetendi, nullo conatu nostro exstituri, §. 236. Quumque ad veram laudem requiratur 1) vt laudandus maiorem perfectionem possideat, 2) vt alter eam cognoscat, 3) vt suam etiam cognitionem significet oratione, §. 137. recte agere vnica nobis relicta ad veram laudem est via.

§. 295.

Verus contemptus et vituperium vel exprobrat tibi imperfectionem, quam tollere in potestate tua positum est, vel a tuo arbitrio non dependentem. Posterior valorem tuum moralem non minuit. Prior ad emendationem tui inuitat utilis, §. 293. Vanum honorem et laudem quaerens, vel falsas sibi perfectiones vere tribui, hinc simul intenderet imperfectior fieri male, §. 294, 10, vel veras sibi perfectiones falso tribui intendit, iterum male, §. 235. Ergo nec vanus honor nec vana laus quaerenda est. Vanus contemptus, vituperium, calumnia impedienda, quantum potes, §. 293, ne tamen magis ex iis doleas, quam te putas iisdem pungendum fuisse, si fuisses meritis, §. 236.

§. 296.

Temperantia in appetendo honore est **MODESTIA**, s. temperantia philotimiae. Intemperantia circa honorem **AMBITIO**,

eaque vel vani honoris, vel etiam laudis tantum, si vel simulata fuerit, VANITAS. Veri etiam honoris ambitiosa est appetitio 1) in non praesentiendas perfectiones lata, §. 236. 2) media veras suas dotes aliis exponendi non legitima adhibens, §. 294. Hinc diiudicentur studia innotescendi, inclarescendi, se virum praestandi, aliorum aestimium exprimendi, suas merces explicandi, magnas de se cogitationes in aliis excitandi, M. § 942. Deus summam suam gloriam promouens modeste imitandus est. §. 92.

§. 297.

Modestia postulat in omni statu externo cauere, ne ex habitu, victu, habitatione e. c. probabiliter saltem concludi possit maiorem te honorem, quam meritum, postulare. §. 296, 294, sed eadem tantum insumere facultatum amictui, victui e. c. quantum honor poposcerit tibi debitus, §. 293. Habitus summus honori sufficientes in status sui externi conuenientias expendendi est SUMTUOSITAS, et haec in maiori honore constitutorum MAGNIFICENTIA. Hinc modesta sumtuositas et magnificentia non sunt impossibiles, §. 296, 8.

§. 298.

Sumtuositas ambitiosa POMPA est, hoc
ma-

magis cauenda, quo facilius in vanitatem degenerat, §. 296. prodigalitas, §. 289. Gradus eius non ex quantitate sumtuum, sed ex quantitate sumtuum ad honorem pomposi non requisitorum metiendi sunt, eorumque non solum qui vere fiunt, sed etiam qui appetuntur, §. 297. Modesta frugalitas est sumtuosa sine pompa, §. 289. Vanitas ex externo aliorum contemptu est FEROCIA fugienda, §. 296, quia certum confectarium contemptus actiui vani contemptus passiuus meritus est, §. 294.

§. 299.

Quum non opus sit maiore semper perfectione, vt aliquid nobis placeat, M. §. 651, possunt placere, quae tamen non honoramus, M. §. 942. Quumque perfectio quaedam maior possit a nobis agnosci admodum vere, clare, certo, minus tamen ardentem, M. §. 669, qualis cognitione symbolica potissimum perspecta: possunt satis honorari minus tamen placentia. Hinc studium placendi aliis a philotimia utiliter distinguitur, §. 293, non minus commendandum, quum placentem amemus, M. §. 684. amor autem aliorum amati statum externum mirum quantum perficiat, §. 276. Studium placendi aliis minimum foret, si vnico minimam ex te voluptatem creare appeteres, quo ergo pluribus, quo maio-

rem ex te voluptatem procurabis, hoc maius erit studium tuum placendi (complaisance), M. §. 160. 161. Ergo da operam, ut, quam possunt, plurimi maximi, dignissimique verissimum, clarissimum, certissimum, ardentissimum intuitum, quae possunt in te esse, plurimarum maximarum perfectionum nanciscantur, tam debilia inter antecedentia et fœcia taedia, quam fieri potest, M. §. 658.

§. 300.

Virtus, quatenus honorem meretur, **HONESTAS** est. Hinc quia ad virtutem externe per ius naturae, interne per ethicam obligamur, §. I. **HONESTAS INTERNA LATIUS** erit complexus virtutum omnium, ad quas interne obligamur, et haec **ETHICA**, complexus virtutum omnium, ad quas interne obligamur in statu naturali. Latiori significatu **HONESTAS INTERNA** officiorum erga deum, nos et alia complectitur habitus, quae tamen **STRICTIUS** nonnunquam pro virtute officiorum erga nos sumitur, et haec quidem complexa officia erga nos in statu naturali, cum eorum habitibus, **ETHICA** erit. Da operam honestati internae, tum latius, §. 10-300. tum strictius dictae ethicae, §. 150-300, in officiis erga te ipsum moralem observans mediocritatem, §. 170, vitans

rans excessus in te , vt fine perficiendo , cum habitu excedendi s. **EGOISMO MORALI**, et defectus cum habitu eiusmodi defectus stricte dictos admittendi : s. **NEGIGENTIA TUI IPSIUS**.

CAPUT III.

OFFICIA ERGA ALIA:

SECTIO I.

AMOR UNIVERSALIS.

§. 301.

OFFICIA ERGA ALIA sunt , quorum ratio perfectionis determinans est extra te ponenda realitas. Sicut officia erga deum omnia etiam in te summam ponebant realitatem, §. 16. multa etiam in aliis, §. 118. hinc poterant etiam , vt officia erga te ipsum , §. 150. et alia spectari : sic etiam officia erga alia non sunt exclusiue intelligenda , quasi in te nullam ponerent realitatem , sed prout haec , vel illa ratio perfectionis determinans in aliquo officio propius obseruabilis est , ad hoc vel illud officiorum genus a potiori facta denominatione refertur , neutiquam negatis pluribus perfectionis rationibus determinantibus , quum sapientia potius suadeat , eas omnes cointendere, §. 225. M. §. 986.

L 4

§. 302.

§. 302.

Quot et quantae actiones ad quo plures, quo maiores realitates extra te positae, te consentire faciunt: tot ac tantae praestandae sunt, §. 10. Hae autem omnes cum perfectione tua simul perfectionem aliorum ponent, aliis bonae, M. §. 660. Ergo gaude tot tantisque perfectionibus tot aliorum, quot potes, quantum potes, M. §. 682. Ergo ama, quantum potes, tibi quicquid amabile in positis extra te, M. §. 684. Haec tecum constituunt finitum mundum, M. §. 354, optimum, M. §. 936. Ergo stude, quantum in te est, mundo optimo. Extra hunc nihil actuale praeter deum, itidem amandum, §. 72. Hinc obligaris ad amorem vere vniuersalem bonorum omnium, PAMPHILIAN.

§. 303.

Pamphilia tua sit, quae potest, proportionalissima et cognitioni et obiectis amandis, §. 235. Ergo quo quid perfectius, quo melius a te cognosci potest, hoc magis amandum: quo quid imperfectius extra te positorum, quo minus bene cognosci a te potest, hoc etiam minus amandum est. Perfectio spirituum finitorum et maior est, M. §. 185, 949, et melius a te cognosci potest, tuae similior, M. §. 754, quam finitorum aliorum, quae
non

non sunt spiritus. Ergo amor spirituum in genere maior a te postulatur amore eorum, quae non sunt spiritus. Quo utilior amor tuus certis amabilibus et ipsi tibi esse potest, hoc fortiolem ad eorum amorem obligaris, §. 302, 150. Iam in toto mundo pneumatico nullius spirituum generis perfectiones tibi notiores esse possunt, nullum est, cuius amor et amatis et tibi possit utilior esse, ac generis humani: hinc non imperfectiores solum humano genere spiritus, sed et perfectiores minus amare, quam homines, non erit contra amorem proportionalissimum.

SECTIO II.

AMOR HOMINUM.

§. 304.

Obligaris ad philanthropian uniuersalem, §. 302. M. §. 908. aequalium aequallem, inaequalem inaequalium in hominibus ita, ut quo quis perfectior, quo tibi notior, quo amor tuus actius utrique vestrum utilior est, hoc esse debeat ardentior, §. 303. Hinc non obligaris ad amorem tui et aliorum hominum totaliter aequallem, M. §. 272. Vnum hominem magis amare, quam alterum, perfectiores imperfectioribus, notos incognitis, tibi utiliores minus utilibus tibi praeferre, eos

etiam, quibus plus inferuire poteris, illis, quibus tantum prodesse non potes, non est contra philanthropian vniuersalem, §. 303. Maior autem huius gradus **GENEROSITAS** est.

§. 305.

In amandis aliis non licet solum, sed et postulatur, inter causas impulsivas numerare gradum perfectionis in amandis, gradum notitiae, quae inter nos intercedit, immo propriam etiam utilitatem, §. 304, modo fiat hoc sine solipsismo morali, §. 195, hinc ne negligatur utilitas actiua, quam amato praestare possumus, §. 303. Hinc, quia maiores posteros et melius norunt, et plus prodesse possunt illis, quam illi maioribus, amor ordinatus descendit potius, quam adscendit, §. 194, 166. Ex iisdem principiis amor vicinorum et loco et tempore legitime maior, quam remotiorum a se inuicem, potest deduci. Cauenda hic non minus est **PARTIALITAS** habitus et propensio decidendi agendique ex apparentibus stimulis, M. §. 917, quam notiones huius deceptrices aequa multa condemnantes, §. 404.

§. 306.

Omnes boni in posteritatis commoda suum conferunt, §. 305. Ergo maiores omnes boni fuerunt benefactores tui, M. §. 903, vnde gratitudo a te postulatur vniuers-

uersalis, M. §. 684. Quo tamen maiora beneficia, quo maiore ex bonitate profecta, quo clarius cognoscis, quo melior grates referendi tibi datur occasio, hoc tua erga benefactorem gratitudo maior sit, §. 304. Nemo non miser est et moraliter corruptus, M. §. 788. Hinc obligaris ad vniuersalem misericordiam, M. §. 684. Quo tamen maiorem miseriam, quo plus in ea tribuendum infortunio deprehendis, quo notioribus in hominibus, quoque te vides aptiorem ad eam tollendam, hoc maiorem ad misericordiam erga eiusmodi miseros obligaris, §. 304.

§. 307.

Nemo tam malus est, qui non aliqua sit parte bonus, comparative saltem, M. §. 264. Hinc vt fauore etiam vniuersali genus humanum complecti queas, §. 304. M. §. 684. in ipsis satis malis, vbi faciem atram ipsa veritas detegit, ne tamen meliorem omnino negligas animaduvertere, §. 230. Interim quo perfectior est, cui fauendum est, quo plus et ipsum et perfectiones, quibus excellit, nouisti, quo magis, non tibi solum, sed et ipsi fauor tuus prodesse poterit, hoc eum maiori fauore prosequi obligaris, §. 304, 305.

§. 308.

Amor minimus quum esset gaudium minimum

nimum ex vnici vnica minima perfectione, M. §. 684, 161, obligeris autem ad tantam philanthropian, quanta tibi possibilis, §. 303, non ad eam solum teneris vniuersalem respectu hominum, sed et perfectionum, ita tamen, vt quo perfectio maior, hoc maiore prosequaris amore, propter proportionalitatem, §. 235. Iam similem amorem et tibi debes, §. 194. Ergo ama alios, sicut te ipsum vel vere amas, vel amare saltem obligaris. Vnde principio reductionis adhibito, §. 194 - 300. possunt ad amorem aliorum hominum applicari. Ama alios, sicut eos deus amat, et quantum potes. §. 92. Ex hoc principio demonstrari poterunt officia erga alios, ita, vt ne apparenter quidem philantiae tantum subordinentur. M. §. 904, 905.

§. 309.

Quum alter homo, quid intra mentem tuam agatur, nosse non possit, nisi significatum, M. §. 347, saepe tamen non tua solum, sed et illius intersit, eum vberius, verius, clarius, certius, ardentius nosse quomodo quantumque a te ametur, §. 299, nec iusti gradus philanthropia possit esse nunquam aut rarius erumpens in opera charitatis testantia de sua causa, M. §. 333, obligaris ad tuam etiam philanthropiam significandam, hinc et ad habitum eam significan-

ficandi s. HUMANITATEM, nunc expressam, nunc tacitam, nunc implicitam, nunc explicitam.

§. 310.

Humanus esto sine simulatione, §. 309. Non simulata bonitas est sincera, M. §. 919. Sincera humanitas CANDOR est. Candidus esto. Humanitas tua per conuenientia signa philanthropiam tuam exprimat prudens, §. 225. Humanitas signis conuenientibus amorem testata, COMITAS est. Comis esto. Comitas ornatio est CIUITAS s. vrbalitas. Ornatus verus quum placeat, verae ciuilitati stude, immo maiori etiam FESTIUITATI praesertim in sermonibus obseruabili, quantum potes, §. 299.

§. 311.

Philanthropiae debitae, §. 303-310. fuge opposita frigidam erga genus humanum aut quemquam hominum, etiam minus tibi cognitum, minus vtilem, indifferenciam, quae quum ne liceat quidem erga imperfectiores mortalium, et quibus parum prodesse poteris: §. 226, quo perfectiores, quo tibi notiores sunt, quo magis mutuo tibi prodesse possent, erga quos friges, hoc illaudatior esset tua indifferencia. Ergo caue habitum, excedendi in indifferencia ERGA ALIOS, ANIMUM FRIGIDUM.

§. 312.

Qui alterum habitualiter amat **AMICUS** eius **INTERNUS** est. Ergo obligaris ad amicitiam internam erga totum genus humanum, §. 304. actiuam illam, qua ipse amas. **AMICITIA INTERNA MUTUA** est status se mutuo amantium: haec licet non sit omnino in potestate tua posita, M. §. 708, quantum tamen potes, quaerenda, dum amas ipse, sicut decet, & placere studes modis legitimis, §. 299, ad quod obligaris per ipsam philanthropian, quia hominem alium amare est amantis perfectio, §. 304.

§. 313.

AMICITIA GENERALIS s. vniuersalis, est in omnes homines lata, utinam mutua, §. 312. Cuius oppositum **MISANTHROPIA** habitus generatim homines odio prosequendi, vitanda, §. 304. etiamsi **STRICTIUS SUMTA**, morosum tantum vitiorum in aliis hominibus intuitum denotet, §. 306. 307. Qui alterum habitualiter odit, **INIMICUS** eius **INTERNUS** est. Ergo fuge omnem inimicitiam internam, qua ipse odisti, M. §. 687. **INIMICITIA INTERNA MUTUA** est status se mutuo odio prosequentium, hanc vitare est in potestate tua positum. ubi fueris amicus internus inimici tui, qui te odio prosequitur, §. 312.
§. 314.

§. 314.

Non est omnino in tua potestate positum, an habeas inimicos internos, nec ne, est tamen, an habeas mutuos, an passiuos, seu quos odio prosequaris ipse; et hoc vetatur, §. 313, nec erit impossibile inimicos internos actiuos, qui ipsum oderunt, amare cogitanti, 1) quod amentur a deo, hinc imago diuina poscat eosdem amare, §. 92, 2) contristari perfectionibus et imperfectionibus gaudere, satis iniquam esse provinciam, quam inimicus actiuus subire saepius debet, §. 227, 3) amari saltem melius esse, quam odisse, §. 228, 299, illius autem odium non esse medium, M. §. 341. amorem autem vnicum, quod superest, & inefficiens etiam amoris mutui, neque tamen prorsus inefficax 4) bona, quae in ipsum ex malis inimicorum machinis redundarunt, aut adhuc, si velit, redundatura sunt. 5) malum inimici actiui animum, quatenus est eiusdem infortunium, et tristis aliquando necessitas, §. 306. 6) vitia illius saltem seuerius non esse a te iudicanda, ac tua ipse diiudicas, quoniam quemque sui rigidissimum esse iudicem, verum est 7) odium actiuum, vt sibi non solum inutile, sed etiam magnopere noxium, vt philautia facillima difficilorem iuuet inimici philanthropian, e. c.

SECTIO

SECTIO III.

STUDIUM PACIS.

§. 315.

INIMICITIA EXTERNA, hostilitas et bellum, quum sit status hominum, quo alter alteri malum inferendi declaratum decretum habet: **AMICI EXTERNI** erunt, inter quos nulla est hostilitas. Amor alterius perfectionibus gaudens auersatur inferenda amato mala, M. §. 146. Ergo non bellum solum omnium contra omnes, sed et hostilitatem a te cum quoquam mortaliū suscipiendam auersare, quantum potes, §. 313. Ergo appetere, quantum potes, statum bello vacuum, siue **PACEM EXTERNAM** 1) inter te et omnes homines, 2) aliorum hominum inter se, M. §. 663. quo ipsum felicitatis externae nomen inuitat. §. 304. Habitu pacis actuandae gaudens **PACIFICUS** est. Pacificus esto, quantum potes. Qui inter hostes aut pacē tales pacem consiliis aut restituere laborat, aut conseruare, **MEDIATOR** est. Obligaris ad mediationem omnem tibi possibilem.

§. 316.

Actio officio erga alium hominem opposita est **LAESIO HOMINIS**. Ergo neminem laedas interne neminem externe,

§. 303.

§. 303. Ultima propositio : neminem laedas externe in statu naturali, §. 1. quum sit principium totius iuris naturae primum : quicquid illud postulauerit, poscit etiam ethica philosophica, §. 2. vetans simul LAESIONES INTERNAS, actiones iis officiis oppositas, quae alter non potest iure extorquere, §. 304. Hinc non cuique solum tribue SUUM IURIS NATURAE, complexum bonorum ipsius, quae dene- gari sine laesione externa non possunt, sed et SUUM ETHICUM, complexum bono- rum ipsius, quae sine laesione interna de- negari ipsi non possunt in statu naturali.

§. 317.

Habitus suum cuique tribuendi si dica- tur IUSTITIA, vel erit virtus erga quem- vis obseruandi officia ipsi debita, et erit VNIUERSALIS, habitus se IURI, com- plexui legum sibi obseruandarum confor- mandi, ad quam obligat tota ethica e. c. §. 1. vel PARTICULARIS habitus suum cuique reliquorum hominum tribuendi, et tribuere prompta est, vel suum iuris natu- rae IUSTITIA, virtus, honestas, EXTER- NA, §. 300. vel suum ethicum, IUSTITIA INTERNA, bonitas erga homines propor- tionalis, M. §. 906. Externe interneque iustus esto. Fuge iniustitiam externam et internam, §. 216. Sic ethica obligat ad
M omnes

omnes conclusiones iuris naturae, neque tamen ex iisdem causis impulsivis, sed ex nobilioribus. Ius vero naturae non obligat ad omnes conclusiones ethicorum. §. 2.

§. 318.

Quum nunquam, nisi ex optimo tibi possibile intuitu, determinanda tua sit philanthropia, §. 192, impartialis esto, M. §. 917, tibi iustitia externa, **A E Q U I T A S E X T E R N A**, et interna, **A E Q U I T A S I N T E R N A**, M. §. 918. Fuge **I N I Q U I T A T E M E X T E R N A M**, habitum aut prorsus non, aut non nisi cum partialitate administrandi iustitiam externam, §. 305, et **I N T E R N A M**, habitum aut prorsus non exserendi bonitatem erga homines, aut non nisi cum partialitate, §. 317. 305. Nonnunquam iusti (aequi) externe (sensu negante), iniqui (iniusti) tamen interne oppositum aequum simpliciter dicitur. Iusti et aequi studiosus, quantum potes, summo etiam iuri tuo, (externe iustissimo sensu negante) renuncia, non solum si summa fuerit, sed si etiam tantilla fuerit iniuria, laesio interna), §. 316.

§. 319.

Pacis externae studium, §. 315, iustitia externa et interna, §. 317, cum aequitate utraque, postulant, §. 318, ut ante bellum
1) ne cui a te detur eius causa iustifica, per
lae-

laesionem externam, quum ne permittant quidem internam. §. 316. Habitus neminem nec interne, nec externe laedendi est INNOCENTIA, prior INTERNA, posterior EXTERNA STRICTIUS DICTA, quum LATIUS sumta, sit virtus a reatu libera. Vti latius propter totam ethicam e. c. ita strictius non externe solum, sed et interne innocens esto. Ne tamen optima virtus confundatur cum impotentia nocendi ex simplicitate significato malo, aut defectu usus rerum oriunda. M. §. 639.

§. 320.

Ante bellum 2) innocentia, interna etiam, cum suis rationibus poscit, §. 319. laesionem non externam solum, sed et internam vere factam a te aliis quantocius reparare, vel restitutione ablati, vel satisfactione. Hinc quo irreparabilius damnum esset alteri illatum, hoc magis cauendum est, §. 317, DAMNUM quum sit malum ex laesione, EXTERNUM est ex laesione externa, INTERNUM, ex laesione interna, utrumque reparandum, quantum pores, immediatum non solum, sed et mediatum, non dolosum solum, sed et culposum. Si quis facit cessare hypothesein iuris alteri competentis, quae non est ius alterius, INFERT ALTERI DAMNUM IN CONSEQUENTIAM VENIENS. Eiusmodi damnum etiam,

nisi tibi vel aliis, salua proportionē inter
tui aliorumque amorem, §. 305. plus pro-
fuerit, quam illi nocet, cui inferendum
est, alteri ne inferas, §. 318, illatum re-
pares.

§. 321.

Ante bellum 3) pacis studium poscit nec
indifferentem quidem totaliter esse erga
laesiones vel internas vel externas imagi-
narias, quas alter a te sibi illatas autuma-
ret, §. 315. praecauere potius occasionem,
qua posset in suspicionem, licet falsam, in-
cidere, aut post enatum iam in altero erro-
rem possibilium optima remedia eius tol-
lendi adhibere. **HOMO SENSIBILIS**,
(iracundus) est promptus ad actiones alte-
rius pro laesionibus sibi factis habendas.
Incommodi vitii geneses inter alia sunt, si
quis 1) supponit omnes esse sibi inimicos,
e. g. inuidos, aut spiritus causticos et mo-
mos, 2) sensus orationum et intentiones
factorum possibiles ac veros nescit distin-
guere, et pessimos quosque pro veris habet,
3) omnia omnes somniat loqui, scribere,
agere deliberatissima, 4) crescentem suum
habitum pro signo acuminis habet, aut
omnino magni, si diis placet, animi, quum
inanis potius argutatoris sectatorisque mi-
nutiarum sit mater sensibilitas, vti nos eam
ex usu loquendi concepimus. Quo quis
sen.

fenfibilior, hoc cautius cum illo versabitur pacis amicus, ubi debet homini eiusmodi commercium, quod suadet etiam studium placendi, §. 299.

§. 322.

Vt pacificus sis ante bellum inter alios, 4) quantum potes da operam illi impediendo mediator, §. 315, vel laesiones etiam apparentes sine necessitate suscipiendas dissuadendo, vel parti, quae laeserat, suadendo reparationem, §. 320, vel parti, quae se laesam autumat, EXCUSANDO alteram, ostendendo, quod aut prorsus non, aut non tantum peccauerit, quantum videbatur, (prius tentare est EXCULPARE), §. 321, vel vere laesae parti suadendi VENIAM, s. decretum non vindicandi, ultiscendi vel puniendi. VLTIO est extorsio damni reparandi, §. 320. VINDICTA gaudium ex malo eius, qui vere vel apparenter laeserat gaudentem, quae a pacifico mediatore dissuadenda est, §. 314. Inimicitias inter alios excitatum si quis ita auctum callide, SUSURRO est. Caue susurronum turpissimam virulentiam, quae se exferit, 1) suadendo laesiones, §. 319. saltem 2) actiones, de quibus praevideris tertium eas habiturum pro laesionibus sui, sine necessitate praestandas, §. 321. 3) dissuadendo reparationem, §. 320, 4) remedia,

dia, quibus alter convinci posset, se non laesum esse, debita, §. 321. 5) laesionem fingendo, 6) veram exaggerando, 7) veniam dissuadendo, 8) vindictam suadendo. **SUSURRO** utrique parti sacrum officium praestans **BILINGUIS** est, dupliciter peccans, §. 315.

§. 323.

Ante bellum 5) ne quid temere pro laesione tui habeas, aut veram etiam laesionem tui pro maiore, quam fuit, & prius quidem hoc magis caue, quo facilius fieri posses auctor rixae inuitus per errorem, §. 319. **Habitus** actiones aliorum pro sui laesionibus non temere habendi, est **MAN-SUETUDO**, opposita sensibilitati, §. 321, signo iudicii praecipitis, M. §. 608, et **INSENSIBILITATI** (lentitudini) habitui nullas laesiones pro talibus habendi, signo hominis blitei, M. §. 578.

§. 324.

Depulsionem iniuriarum laesionumque a te tibi ipsi debes, nonnunquam et aliis simul alias opprimendis, quam praestare potes, §. 150. sed temperantem, §. 249. Temperantia in depellendis iniuriis est **ANIMUS MITIS**. Laesiones vel depelluntur vi, vel remediis **MITIORIBUS**, alteri minus malis. Animus mitis ergo vel depellit laesiones aliorum, vel minus. Si
dc.

depellit, vel vi illud praestat, vel remediis mitioribus. Si vi depellit, vel extorquet, ne fiat laesio futura, PRAEVENIT, vel extorquet non laesionem praesentem, DEFENDIT, vel extorquet reparationem laesionis praeteritae, et vlciscitur, §. 222.

§. 325.

Animus mitis prorsus non depellit iniurias contra se directas, 1) quarum depulsionem videt certum impedimentum maiorum bonorum vel sibi, vel aliis, etiam ipsis laedentibus salua proportione inter sui amorem et amorem, quem illis debet, requisita, 2) quas praevidet certa impedimenta maiorum malorum vel sibi, vel aliis, etiam ipsis laedentibus, salua tamen eadem proportione, §. 140. 324. Habitus non depellendi iniurias contra abnegationem est MITIS INIURIARUM PATIENTIA, ad quam obligaris, probe distinguendam a stupida iniuriarum incuria, §. 323, aut patientia ex abnegatione spuria oriunda, §. 241.

§. 326.

Animus mitis, vbi cogitur a se depellere iniurias, idque sine vi, remedio duriori, praestari sufficienter potest, ad vim non descendit: si vi opus est, fit hostis, inimicus externus, §. 324. 315. strenue, non vehementer, M. §. 699. sine inimicitia in-

terna, §. 314, praeuenit, defendit, vlciscitu, non intra iustos solum (externe), terminos, sed aequos etiam (interne), §. 318, 325, innocentiam etiam internam, §. 319. fugam vindictae suae satiandae, §. 321. et mansuetudinem, §. 323, mediis in armis adeoque pacem semper cogitans, §. 315. Quumque saepe decernat non depellere iniurias, §. 325. saepe etiam decernit non vlcisciam illatas i. e. **CONDONAT**, §. 322. Habitus excusationes eorum, quos in te iniurios iudicas, admittendi, (siue tibi sponte veniant in mentem, siue fiant ab ipsis, siue ab aliis,) veras etiam iniurias condonandi, in ultione subsistendi intra aequiores terminos, nunquam vindictam exercendi, est **PLACABILITAS**. Placabilis esto. §. 321 322.

§. 327.

Innocentia, mansuetudo, animus mitis et placabilitas constituunt virtutem, quam **LENITATEM**, die Bertråglichsheit, vocamus, ad hanc quum semper obligeris, §. 319, potissimum exferenda est erga constitutum in fauore necessitatis, quem mansuetudo non habet pro laedente, §. 323, et cui placabilitas ius quod habere videris ad ultionem, lubenter remittit, §. 326, 318, cauenti, postquam defaueuit necessitas, ne, nunc iniuste, cum tuo nunc damno locupletior fiat, ad quod omni modo obligatur, §. 320.

SECTIO

SECTIO IIII.

VITIA PHILANTHROPIAE
OPPOSITA.

§. 328.

Alienum possessori non demendum, §. 317, ergo nec apperendum est, vt fiat nostrum, §. 236. Nemo odio prosequendus est, §. 313. Quum ergo et alienum sibi apperat, et oderit inuidia, M. §. 687, bis peccat. Habitus inuidiae LIVOR est. Ne sis homo liuidus 1) amoris vniuersali stude, §. 304. 2) solipsismum caue, §. 195. 3) dispensationi sapientissimae acquiesce, §. 75. hinc 4) opinionem, qua aliena tibi potius conuenire videntur, vt somnium morale fuge, §. 161. 5) cogita multa aliis bona esse, quae tibi vere mala forent, multa, quamdiu in aliis vides, bona videri, quae tamen ipse expertus longe alia sensurus esses, M. §. 660. 6) multa aliena videri, quae simul tamen per nexum non ita crypticum tibi profunt, nec tibi prodesse, nisi alteri essent, quae ipsi inuidere tenteris, 7) bona tibi respice, quae forsan et aliis desunt, e. c.

§. 329.

Quum inuidus sit illius, cui inuidet, inimicus internus saltem, §. 313, certe qua bonum, quod suum mallet, §. 328. contra mansuetudinem est, temere aliquem habere

pro sibi inuidente, §. 323, quod et ideo cauendum, quia amorem erga eum, quem mihi inuidere puto, imminuit eiusmodi opinio, §. 304. Cauebitur autem eiusmodi somnium morale, §. 165, si 1) caueatur arrogantia inuidendas sibi perfectiones tribuens, §. 171. 2) aliorum perfectiones, quae merentur, tanti aestumentur, ut improbabile nobis ipsis videatur, eos nostras adhuc desideraturos, 3) non confundatur cum inuidia AEMULATIO, studium similes perfectiones consequendi, forsan in maiori gradu, quales sunt in exemplari, virtus, §. 10, ubi temperans fuerit, §. 249.

§. 330.

Amans amati perfectionibus quum gaudeat, M. §. 684, omne beneficium, amato collatum, quod nouerit, ipsi vere iucundum erit, M. §. 658. Iam tibi vere iucundum tibi bonum est, §. 15. M. §. 660. Ergo beneficium verum in vere a te amatum si conferatur, tibi fit beneficium, M. §. 903. Hinc patet ratio, 1) qui per philanthropiam aliis benefaciendo tui ipsius fieri queas benefactor, 2) quomodo quicquid est ubique beneficiorum diuinorum queas conuertere in beneficium tibi collatum. Consecrarium ergo debiti aliis amoris certum erit, BONA IPSORUM IPSIS GRATULARI, i. e. habere deo gratias pro beneficiis in ipsos collatis, §. 78. Quod supponit,
ut

ut non solum non inuideas, §. 328, sed et optime in hos, non alios, collata ardentem intuearis, §. 75. Gönne einem jeden das seine, was ihm Gott gönnet.

§. 331.

Caue INGRATITUDINEM, non illam solum QUALIFICATAM, §. 317, EXTERNE, laedentis externe benefactorem, INTERNE, laedentis eundem interne, §. 318, sed simplicem etiam, 306. Ne tamen alios temere pro ingratis erga te habeas, §. 329, caue 1) ne pro tuis erga eos beneficiis habeas, quae non fuerunt, qualia minora aut apparenter tantum bona, aut non profecta ex bonitate, ex hac enim profecta aliquod pondus habentia, nisi grato animo, compensari non possunt. 2) ne cum ingrato confundas, cuius non est in potestate positum gratias referre, aut etiam multis agere, §. 137. GRATIAE REFERUNTUR beneficio in benefactorem collato ob gratitudinem. Qui gratias non refert, quum potest, ingratus est, §. 306. M. §. 309. multo magis, ne agens quidem, maxime, ne tunc quidem agens, ubi agere iam esset aliquantulum referre gratias, et vtrumque potest.

§. 332.

Fuge IMMISERICORDIAM, habitum prorsus non auersandi miseriam alterius, quae

quae tollit misericordiam, §. 306, et cum philanthropia habituali omnino consistere non potest, quia amans amati imperfectiones auersatur, M. §. 684. 663. Ne tamen alios temere erga te immisericordes credas, §. 329. 1) ne postules misericordiam propter illa, quae alii, et recte quidem, non putant esse miseriam, 2) ne cum immisericordi confundas eum, qui vel physice vel moraliter nequit miseriam tuam tollere, aut etiam suam compassionem commiserationemque tot tantisque signis, quot quantaque velles, declarare. Qui potest miseriam alterius partialiter, vel totaliter tollere, solis tamen verbis commiserationem testantibus contentus est, est immisericos, §. 237.

§. 333.

Malevolentia quum non sit sine odio, M. §. 684, 687. et magis adhuc opposita commiserationi, quam immisericordia, vitanda est, §. 306, 313. Studium nocendi ob malevolentiam est **MALIGNITAS**. Malignitas per orationem est **MALEDICENTIA**. Ne sis malignus, ne maledicus, §. 319. Malevolentia minima foret minimum gaudium ex minimis vnius imperfectionibus, hinc quo maius gaudium, quo maioribus ex imperfectionibus, quo plurium hominum, hoc maior est malevolentia, per eodem gradus adscendente malignitate et maledicentia, M. §. 160, 161.

§. 334.

§. 334.

Maxime caue malevolentiam vniuersalem tam respectu omnium personarum, quam respectu omnium imperfectionum, §. 333. Malignitas ex maiori gaudio de imperfectionibus alterius est CRUELITAS. Cruelitas laetata maximis, quas potest actuare, imperfectionibus alterius est SANGUINOLENTIA. Vtramque non vniuersalem solum, sed et particularem erga aliquos caue, §. 333, hinc, cuius certum est confectarium, vindictam, §. 322, vtriusque non genus solum, et species manifestiores, sed crypticas etiam, quales per maledicentiam vnice exercendae, §. 333.

§. 335.

Caue INHUMANITATEM, non eam tectos crudelitatis sanguinolentiaeque gradus exprimentem tantum, §. 334, sed habitum etiam non significandi suum aliis amorem, siue coniuncta fuerit cum animo, nisi maleuolo, §. 332, saltem frigido erga alios, §. 311, siue in solo neglectu signorum amoris satis boni habituali consistat, §. 309. In signis amorem suum aliis declarandi, quaedam sunt naturalia, quaedam arbitraria, et horum quaedam mores, §. 140, quaedam secundum certas generales arbitrii humani regulas determinanda ARTIFICIALIA. Horum vnum vel alterum si quis

quis erga te neglexerit, vel quia nesciuit, vel quia non conuenire tibi, loco vel tempori cogitauit, vel quia physice moraliterue non potuit praebere, eius ad inhumanitatem ne temere concludas, §. 309.

§. 336.

AFFECTATA sunt SIGNA, vbi natura per artem male suppletur. Hinc affectatio locum habet, 1) vbi naturalia signa ad finem suffecissent, accedunt tamen per artem adscititia, 2) vbi malae sunt artis regulae, 3) vbi bonae artis regulae male applicantur. NATURALE SIGNUM AFFECTATO OPPOSITUM aut est proprie naturale, aut artificiale naturalia bene supplens. Est adeo in signis naturalibus 1) nihil prorsus artificii, vbi naturalia sufficiunt, 2) vbi minus, accedit ars, non nisi meliorum regularum, 3) felicius applicatarum.

§. 337.

Vera comitas, ciuilitas et festiuitas optima quum signa amoris cum ornamentis optimis, quae possunt, adhibeant, §. 310. videntur naturalibus, non affectatis, §. 336. HABITUS significandi s. SYMBOLICUS AFFECTATUS est, habitus adhibendi signa affectata, naturalia adhibendi NATURALIS est AFFECTATO OPPOSITUS. Comitati ergo oppositam humanitatem affectatam fuge, §. 310. Verae ciuilitati opponitur

tur tam ciuilitas affectata, cauenda, §. 336. et simulata, quam inciuilitas s. RUSTICITAS habitualis ciuilitatis defectus, vel cum inhumanitate coniunctus, §. 335, vel ornamenti comitateque destitutus tantum erga alios se gerendi habitus, cauendus vterque, §. 310.

SECTIO. V.

CANDOR.

§. 338.

Humanitas simulata quum sit odium, quo latentius, hoc perniciosius, hoc magis vitandum, ne illi des vnquam operam, §. 313. Quum tamen tibi debeas cautionem ab inimicis, §. 150, sollicitus esto de detrahendis humanitatis in aliis simulatae laruis, idque eo magis, quo magis ad naturalem illa accesserit, quo minus affectati quid in eadem pellucet §. 336. Ne tamen contra candorem putes, si quis vere amans signis amoris vtitur, prout mos est, non qua ratione forsan olim aut in prima sua origine, aut signum aliter considerantibus adhiberi potuit, §. 310, aut si quis signis eiusmodi quantuliscunque vtitur erga inimicum suum externum, potest enim eius et obligatur esse amicus internus actiuus, §. 314.

§. 339.

Candor a te postulat erga alios homines
sincer,

sinceritatem, §. 310, M. §. 919. et veracitatem, M. §. 920. Habitu mentem suam aliis significandi praeditus est **HOMO APERTUS**. Sincerus est, vbi sapiens fuerit, temperanter apertus, §. 249. M. §. 919. Intemperanter apertus **RIMOSUS** est. Habitu mentem suam non significandi s. occultandi praeditus est **RESERVATUS** s. retentus, qui in defectu peccat, §. 249. 170.

§. 340.

Sapienter, hinc temperanter, apertus, **CORDATUS** est. Cordatus esto, §. 339. Ne tamen sinceritatem cordatam cum fugienda rimositate confundas; 1) ne apertum et cordatum hominem confundas. Non omnis apertus cordatus est et cordatissimus potest quandam suam mentem occultare. 2) ne mentem tuam significare, quam alios tamen ignorare vel tibi, vel aliis, vel vtrisque melius foret, sinceritatis esse iudices sapientis, quia non est sapientis bonitatis, M. §. 919. 3) ne aperte alios laedere cordati videatur, §. 316. 4) ne **SECRETA** quaecumque, quae malles ignorari ab aliis tibi nota, ut sinceritati contraria, intuearis, §. 339.

§. 341.

Sapienter verax pollet habitu tacenda **TACENDI**, s. oratione non significandi, **TACITURNITATE**, quae hinc habitus
vera

vera sapienter tacendi, ad quam obligaris, §. 339. M. §. 920. Ergo tam oratione, quam in aliis signorum speciebus cordati est dissimulare, quae alios vel omnes, vel aliquos ignorare melius vere cognoscit, §. 340. Taciturnitas est temperantia in loquendo, §. 249. non aliorum potius taciturnitati fidentium, quam suae: intemperantia in loquendo est loquentia s. LOQUACITAS, vel peccans in qualitate potissimum INDISCRETIO, vel in quantitate GARRULITAS. Tribus etiam verbis non dicenda dici possunt, dicenda tamen, sed tribus verbis, sexcentis quoque possunt amicitia ἀπεραντολογία, loquacitatis utrumque peccatum est, §. 225. non raro coniunctum.

§. 342.

Homo reservatus vel tantum dissimulabit mentem suam, vel etiam simulabit illi oppositam, habitualiter, §. 339. In casu priori non significans, quae tamen significare postulabat vel philautia, §. 194, vel philanthropia, §. 304, vel etiam humanitas, §. 309, immo civilitas, festiuitasque tantum, §. 310. et ordinatum studium placendi, §. 299. vel primo loco nominanda religio, §. 119. peccat. In casu posteriori saepe aut auctor erroris aliis fiet i. e. FALLET alios (decipiet), aut habebitur pro FALLACI, habitualiter gaudente erroribus aliorum,

N

quo-

quorum auctor foret, maleuolo et maligno, §. 333. Vtrumque cauendum, §. 321.

§. 343.

Sermo falsus **FALSILOQUIUM** est. Hinc **FALSILOQUIUM LOGICUM** est sermo logice falsus, quo quis errorem suum errans significat, cauendum, quantum possumus, §. 33. **FALSILOQUIUM MORALE**, sermo MORALITER FALSUS, non conueniens cum mente nostra, §. 149. Fuge habitum falsiloquiis moralibus vtendi, §. 342. Haec autem vel laedent alios, vel minus, §. 316. Vltima ne confundantur cum iis, de quibus tu non praeuides laesura alios, de quibus id praeuidere potuisses et debuisses, mala tamen sunt, etiamsi non putaras, nec ideo, quia alios non laedunt, habeantur statim pro bonis, quia possunt tibi ipsi nocere nonnumquam, M. §. 660.

§. 344.

Falsiloquium morale alios homines laedens est **MENDACIUM**, **EXTERNUM**, externe, **INTERNUM** interne laedens. Non mendacium solum externum, sed et internum omne vita, §. 319. Ergo et habitum mentiendi, quo pollens **MENDAX** est. **MENDACIA NECESSITATIS** essent, quae ob collisionem cum officiis erga nos grauioribus suscipienda forent, **OFFICIOSA**, quae ob collisionem cum officiis erga alios, §. 24. et **IOCOSA** inexpecta-

ſpectatae delectationis ſenſitiuae ergo ſuſcipienda: quae tamen falſiloquia ſingula, §. 343, vel non ſunt mendacia, vel prohibita, §. 318.

§. 345.

A E Q U I U O C A T I O N E S M O R A L E S ſunt ſtudio adhibitae phraſes plurium ſenſuum poſſibilium, quorum vnus tantum ethice verus eſt, et R E S E R V A T I O N E S M E N T A L E S, aequiuocationes, quarum vnus ſenſus prodit ſi ſimpliciter dictae ſtatuantur, alter ſi dictae ſecundum quid concipiantur. Haſ tunc commendare velle, quando concedas falſiloquium manifeſtum futurum fuiſſe contra candorem, hoc ineptius eſt, quia, quo magis in eiusmodi caſu deliberata opera, et ſtudium fallendi praemeditato conſilio, tandem transparet, ſaltim vere in tali mentem occultandi opera regnat, hoc exſtantius ſignum forent aequiuocationes eiusmodi animi fallacis inſigniter, §. 342.

§. 346.

Cordatus nec eſt S I M U L A T O R habitu ſimulandi, nec D I S S I M U L A T O R habitu diſſimulandi praeditus, §. 343. 340, qui maior ſit ſinceritate, §. 339, nunquam ita ſimulat, ita diſſimulat, vt alterum laedat, §. 344. Ergo nec ita promittit, vel acceptat, vbi paciſcitur. Hinc vbi promittens con-

sentit externe, decrevit etiam, in quod consentit, §. 339. quando simulatus consensus vel interna tantum laesio foret, §. 319, multo magis, si foret externa, §. 317.

§. 347.

PACTUM VALIDUM est, quod non seruans laederet, cuius infractio est laesio externa, est **EXTERNE**, cuius infractio est laesio interna est **INTERNE VALIDUM**. Hinc pacta tibi non externe solum, sed et interne tantum valida seruanda sunt. §. 319. Habitus seruandi pacta **FIDES** est, **EXTERNA**, habitus seruandi pacta externe valida, interne valida etiam seruandi habitus, est fides **INTERNA**. Acquire et praesta fidem non externam solum, sed et internam, §. 318, maxime iuratam, §. 148.

SECTIO VI.

DIUDICATIO ALIORUM.

§. 348.

Vt philanthropia tua, §. 304. sit ordinata, hinc oculata, vt cauere queas amorem aliorum hominum inordinatum, coecum, stultum, et stolidum, §. 308. 184. quam optime a te fieri potest, nosce alios homines, non tantum, vt iis vti, vel ab iis cauere cognitis commodius possis, §. 305, 195. sed etiam, vt indages, qua ipsis ratione fieri

ri possis utilior, §. 301, habeasque fomentum amoris in ignota non ferendi, M. §. 666. Ergo praecipue ad perfectiones imperfectionesue aliorum attende, §. 152, in iisque morales maxime, §. 158. Ars moralem aliorum hominum statum cognoscendi est ANTHROPOGNOSIA MORALIS, M. §. 747. huic ergo, quantum potes, des operam.

§. 349.

Rectum ut sit tuum de aliis iudicium, ex amore in ipsos fluat, ipsique non sit contrarium, §. 348. Quum ergo nec AMORE quidem VACUUM esse debeat, §. 311, ex quo pateat erga diiudicatum nos saltem frigido esse animo, multo minus licet ODIOSUM, ex quo odium pateat, §. 313, aut maleuolum vel malignum, §. 333. AMICE IUDICA de aliis, i. e. ita, ut amor ex diiudicatione tua, qui potest, maximus erga diiudicandum cognosci possit. §. 309. 304.

§. 350.

Recta ut sit tua aliorum diiudicatio, §. 348 ne praeponatur magis necessariae tui ipsius explorationi, tam generatim, quam in certis casibus, §. 348, 155, probe diiudica, quorum et quae potissimum imperfectiones perfectionesue a te attendendae sint, quae minus, ne incidas in satis magnam iudicii eclipsin eorum, qui se uni-

uersales omnium in omnibus perfectionum imperfectionumue criticos somniant, §. 219. Iudicio praecipiti laborans in sibi satis incognitis NASUTUS est. Quae tibi in aliis utique diiudicanda sunt, in iis perpenfionem a decifione, et decifionem internam, in mente factam, a symbolica f. fignis declarata diftingue, ne fufpenfio iudicii faepe et hic requifita negligatur, §. 214, aut rimofus fis, §. 339.

§. 351.

Seu perpenfio perfectionum imperfectionumque in aliis, feu decifio vel interna, vel symbolica postuletur etiam a te, §. 350: fit, quae potest, veriffima, §. 202, hinc impartialis et aequa, quantum potest, §. 318. Quum ergo ne liceat quidem pro aliquo PRAEOCCUPARI, praeiudiciis in impartialitate impediri, multo minus contra quenquam facile praecoceperis. §. 321. Sit diiudicatio perfectionum imperfectionumue in aliis, vbi requiritur a te, quae potest, clariffima, §. 157. Hinc quoniam ne licet quidem ex mero infintu & gultu obfcuriori perfectiones alteri tribuere, fi datur intuitus clarior, multo minus imperfectiones temere, *de quibus omnino non poffis dicere quare*, §. 349.

§. 352.

Veritas diiudicationis aliorum requirit, ne
fal-

falsas ipsis perfectiones vere tribuas, ut perfectiones, multo minus veras perfectiones, ut imperfectiones, §. 165. Hinc male diiudicant, quem tenera commiseratione intuentur, ob rem, ob quam fauorem merebatur, sed et hi, qui fauent aliis, ob quae commiserationem mererentur, M. §. 684, 687. Eadem veritas postulat, ne veras aliis perfectiones falso tribuas, multo minus veras imperfectiones, §. 351. Qui simulate laudat alterum, ut ipsi placeat, est ADULATOR; hinc adulatio fit, vel falsis alicui perfectionibus, vel veris, sed falso adscriptis. Vtraque mendacium, internum saltem, §. 344. quo sis causa moralis arrogantiae in laudato, §. 171. vel vanitatis, §. 297, vitanda est.

§. 353.

Vt vere iudices de perfectionibus imperfectionibusque aliorum, verae sunt earundem etiam indagandae rationes, quantum datur, §. 351. hinc non quidem peccata ipsorum cum poenis suis naturalibus adscribenda sunt infortuniis, multo tamen minus bona ipsis utique imputanda MERITA ipsorum fortunae, illique coecae, imputanda tantum, §. 339, 87. An mala physica alteri euenientia sint poenae diuinae arbitrariae, et cuius praecipue, quantique peccati, quum homini decidere sit difficilimum, M. §. 912, in declarandis apparen-

ter saltem malis alteri euenientibus pro iudiciis dei eiusmodi multa cautione et suspensione facpius iudicii opus est, §. 220.

§. 354.

In diiudicandis aliis quum nunquam in aequali claritatis gradu omnes ipsorum perfectiones imperfectionesque, tam morales, quam non morales, repraesentari a te possint, M. §. 272, proportionate amicum de aliis iudicium ad morales potius attendet late dictas, M. §. 723. quam ad non morales, quia in illis primaria felicitatis pars humanam opem promouenda vertitur, §. 304. Hinc virtutis, meritorum, et beatitudinis in aliis potior habenda ratio, quam prosperitatis, M. §. 787, moralis corruptio late dicta clariorem intuitum, hinc ardentiolem, et ad misericordiam magis mouentem requirit, quam alia eiusdem damna libertatem minus concernentia, §. 349. M. §. 788. In moralibus late dictis vbi bona et mala aliorum aeque viuide repraesentari nequeunt, perfectiones potius, stricte morales, M. §. 787. quam eiusmodi imperfectiones attendendae sunt, quia dant intuitum ardentiolem ad amorem, et in ipsa misericordia perfectiones intuendae sunt, quia et haec amor est. M. §. 684.

§. 355.

Ipsa aliorum infortunia non, nisi misericordi vultu, intuenda sunt, §. 349, hinc ita, vt simul ipsis opposita fortuna laetior, et quidem magis, attendatur quia haec esse debet finis totius intuitus, §. 348. quantum ergo fieri potest, aliorum omnium hominum bonam potius faciem, quam malam oculis obuersari sine, §. 230, tam praeteritam, quam praesentem, et futuram, §. 351. et in his etiam maxime, quam praecipuam poscit debitus amor, §. 349. Hinc praeteritorum beneficiorum ab aliis vel in te propius, vel in alios, §. 330, collatorum ne temere obliuiscaris, §. 331. iniuriarum potius, multoque magis casuum, vbi alii satis infortunati fuerunt, vt tibi malum inferrent, §. 354.

§. 356.

Vt in praesentibus aliorum perfectionibus eas, quas debitus amor poposcerit, satis clare queas intueri, §. 355, vigilantia moralis est etiam officium erga alios, §. 159. 301, per hanc potissimum detege fundamenta fauoris in alios oculati conferendi, §. 307, nec praeteritis obliuioni traditis, §. 354. In futuris alterius perfectionibus eas intueri potissimum, quas augere quarum opposita tollere physice et moraliter potes, prae aliis, maxime, §. 305.

§. 357.

Humana humilitas suis perfectionibus minus attendit praesentibus, §. 168, alterius praesentibus minus attendit imperfectionibus stricte moralibus, §. 354, et talem etiam cognitionis suae proportionem prodit signis conuenientibus, §. 310, et hoc significatu se minus aestumat, quam alios, sine errore, §. 168. Vnde arrogantis est, suis perfectionibus praesentibus, quas stricte morales quis aestumat, plus attendere, quam humilis permittit humanitas, §. 172. sicut animi abiecti est, perfectiones aliorum stricte morales stupere magis, quam iustum tui permiserit et humanum aestimium, §. 310. futurorumque debita praeuisionis, §. 174.

§. 358.

Perfectiones et imperfectiones aliorum stricte morales quum cognosci a te nequeant, sine subsumptione earumdem et factorum eas praestantium sub legibus, §. 175. quam imputationem nonnunquam strictam dicunt, eiusmodi applicatio legum moralium ad facta etiam aliena non licita modo, sed et mandata est, §. 349-357, dummodo sit recta, ad quam quid requiratur, ex officiis erga conscientiam per principium reductionis colligi potest, §. 177-193, 308. Sententiam ferre de factis alienis ex minus

minus recta eorundem sub legibus subsumptione IUDICARE ALIOS SIGNIFICATU MALO prorsus vetitum, § 349. Vnde de-
nuo obligaris ad cognitionem legum naturalium, §. 180.

§. 359.

Ne alios iudices significatu malo, §. 358, quære diiudicationis eorundem, quantam potes, certitudinem, §. 350. Hinc caue sententiam ferre, praesertim de indole ipsorum morali, ex signis admodum ambiguis et incertis, qualia pleraque physionomica adhuc, §. 144. Arrogantis est, minus certum esse de imperfectione sua, quam de imperfectionibus aliorum, cuius tamen non datur probatio per intimam conscientiam, §. 188. Humana humilitas de suis facilius imperfectionibus conuincitur, quam de imperfectionibus aliorum, praesertim stricte moralibus, §. 357, hinc vitabit de iisdem persuaderi, susurronibus non credula, §. 322. Perfectiones aliorum stricte morales eadem magis attendens, quam imperfectiones, de iisdem etiam facilius convincitur, §. 357. Eadem generatim probe videbit suum non esse de statu alterius hominis morali, simultaneorum et successiuorum omnium totali iudicium decisivum ferre, §. 358.

§. 360.

Debitam vt habeat tua aliorum diiudicatio vitam, §. 350, ne mala in iis deprehensa vnquam odii, §. 313. vel maleuolentiae, §. 333. crudelitatis, §. 334. vindictae, §. 322, inhumanitatis, §. 335, fiant caussae impulsivae, bona ne vnquam inuidiae, §. 328. Quod vbi vitare nequeas aliter, talia tibi potius non diiudicanda putes, §. 220. Quumque iudicium amicum de aliorum futuris etiam perfectionibus certius sit, quam de futuris imperfectionibus, §. 339, sperabit de iisdem potius, quam desperabit, M. §. 683, 686, confidet iis potius, M. §. 683, quam vt laboret vniuersali diffidentia erga genus humanum, §. 82. Ne sis SUSPICAX, dubio vel improbabili de prauitate alterius hominis assentiendi habitu praeditus. Ita tamen huic satis officio facias, ne in fiducia erga alios in probabilismum forsan moralem incidas, §. 193.

SECTIO VII.

AUXILIUM ALIIS FERENDUM.

§. 361.

Quoniam perficiendi a te sunt alii, quantum potes, §. 304. cognoscendis etiam et actuandis mediis perfectionis eorundem danda est opera, M. §. 664. Ergo cura
alios,

alios, §. 197, sed temperanter, §. 249. Huius curae vita defectum animum aliorum incurium, et excessum ALLOTRIOEPISCOPIAN, §. 170, non eam simulatam tantum, quam praetendit nonnunquam sibi curam aliorum amicissimam solipsismus moralis, dum eorum vel imperfectionibus inhiat, vel omnino saltim incurius est, §. 195, sed etiam 1) curantem in aliis, quorum secum incuria est, §. 198, 2) ad eos et ea extensam, quos et quae diiudicare physice vel moraliter non potest, §. 220, 3) aliorum incuriam, praesertim apparentem tantum, quae inhumaniter significaret, §. 335. 4) intra solas de aliis querelas et commiserantes lamentationes steriles, praesertim vanas, subsistentem, 5) fingentem et pro admodum facilibus venditantem promouendae perfectionis aliorum machinas, nunquam tamen praestandas, 6) in excogitando subsistentem; ipsa actuali promptissimorum aliis subueniendi mediorum exhibitione neglecta, §. 198.

§. 362.

Emenda alios, quantum potes, §. 197. 361, vitia tamen curae aliorum in genere notata hic eo magis caue, quo facilius excessus in emendandi studio in inhumanitatem incidit, §. 335, aut offendit, apparenter saltim, sensibiles, §. 321. Non facile
alios

alios pro inemendabilibus habeas, §. 360, ipse te postquam emendaueris, in iis, quae apud alios corrigenda sunt, §. 361, quae maxime potes, comitate, vel ciuilitate etiam, rem tuam age feliciter, §. 310.

§. 363.

Vbi optimum emendandi alium medium cognoueris, ipsi imperfectiones ipsius significare, teque ad hanc correctionem obligatum, alteri indica imperfectiones ipsius, quae fieri lenissima ratione potest, §. 362. 327. Tales emendationes si tententur in te, hoc eas maioribus in beneficiis habeas, quo aegrius emendaturum aggredi suum illud officium deprehenderis, M. §. 903. Imperfectiones ipsius alteri significare tantum, ut gaudeas ex ipsius pudore vel ira, malignitatis est, §. 333. Habitus alteri imperfectiones ipsius ob oculos sistendi, sed non lenissima, quae fieri potest, ratione est SPIRITUS CAUSTICUS vitandus, §. 327, maxime vbi falsas imperfectiones animo maligno obiicere paratus esset, §. 319, 333. Hinc diiudicetur stilus satyricus.

§. 364.

Obligaris ad perfectionem aliorum actum andam, tollendam imperfectionem, quantum potes, §. 361, 362, ad idem sibi praestandum obligantur et alii, §. 197, minus tamen

tamen ipsi sibi sufficientes, §. 277. Ergo obligaris ad praestandum complementum ad effectus bonos aliorum felicitati suae praestandae insufficientium, i. e. auxilium. Iuua alios, quantum potes. Ergo non obligaris solitaria vllius hominis perficiendi causa esse, vel ipso non concurrente, quantum potest et debet, vel aliis sua officia iuuandi tertium negligentibus eorum vices temere subeundo. M. §. 321. Quo quid alter sibi minus praestare potest, quoque magis tu illud ipsi praestare potes, hoc magis ad illud ipsi praestandum obligaris, §. 305. Ergo gratulabundus esto faber fortunae aliorum, quantum potes, §. 330. M. §. 912.

§. 365.

Actiones, quibus alterum iuues, sunt tua officia, ex humanitate deducenda, §. 309. hinc OFFICIA HUMANITATIS dici solent, §. 364. Ad haec plene volenda quum sufficienter obligeris, per deum, §. 92, te ipsum, §. 299, et philanthropian, §. 304, hoc significatu sunt plenae perfectaeque obligationis, et moralis necessitatis, quo talia dicerentur, ad quae non sola velleitas, aut antecedens volitio, sed decretum est moraliter necessarium, §. 237, licet alias officiis necessitatis externis contradistincta vocari soleant minus plenae, imperfectae.

Etæque obligationis, non necessitatis, scilicet externae et extorquendae, sed voluntatis, altiore scilicet virtutem internam sequuturæ. Ipsa officia externa apud te ex humanitate proficiscantur, §. 317. In internis autem non OFFICIA solum VULGARIS HUMANITATIS, sine vlllo notabili incommodo præstanda minora auxilia, sed et maxima, quæ cognoueris alteri plus bona, quam tibi mala, salua proportionē inter amorem tui et alterius debita, §. 239.

§. 366.

Habitus alterum iuuandi lubenter, s. ipsi inferuiendi, est OFFICIOSITAS. Officiosus esto, §. 365, tuamque hanc pronitatem tam comiter, tam ciuilitèr, quam potes, sine affectatione, declara etiam aliis, §. 310. Homo affectatæ officiositatis est ARDELIO, cuius cauendum est vitium, §. 337. INOFFICIOSITAS vel habituale taedium ex officiis, quibus alteri inferuires, vel tantum habitus non declarandi conuenienter animus, officiis eiusmodi sic tamen satis paratum, vtræque vitanda, §. 335.

SECTIO VIII.
STUDIUM PROPAGANDAE
RELIGIONIS.

§. 367.

Religio, quae in hominem cadit, maxima quum sit eius summum bonum, §. 27, studium propagandae per genus humanum religionis non postulatur solum ex officiis pii, §. 31. sed etiam quia melius de genere humano quis mereri non potest, §. 366. Caue, ne religionis hostis nigerimam simul misanthropian exerceas, quantum in te est, vniuersalem, §. 313, profanorum eminenter dictorum, §. 117. Huius vitii, virtutis illius vt ardentior fiat intuitus, cogita immortalitatem tam bonorum operum, quibus est disseminata religio, quam peccatorum, quibus subuersum itur, M. §. 23.

§. 368.

Lenitas erga dissentientes a te circa religionem est TOLERANTIA. Ergo tolerans esto, §. 327, 363. Merus dissensus circa religionem, etiam declaratus, nondum ponit inimicitiam in dissentiente actiuam necessario. Non omnes, quos errare putamus, odisse solemus. Si poneret, tamen amandus a te foret dissentiens, §. 314, ergo non licet ODIUM RELIGIOSUM (intolerantismus) in dissentientes a nobis cir-

ca religionem ideo coniectum. **STUDIUM** pacis inter dissentientes circa religionem aut conseruandae aut restituendae est **IRENICUM EMINENTER DICTUM** suadendum, §. 9. 315, modo ne confundatur cum **SYNCRETISMO** in duobus contradictoriis pacis causa vtrumque ponente.

§. 369.

Appetitus habitualis laedendi dissentientes a te circa religionem, est **SPIRITUS PERSEQUUTIONIS CRASSIOR**, latus in laesiones externas, in internas latus, **SUBTILIOR**. Vterque suum dissentientis violans, §. 316, contra iustitiam, §. 317, aequitatem, §. 318, et innocentiam est, §. 319. Quo magis religio, quam profiteris, non has solum virtutes, sed et mitem iniuriarum patientiam inculcat, hoc magis non spiritus solum persecutionis, sed et sensibilitas erga dissentientes in sacris, §. 321, ut post laesionem veram acceptam ab iisdem immite vindictae studium, §. 322, 324. declarat praepostere te emendationem aliorum suscepisse, §. 362.

SECTIO VIII. STUDIUM PROPAGANDAE SCIENTIAE ET VIRTUTIS.

§. 370.

Post religionem quum scientiae virtutesque reliquae nobiliores sint generis humani
dotes,

dotes, quantum potes, da operam propagandis per homines scientiis virtutibusque singulis, §. 304. proportionate tamen, prout vna nobilior altera, a te melius cognoscitur, et propagari commodius potest, §. 305. Caue, ne sis patronus ignorantiae, minutiarum, erroris, obscuritatis, incertitudinis et cognitionis mortuae, quae et quatenus tolli in humano genere potest, §. 313, apertus, eam ridicule defendendo, vel magister te detrahendo veritatibus, earumque doctoribus, claritati, perspicuitati, viuiditati, distinctioni, profunditati, eiusque illustratoribus, certitudini, scientiae, convictioni, eiusque demonstratoribus, cognitioni viuae eiusque praeconibus.

§. 371.

Virtutem in genere humano propagare pro virili labora, §. 370. Quod quum nec oratione, nec exemplo, §. 133, commode fieri potest, sine significatione virtutis propriae, ne sis quidem ostentator virtutis ullius, §. 121, neque tamen ullius te virtutis pudeat, quo minus te eius amicum vel expresse vel tacite profitearis, §. 119, quoties et quomodocunque philanthropia postulauerit, §. 122. Ne patronus sis vitiorum apertus, caue, ne vere talia excuses vel totaliter, vel extenues ultra veritatem.

ritatem, §. 322, ne cuiquam faveas, ob ipsius vitia, vel peccata laudes, qua talia, aut alia ratione causa fias eorundem moralis, §. 307, ne sis subtilis vitiorum patronus, fuge ne virtutem ullam unquam aut virtuosum, qua talem scilicet, ut supra, §. 370. derideas, aut alia ipsi ratione detrahas, ne temere vitia pro inevitabilibus vendites, aut virtutem ultra veritatem pingas acerbam. §. 6.

§. 372.

Sicut in scientiis non aequalis in omnibus hominibus gradus unquam obtineri potest; sic tuis viribus nec obtinebis in omnibus aequalem virtutis gradum, M. §. 272. Hinc sicut male ageret sine controversia, qui prorsus excolere negligeret ingenium, ex quo non praestantissimum exsculpendum Mercurium probe praevidet; ita summus etiam in hominibus assequendus virtutis gradus in quibus a te obtineri non potest, de illorum minori saltem virtutis gradu obtinendo non licet esse omnino incurium. §. 361. Qui supernaturalem virtutem respuunt, tenta naturalem interim in iisdem, §. 28. qui internam auersantur, tenta externam certe in iis producere. §. 300. Par ratio cognitionis. Veritatem auersato fabulas viles distinctionem horrenti poetas bonos, certitudinem negli-

negligenti probabilitatem suppedita, si meliora non recipiat; in quo non tanta cognitionis vita produci per te potest, quam decreta et plenae sequantur appetitiones, in illo saltem minus plenas et antecedentes volitiones bonorum actuare tenta, M. 671, 695.

§. 373.

Sciens et scientiam aestumans, virtutem aliquam possidens et aestumans egregie differunt; tamen ipsum scientiae et virtutis aestimum apud multos, quum et ipsis et aliis saepe profit, in his etiam, in quibus nec scientiam, nec virtutem praestare tibi datur, utriusque saltem aestimum quaere; semper tamen maius pro virili intendens, hinc et eius impedimenta removere laborans, quantum datur. §. 372.

SECTIO. X.

AUXILIUM VITAE COMMUNE
TRANSIGENDAE.

§. 374.

Quoniam vita si fungantur alii, omnis tibi fere occasio, quam praesagire potes cum aliqua certitudine, iuvandi eosdem, quibus nunc polles viribus, praeripitur: vides, cur obligatio iuvandi alios in conser-

uatione vitae eorundem fere omnibus aliis
aequipolleat simul sumtis, §. 364, 305. Hoc
officium denuo postulat innocentiam erga
vitam et corpus alterius omnem, §. 319.
praesertim illam etiam, qua caueas, ne fal-
sa humanitas vel ciuilitas, §. 309, 310. aut
praeposterum placendi studium, §. 299.
inuitet alium ad intemperantiam contra re-
gulas diaeteticas, §. 254, qua caueas consi-
lia sanguinem sitientia, §. 322.

§. 375.

In necessitatibus commoditatibusque vi-
tae sibi parandis iuua alios, §. 364, 277.
hinc in labore et ad laborem, §. 278, 281,
vnde noua patet ratio, qui possit ad labo-
rem obligari satis locuples ad prospicien-
dum suis necessitatibus commoditatibus-
que vitae sine labore pluribus. §. 271. Sum-
tuositas et magnificentia, quibus procura-
tur multis labor, alias vbi temperans fue-
rit, hinc etiam commendanda est, §. 297,
298. Sumtus in necessitates commodita-
tesque vitae egenorum et pauperum facti
sunt **ELEEMOSYNAE**, et habitus dandi
eleemosynas est **LIBERALITAS**. Quo-
quis locupletior, hoc magis, omnis tamen
obligatur ad eleemosynas et liberalitatem,
qui suas facultates, salua proportionem in-
ter ordinatam philantiam et amorem al-
terius, magis requiri nouit indigentis al-
terius, quam suis. §. 305.

§. 376.

§. 376.

Licet male hinc sumantur excusationes saepe tenacis auaritiae, §. 371, 288. verum tamen est liberalitatem etiam esse debere, quae potest, oculatissimam, §. 348, ne facile feratur 1) in paupertatem tantum simulantes, aut egestatem etiam, saepe diuites, §. 375, 2) egestatis vel paupertatis suae lamentatores publicos neglectis clanculum maiorem gementibus dignioribus partialis, §. 318. 3) in augendas aliquorum commoditates neglectis aequae dignorum necessitatibus, §. 277, 278. 4) in minus notos, quibusque minus prodesse per sumtus poteris, quique tibi minus vtilis, posthabendo caeteris proportionate paribus, notiores tibi, quibus plus prodesse sumtibus tuis, quique et tibi vtiliores, §. 305, neglecta nonnunquam ipsa gratitudine, §. 331.

§. 377.

Vt cum necessitatibus vitae in paupere vel egeno iuues simul, quantum potes, commoditates ipsius, §. 278, 375, liberalitas tua 1) aptissima se occasione exferat, sit TEMPESTIVA, hinc caue beneficiorum procrastinationem, vbi nunc bene collocari videris, 2) sit comis, immo ciuilis, §. 310. quae quasi aliud agendo munus infuer, praesertim illi, quem paupertatis pudet, e. g. per contractus mixtos titulo

oneroso et lucratiuo, qui simul cauent, ne liberalitas fiat alimentum pigritiae, et hinc etiam, 3) tacita et occulta, quantum potest, quod et ipsa poscit modestia, §. 297.

SECTIO XI.

OFFICIA CONUERSATIONIS.

§. 378.

Quum vna ex maximis huius vitae commoditatibus sit iucunda conuersatio, §. 278, ad eam tibi et aliis praestandam, §. 375, esto **CONVERSABILIS**, in quo sunt notabiles habitus ad iucundam conuersationem requisiti, s. **VIRTUTES HOMILETICAE**, nec temere vitae genus eligas, quo extra omne fere commercium cum aliis hominibus ponereris, §. 267, nec optime tempus tuum collocaturus illud ita dispensa, vt nulla paene aliis eorumque consuetudini danda superfit horula, §. 271. Perpetuus solitudinis amor et habitualis, nisi solipsismum, §. 195. et misanthropiam nigram, leuiorem saltem sapit, §. 313, et minus amicum de aliis iudicium. §. 349. Hinc sermones, quorum finis in proximis primarius est alenda iucunda conuersatio, hunc consequuti non sunt vani, non inutiles, neque, ceu tales, reiiciendi, nisi maiora post se trahant incommoda.

§. 379.

§. 379.

Quum obligeris ad iucundam cum aliis conversationem amandam, §. 378. obligaris 1) ad habitum eam occasionandi, s. AFFABILITATEM. Ergo ne sint ultra necessitatem tibi difficiles aditus. Ne te convenienti tempore, quo potuit, commodissimo, vultu, laconismo, incivilitate voluntaria declares, te eius vale malle, quam aue. Obligaris 2) ad habitum curandi, quae iucundam, vitandi, quae molestant reddunt alteri conversationem, quantum potes; hinc etiam ad actiones minores alteri sensitivam voluptatem in conversatione producturas suscipiendas, taedium eiusmodi s. nauseam excitaturas vitandas.

§. 380.

DECORUM LATIUS SUMTUM est complexus officiorum internorum erga alios, ad cuius observationem obligaris, §. 304-379. DECORUM STRICTIUS SUMTUM est complexus actionum et omissionum minorum, quae singulae leuiorem voluptatem in aliis producant sensitivam in conversatione, simul tamen sumtae plurimum ad eius iucunditatem conferunt, ita, ut opposita illarum hominem saepe pluribus reddant intolerabilem. Obserua decorum strictius dictum, et da operam habitui illud observandi, s. DECENTIAE. §. 379.

§. 381.

Decentiae pars quaedam positiua est in decoris actionibus earumque habitu consistens, quatenus ab omissionibus distinguuntur. Hoc significatu decore agens, hinc et loquens, **ALIOS SIBI OBLIGAT STRICTISSIME**, quum **IATE OBLIGET**, quisquis motiua connectit cum liberis determinationibus, & **STRICTE**, qui obligat ad amorem sui, quod non solis actionibus decori strictius dicti, sed et beneficiis fieri potest, §. 306. M. §. 903. Obliga tibi alios stricte, §. 365, et strictissime, ad quod hoc magis obligaris, quo facilius est, §. 380, ergo da operam habitui etiam alios stricte et strictissime tibi obligandi, §. 299, cuius species habitus aliorum fauorem sibi conciliandi, M. §. 684, quo pollens est **HOMO INSINUANS**. Insinua te aliorum animis, quantum potes, quod si praestetur in illo gradu, ut alteri fauorem a te suum auertere reddatur moraliter impossibile, **REDDIS TE ALTERI NECESSARIUM**.

§. 382.

Temperans studium sibi alios obligandi est **MORUM FACILITAS** (popularitas) quaerenda, §. 381, 249, excessus eius **PLACENTIA** (blanditiae) defectus **MORUM AUSTERITAS**, quae cum vitandae sint, denuo cauenda adulatio, §. 352. Morum
autem

autem facilitas optime obtinetur per suum
 cuique in minoribus etiam, imaginarium
 quoque, quod sine blanditiis tribui potest, §.
 317. *Reddere personae sci convenientia cuique.*
 Hinc in noscendis iis, quibuscum conuer-
 sandum est, admodum nosse labora, quid
 ipsis praecipue iucundum, gratum, mole-
 stum, incommodum esse soleat, quantum-
 que placeat vel displiceat, §. 348, 227, qui
 sermones et quanti, quale silentium et quan-
 tum. Tunc non difficilia erunt duo ex
 praecipuis placendi mediis, 1) imitatio,
 gaudere cum gaudentibus, contristari cum
 tristibus, §. 92. prudenti *τοῦ κατὰ βασει καὶ συ-
 νανα βασει* omnia omnibus fieri, ut lucremur
 aliquos, §. 299. et 2) occasionum suppedi-
 ratio, quibus quisque sibi ipsi acquiescens
 ex conuersatione queat discedere, satis ple-
 rumque satisfactus, M. §. 682.

§. 383.

Decentiae pars quaedam negatiua est, in
 decoris omissionibus earumque habitu con-
 sistens, §. 380, 381. quarum opposita quum
 sint internae laesiones, §. 316, haec pars de-
 centiae curatius adhuc obseruanda priore,
 §. 319. Neglectus eius est CYNICISMUS
 PRACTICUS. Omnia fedulo caue in con-
 uersatione, quantum potes, quae taedium
 sensituum in aliis, vel minus, vel imagina-
 rium, excitantia te iisdem molestum red-
 dunt,

dunt, M. §. 658. Quumque sensitiuorum in gustu taediorum sensualia sint fortissima, M. §. 656, 658, maxime parce aliorum oculis, auribus, M. §. 608, et in his potissimum delicatis, §. 266, pudicis, §. 273, sensibilibus, §. 321. e. c. Neque tamen esto PURISTA, in indecoris actionibus detegendis inanis argutator habitualis, M. §. 576.

§. 384.

In leuioribus obseruabilior absurditas est RIDICULUM. Hinc in excessu et defectu circa decorum tam facile est ridiculum, §. 380, hoc tamen magis cauendum, §. 293, quo difficilius sibi homines persuadent, in grauioribus prudentem esse, quem in leuioribus absurdum deprehendunt, M. §. 247. Sicut omnis absurditas, ridiculum etiam vel vere tale est, vel apparens, M. §. 12. Per illusiones ingenii et inanes argutationes, accedente LEVITATE ANIMI, habitu res grauiores pro leuiculis arden-ter habendi, res grauissimae possunt apparere ridiculae, licet ipsis nihil insit absurdi, §. 576. Hinc licet apparenter etiam ridicula, si possint, vitanda sint magnopere, §. 293. 295, non tamen ideo quid statim omittendum, quia huic vel illi animali risibili videtur ridiculum, §. 296.

§. 385.

STUDIUM SINGULARITATIS est ha-
bitua-

habitualis appetitus se determinandi contra id, quod moribus receptum est, quod quum multis sensitivae displiceat, §. 383, probabiliter saltem concludi ex se patiatur, velle te quid esse praecipui, §. 297, et in levioribus plerumque vere, semper apparenter ridiculum sit, egregie cauendum, §. 384, cum suo fonte, 1) opinione praeiudicata, ac si error semper sit a parte plurium, quum sit tamen in iis tantum a parte plurium error, quae diuisis respectu difficultatis in cognoscendo veris humanarum cognitionum obiectis, vti vnum difficilius homo vere novit, ac aliud, dimidium superius et difficilius occupant, et 2) STUDIO PARADOXI, habituali appetitu in omnibus fere suis actionibus admirationem aliorum excitandi. Miramur etiam, quae ridemus, M. §. 688.

§. 386.

SPIRITUS CONTRADICTIONIS (antilegophilia) est appetitus habitualis ab aliis in oratione dissentendi, studium singularitatis expressum, sicut studium singularitatis in aliis, praeter orationem est spiritus contradictionis tacitus. Hic etiam cauendus, §. 385. multo magis, iniurius ubi fuerit, §. 316, aut rusticus, §. 337. Ne tamen sis IMITATOR SIGNIFICATU MALE, (simia) mores aliorum in excessu pro exem-

exemplari sumens, §. 249, nec **ASSENTA-**
TOR, omnia omnibus annuens, §. 310. **M.**
 §. 749.

SECTIO XII.

OFFICIA IN HONOREM ALIORUM.

§. 387.

Iuua alios in consequendo et tuendo honore, multo magis existimatione ipsorum simplici, §. 364. 293. Quod si a te honorentur, augetur ipsorum honor, **M.** §. 942. Ergo honora alios, quantum potes, hinc nemo sit, quem omnino contemnas, §. 293, nec eum omnem, quem interne non potes non contemnere ob nimis exstantes imperfectiones, rimosus externe contemnas, §. 339, multo minus iniustus contemptu externo in foro externo quenquam oneres, vlllo vituperio, vlla calumnia, §. 293.

§. 388.

Arrogantia alios secum comparatos contemnens est **SUPERBIA**, superbia externa s. significata **FASTUS** est. Quo maior ergo arrogantia, quo plures, quo perfectiores, quo magis sibi tamen postponit, hoc maior est superbia. Quo maior superbia, quo crebrioribus, quo clarioribus signis declaratur, hoc maior fastus est. Omnis
 super-

superbia, §. 172, omnis fastus fugiendus est, §. 387, hinc etiam obscurissimis signis declarata, immo ne declarata quidem maior attentio ad veras etiam perfectiones a te tibi vere tributas, in vero gradu, quam humilis et modesta permittit humanitas, §. 357, 296. Neque tamen cum superbo temere confundas eum 1) qui eatenus se non gerit, ut aequalem tibi, quatenus non est, si vere sit honoratior 2) qui te non honorat, quantum velles, quoniam ideo non statim contemnit, 3) qui facilis eo non delabitur erga te placentiae, ut se indigna suscipiat ex votis tuis, §. 382.

§. 389.

Quum ex amore sint honorandi alii, §. 387, humanitas etiam poscit signa honoris ipsis tributi, §. 309, comiter, immo civili-ter, §. 310, sine affectatione, §. 337, praeser- tim quum haec facilius ridicula fiat, §. 384. et decenter ita unicuique proportionate exhibenda, §. 380, ut suum quisque, non- nunquam etiam imaginarium, ferat; ea ra- tione, qua ipsi maxime placet, §. 382. Cui vel omnia, vel quaedam honoris signa taedium sensitivum excitant, illi nec exhi- benda sunt, §. 383. Modo tamen satis in- tellexeris, qualia quis amet honoris signa, non facile tutius erit placendi medium, §. 299.

§. 390.

§. 390.

Habitualis irrisio quum iam magnopere vitanda sit, §. 333. M. §. 684, multo magis malignitas alteri dedecus contrahens, ut habeas sannarum materiem, §. 333, 387. Hinc MOMUS VNIUERSALIS, qui in omnibus ridiculi quid et irridendi aut videt, aut vidisse putat, et cum aliis communicat non sine ciconia, quam male agat, patebit vberius cogitanti 1) praesentes si pungat, spiritum eius causticum hoc magis abalienaturum eos ab ipso, §. 363. quo difficilius se risui exponi fert philotimia modestiorum etiam, §. 384, 296. 2) absentes si rodatur, eos aut resciscere, et idem inde incommodum, immo maius, quia se excusare non potuerunt, aut eos latere, quales se pinxerit, et praesentes tamen alienari vultu licet ridente, §. 299. Lenis morum facilitas SOCIALITAS est. Socialis esto, §. 327, 382. Socialis in maiori gradu NOSCIT VIVERE. Nosce viuere.

SECTIO XIII.

OFFICIA ERGA ALIA, QUAE
NON SUNT HOMINES.

§. 391.

Quum rationi etiam sine fide sit satis improbabile genus humanum spiritus finitorum

torum optimos maximos complecti, qui tamen in hoc mundo existunt, M. §. 796, 935. sine dubio dantur agathodaemones, perfectiores homine ciuitatis diuinae subditi, M. §. 796, 974. Scientia decori erga agathodaemones olim dicebatur THEURGIA. Habitus ea praestandi, quae theurgia praecipiebat, VIRTUTES THEURGICAE, habitus ad has propius praeparantes, VIRTUTES CATHARTICAE s. purgatoriae, et habitus summae homini possibilis religionis per virtutes theurgicas propius consequendi, VIRTUTES DIUINAE.

§. 392.

Virtutes purgatoriae remedia theurgicarum, theurgicae diuinarum, et hae remedia optima habebantur perueniendi ad experientiam diuinorum, §. 391. Harum in legibus quicquid absurdi meditando detexeris, ad id ne tentandum quidem obligaris, §. 57. Rationalis tamen theurgus eris 1) cum agathodaemonibus consentiens, §. 12. 2) illos proportionate amans, §. 303, 3) honorans, M. §. 942. vt media prouidentiae optima in finitis, M. §. 975. sine adoratione tamen vel subtiliter tantum idololatrica, §. 87.

§. 393.

MAGIA est scientia per minus cognita praestandi quid extraordinarii. Haec pos-

cens auxilium spirituum ab homine diuer-
 forum, PNEUMATICA dicitur, et id qui-
 dem per theurgiam consequendum postu-
 lans ALBA (theosophia pneumatica). Ab-
 surda postulans, ne tentanda quidem, §. 392.
 Cuius absurditas nondum tibi patet, for-
 tean quia de minus cognitis sententiam
 decidentem ferre non placet, §. 220, illius
 nec vberior quidem indagatio postulatur,
 quamdiu certus es in aliis melius tempus
 tuum collocari, §. 271.

§. 394.

Si cacodaemonum existentiam et cona-
 tum obscurandi gloriam diuinam continu-
 um concesseris, M. §. 796. hinc facile con-
 cludes, continuo ab iisdem dissentiendum,
 §. 25. adeoque, si vel maxime sit physice
 possibile cum iisdem pactum, et MAGIA
 NIGRA, quae per pactum cum cacodae-
 monibus praestare doceat extraordinaria,
 erunt tamen in moraliter impossibilibus,
 §. 192, 393,

§. 395.

Vita DAEMONOPHOBIAN, superstitio-
 sum spirituum superiorum, praesertim ca-
 codaemonum, timorem, §. 394, 106, si vel
 sexcentae eorundem apparationes, obses-
 siones, fascinationes ponantur possibiles:
 cogita, quam ridiculus, §. 384, quam mol-
 lis, §. 249, quam praecipitis iudicii, §. 220.
 foret,

foret, quia omnia mala fortean possibilia timeret, M. §. 686, quam impossibile eiusmodi homini debitum voluptatis praedominium, §. 230, curarum fuga, §. 197. et in deum fiducia, §. 76, 77.

§. 396.

Vt, quantum est in te, studeas mundo optimo, §. 302, non spiritus solum eiusdem partes, sed et minus nobiles eius portiones, quam optime potes, nosse labora, M. §. 664. Esto SPECTATOR VNIUERSI, illud melius repraesentandi virtute pollens, quam est physice necessarium, M. §. 573, et quidem 1) omnium quum conscius fieri nequeas post aliquam tuis finibus completam totius perspicientiam maximis et grauissimis praesertim operam contemplandis tuam colloca, M. §. 669. 2) veritatis amicus, singula, vt sunt, non vt huic vel illi, vel etiam plerisque videntur, specta, hinc, vt bona et mala, §. 230, vt tamen maiora bona, quam mala animaduertas, §. 228, formale mali nullius obscuret omnino materialis in eodem cognoscendam clarius bonitatem, M. §. 914.

§. 397.

Spectator vniuersi, 3) claritatis et certitudinis amicus, hinc rationalis, nexum attende in rebus omnibus huius vniuersi a) effectuum, §. 396, eumque, quem potes,

maximum, quo singulae, ut opera dei, fistentur oculis, et ad eundem scalae, §. 55. M. §. 335. b) utilitatis, usum, M. §. 338, 339, et finalem, M. §. 343. e. c. M. §. 358. Ne de aliquo rerum creatarum fine cognoscendo desperes, quia non omnes tibi innotescunt, M. §. 984. 947. Ne ab ignorantia utilitatis, usus et finis alicuius rei creatae tua ad negationem illius concludas, §. 36. Ne hominem nobilissimum in creatis gratis sumas, §. 391, eumque reliquorum omnium unicum finem enormi generis nostri solipsismo, §. 195.

§. 398.

Spectator uniuersi, 4) vitae amicus in cognitione tua, ne sis otiosus, aut speculator, §. 70, 396, ut omnis naturae rerum theoria sit, quae potest, optime in te practica, §. 70. Utilitas impellat ad usum, M. §. 339, usus intendat finem optimum, §. 10. M. §. 341. Hinc non vita solum abusus vilius rei, qui usus tantum apparentes sunt, sed et usus, quibus utile interit, nisi fuerint meliores, quam rei conseruatio, M. §. 338. SPIRITUS DESTRUCTORIUS est habitualis delectatio ex rerum interitu. Quo maior delectatio, quo maiorum, quo plurium ex rerum interitu, hoc eiusmodi spiritus maior est, M. §. 160. Omnis vitandus, quum crudelitatis fomes esse soleat, §. 334. §. 399.

§. 399.

Si vel maxime res ad tuum externum et iuris naturae pertineat, non ethice tibi omnia in eam licita sunt, §. 316. Examina, an sit etiam tuum internum et ethicum, an potius per innocentiam saltem internam, cui debetur, reparandum, §. 319, 320. Quod tuum etiam ethice, in id licet usus et abusus pro lubitu, sed conscientiae optimaе, §. 192, quae tibi innoxiam, immo salva proportionē philantropiae et philanthropiae debitae minus noxiam utilitatem aliis ex tuo concedere semper suadebit, §. 397.

PARS II.

SPECIALIS.

§. 400.

Pars ethices specialis in statu hominis naturali possibiles aliquos status considerat, non omnibus communes, eorumque obligationes tangit §. 9. Tales patebunt I) respectu animae, C. I. 1) respectu facultatis cognoscitivae status eruditionis et oppositi, S. I. 2) respectu facultatis appetitivae status virtuosorum et vitiosorum, S. II. II) respectu corporis, C. II. 1) respectu aetatis, status adolescentiae, senectutis et inter utrumque medius, S. I. 2) respectu valetudinis, status sanitatis et mor-

bi, S. II. III) respectu status externi, C. III.
 1) respectu commoditatum incommodo-
 rumque vitae, status vitae commodae et in-
 commodae, S. I. 2) respectu famae, status
 honoris, neglectiois et contemptus, S. II.
 3) respectu amicorum, status amicitiae et
 destitutionis ab amicis, S. III.

CAPUT I.

OFFICIA SPECIALIA, RESPE- CTU ANIMAE.

SECTIO I.

OFFICIA ERUDITORUM ET IN- ERUDITORUM.

§. 401.

Status hominis malis contingentibus la-
 borantis est STATUS CORRUPTIONIS,
 ab his immunis est STATUS INTEGRI-
 TATIS. Sicut status corruptionis est et
 status miseriae et corruptionis moralis siue
 peccati, M. §. 788: ita status integritatis est
 status et prosperitatis et beatitudinis, M. §.
 782, vel innocentiae latius dictae, §. 319.
 Quo plura, quo maiora peccata sunt in
 homine, hoc maior eius status peccati.
 Quo plura, quo maiora damna et mala
 physica stricte dicta, M. §. 788, hoc maior
 status miseriae, M. §. 160.

§. 402.

Quo maior status peccati et miseriae, hoc maior in homine status corruptionis, §. 401. Quem quum miser peccator, M. §. 909, quam potest, optime cognoscere teneatur, §. 153. 1) ad eius experientias attendat, §. 166, 2) rationes eius indaget, ut videat ex peccato miseriam, §. 165. M. §. 912. 3) gradum eius numeret et ponderet, §. 157. M. 697. emendaturus, qua potest, §. 202. Emendationis studium sit proportionatum, §. 235, hinc in maiores priuationes magis, in minores minus feratur. Ergo peccator emendet ante omnia animam, §. 201. eiusque ingenium latius dictum. M. 648, et indolem, M. 732.

§. 403.

Emendatur ingenium per culturam s. intentionem habituum ipsius, §. 202. M. §. 648, hinc per exercitium, M. §. 577. INGENIUM exercitio minus cultum RUDE est, quod coluit exercitium, est POLITUM. Hinc ingenium naturaliter vegetum, rationabile eminentiori significatu, M. §. 648, immo vniuersale et superius, M. §. 649, potest tamen esse rude, sicut tardum naturaliter, tamen politum, M. §. 648.

§. 404.

Ingenium vel solo rerum usu in communi vita, sparsimque nunc hoc, nunc il-

lud audiendo legendoque politur, vel cognitione disciplinarum, vel utroque modo. Cultura ingenii per cognitionem disciplinarum est ERUDITIO. DISCIPLINAE sunt complexus propositionum inter se similium, communi nomine insignitarum et methodice propositarum. Hinc ERUDITUS VERE TALIS est, qui ingenium per disciplinas coluit. Vocatur tamen ERUDITUS etiam, cuius vitae genus ipsum ad eruditionem obligavit, qui si non fuerit eruditus vere talis, ERUDITUS TITULARIS est.

§. 405.

Homo rudis ingenii non potest eruditus esse, nisi forsan titularis, §. 404. Quum autem INERUDITUS vel sit, qui non coluit ingenium per disciplinas, vel quem vitae genus non obligavit ad eruditionem: nec primo quidem significatu, multo minus secundo, ineruditus omnis est rudis, §. 303, 304. Possunt esse ineruditi admodum politi, admodum vegeti, rationalis et superioris ingenii, eruditi autem ingenii admodum tardi et angusti, §. 303.

§. 406.

Polire ingenium quum sit vniuersalis obligationis, §. 403. quantum potest, illi poliendo det operam. eruditus, et ineruditus, §. 404. 405. Ineruditus quem vitae genus impedit per plures illud disciplinas
prae:

praestare, hoc magis per vsum rerum ruditatem exuere laboret. Eruditus autem eandem ob rationem caueat, ne sit titularis tantum, qualis erit **STUDIOSUS CORTICIS TANTUM**, qui per vitae genus ad eruditionem obligatur, solo tamen rerum vfu, carptimque non nihil audiendo legendoue, sine meditatione vllius disciplinae, eruditionem, quanta satis est, eamque venustiore, consequi sperat, §. 404.

§. 407.

ERUDITUS, solis disciplinis ingenium politus, est **VMBRATICUS**. Eruditus ne sit vmbraticus, sed vsum etiam rerum cum meditatione, vitamque communem cum lucubratione, nunc hanc, nunc illam auditionem et lectionem, etiam extra horizontem suum paullisper positorum, cum disciplinis, in quibus habitat, coniungere tentet, quantum potest, §. 406, quum praesertim ita nonnihil ridiculi, si vel apparens fuerit, declinare liceat, §. 384, et pluribus placere, §. 299, ne viuere nesciat, §. 378-390.

§. 408.

Ineruditus ne sit nasutus in diiudicandis, quas ignorat, disciplinis, §. 350. 405, caueat pedantissimum inscitiae, §. 171, admodum ridiculum, §. 384, et horrorem librorum ab eruditis scriptorum, §. 406, doctorumque

consuetudinem, si vel maxime non nihil oleum et lucernam oleat, §. 240, ex quibus cognitionem tamen suo modo promouere poterit, §. 404. Aestimum scientiarum et eruditorum vere talium est obligationis vniuersalis, §. 370, 373.

§. 409.

Disciplina minima foret paucissimarum leuissimarumque propositionum minimo in ordine, minima veritate, claritate, certitudine et vita propositarum complexus, §. 304. Ergo quo plures, quo grauiores propositiones, quo maiore in ordine, veritate, claritate, certitudine et vita proponuntur in aliqua disciplina, hoc illa maior est. M. §. 160. Eruditio minima esset, minima intensio habitus vtendi minimo ingenio per minimam disciplinam vnicam facta, §. 404. M. §. 646. Quo magis ergo intenditur habitus ingenio vtendi, quo maioris ingenii homo est, cuius ingenium colitur, quo maiores pluresque per disciplinas, hoc maior est eruditio, M. §. 160.

§. 410.

Eruditus quam potest, maximam eruditionem assequi laboret, §. 404, 10, hinc 1) totum ipsius ambitum, quantum et quoties potest, attendat, §. 409. M. §. 664. quod simul probatum eruditae humilitatis remedium, §. 168. 2) viam ad eruditionem ubique facilli-

facillimam eligens, non sit, nisi coactus, *αυτοδιδακτος η αβιβλος*. Quumque nemo mortalium in hac vita eo eruditionis deueniat, vt non detur plus vltra, §. 409. omnis ERUDITUS esto CRESCENS, cuius augetur eruditio, nemo SUBSISTENS, cuius eruditio non augetur amplius, multo minus quisquam DECRESCENS, cuius minuitur eruditio, quantum illud praestare, haec impedire potest. Subsistere nequit sine decremento, §. 409; hinc hoc magis subsistendi desiderium cauendum ne quis se absolutum somniet in doctis, §. 161.

§. 411.

Quum eruditionis gradum inter alia determinet gradus ingenii, §. 409, hic autem magnam partem ita a natura pendeat, M. §. 648, vt non a libertate hominis eo praediti pendeat. M. §. 708. ingenia litteris prorsus non nata, quae ex §. 409 diiudicari poterunt, si datur optio, potius abstineant a vitae genere, quod ad eruditionem obligat, §. 283, et ab aliis, quantum fieri potest, arceantur. §. 363, 364. Tardiora et angustiora naturaliter eruditorum ingenia, quantum quidem possunt, se excitent, M. §. 648, et excitentur, §. 364, suo tamen se pede metiantur, §. 165. ne abiecto animo impotentiam naturalem sibi imputent, §. 164. quo paucioribus bene capiendis ipsorum

rum ingenium sufficit, hoc curatius materiallem eius perfectionem non nisi in optima sibi possibilium ferendi quaerant, §. 202, ne nimia laboriositate, §. 282. peccent contra diaetam, et debilitato corpore harmonicum magis obtundant adhuc ingenium, §. 254, felicius ne inuideant aliis, §. 228.

§. 412.

Vegeta et magis vniuersalia eruditorum ingenia cogitent, quantum potes, ad tantum boni praestandum te teneri, hinc quo plura quis naturaliter potest, hoc plura ab eodem postulari, §. 10, ne sibi arrogantes maius ingenium tribuant, quam vere habent, §. 171, aut sibi animi dotes mere naturales imputent, aut iis plus attendant, §. 172, aut de iis certiores sint, quam permittit humilitas, §. 188, ne formalem animi perfectionem imperfectione materiali maculent, §. 202, ne omnia sibi penetrabilia somniantes, §. 161, ferantur in ea, quae supra horizontem eorum posita sunt, quantumcunque fuerit, §. 223, ne temeritatis eruditae rei fiant, §. 236, 249, ne obliuiscantur, portentum eruditionis non semper esse mentis sanae, §. 254, ne praeiudicium nimiae confidentiae in ingenium naturale in pigritiam rapiat, §. 272, si vel maxime otii litterati causam interferat, §. 267, ne sint nasuti, §. 350, caueant spiritum causticum, §. 363.

§. 363, nec contemnant naturaliter parva ingenia. §. 387.

§. 413.

Quum gradus habituum, qua singulas animi facultates, augeant eruditionem, §. 409, augeantur autem exercitio, M. §. 577, eruditus singulas animi facultates exerceat, quantum potest, §. 410, exercitiis circa optima conuenientissimis, §. 202. Ergo in quibusdam occupetur etiam exercitii gratia, §. 267, & intimam omnium facultatum animi cognoscitiuarum conspirationem et mutuam indigentiam perspiciens, ne ullius facultatis, e. g. sensitiuae, exercitia prorsus negligat, §. 300. Omnis eruditus sit aestheticus practicus, M. §. 533.

§. 414.

Quum ingenium eruditione colatur 1) multa cognoscendo ex multis disciplinis, etiamsi minus attendatur ad gradum perfectionis in singulis cognitionis partibus, 2) multum cognoscendo aliquas disciplinas disciplinarumque partes, etiamsi minus attendatur ad numerum disciplinarum et partium ex iisdem cognitarum duplex eruditionis perfectio quaerenda singulis est eruditus, 1) qua multa cognoscuntur, ERUDITIONIS EXTENSIO, quae maior est eiusdem VBERTAS et copia (vastitas) 2) qua multum dignitatis, veritatis, claritatis, certi-

certitudinis et vitae in cognitis praestatur,
INTENSIO, §. 409.

§. 415.

Ad extendendam intendendamque suam
eruditionem doctus obligatur, quantum
poteſt. §. 414, 409. Hinc tam praeceptum:
Non multa ſed multum, quam: Non mul-
tum, ſed multa, ſunt ethices deceptricis,
§. 7. Et multum, et multa cognoscenda
ſunt, §. 414. Modo ne vaſtitatis amicus,
§. 414, fiat ſtudioſus corticis tantum, §. 406.
aut negligat intenſionem eruditionis il-
lius praecipue debitam, ad quam vitae ge-
nus ipſum obligat, §. 404, ne penſa ſibi
nimis longa deſtinet, §. 270, caueatque
πολυπραγμοσύνην litterariam, *πολυμαθμοσύνην*,
et animum deſultorium, §. 283. Tempe-
rans eſto polyhistorias ſtudium, nullum
panſophiae, §. 249,

§. 416.

Intenſionem eruditionis ſuae intendens
doctus, §. 415, et informans ſecum, vt de-
cet, diſciplinarum ambitum, §. 410, facile
videbit, non omnes ſibi diſciplinas aequae
penetrabiles eſſe, §. 414. Ipſa ingenia vni-
verſalia licet ad plures diſciplinas aliis no-
tabiliter aptiora ſint, ad vnam nihilo ſunt
minus magis nata, quam ad aliam, M. §.
649. Magis idem adhuc obſervabile in in-
geniis inferioribus. **STUDIUM ALICUIUS**

PRI.

PRIMARIUM est, disciplina vel disciplinarum complexus, in quibus prae reliquis disciplinis intensiorem eruditionis acquirere occupatur.

§. 417.

Quilibet eruditus obligatur ad aliquod studium ipsi primum, §. 416. quod esse iubeat, quantum ipsi datur optio, ad quod cognoscendum ingenium suum aptius, quam ad cognoscendas disciplinas alias, cognoscit: ingenia historica historias, philosophica philosophiam, mathematica mathesin amplectantur, §. 283. M. §. 649. e. c. Hinc nova obligatio eruditorum ad indaginem sui ingenii, §. 225.

§. 418.

In eligendo studio suo primario eruditus non male sequitur curiositatis naturalis determinationem, §. 417. M. §. 688. modo caueat, ne acquisitam ex falsis et fluxis voluptatibus ortam cum naturali confundat, §. 234, M. §. 662, quae saepe contra vel supra ingenium instigaret, §. 236. Studiorum genus, in quo erudito potissimum laborandum est, vel est studium simul eius primum, vel illi admodum cognatum, vel satis heterogeneum. §. 416.

§. 419.

Quantum erudito datur optio, videat eo,
 v

ut studium ipsius primarium sit simul, in quo ipsi potissimum laborandum est, aut illi admodum cognatum, §. 416, 282, quod praestabitur, vel electo vitae laborumque genere, quod obligabit ad iam constitutum studium primarium, §. 283, vel electo studio primario eodem vel admodum cognato, cum iis, ad quae potissimum iam constitutum vitae laborisque genus obligat, et hoc ingeniis superioribus facile est. M. §. 649, 527.

§. 420.

Si quis eruditus tam infortunatus sit, ut studium ipsius primarium et in quo potissimum laborandum ipsi est, admodum sint heterogenea, §. 418. gratulandum ipsi quidem otium eruditum studio primario impendendum, §. 330, 267. cauendum tamen, ne media in sedulitate pigrescat. §. 282. Ad quem eruditionis gradum in aliqua disciplina acquirendum vitae genus eruditum obligat, ad eum laboriosus adspiret, si vel sexcenties eiusmodi disciplina non sit studium eius primarium, nec illi admodum cognatum, §. 283.

§. 421.

Quo maiores, grauiiores nobilioresque sunt disciplinae, per quas colitur alicuius ingenium, hoc maior est eius eruditio, §. 409. Hinc eruditus, quantum per ipsius inge-

ingenium, §. 417. legitimam curiositatem, §. 418, aliasque circumstantias studium eius primarium determinantes, §. 416, ipsumque vitae genus et laboriositatem fieri potest, §. 419, eas potissimum disciplinas colat, in quibus plus grauioris veritatis, claritatis, certitudinis et vitae sibi fore praeui-det, quam alias, §. 409. 410. et illas de-nuo, quantum potest erudita simplicitate sapienter prudenterque studio suo prima-rio subordinet, §. 416, 102, aut illud ipsum esse iubeat. §. 417. Hinc caueat eruditum spiritum minutiarum. §. 196.

§. 422.

Eruditus quum cognitionem suam iis-dem, quibus ineruditus remediis, perfice-re obligetur, §. 407, simulque per discipli-nas, §. 404, easque, quas potest, maximas, §. 421 409, magis, quam reliqui homines, obligatur ad amorem I) veritatis, ergo et fugam ignorantiae et erroris vincibilis. Ignorantiam enim eruditam sibi, qua etiam eruditus est, inuincibilem appetat potius, quam auersetur, §. 236, ne errare, i. e. bis ignorare malit, quam ignorare quicquam simpliciter, §. 141, hinc epochen eruditam semper notionibus crassis, §. 35, praeiudi-çiis et sophisticationibus etiam verarum conclusionum anteferat, §. 36, 37, maxime

Q

in

in studio suo primario et in quo potissimum ipsi laborandum est. §. 416, 418.

§. 423.

Eruditus prae aliis obligatur ad amorem II) lucis, §. 422, ut ubique viuidissimas distinctissimasque tam intensiue, purissimas, quam extensiue, perceptiones quaerat, quantum potest, praecipue in studio suo primario, et in quo ipsi praecipue laborandum, §. 416, 418. Tenebras omnis eruditus fugiat, ne tamen tenebras iudicet tantam lucem, ad quam caligant talparum oculi. §. 422. Quo plures quis veritates, §. 422, quo clarius, quo distinctius, in aliqua disciplina iam inuentas nouit, aut a se declarandas praeuidet, hoc magis ad culturam illius disciplinae obligatur. §. 409.

§. 424.

Eruditus prae aliis obligatur ad amorem III) firmitatis et fundamenti, hinc etiam cognitionis vere experimentalis, probabilitatis et certitudinis moralis et historicae, cognitionis philosophicae et scientiae, ut ubique, ita praesertim in studio ipsius primario, et in quo praecipue laborandum ipsi est. §. 422, 416. Qui tantam in disciplinis certitudinem obtinuit, quantam obtinere potuit, est SOLIDE ERUDITUS, qui minorem, SUPERFICIARIE. Eruditus omnis fugiat superfi-

cia.

ciariam eruditionem et quaerat solidam, praesertim in studio primario, §. 418. Quo plus soliditatis aut iam sperare ab aliis praestitae, aut inferri a se posse certis disciplinis sperat eruditus, hoc magis ad eas colendas obligatur. §. 409. Quo plus falsitatis et lacunarum, obscuritatis, confusio- nis et incertitudinis, dubitationis, impro- babilitatisque eruditus in aliqua disciplina inuenit, a se vix disiciendarum, hoc se- rius, caeteris paribus, ad illam accedat, §. 271.

§. 425.

Eruditus prae aliis obligatur ad amorem III) vitae et ardoris in cognitione sua. §. 422. Omnis eius eruditio sit practica, ni- hil speculationis, etiam in maxime theore- ticiis, §. 70. Quo disciplinas iam foecun- diores inuenit, aut quo foecundiores P O- RISMATIBUS, s. consuetariis practiciis, i. e. quo magis PRAGMATICAS easdem sperat reddere, hoc magis, quo steriliores vere, quo minus utiles in praxi reperit, hoc minus ad eas colendas obligatur, §. 67. Quum eruditorum ardentior esse debeat cognitio, quam ineruditorum, aut magis impellet ad mala, vt fieri solet de facto, aut magis ad bona, vt debet. §. 10. Ergo eruditus magis obligatur ad virtutem, quam alii, et ad fugienda vitia, hinc etiam ea,

Q^a

quo-

quorum elateres possent ex eruditione desumi, e. g. profanitatem eruditam, §. 117, hypocrisin, §. 115. scandalositatem, §. 134, pedantismum, §. 171, et fastum litterarium, §. 388, quo non ineruditi solum pro vulgo et plebe, et sentina hominum, §. 405, sed et eruditi habentur, qui non iisdem in studiis, et quidem aequae secum excellere videntur animo pedantico, et quicquid per hoc absurdum ponitur eruditi frigoris erga ineruditos, §. 311, misanthropiae, §. 313, controuersiarum caninarum, §. 314, inuidiae, §. 328, ingratitude, §. 331. malignitatis, §. 333, inhumanitatis, §. 335, eruditionis affectatae, §. 336, eruditae rusticitatis, §. 337, adulationis, §. 352. critices causticae, §. 363, inofficiositatis, §. 366, indecentiae, §. 380, ridiculi et leuitatis, §. 384, studii singularitatis, §. 385, et spiritus contradictionis, assentationis, §. 386, et irrisionis vniuersalis, §. 360.

SECTIO II.

OFFICIA VIRTUOSI ET VITIOSI.

§. 426.

Omnis peccator, praesertim eruditus, §. 425. obligatur ad emendationem indolis suae, §. 402, ergo ad appetitionem virtutis, quam

quam minus appetebat, auersionem virtutis, quod minus auersabatur, §. 10, M. §. 732. Ergo in peccatore statui moraliter magis corrupto semper succedat melior. M. §. 723.

§. 427.

STATUS hominis moralis, in quo statibus melioribus succedunt deteriores, est status deteriorationis, **LAPSUS**, **DESCENSUS**, destitutionis; in quo deterioribus succedunt meliores est meliorationis, **RESIPISCENTIAE**, **ADSCENSUS**, correctionis, restitutionis. Status descensus statui resipiscientiae succedens est **RELAPSUS**. Peccator non descendat amplius, resipiscat, nec relabatur. §. 426.

§. 428.

RESIPISCENTIA PARTIALIS est, qua aliqui tantum, **TOTALIS**, qua omnes habitus morales mutantur in melius. Partialis est **SUPERFICIARIA**, qua externae tantum apparentiae leuius emendantur. Totalis, quae occultissima mentis etiam grauius corrigit, est **INTIMA**. Intima quum maiorem perfectionem peccatoris ponat, quam partialis aut superficialis, §. 10, 202. ad has minus, magis ad illam obligatur, §. 427.

§. 429.

Resipiscentia moralis, §. 427, quum requirat status antecedentis, qua gradum etiam

iam corruptionis et consequentis, qua gradum perfectionis, clariorem intuitum, M. §. 723. peccator emendandus inuigilans corruptioni suae morali praesenti, §. 159, conscientia concomitante, et conscientia consequente §. 181, mali, §. 183, facta sua praeterita cum funestis fontibus et confectariis, iusto in gradu, §. 164. et conscientia antecedente, §. 181, intueatur suadente statum perfectiorem, qui ipsum manet, dissuadente corruptiorem, nisi resipuerit, necessarium, §. 183. Resipiscentia ergo poscit agnitionem peccati, qua quis optima potest, conscientia. §. 292.

§. 430.

Certum confectarium conscientiae mali, §. 183. in explorante se peccatore, §. 157, sicut et quantum decet, §. 429, erit poenitentia. M. §. 685. et auersatio relapsus, §. 427, quae **ODIUM POENITENTIALE**. Ergo peccator obligatur ad poenitentiam agnitioni peccatorum, quam praestare potest, fidelissimae, §. 104, proportionatam, et utrique proportionatum odium poenitentiale, magis adhuc amore melioris confirmandum, §. 240. 429.

§. 431.

Peccator emendandus corruptionem suam, ut decet, agniturus, §. 429, nec ipsa facta, minus fontes, minime abyssum prauitatis.

uitatis in vtrisque satis intueri, hinc nec confectaria huius agnitionis, §. 430, omnino in potestate sua posita deprehendens singula petat a deo, §. 94, eunique voluntatem etiam petendi, ad quam obligatur homo, daturum confidat, §. 77.

§. 432.

Quia peccator quouis momento tenetur ad resipiscentiam §. 427. PROCRASTINATIO eius decretum futuro remotiori demum tempore tentandae quouis momento, quo fit, peccatum est corruptionem moralem augens, resipiscentiam difficiliorem reddens naturaliter auctis quouis malo exercitio vitiis, M. §. 577, 527. Quum eadem continuanda sit a peccatore continuo, §. 427, non male quotidiana dicitur.

§. 433.

Homo vel esset virtuosus tantum, vel vitiosus tantum, vel vitiosus et virtuosus simul, idque vel aequaliter, vel inaequaliter. Iam non est aequaliter virtuosus, et vitiosus, M. §. 790. Hinc peccator vel magis virtuosus, quam vitiosus est, et a potiori virtuosus vocatur, vel magis vitiosus, quam virtuosus est, et a potiori vitiosus dicitur. M. §. 789. Resipiscentia, qua vitiosus in virtuosum mutatur, est CONVERSIO, Vitiosus conuertatur, §. 427, virtuosus licet, peccator tamen, resipiscat. §. 432.

Q 4

§. 434.

§. 434.

S T A T U S hominis, in quo facultatis appetitiuae inferioris in superiorem, saepe nec reluctantem notabiliter, victoria est habitualis, est **S T A T U S** **B E S T I A L I T A T I S**, brutalitatis, animalitatis, in quo facultatis superioris in inferiorem, saepe nec notabiliter reluctantem quidem, habitualis est victoria, est **S T A T U S** **R A T I O N A L I T A T I S**, s. humanitatis. Status bestialitatis non est, nisi vitiosi. §. 200. 433. Virtuosus est in statu rationalitatis, §. 200, licet non omnis rationalis homo bestiali oppositus sit virtuosus, §. 433.

§. 435.

Quo minus homo bestialis se ipsum conuertere potest, §. 433, 434, hoc magis aliis laborandum est, vt, quibus moraliter comparatiue saltim vigilat, §. 158, opportunitatibus, aestimum saltim et gustus vitae homine dignioris in eodem exciteretur, §. 373, tunc colatur ingenium, qua facultates suas superiores ardentissimis, quibus potest, veritatibus, §. 370, quae non poterunt non aliquod animae in se ipsum imperium praestare, M. §. 730. Non poscatur in victoria sui in eiusmodi homine saltus, minoribus gradibus se vincentis contentus sis, donec succreuerit dominium sui.

fui, §. 200, 372, et homo iam humanitati proximus suam rationem sequi possit. §. 192, 434.

§. 436.

Homo rationalis, viriosus tamen, §. 434, quum moraliter vigilet, §. 158, vitam anteactam reputet secum, §. 160, et prouideat, §. 162, hoc facilius perspiciet peccata ipsius proaeretica, M. §. 695, neque tamen ab iis desistet, quamdiu somniis vigilantium sibi concipit falso commoda ex peccatis maiora, eaque clarius intuetur, et certior de iis videtur sibi, quam de tristibus confectariis peccatorum, iisque oppositorum bonorum praemiis, §. 192. Hinc veritatem, licet amaram, amet, §. 240, ut decet per §. 431, quaerat intueri vera peccatorum oppositorumque iis bonorum confectaria, his attendat, de iisque se conuincat, quam potest, ardentissime, §. 226, et conuincatur, §. 364.

§. 437.

STATUS vitiosi sine notabili poenae metu est status SECURITATIS, cum metu, SERVITUTIS. In utroque potest esse tam bestialis, quam rationalis, §. 434. Posterior licet priore sit molestior status, qua praesens, M. §. 658, 686, quum tamen exhibeat taedium verum et utilius, M. §. 910, quo caret posterior, caeteris paribus illo

minus malus est. §. 227. STATUS vitiosi cum fortibus stimulis et motiuis ad resipiscentiam est STATUS BONORUM MOTUUM, quatenus tamen appetitus ex iis oriundi vincuntur, est STATUS DURITIEI. Duritiei maior gradus statui bonorum motuum succedens, est STATUS INDURATIONIS. Statum seruitutis nisi comitetur desperatio, M. §. 686, erit ille status bonorum motuum, §. 429, praesertim vbi spes effugiendarum poenarum affulgeat et consequendorum bonorum, M. §. 728. Status securitatis est status duritiei, hinc ex seruo securus induratus est.

§. 438.

Securus bestialis ex morali vertigine sui aliquando compos, §. 158, ita, vt rationalis, aut ipse perpendat sponte, aut doceatur iustitiam dei vindicatiuam vberrima, grauissima, verissima, clarissima, certissima, et ardentissima, qua fieri potest, ratione, §. 434, 437. Prior cogitet coeca sua negatione non tolli reapse, sed augeri poenas, M. §. 909, quas cum fonte suo, iustitia vindicante, distincte si nequeat percipere, viuide saltem pingantur ipsius ob oculos, §. 372. Posterior 1) perpendat, an satis tutus sit a poenis etiam miraculosis. M. §. 913. 2) an admodum naturalibus infortuniis non satis male haberi possit

possit, et an homo miser sit res incredibilis? M. §. 912. 3) ipsas poenas naturales, *quas non unius aestumarat assis*, aucta praesertim, vel ipso nolente, conscientiae viuiditate et certitudine latrantis, §. 183. lamentabile forsan aliquando: non putaram, expressuras, §. 163.

§. 439.

Et securus, et praesertim feruus, quum solam poenarum praeuisionem sentiant non satis habere roboris ad cohibenda vitia, §. 437: optime, quam possunt, cogitent, an homo non puniendus iam eo ipso, qui potest, felicissimus sit? M. §. 787. intueantur hinc simul requisita ad bene viuendum diuina beneficia, bene actorum praemia, §. 78. Sic forte voluptas sola, vel taedio iuncta praestabit, quod solum non poterat taedium, §. 438, virtus cui fititur, vt est, semper amabilis, §. 236, nec impune quidem ille vitium appetet, M. §. 663.

§. 440.

In statu bonorum mortuum, hinc et seruitutis, §. 437, ipsa resipiscentiae facilitas non procrastinandae correctionis fiat causa impulsiva, §. 432, cum molestiis luctae continuae, §. 437. M. §. 658, praesertim vbi consideretur, quam naturaliter, spreta resipi:

si piscientia, consequutura sit induratio tristissimas saepius iteratas malorum appetituum victorias, M. §. 577.

§. 441.

Duri, hinc et indurati infelicitas 1) ex infirmitate caussarum ad bonum impellentium, 2) robore ad malum incitantium, §. 437. Hinc, si qua spes emendationis, 1) spesque metusque bona prouocantes intenduntur, 2) illecebrae malorum tantum obundantur, vt tandem victoria sui sit et eiusmodi homini possibilis. §. 248. Hinc ad verum bonorum malorumque producendum intuitum intendenda cura est, M. §. 655, quum satis vera, clara et certa possit earundem esse cognitio symbolica, quae duritiem potius augeat, praesertim consuetudinaria, M. §. 650, quam infringat, §. 437. M. §. 669.

§. 442.

Ne vitiosus forte se ipsum pro virtuoso habeat, §. 433, et ex hoc periculoso morali somnio, §. 161, conuersione non opus habere sibi videatur, quam, admodum necessariam, sic tamen non appeteret, §. 433. in hoc curata requiritur sui exploratio, §. 157, an sit in numero pauciorum virtuti, an plurium vitio deditorum, §. 158, et in casu dubii humilitatis est inclinare in partem, quae conuersionem adhuc suadeat, §. 187.

Quum.

Quumque virtuosus magis appetat bona, quam mala, et priora velit appetere, quantum potest. §. 10. 433, vnum ex certissimis criteriis erit, vniuersale odium poenitentiale, §. 430, 428, illecebras suasionisque peccatorum omnis generis superponderans, M. §. 728, nec regnans appetitus emendationis procrastinandae, §. 431.

§. 443.

Quum omnis emendatio cognitionis dici possit illuminatio, erit illa moralis, emendatio cognitionis de rebus cum libertate propius connexis, bono, malo morali, virtute, vitio. M. §. 723. Huius praesertim symbolicae, licet plures gradus sint possibiles in vitioso, §. 433, 434, in quo tamen est tanta, qua vbertatem, grauitatem, veritatem, claritatem, certitudinem et vitam, quantam status virtutis poscit, in eo praestat **STATUM LUCIS**, s. regnum lucis morale; in quo non est tanta, ille est in **STATU TENEBRARUM**, regno tenebrarum morali.

§. 444.

Homo vel maxime rationalis, §. 434, admodum copiosa, exacta, graui, viuida etiam immo distincta moralium cognitione gaudens, ad conuictionem vsque vel demonstrationem etiam, tamen esse potest in statu tenebrarum; solus virtuosus in sta-

tu lucis est. §. 443. Sed huius etiam officium est et regni lucis pomœria proferre, §. 202, et luci ipsius proportionate agere, i. e. **AMBULARE IN LUCE**, quantum potest, §. 235.

§. 445.

STATUS virtuosi, in quo fortes ipsi stimuli et motiua ad vitium vincendi sunt, est **STATUS TENTATIONIS** (explorationis), in quo non tentatur, est **STATUS TRANQUILLITATIS**. Maior gradus tranquillitatis tentationibus succedens est **STATUS CONFIRMATIONIS**. Status virtuosi bene se moraliter determinantis, ad cum notabili incertitudine bonitatis, est **STATUS ANXIETATIS**, cum notabili certitudine, est **STATUS CONVICTIONIS** s. **PLEROPHORIAS**. Hinc status anxietatis est status tentationis, et status tranquillitatis status convictionis.

§. 446.

Tentatus vel ad errorem propius observatur incitari, vel ad aliud, priores **TENTATIONES THEORETICAE**, posteriores **PRACTICAE** sunt. In prioribus vel rationum dubitandi sibi tentatus conscius est, vel minus. In posterioribus vel motiua sunt et stimuli clari ad vitium, vel obscuri tantum, et hinc orti instinctus. In utroque casu priori rationum impellentium et

et suadentium vltterior analysis ostendet vitium in forma vel materia syllogismi confusioris antea vel theoretici vel practici commissum. Tunc oppositum vbi tali vitio non laborare resolutum itidem, immo magis adhuc, deprehenderetur; hinc certum confectarium status erit conuictionis. §. 444. In vtroque posteriori casu post preces, §. 431. suadendum imperium in instinctus etiam. §. 242.

§. 447.

Tranquillus et confirmatus quo facilius omne sibi bonum opus esse sentiet, §. 445. M. §. 527. ad hoc plura se sciat obligatum, §. 10, hoc ergo sit feruidior, §. 100. et alacrior in operibus lucis, §. 101, 444, futuras tamen nebulas prior praeuideat, §. 162, iisque vel discutiendis vel transeundis, vt decet, §. 446, se praeparet dominus sui, §. 200. Praesertim caueat, ne tranquillitatem cum securitate confundens, ex defectu luctae in vtroque statu notabilis, §. 445. 437, moraliter obdormiens, §. 159, sensim in hanc feratur relabens. §. 427.

§. 448.

Anxius satis molestum hunc suum statum, §. 445. M. §. 658, comparatiue tamen beatum, vt est, cognoscat, M. §. 787. quid enim, si feruus, aut omnino securus foret? §. 437. Ne incertitudinem, quatenus ab infor-

infortuniis pender, sibi imputer, §. 174, aut deum ipsi imputaturum vereatur, §. 106. Ne conuictionem, quanta ad bene moraliter agendum sufficit, §. 192, licet saepe tantum de probabilitate certiores reddat conscientiam, §. 189, confundat cum conuictione mathematica, qua certi sumus certitudinis, quaeque non ubique postulatur, §. 192. Ne putet se dubitare, quoties incertus est, §. 189, multo minus, ubi **SCRUPULOS** nouit, i. e. rationes oppositi certae vel probabili propositioni, licet eos **SOLVERE** nequeat, i. e. concipere, in qua parte eorundem et quale vitium lateat. Imprimis studeat certitudini conscientiae practicae, §. 191.

§. 449.

In statu conuictionis qui fuerit, 1) obligatur ad officia tranquilli, §. 447, 445. 2) caueat, ne **STATUM PERSVASIONIS BONAE** s. erroris de certitudine bonitatis actionum suarum, cum ipsa certitudine confundat, quod fieri potest, si vel propositiones syllogismorum practicum maiores, quas maximas dicunt olim satis ponderatas, post insensibiliter sibi ipsi alteret, vel ad facta sua minus attendens de maiore conuictus, ut certam etiam, transmittat subsumtionem. §. 178. Anxios misertus toleret, §. 306, 445.

§. 450.

§. 450.

Omnis virtuosus, 1) respiciat in status suos praeteritos, §. 160, sine relapsus appetitu, §. 427. hilaris, §. 74. 2) circumspiciat praesentia, praesertim in statu morali imperfectiones, §. 167, materiem resipiscen-
 tiae quotidianae, §. 432, 3) maxime prospiciat futura, §. 166, in iisque vel descensum, vel adscensum necessarium, impossibili subsistentia, M. §. 791, hinc ubi ipse nec subsistentiam, nec descensum vnquam appetierit, deum eum semper in laetius alleuaturum confidat, §. 78, supernaturaliter etiam, quoties naturaliter aeque bene praestari non potest. §. 77.

CAPUT II.

OFFICIA SPECIALIA RESPECTU CORPORIS.

SECTIO I.

OFFICIA AETATUM.

§. 451.

Corpus, quocum est anima humana in hac vita in arctissimo commercio, habet, ubi viuit, 1) aetatis periodum, M. §. 287, in qua vigor eius ordinarius intenditur paulatim, satis tamen notabiliter, §. 255. ADOLESCENTIAM, 2) in qua vigor ordinarius nec notabiliter intenditur, nec remittitur,

R

titur,

titur, summum, quem obseruabiliter consequetur, gradum nactus AETATEM VIRILEM, 3) in qua vigor ordinarius notabiliter remittitur, post aetatem virilem, SENECTUTEM.

§. 452.

Animae cum corpore suo harmonia vniuersalis, M. §. 736. 766. diuersae corporis aetati habitus etiam animae reddit proportionatos ita, vt, qua actiones harmonicas, HOMO vel EFFLORESCAT, in statu, quo ordinario notabiliter fiunt formaliter perfectiores, §. 202, vel FLOREAT, in quo actiones harmonicae, quantum obseruantur, ordinario aequalem perfectionis formalis, quantam vnquam in hac vita consequentur, gradum conseruant, vel DEFFLORESCAT in statu, in quo ordinario fiunt formaliter imperfectiores. §. 457.

§. 453.

Aetas efflorescens vel est infantia, vel minorennitas, vel prima maiorennitas naturalis. §. 452. M. §. 639. Infantes quum nondum, naturaliter minorennnes non satis ipsi possint intellectu suo vti, ad promouendam suam felicitatem, hoc magis ad eorum curam, §. 197. s. EDUCATIONEM maiores obligantur, §. 305, 306. Quo maius est beneficium educatio integrae aeternae felicitatis fundamenta iaciens, quoque maius in ipsa edu-

educatione beneficium est cultura ingenii et indolis naturaliter minorennium, §. 402, hoc maius ad tutelam et curatelam voluntariam obligatur, qui hac ratione prodesse posteritati potest optime, §. 364, hoc magis in educatione ingenii indolis minorennium emendatio curae cordique debet esse. §. 370, 371.

§. 454.

Naturaliter minorennis, quam primum fieri potest, ad vsum intellectus sui deducendus est, §. 453. M. §. 639. Prima huius exercitia sint etiam, quae possunt, materialiter optima, §. 223, qualia religionis femina, §. 16, 42, et optima, quae praestari potest, cognitio sui ipsius, §. 155. Haec ubi debita fuerit agnoscet imperfectiones aetati primae peculiare, §. 452, humilis, §. 168, in quibus haec iam per aetatem etiam emendatae sunt, eos honorabit, §. 389. eorum maturis consiliis sui iudicii eclipses collustrabit. §. 220. M. §. 608.

§. 455.

Prima maiorennitas naturalis adolescentis, s. vltima pars adolescentiae et prima virilis aetatis est IUVENTUS. In prima huius parte, beatae vitae messis in herba, in altera floret, §. 452. In vtraque constitutus etiam iusto sui aestimio crescentes animi, corporisque vires potest et confir-

matas experiri, §. 453, 168, sed hoc maiori opus est cautione, §. 290, ne obliuiscatur se nouum quasi hominem adhuc esse, §. 156, a quo hoc plura postulantur, quo plura data sunt. §. 10. Iuuenis praesertim caveat, ne iure succrescentibus facultatibus et cognoscitiuis et appetitiuis inferioribus, §. 452, hinc et affectuum robore, M. §. 678, pone relinquantur facultates superiores seruitute morali significatu lato, §. 245. M. §. 730. Iuuenis dominus et victor sui, quo rarior, hoc gloriosior, §. 248. M. §. 942.

§. 456.

Vir iuuenis florere se cogiter, §. 452, ut fructus ferat, quos et quot potest, optimos, §. 10, dulcissimos, §. 16, deo, §. 80, sibi, §. 228, aliis, §. 299, nunc maturos, §. 452. Aut iam tulit praecoces plures, aut minus, §. 454, 455. Adolescentiae bene locatae sibi conscius, §. 160. acquiescentiam in se ipso resoluat in satisfactionem ex dei magnalibus, §. 73, gratus iis, qui educarunt, animus, §. 306, 331, nec tamen imperfectiones adolescentiae potius attendere negligat, §. 167, multo minus subsistente quasi natura, §. 452, moralem etiam sibi subsistentiam, §. 450, minime relapsam, §. 427, licitum somniet. §. 161.

§. 457.

Vir iuuenis adolescentiae sterilis, immo
per-

perditae sibi conscius, §. 456, deferuescente iuventutis oestro, §. 455. et tumultuantium habitualiter affectuum quiescente non nihil vertigine, §. 158, euigilet tandem, §. 159, aut nunc, aut nunquam iam facta sibi damna reparaturus, §. 320, 452, hoc minus procrastinanda relapscentia, §. 432, quominus expectare vel apparenti ex ratione potest aetatem, in qua ordinario plures notabiliter vires ad bene agendum aut conversionem habiturus sit, §. 452, 433.

§. 458.

Dum floret aetas, praesertim ea iam ad senectutem vergente, prospicienda vitae hiems, eique prospiciendum, §. 286, ne, quando *multa senem circumueniunt incommoda*, cantandum sit illud: non putaram, §. 163. Hinc prudens dispensator temporis sui difficillima huius vitae negotia pensa virilium suorum annorum, praesertim posteriorum, faciet, §. 452. M. §. 527, ita tamen, ut floris summa brevis spem veter inchoare nimis longam, §. 271. 270.

§. 460.

Senectus, tam illa prima vegetior, quam postrema decrepita, modo ne sit illegitime accelerata, §. 451, praestabit aetatem deflorescentem, cuius imminutas vires senex non habet, cur sibi imputet, §. 452, 174.

Quamuis omnis aetas morti paranda sit, quo tamen illi senex propior est, hoc magis danda ipsi opera, ut fines huius vitae quam primum consequatur, et praestet. quicquid in eadem deo, sibi, aliis debet, moriturus vitae satur. §. 252.

§. 460.

Omnis aetas vitae quum peculiaris sua et commoda et incommoda habeat, occasiones boni et pericula, §. 257. priorum studium, posteriorum fuga in officiis erga se ipsum et alios erit corollarium debitae sui aliorumque diiudicationis, §. 164, 358. Ipsi decrepito seni vitae bene actae quies recordatio, fructus exantlatorum laborum et aerumnarum, experientia, qua iunioribus prodesse potest, matura auersatio bonorum iuventutis apparentium, beatiorisque vitae praegustus, §. 231, quaecumque fuerint canorum molestiae, non impossibile reddent voluptatis praedominium. §. 228.

SECTIO II.

OFFICIA SANORVM ET AEGROTORVM.

§. 461.

Sanum corpus et vegetum quum plures vires ad actiones hominis harmonicas largia-

giatur, hinc easdem facilius, M. § 527, ipsa corporis sanitas et vigor animaduversus in motiuis erit, ad hoc plures actiones materialiter optimas tentandas, §. 250. Quae quum sint exercitia bona, ex quibus tales habitus s. virtutes, M. §. 577. quo quis se vegetiorem sentit, hoc magis ad virtutem obligatum se noverit.

§. 462.

Sanitate corporis gaudens percurrens nonnunquam horridum morborum catalogum, hilaritatis habebit materiem, §. 74, eorumque multorum admodum faciles causas meditatus, sanitatem sibi non somniabit incorruptibilem, quomodo cumque viuatur. §. 161. Cauebit idem, quantum potest, parum etiam sanitati nocentia, praesertim ubi perspexerit, ineuitabiles multos morbos vigori succedentes superari feliciter, qui tamen ubi languidum inuaserint, eum secum ferunt. §. 255.

§. 463.

Morbo laborans s. AEGROTUS quum malo physico prematur, §. 253, ad eius rationes indagandas obligatur, §. 157, quas nonnunquam satis clare poterit deprehendere mala moralia, quorum morbi poenae naturales sunt. M. §. 908, haec ergo, quam potest, optime, hinc et ardentissi-

me intueatur, §. 429, ut morbus sit incitamentum resipiscentiae, §. 428.

§. 464.

Aegrotus siue morbum suum, ut certi peccati poenam possit clarius perspicere, siue minus, §. 463, totaliter resignetur in diuinam voluntatem, §. 80. eam tamen in se bonitatem moralem circumspiciat, quae tollendo per dei beneficium malo requiritur, §. 77. Sic ubi fuerit morbus POENA, MEDICINALIS erit, i. e. emendationis medium. §. 202.

§. 465.

Aegrotus ad auersionem morbi, quanta per resignationem in diuinam voluntatem est licita, §. 364, obligatur, §. 353, restitutionem ergo sanitatis suae a deo potissimum petere, §. 93, exauditionis tamen tempus et modum ipsius sapientiae relinquendo, §. 95. Ne fiducia pigra, deum tentante, per miraculum sanari velit, ubi aequae bene naturaliter potest. §. 98. 84. Ne scepticismo medico intempestiuo aut incredulitate medicamen respuens fiat autochir sine necessitate. §. 252.

§. 466.

Morbum aut mors sequitur, aut redux sanitas REUALESCENTIA. Reualescens sanitatem, nunc gustato opposito clarius intu-

intuendam, deo potissimum acceptam ferat, §. 79, nec ingratus erga causas secundas, §. 331, erga causas morbi morales, §. 463, odium poenitentialle constans exerceat, §. 430. et quicquid est vitae vigorisque reliquum, omne consecret diuinæ gloriæ. §. 67.

§. 467.

Ipsa senectus morbus est, §. 451, ubi decrepita fuerit, §. 253, et dantur etiam alii, quos mox sequuturam mortem moraliter certis constat praesagiis, quibusque laborans CANDIDATUS MORTIS est, cui mors propinqua praesagienda. §. 163. Quare nus nobis omnibus ingrediendum iter hoc tenebricosum, obligamur omnes ad meditationem mortis et sequutorum, §. 162. quo quis tamen huic catarrhaetæ propiorem se praesentit, hoc magis est prospicienda. §. 186.

§. 468.

Candidatus mortis ne vitae auarus mortem refugiat, §. 257, omnibus ipsius viribus ineuitabilem, §. 236. 1) nunc potissimum vanam et atram huius vitae faciem obuertat sibi pro virili, §. 230. cum caterua malorum imminentium, quibus mors subducere poterit hilarem, §. 74. Habes exemplum materialis in contingentibus malis boni, quum huius incommoda vitae

mortis horrorem minuant, M. §. 686. Male et hinc erit illi, qui ventri obediens ex mediis vnicis, quae agnouit, bonis rapitur, §. 251. 2) de finibus huius vitae, sicut decet, obtentis sibi gratuletur. §. 252. Quod ut possit, expedienda quam citissime, hanc vitam spectantia si qua supersint, quorum simul patet cauenda procrastinatio ordinandorum ante, quam ultima vocat hora, §. 432.

§. 469.

Horrores mortis poena fati naturalis erunt, eius candidato, qui fines huius vitae primarios tantum abest, ut consequutus sit, ut vix cogitarit, §. 468. M. §. 908. Vitae fatietas, sine prodigalitate, §. 257, aut irrationali contemptu vel indifferentia erga eandem, mori fati iuuat, §. 257, eum, qui 3) non vanis praesagiis sibi mortis tormenta fingit, ante quam sentiat, §. 216, 4) in melioris vitae vberissimo, grauissimo, clarissimo, certissimo et ardentissimo, qui potest in hac vita, conquiescit intuitu, M. §. 657. 598.

§. 470.

Vltimum praecipuum artis bene moriendi subsidium, §. 469, quum naturaliter obtineri nequeat, nisi omni vita hac tam bene, immo sancte transacta, M. §. 828, ut non habeat moriturus, quae vereatur
a iu-

a iustitia punitiva summa, M. §. 910, religionis cultor, dum vixit, quem postulat, §. 11-149, peccatorem hic utique religionis supernaturalis oportet esse memorem. §. 28.

CAPUT III.

OFFICIA SPECIALIA RESPECTU STATUS EXTERNI.

SECTIO I.

OFFICIA VITAE COMMODAE ET INCOMMODAE.

§. 471.

Vita comuoda quum ex commoditatum vitae copia, nullis aut paucioribus incommodis vitae comitantibus enascatur, §. 278, otium, §. 267, quies, §. 281, opes, §. 285, externaequedeliciae constituent eius genesis, §. 290, in homine fani sic satis vegetique corporis, mediocriter saltem honorato, mediocriter amato. Harum partium constitutiuarum mira proportionemire etiam variari et gradualiter differre potest vita comuoda. Sed incommoda vel vnius totali defectu potest oriri, in qua scilicet, saltem ad tempus, per corpus vel statum externum difficilius redditur voluptatis praedominium. §. 278.

§. 472.

Quum multo plura requirantur ad vitam commodam, quam ad incommodam, §. 471, non potest non pluribus esse, vel apparere saltem incommoda vita, quam degunt. Quae si perperam confundatur cum vita beata, M. §. 787, hinc illae querimoniae, quod bonis male, malis bene fit. Vita beata potest esse admodum incommoda, et vice versa. Vita commoda potest esse infelicior, et vice versa. M. §. 787.

§. 473.

Vitam commodam pauper quaerens per solam quietem decipitur, opus enim est opibus, §. 471, ergo labore, §. 287, diues eremicola sola quiete, et opibus quaerens vitam commodam, decipitur; opus enim deliciis externis et iucundissima vitae commoditate per conuersationem, §. 471, 378, vitam commodam quaerens in solis deliciis externis, non inuenit, dilapidantur enim opes eius fulcra. §. 471.

§. 474.

Vitam commodam labore quaerens immodico, aut ignominiosis, aut odiosis paene vniuersaliter remediis, non inuenit, impediendam vel languore, vel morbis, vel ignominia, vel odio publico exstantioribus, §. 471. Sunt ergo vitae commodae tu-

tutissima remedia coniungenda: ora, labora, amicorum, fanitatis, famaeque studiosus temperanter. Hanc consequutus, ne se iam ideo beatum somniet, §. 472, 161, aut facillimum forsan voluptatis praedominium tamen murmurando impediat. §. 228, 87.

§. 475.

Vitam commodam consequutus acceptam ferat auctori primo, §. 79, gratus etiam causis secundis animus, §. 306, fortunam ne sibi imputet arrogans, §. 172. animo potius masculo, §. 280, maioribus bonis constantem felicitatem hoc feruidius appetat, §. 13, 100, quo expeditior esse potest, ad eius prosecutionem, §. 471, non immemor, quam facilis tristior status huius sit catastrophe, §. 472, ita eam praeuideat, §. 163, ne ad incommoda vitae ingruentia delicatulus mollescat, §. 279, vel mortem saltim nimis acerbam aliquando sentiat. §. 468.

§. 476.

Commodae vitae species quum sit OTIOSA, sat multum temporis nostri ab occupationibus ordinariis specialioris alicuius generis, ad quas obligaret, vacuum relinquens, §. 271, 267: hac gaudens caueat STATUM NIHIL AGENTIS, 1) qui omnium actionum cessatione se beandum somniaret, §. 267, 2) qui plerumque agit, nec potest

potest dicere, quare, sine fine, cuius sibi conscius est, §. 268. 3) qui minutis tempus fallere solitus est, §. 270, 169. His enim significatibus nihil agendo, male ageret, §. 271, et peius agere disceret, §. 267.

§. 477.

Vitam otiosam transigendo siue desidia, §. 269, 476, quicquid restat occupationum ordinariarum, ad quas in eius otio tamen adhuc aliquis obligatur, hoc solertius, quicquid restat laboris, §. 281, hoc laboriosius obeundum est, §. 282, si vel maxime ob alios, §. 375. Quod superest temporis, §. 270, dispensetur, §. 271, occupationibus, quae possunt, optimis, 269, otio comparativo, §. 267. e. g. lectioni, §. 403. Tempus etiam otii collocandum est optime. §. 271. Vitam otiosam male collocans MALE FERRIATUS est. Talium terrae ponderum si damna perpenderis, habebis, cur grateris orbi potius, quam murmurando quæraris, quando fere *nil sine magno vita labore dedit mortalibus*. § 87.

§. 478.

Vitam incommodam degens 1) perpendat eius maiores gradus possibiles, et semper habebit hilaritatis materiem, §. 74. 2) vitae beatae intendat animum fortius, et non admodum vivide sentiet onera, sine hac intolerabilia, §. 280. 3) incommodorum,

rum, quibus premitur, rationes indaget, §. 157. et plura deprehendet poenas naturales aut poenas saltim, quam quae putarentur temere res tantum considerantibus, M. §. 908, 910. Hinc incommodis vitae liberari qui cupit, fontes eorum, quos et quantum potest, obturet, M. §. 31.

§. 479.

Vitam incommodam viuens 4) ne taediis apparentibus e. g. maiora ipsius mala sistentibus, quam sunt, aut falsa fingentibus, aut inuidia, §. 329, difficilius sibi reddat voluptatis praedominium, sic iam satis difficile, §. 228. 278. 5) pericula vitae commodae cogitet, quae effugit, §. 230. 6) commodam aliorum vitam suam reddat per eorum amorem, §. 330, quod fieri posse docet experientia parentum in commoda liberorum sudantium, §. 305. 7) incommodorum vitae bonum materiale, quam potest, optime sibi repraesentet. §. 280, 396.

§. 480.

In bono vitae incommodae materiali, quod attendere tenetur ea laborans, §. 479. non ultimo erit habendum loco perpetuum fortitudinis et patientiae exercitium, et inde oriundum tandem phlegma morale significatu bono, §. 249, et maior voluptas

pras ex vita olim commoda haurienda, M. §. 657. in qua labores acti iuuabunt, M. §. 658, ipsa mortis facilitatio, §. 468, cuius meditatio, quae decet, §. 469. certam praestabit requisitam in vita incommoda 8) praeuisionem meliorum temporum, §. 231, quae multorum incommodorum fortiter et patienter latorum, etiam in hac vita, sunt praemium satis naturale, §. 471, ut laboriosa iuuentus saepe creet quietam senectutem, M. §. 908.

SECTIO II.

OFFICIA HONORATI NEGLI- CTI, CONTEMPTI.

§. 481.

STATUS HONORIS s. honoratioris erit, in quo tribuitur alicui notabilior honor; STATUS CONTEMPTUS, in quo notabiliter aliquis contemnitur. STATUS inter vtrumque medius, in quo quis nec notabiliter honoratur, nec notabiliter contemnitur, est status NEGLICTIONIS. Quo ergo plures, quo verius, quo clarius, quo certius, quo ardentius, quo plures, quo maiores honorati perfectiones agnoscunt, hoc maior est honoris status; hinc collige gradus in statu contemptus, M. §. 942.

§. 482.

§. 482.

Status honoris ne confundatur cum leuissimo quouis honore, vel honoris signo. Tertium probe obseruetur, quod inter statum honoratioris et contemtioris intercedit, ne non honoratus se contemni, non contemptus notabiliter, se iam personam somniet honoratiorem. Quiuis leuissimus contemptus aut eius signum nondum sistit statum contemptus. Status honoris et contemptus simul esse potest in eodem subiecto respectu diuersorum iudicantium, licet alteruter semper sit maior, M. §. 272, nobis tamen dubio non nunquam superpondio, §. 487.

§. 483.

Honoratior 1) ne arrogans sit, §. 272, tribuens sibi honorem vel praesentem, vel praeteritum, vel futurum nunquam ipsi conuenientem, §. 721. qualis esset se putans a nemine negligi, aut supra contemptum omnem possibilem positum, §. 487, 482. quum omnis potius honoris, insignior ubi fieri coepit, contemptus, si vel maxime simulatus fuerit, esse comes incipiat. 2) ne arroganter maiorem aestimet honorem et maioris, quem vere tribuunt ipsi nonnulli, §. 482, 3) agnoscat, quantum etiam in honore dependeat a fortuna honorato non imputandum, §. 172, 4) honorem suum ex manu dei accipiat, §. 79, gratus etiam causis secundis, §. 306. 5) nunquam verissimo licet honori suo tantum at-

S

ten-

tendat, vt inde nobilioribus officiis subtrahatur otium. §. 172.

§. 484.

Honoratior ad imperfectiones suas morales praesentes potius reflexurus, quam ad perfectiones, §. 167, in obseruatione honoris tui, quatenus ab ipso dependet, miras eius limitationes probe notet. e. g. si plures eum honorauerint, quantum erit honoris vani? quantum ex obscurioribus rumoribus orti? quantum falsae persuasionis? quantum in eodem sterilitatis? quae saepius aestimabuntur minutiae? a quam paucis notabuntur nobilissima? Si non nisi verior, clarior, certior, ardentior honor plurium et nobiliorum in honorando supponatur, quam erit ille paucorum? §. 281. Prior infirmis, posterior paucis fundamentis nixus est, vterque transitorius, M. §. 662, licet inaequaliter, M. §. 272.

§. 485.

Quum honor etiam in aequali gradu durare non possit. M. §. 550, non datur status honoris subsistentis, vel crescet, vel decrescet, §. 481. Hinc honoratior aut incrementa famae, dum viuit, notabilia gaudebit aut decrementa patietur, F A M A E S U A E S U P E R S T E S. Vltimum cauendum, quantum potest, §. 293, ergo quaerendum prius, ita, vt vnicam sibi relictam verae laudis augendae viam, recte agere, perpetuet honoratior, §. 294. ex ipso, quem iam consequutus est, honore motiua desumens. §. 21.

§. 486.

§. 486.

Nec in honore, nec in contemptu praefer-
tim notabiliore, datur saltus absolutus, M. §.
386, respectius tamen, ut in honore possibi-
lis, ita multo facilius in contemptu catarrha-
cta, 'repentinus descensus, hoc notabilior,
quo maior fuerat honor, ob pronitatem ho-
minum ad iudicandum de aliis significata
malo, §. 358. HONOR SOLIDUS est, ex quo
in neglectiorem vel contemptum impossibi-
lior hypothetice est transitus. Philotimia
modesta solidum honorem appetens, §. 296,
485, non statum solum honoris omnino vani
non curat, sed et eum, cui multum admix-
tum est vanitatis parum appetet. §. 294. Li-
cet ergo nec: nolis honorari nisi ab hono-
ratis, nec: velis vituperari a vituperio di-
gnis, verae sint regulae, §. 295, 484: quatenus
tamen honoratorum honor actius solidior
est, malis ab honoratis honorari.

§. 487.

Repentinus honor, in cuius statum quasi
per saltum aliquis eleuatur, quum parum ad-
huc soliditatis habeat, §. 486, modestus eum
consolidari a se posse desperans, declinabit,
§. 485, in eo constitutus confirmare eundem
quotidie laborabit, §. 484, licet hoc agendo
videatur aliquibus subsistere velle, §. 486.
Hinc patet non optime sibi consulere, qui
tanto hiato famae inhiant, satis alioquin re-
ctis actionibus, ut exhaustis viribus et sanita-

te, nisi vita omnino, post primum fulgorem
fumum aut nihil dare cogantur. §. 296.

§. 488.

Honoratior solidissimum etiam, quem potest, honorem consequutus, qualem communiter attendimus inter homines, disquirat de vnico verissimo, clarissimo, ardentissimo honore, cuius capax est, iudicio diuino de ipsius perfectionibus, §. 484, et habebit praesentius antidotum arrogantiae, §. 174, de qua deum non bene sentire certus esse potest, M. §. 879, ambitionis, §. 296, superbiae et fastus, §. 388. Tanti se aestumans, quanti a deo aestumatur, habebit honoratior etiam, de quo ipsum pudeat, M. §. 687, sed etiam, quo pectus muniat erga praecuidendos, minus meritos forsitan, contemptus. §. 163.

§. 489.

In statu neglectiois, *gaudebis minus, et minus dolebis*, quam in statu honoris et contemptus, §. 487, neque ideo summum in eo bonum quaerendum est, §. 229. Si defectus honoris passiui exstantioris in illo statu constitutum dolet, cogitet nec contemptum exstantem esse, §. 230, qui vix cadit, nisi in eum, qui iam ex neglectis emerferat. §. 485, 483. Cui temperanter videtur tentanda via, qua se quoque possit tollere humo, §. 293, caueat sectari minutias in honore, §. 196, in hoc etiam MAGNANIMIS, habitu magna proportionate appetendi pollens, §. 235, *ex fumo da-*

re lucem cogitet, quas finibus suis consequendis informavit secum machinas non nisi iustissimo reuelans tempore. §. 339.

§. 490.

Status contemptus, vel est meriti, vel vani, §. 294. Contemptus meritis neutiquam ferendus est indolenter, neque tamen molli-ter adeo, ut ad fontes eius claudendos nihil restet attentionis & virium, §. 249. Vanus contemptus contemptum meretur, §. 295. non tamen eum facile externum, multo minus vanum iure retorsionis, quod videtur, utentem, §. 387. Nonne ridiculum est, verum honorem suum, quem alter vano contemptu demere videtur, recuperare vano alterius contemptu i. e. actione per concessa merente contemptum verum? §. 384.

SECTIO III.

OFFICIA AMICORUM ET DESTI- TUTI AB AMICIS.

§. 491.

AMICITIA SPECIALIS philanthropiae gradus, quantum omnibus exhibere hominibus non obligaris. Hinc patet amicitiam specialem etiam esse vel actiuam vel mutuam, §. 312, vel EXTERNAM, non simulatam tantum, sed et veram et efficacem, licet minus ex fauore pendentem, vel INTERNAM, non veram solum, sed

et ex favore potissimum pendentem. Haec
vbi fuerit mutua est AMICITIA SPECIA-
LIOR.

§. 492.

Amici, speciales etiam, vni perfectioni in amato semper solent plus favere, quam reliquis, et ab hac non male nominantur. Sic concipiuntur amici cruminae, §. 285, laboris, §. 287, deliciarum externarum, §. 290, iucundae conversationis, iuventutis, virorum, formae corporis, §. 264. ingenii latius dicti, et cordis, qui indoli amati potissimum fauent, actiui, immo passivi etiam, et mutui, §. 491. Sunt amici generales veri, simul simulati, §. 313. In generalibus veris, simul speciales veri, sunt simulati. §. 491. In specialibus veris sunt speciales veri, sunt simulati, §. 491. In specialioribus veris sunt amici cordis veri, simul simulati. Amici cordis speciales veri si qui sunt, vel uterque veram ex alterius indole voluptatem haurit, vel alter veram, alter apparentem. Amicitia cordis specialior sine fallaciis poscit amicos virtuosos. 433.

§. 493.

AMICUS PERFECTUS SPECIALIS acti-
vus foret, cuius omnes actiones erga amicum
eius passivum consentirent ad maiores eius per-

perfectiones praestandas, quam quas praestare philanthropia vniuersalis poscit. Iam vero peccator nec has quidem tantum praestare potest quantum innocens posset. M. §. 909. Ergo in omni amico a peccatis non immuni, non imperfectiones solum, sed et imperfectiones amicitiae deprehenduntur. Nec virtuosus quidem amicus cordis perfectus erit. §. 492.

§. 494.

Mutato et intereunte eo, cui in amico passiuo praecipue fauebat actiuus specialior internus, interibit etiam aut mutabitur amicitia. §. 409. Hinc quo citius illud mutari vel interire solet, hoc inconstantior est amicitia eo praecipue fundata. Iam nihil horum in his terris prorsus immutabile, ergo omnis etiam amicitia interna specialior mutabilis est, non tamen aequaliter. Sicut enim in virtuosis amicis cordis minimum imperfectionis amicitiam maculat, §. 493, ita iis praesertim confirmatis in bono, §. 445, firmabitur inter eos amicitia comparatiue constantissima. M. §. 662. Ne transitoria amicitia confundatur cum falsa. §. 492.

§. 495.

Quia philanthropia fauorque erga homines postulatur a nobis proportionalissimus, qui potest, §. 305, 307, obstringimur ad amicitiam specialem actiuam erga aliquos, §. 491, in horum perfectionibus eadem proportio-

nalitas poscit, ut indolem eorum vel praesentem, vel sperandam, ut potissimam perfectionem plurimam fauoris nostri rationem constituamus. §. 354. Ergo amicorum nostrorum specialium sumus amici cordis, §. 492, nec tamen ideo prorsus excluditur fauor reliquarum etiam perfectionum minorum, qui potius facilitans suadetur. §. 21.

§. 496.

Ne sis amicus actiuus vel mutuus specialis externus tantum, sed et internus et specialior fieri labora, §. 491, nec formae quidem, vel ingenii tantum, multo minus maiorum minutarum, §. 492, 495. Passiuus autem, quantum potes, lubenter esto propter haec et minora, §. 299, lubentissime tamen amicus cordis, hinc mutuus, §. 495. Quod ut possis optima ratione virtuosus cum proposito perseverantiae virtuosum paris decreti circumspice, §. 492, 494, quicum vniaris, merens preces, §. 93, et gratias collatum coelitus beneficium. §. 79.

§. 497.

Quum amicitia cordis specialior non sit omnino in potestate tua posita, §. 492, 312, eadem gaudens numquam eam tibi soli imputes, §. 172, quo nobiliori ex motiuo amicus mutuus agit, hoc plures meretur gratias, §. 306. Ut alteri facilitetur ipsius amor actiuus, ad quod amicorum alter obligatur, §. 21. 364, praeter indolem sistatur ipsi etiam amabile, quic-

quicquid fauorem posset excitare, licet non adesset amicitia cordis, e. g. ingenium, consuetudo. Amica συναναβασις καὶ συγκαταβασις, condescendentia et coadscendentia, habitus certam rem ideo certis saltem in circumstantis vel minoris vel maioris aestumandi ideo, quia eam vel minoris vel maioris amicus aestumat. §. 492. Amicus cordis specialior errat, ubi dispensatum se ab officiis facilitatis et humanitatis putauerit, §. 382. 309. licet alter magis obligetur ad cauendam erga ipsum sensibilitatem, quam erga alios. §. 491, 321.

§. 498.

Amicus cordis specialior erga amicum mutuum magis, quam erga non amicos speciales, et specialiores omnes, qui non sunt amici cordis, obseruabit officia, §. 304. 390, et cauebit opposita singulis; hinc et suam indolem, ut placeat hoc magis amico, semper emendare conabitur, unde concipitur in amicitia cordis virtuosorum laudabilis aemulatio, §. 329, e. g. quā lenitatem, §. 327, ex qua prouenit corollarium bona FAMILIARITAS, amicitiae gradus mutuae, quo non cauendae sunt omnes minutiae in officiis erga alterum, ut eius amicitiam actiuam sublaturae.

§. 499.

Amicis destitutus vel eos perdidit, vel nunquam habuit, vel amicis tantum cordis destituitur, vel aliis etiam. Qui per longius iam tempus non acquisiuit vllum amicum,

multo minus amicum cordis, habet humilitatis materiem, §. 168, siue non habeat amicos actiuos, parum enim amabilem se satis prona concludet consequentia, siue nec passiuos quidem, tunc enim debitum sibi fauorem erga alios proportionalem deesse agnoscet, §. 307. Ne tamen semetipsum decipiat, qui se amicis destitutum iudicat, ubi non habet, qui praestant, qualia sibi fingit ab amicis praestanda, §. 161. Vere destitutus, praesertim quem reliquerunt, quos iam habuit, ne indolenter ferat rem ipsi pessimam, §. 249, sed fontes eius, ut claudere possit, indaget. §. 157.

§. 500.

Tam in statu amicitiae specialis constitutus, quam ab amicis destitutus amicos ille praesentes, hic futuros rite diiudicet, §. 349-360, idque magis, quam alios, §. 49, cuiuslibet eam suam faciem obvertere sciat, quae illi maxime placet, §. 236, quemlibet iis vsibus destinet, quibus sufficit, §. 225, omnes cordatus amet, §. 340, hinc prae aliis ob indolem meritos, amicus eorum specialis, et is quidem amicus cordis, §. 492. Tunc enim, ubi nonnumquam amicitia mutua specialior obtineri non potest, amasse etiam est non raro sapienti sat. §. 236.

INDEX.

A Bnegatio §. 238 - 240	Adulator	351. 383
dei 123	Adulterium, duplex, simplex	275
spuria 241	Aedificatio	69
fui ipsius 239. 262	Aegrotus	463. 465
Abolutismus 39	Aemulatio	329
Abstinencia 249	Aestimator sui	168
Abstractionis et attentio- nis dominus 222	Aequitas externa et in- terna	318. 319
Abusus nominis diuini 125	Aequiuocationes mora- les	345
Acceptum ferre alicui 79	Aetas virilis	451
Acedia 107	Affabilitas	379
Acquiescentia in se ipso 73. 191	Affectatio	336
Acquiescere in aliquo 75	Affectus	71. 244. 245
Actiones harmonicae in corpore 253	Agilitas corporis	256
humanae externae 110. 111	Alacritas pietatis	101
impiae 25	Aliena	328
morales 67	Allotrioepiscopia	361
pie 22	Ambiguitatis gradus	144
religiosae latius di- ctae 22	Ambitio	296
religiosae strictius dictae 149	Ambulare in luce	444
Acumen 210. 212	Amicitia, cordis specia- lior	497. 498. 500
Adeisidæmon 105	in speciali constitu- tus	500
Adolescentia 451. 456	interna mutua	313.
Adorare 87	interna specialis	494
Aduersaria 213		494. 495
		Ami-

INDEX.

Amicitia specialis, exter-		Amor spirituum	303
na, interna	491	vicinorum	305
specialior	491	veritatis	127. 422
vniuersalis s. gene-		vitae in cognitione	429
ralis	313		
Amictus	266. 297	Amplificatio gloriae di-	
Amicus actiuus, passiuus		uinae	30
	496	Analogon rationis	43
cordis	492	Anima legis	179
externus	315	Animus abiectus	173. 174.
internus	312. 496		188. 357
internus mutuus	312.	deo non plenarie	
	313	deditus	107
iis destitutus	499.	delicatulus	379
	500	desultorius	283
mutuus specialis ex-		discinctus	279
ternus	496	effoeminatus	279
perfectus specialis		frigidus erga alios	311
	493		
specialior	496	gradus	79. 86
Amor	354. 422	sui rerumque sua-	
aliorum	308	rum incurius	197
amabilem extra		masculus	279. 280
nos positorem	302	mitis	324-326
	303	condonat	326
coecus	194	defendit	324
creaturae	81	praeuenit	324
dei	72. 80	sophisticus	35
erectae indolis, libe-		Anthropodulia	91
ralium	248	Anthropognosia moralis	348
firmitatis et funda-			
menti	424	Anthropophobia	89
lucis	423	Anxius	418
oculatus	194	Apathia	244
ordinatus	305	Apostasia	133
sui ipsius	191	Appetitus optimi cogni-	337
		ti	Ap-

INDEX.

Applicatio legum mora-
lium ad facta aliena

358

Ardelio

366

Arrogans 171. 172. 188.

357. 359

Arrogantia 171. 172. 357

Assentator

386

Atheismus practicus 105

Auaritia huius vitae 251.

287

Auditio errorum

117

veritatum

112. 113

Austeritas morum

382

Αὐταρχία lepida

277

Autochiria

252

Auxilium 364. 374. 387

B.

BEl-esprit

211

Bellum

319-323

Beneficium verum in

amatum

330

Blanditiae

382

Blasphemia

123

Bona in collisione

232.

233

aliorum ipsis gratu-

lari

330

C.

CAlumni

293

vana

295

Candidatus mortis 466-

468. 470

Candor

310. 339

Canticum sacrum 139

Castitas, externa, interna

273. 274

Cautio

290

Censura viarum domini

81

Cerimoniae

140

sacrae 140. 143. 145

superstitiosae 142.

143

Certitudo moralis

56

statuum futurorum

moralium

186

Chilus

259

Chrematistica

286-288

Ciuitas

310. 337. 342.

374

Cognitio dei diuinorum-

que 31. 32. 40. 41. 43.

54. 66. 70

gloriae diuinae 54.

66

plurium ex plurimis

224

sui

155. 157. 161.

185

symbolica

68

Comitas

310. 337

Commiseratio

333

Commoditates vitae

278

288. 375

Complaisance

299

Concoctio

259

Concubitus extra matri-

monium

272. 175

Confessio dei

119

expressa, tacita

119

in

INDEX.

In eius statum dedu-		Conscientia nimis laxa	
ci	123		183
Confirmatus	447	contra eam peccans	192. 193
Confusio diuinorum et		practica	191
veremolestorum	53	probabilis	189. 192
eius fuga	35	proportionalis	176
Coniux	372	recta	177. 179. 183
Connubium rationis, ex-		rudior	176
perientiae et fidei in		suadens	184. 190
diuinis	55. 185	theoretica	191
Conscientia 175. 177. 180.		Conscientiositas	193
182. 184. 190. 192		Consideratus et circum-	
antecedens	182	spectus	246
approbans	183	Constantia religionis	100
boni	184	Contemptus	293. 486
eius casus	190	externus	293
certa	189. 190. 192	in foro externo	
completa	191		293
concomitans	182	internus	293
consequens	181	meritus	490
dissuadens	184. 190	vanus	295. 490
dubia	189. 190. 193	verus	295
erronea	177. 178. 183.	Contentum esse	75
	192	Continentia	249
improbabilis	189	Conuersabilis	378
improbans	183	Conuersatio	146. 378. 379
incerta	189	Conuersio	433
incompleta	191	Conuictio	448
instructior	176	Cordatus	340. 341
larrans	184	Corporis forma	264
leuis	176	perfectio materialis	
mali	184. 190. 430	et formalis	250
micrologica	176	vita	251
eius morsus	184	Correctio	363
naturalis	180	Corrigere	27
nimis angusta	183	Crimin	

INDEX.

Crimina carnis	contra naturam	275	Deismus	38
	naturalia	275	Delectatio diuinorum et dei	46. 47
Criticus		219	Deliciae externae	290. 292
Crudelitas		334		innocentes 290. 292
Cultus dei	externus	100	Demonstrationes	57. 59. 62
		110	Deprecatio	94
Curae		197. 254	Deses	259. 282
Cura aliorum	fui	361	Desperatio	83
		197. 199. 200	Determinari per instinctus et fugas naturales	243
Curans abstractionis, voluptatis et taedii perfectionem		222. 227. 228. 234	Determinationes liberae	175
	facultatem signatricem	217	Dexteritas	253
	sine curis	198. 199	Diaria	180
Curare		197	Diaeta	254. 271
Curiositas theologica nimia		36	Diaetetica	254
Cynicismus practicus		383	Diffidentia erga aliquem	82
D.				
D	Aemonophobia	395	Diudicantes male	352
	Damnum, externum, internum	320	Diudicatio aliorum	352. 359. 360
	alteri inferre in consequentiam veniens	320	Dippelianismus	39
Decentia		380. 381. 383	Disciplina	404. 423
Decipere alios		342		corporis 262
Decisio aliorum		351		minima 409
Decorum latius et strictius sumtum		380		practica 425
Defectus stricte dicti studii emendationis		170	Dispensatio temporis	278
		197	Disimulator	346
			Diues	285. 286
			Docens diuina	129. 132
			Dominium sui	200. 245
			Durus	441
			Ebri-	

INDEX.

E.

E Brietas	260
Eclipsis iudicii	220
Educatio	453
Egenus	285. 377
Egoismus moralis	300
Eigenmüßig nicht seyn	195
Eleemosynae	375
Emendare	197. 202. 209. 213. 216. 218. 367
Empathia	244
Enthusiasmus	39
Epicureismus	39
Epoche theologica	36
erudita	422
Error	33-35. 38. 39
fui ipsius	156. 161
Eruditio	404. 425
eius extensio	414 415
eius intensio	414 416
minima	409. 413
maior	421
eius perfectio	414
eius vastitas	414-416
Eruditus	404. 406. 407. 410. 413. 417-425
crescens	410
decreseens	410
solide	424
subsistens	410
superficiarie	424
titularis	404
vere talis	404
umbraticus	407
Esprit de bagatelle	196
brillant	211

Ethica

I. 7. 91

acerba	6
blandiens	5
chimaerica	7
deceptrix	7. 262. 267. 276. 415
laxa	4
morosa	6
philosophica	2. 3. 7. 9. 58. 316
eius principium	10
rigida	4
rigoristica	6
seuera	4
retrica	6
tristis	6
Exauditio	95
Excellus	170
Exculpare	322
Excusare	322
Exemplum aliis praeire	133
pium aliis praeire	133
Exercitium acuminis	210
attentionis	221
per eminentiam	256
expectationis casu- um similium	216
ingenii	309
iudicii	220
praesagitionis	216
praeuisionis	215
sensuum	203
Ex-	

INDEX.

Exercitium	subactae
phantasiae	205
telesticum	262
Expectatio casuum simili-	
um	46
Experientia diuinorum	
	44. 55. 57. 58. 63
Exploratio sui	157
Extorsio boni a deo	97

F.

F Aber fortunae	364
Facultas animae	43.
	202
appetitiua	235. 236
architectonica	214
figendi	214
signatrix	217. 218
Facultates	285. 297
Fallax	342
Fallere alios	342
Falsiloquium	343. 345
logicum	343
morale	343
Famae suae superstes	485
Familiaritas	498
Fanaticismus	39
Fastus	388
Fatalismus	38
Fauor vniuersalis	erga
homines	307
les Faux-brillans	211
Ferocia	208
Feruor religionis	100
Festiuitas	310. 342
Fictiones heuristicæ	214

Fidelitas	104
Fides externa, interna	347
in diuinis	55. 57. 64
Fiducia carnalis	83
pigra	85
Forma corporis	264. 265
Fornicatio	275
Fortitudo	249
Fortuna	233
aliorum	355
Frugalitas	289
modesta	289
Fugae naturales	242. 243
Fundus animae	49

G.

G Arrulitas	341
Gaudium	71
dei	71
perfectionum sua-	
rum	191. 196
Generositas	304
Genus vitae	267. 283
Gloria dei	90. 32. 33
Gönne einem jeden das	
Seine, was ihm Gott	
gönnet	330
Gratiarum actio	137
Gratias habere	79
referre	137. 331
Gratitudo	306
Gubernatio dei	75
Gulositas	261

H.

H Abe neminem pro ti-	
bi inuidente	329
H abi-	

T

INDEX.

Habitatio	297	Honor	87. 293. 296. 387.
Habitus	297. 413		389. 486. 487
naturalis affectato		meritus	294
oppositus	337	solidus	486
symbolicus affecta-		vanus	294. 295
tus	337	Honoratior	483. 485. 488
Haereticopoeia	117. 128	Hostis demonstrationis	62
Hariolus male sanus fu-			
tutorum	215	Humanitas	309. 310. 338.
Heterodoxi certo tales			342. 374. 389
	114	Humilis	168. 187
Heterodoxia	127	Humilitas	168. 357. 359
illi suspecti	114. 127	particularis	169
Hilaritas deo consecran-		vniuersalis	169
da	74	Hymni	139
Historiae sacrae	57		I.
Homo apertus	339	I	
bliteus	323	DololatRIA	87
sine conscientia	193	Idolum	87. 106
deflorescit	452	Ieiunium, partiale et to-	
efflorescit	452	tale	263
flore	452. 458	Ignorantia	36. 422
semet ipsum impe-		iuris et legis	179
diens	256	fui	155
insinuans	381	vincibilis	33 36
liuidus	328	Illuminatio, moralis	443
moraliter dormit	159	Imaginatio diuinorum	45
moraliter euigilat		fraena	207
	159	Imitatio dei	92. 296
nasutus	350	Imitator significatu ma-	
sensibilis	121	lo	386
Honestas externa	317	Immisericordia	332. 333
interna latius	300	Impartialis	318
interna latius ethica		Impeditio nullius in re-	
	300	ligione	126
interna strictius	300	Imperfectio	152. 166. 167.
interna strictius ethi-			186. 188. 202
ca	300		Im.

INDEX.

Imperfectio contingens		Induratus	441
92		Inertia	269
corporis	250	Ineruditus	405. 406. 408
Impietas	25	Infans	453
eminenter dicta	105	Inidelitas in pietate	109
Impossibilia non appetenda	36	Infirmetas corporis	255
Impudicitia	274	Infortunium aliorum	355
Impuritas, externa, interna	274	Ingenium	208. 209. 303. 304. 411-413. 416
Imputatio stricta	358	historicum	417
Incestus	275	mathematicum	417
Inciuilitas	337	philosophicum	417
Incolumitas	253	politicum	403. 406
Incommoda	278	rude	403
Incommoda vita	278	Ingratitudo qualificata	
Inconceptibilia diuinorum	51	externe et interne	331
Inconstantia in pietate	107	Inhumanitas	335. 337
Incredulitas	65	Inimicitia externa	315
Incuriositas futurorum	97	interna	313
Indifferens erga pauca	226	interna mutua	313
Indifferentia diuinorum	34. 53. 60. 233	Inimicus internus	313. 314
circa futura	97	internus passiuus	314
demonstrationis	62	Iniquitas externa, interna	318
erga mortem	252	Iniustitia externa, interna	317
frigida erga homines	311	Innocentia	319. 320. 374
totalis moralis	267	externa latius et strictius dicta	319
Indifferentismus	39	interna	319. 320
Indigus	285	Inobedientia erga deum	91
Indolentia	249	Inofficiositas	366
Indoles abiecta, erecta	248	Insensibilitas	321
		T A	In-

INDEX.

Instinctus naturales	242.	Iustum sui aestimium	168
	243	Iustus externe et interne	317
Integritas pietatis	101	sui aestimator	168.
Intellectus	182. 223. 224		187. 195
eius cultura, vsus in		Iuuenis	455. 457
diuinis	42	Iuuentus	455
eius vsus neglectus			
in diuinis	52	L.	
Intemperantia	249	L Abor	281. 284. 375
Intercessio pro alio	94	de pane lucrando	284
Intrepiditas impia	89	Laboriositas	282
Intuitus perfectionum		temperata	282
<divinarum< div=""></divinarum<>	46	Laesio hominis	316
Inuidia bis peccat	328	interna	316
Inuocatio dei	93	Laus	137
Irrationalismus	52	merita	294
Irreuerentia simulata er-		vana	294. 295
ga deum	138	Languor corporis	255
Irrisio	390	Lasciua	274
Iudicare alios significatu		Lectio scriptorum aedifi-	
malo	358. 359	cantium	112
Iudicium	219. 220. 349	veritatum	112
amicum	349. 360	Legendae	64
amore vacuum	349	Legum studiosus	179. 358
de aliis	349. 350. 353.	Leuitas	327
	354	Leuitas animi	384
eius dominus	220	Liberalia	248
odiosum	349	Liberalitas	375. 376
Ius	317. 318	tempestiua	377
naturae	91	Libertas	247. 248
Iusiurandum	147	Libido	272
vanum	147. 148	Littera	69
Iusti studiosus	318	Liuor	328
Iustitia	317	Locuples	285. 375
externa, interna	317	Lo-	
	319		
particularis, vniuer-			
salis	317		

INDEX.

Logica ad gloriam dei fa-
ciens 58

Loquacitas 341

Loquentia 341

Luxuria 289

M.

Magia, alba, pneuma-
tica 393

nigra 394

Magnanimis 489

Magnificencia 297. 375

Maiestas gloriae diuinae
31

Maiores infringitur: quic-
quid ego non compre-
hendo, non existit 156

Mala in collisione 232.
233

Maledicentia 333

Male feriatus 477

Maleuolentia 333. 334

Malignitas 333. 363. 390

Manicheismus 98

Mansuetudo 323

Martyrium 124

Matrimonium 272

Maturitas iudicii 220

Maximae 246. 449

Mediator 315. 322

Mediocritas moralis 170

Meditatio mortis 162

Memoria 45. 212. 213

Memento dei 45
mori 162

Mendacium 344

externum et inter-
num 344. 352

iocosum necessita-
tis, et officiosum

344

Mens nostra 149

sana 254

introrsum versa 276

Merita 353. 354

Metaphysica ad gloriam
dei faciens 58

Metriopathia 214

Minorennis naturalis 454

Misanthropia 313

strictius dicta 313

Misericordia vniuersalis
306. 332. 354

Modestia 296. 377

Molesta vere num diuina
53

Mollities animi 249

Momus vniuersalis 390

Morbus 253

corporis 252

lethalis 257

Mores hominum arbitra-
rii et naturales 140

Mors corporis 252

immatura 252

philosophica 252

Mos 140. 335. 382

Multiplicitas viarum 108

Mundus optimus 228.
302

Murmuratio contra de-
um 81

N.

Naturalismus stricte
dictus 65

T 3 **Ne-**

INDEX.

Necessitates vitae 277.278
375
Negligentia sui ipsius
300
Negotia 267
**Nomen diuinum inutili-
ter et in vanum adhi-
bere** 125
Non putaram 163
Notiones erassae 35

O.

Obediens ventri 251
Obedientia vniuer-
salis 90
Obdormiens moraliter
159
**Obligare sibi alios late,
stricte, strictissime** 381
Oblivio diuinorum 53
**Obscuraciones gloriae
diuinae** 25.109
Obscuritas in diuinis 49
Occupatio 267.268
Odium poenitentiale 430
religiosum 368
Officia erga alia 301
erga animam 201.
202
deum 23.91
in quibus datur ex-
cessus et defectus
stricte dictus 170
Officia humanitatis 365
erga se ipsum 150.
153 155. 158. 160-
162. 191

vulgaris humanita-
tis 365

Officiositas 366
Operosus 269
Opes 285.287
Optare 93
Opus operatum 115. 142
Orthodoxia 35
Orthodoxus 114
Oscitantia in pietate 107
Ostentatores pietatis 128
Otiari 267
Otium 267.268.271
comparatiuum 267

P.

Pacificus 315
Pactum validum ex-
terne et interne 347
Pamphilia 302.303
Parsimonia 289
Partialitas 305
Passio athletica 256
histrionica 256
Pathologus 245
Patientia 249
iniuriarum mitis 325
Pauper 285.377
Pax externa 315.319.321.
322
Peccata erga animam 201
contra se ipsum 151
Pecunia 285
Peccator 402. 426-431.
493
Pedantismus 171
Pen-

INDEX.

Pensum	270	Phlegma morale	249
nimis breue est	270	significatu bono et	
nimis longum est	270	malo	249
Pensum quantum satis est	270	Philotimia	293. 299. 486
Perfectio animae strictius dicta	201	Pietas	22 - 24. 101. 121
facultatum animae	202	illius doctores	126
status externi	276	quem illius pudet	121
Perfectiones	152. 166. 167.	Pigritia	282
	186. 188. 359	Placabilitas	326
Perficiens voluptatem et taedium	227	Placentia	80. 86. 382
Pericula	257	minus	299
morborum lethali-		Pletora	261
um	257	Poenam medicinalis	464
sanitatis	257	Πολυπραγμοσύνη	impia
Persona honesta	275		108. 283. 415
Personae solutae	275	succesiva	283
Perspicacia	211	Polytheismus	38
Petere aliquid ab aliquo	93	Pompa	298
Petitio strictius dicta	94	Porisma	415
Phantasia	205	Praedestinarianismus	39
Philanthropia	330. 332.	Praedominium volupta-	
	342. 348. 371	tis	228. 229. 232
vniuersalis	304. 305.	Praeoccupari	351
	309. 311	Praeiudicium	nimiae
Philautia	191. 195	confidentiae in creatu-	
coeca	194	ras	83. 97
idololatrica	81	nimiae diffidentiae	
inordinata	194. 342	erga se ipsum	156
stolida est stulta	194	Praesagia sibi possibilia	163
Philosophia practica	91	Praesagitio	46. 216
		Praesentia animi	225
		Praeuisio	46. 215. 216
		status futuri	162
		Precari continuo	95
		T 4	Pre-

INDEX.

Preces battologicae	96.
	136
cordis	94. 98
Preces extemporaneae	96
	99
externae	136
formulariae	96. 99.
	139
internae	94
symbolicae	96. 99
	139
Principium totius philo-	
sophiae practicae	10
Ethices	10
Probabilismus	moralis
	193
Probabilitas	56
Probationes	57. 58
Procrastinatio	432
Prodigalitas	289
huius vitae	251
Profani eminenter dicti	
	117
Protensio attentionis	221
Prudentia	103. 225
pia	103
Pruritus demonstrandi	
theologicus	59
Pudicitia	273
Pudor pietatis	121. 122
Puritas religionis	100
Purista	383
Pusillanimitas	83
Pyrrhonismus theologi-	
cus	61

Q.

Q	Vies significatu mo-
	rali
	281

R.

R	Atio	42. 52. 122
	Rationalismus	52
Rebellio contra deum		91
Recipere ex alicuius ma-		
nu		79
Recreationes	290. 292	
Reddere se alteri necessa-		
rium		381
Refutatio errorum theo-		
logicorum		128
Regimen in corpus		200
Regula exceptionis		24
Religio	11. 29. 42. 100. 102.	
	126. 342. 367	
exterior, politica		115
		116. 142
interna	22. 118. 120	
naturalis		28. 29
supernaturalis		28
Religiositas	significatu	
bono et malo		149
Remedia mitiora		324
Reputatio vitae anteaetate		
		160
Res externae		276
pretiosae		285
Reservationes mentales		
		345
Reservatus		339. 342
Resignatio in alterius vo-		
luntatem		80
in alterius volunta-		
tem totalis		80
Resipiscentia intima		428
partialis	428. 429.	
		440
		Re-

INDEX.

Resipiscentia superficialia 428
 totalis 428
Retentus 339. 342
Reuerentia 88
Rimosus 339. 340. 350
Ritus 140

S.

S Alacitas 274
 Sanitas 253. 255. 461. 462
 systematis neruei 258
Sanguinolentia 334
Sapientia 103
Sapor delicatus 266
Satisfactio ex dei operibus 73
Scandalositas 134
Scandalum 109. 134. 135. 142
 acceptum et datum 134. 136
Scepticismus theologicus 61
Scepticus 61
Scientia 55. 57. 180. 185. 224. 373. 408
 Subiectiue spectata 224
Scortatio 275
Scripta aedificantia 111. 113
Scrupulus 448
 eum soluere 448
Secreta 340
Securus bestialis et rationalis 438

Seductio 134
Semper agens 269
Semper-hilaris 191. 229
Seneectus 451. 459. 466
Sensus 203. 204
Sermo moraliter falsus 343
Seruitus moralis 248
Seruus affectuum 245
 dei 104
 securus 438
Signum amoris artificiale 335
 affectatum 336
 naturale affectato
 oppositum 336
 ambiguum 144
 amphibolicum 144
 essentiale 143
 religionis internae 120
Simplex 102. 103
Simplicitas pia 102. 103
Simulator 346
Sincerus 339. 340. 346
Sobrietas 260. 261
Socialitas 390
Socinianismus 38
Socordia 229
Solers 269
Solipsismus moralis 195. 361
Somnium 206
 morale 159. 161
Somnolentia in pietate 107
Somnum 262. 271
T s
Sor-

INDEX.

Sordities	288	Status praedominii vo-	
Sophisticationes theolo-		luptatis	229
gicae	37. 128	peccati	401. 402
Speculatio	70	persuasionis bonae	
Spectator vniuersi	396.		449
	398	plerophorias	445
Spinofismus	38	rationalitatis, hu-	
Spiritus causticus	363	manitatis	434
contradictionis	386	relapsus	427
destructionis	398	Resipiscentiae, ad-	
persequutionis	369	scensus, meliora-	
crasfior et subtilior	369.	tionis, correctio-	
		nis, restitutionis	427
Status anxietatis	415		
bestialitatis, bruta-		securitatis	437
litatis, animalita-		seruitutis	437. 440
tis	434. 435	tenebrarum	443. 444
bonorum motuum		tentationis	445
	437. 440	totalis aequilibrui	
confirmationis	445		229
contemptus	481. 482	tranquillitatis	445
	490		
conuictionis	445.	Stoliditas impia	108
	449	Studiosus corticis tan-	
corruptionis	401	tum	406
duritiei	437	Studium emendandi in-	
honoris	481. 482. 485	genium	403
	489	emendationis	402
indurationis	437	irenicum eminenter	
integritatis	401	dictum	368
lapsus, deterioratio-		minutiarum	196
nis, descensus	427	paradoxi	385
lucis	449. 444	placendi	299. 321.
morales	164. 166		342. 374
neglectionis	481.	primarium	416. 418.
	489		419. 420
nihil agentis	476	singularitatis	385
		Stu-	

INDEX.

Stupiditas impia	108	Tenebrae	423
naturalis	209	theologicae vincibi-	
Stuprum	275	les	48
violentum	275	Teneritas amoris diuini	80
voluntarium	275		
Subtilitates	211	Tentare	57
Sumtuositas	297. 375	Tentatio dei	84. 85
Superbia	388	practica	446
Superfluum in signis	145	theoretica	446
Superstitio	105. 106	Tepor	107
Suspensio iudicii	220. 350.	Testium dexteritas et sin-	
	353	ceritas de diuinis	64
Susplicax	360	Theurgia	391
Susurro	312	Theurgus rationalis	392
bilinguis	322	Timiditas	249
Suum ethicum	316. 399	Timor alterius	88
iuris naturae	316. 399	filialis	88
Syncretismus	368	feruilis	89
		Tolerantia	368
T.		Tranquillus	447
T Acere	341	V	
Taciturnitas	341	V Anitas	296
Taedium	53. 226. 230.	Vanum in signis	145
	232. 234	Venia	322
Temeritas	249	Verecundia	273. 274
Temperantia	249. 273	Veritas moralis	149
Tempus bene collocans		Veritates 112. 113. 127. 155	
	271	de diuinis theoreti-	
fallit	270	cae	70
nimis breue est	270	Vertigo moralis	158. 159
nimis longum est		Verträglichkeit	327
	270	Victus	259. 297
nostrum significatu		Vigilans moraliter	158.
moralis	270		159
Temulentia	260	Vigilantia moralis	159
Temulentia moralis	158		356
Tenacitas	388	Vigor	

INDEX.

Vigor corporis	255. 461	scandalosa	134
Vincere se ipsum	248	Vitalia	258
socordiam	269	Vitiosus	433. 434. 442
Vindicta	322. 334	rationalis	436
Virtus	370. 373	Vituperium	293
externa	317. 372	vanum	295
Virtuosus	433. 434. 442. 444. 450. 493. 494	Viuens sanitati conuenienter	254
Virtutes catharticae et purgatoriae	391. 392	Viuere in diem nosce	97. 162 390
diuinae	391. 392	Vltio	322
homileticae	378	Unlauterkeit	107
erga seipsum	151	Volitio	246
theurgicae	391. 392	Voluntatem propriam sequi	86
Vita commoda	471. 475	Voluptas	46. 69. 212. 218. 232. 234
corporis in collisione	251	apparens et crassa	290
incommoda	478. 480	Voracitas	260
otiosa	476. 477	Urbanitas	310
eius periculum	251		
eius satur	252		

FINIS.

